П 610
4763

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Бр. 4839

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

ИЗДАЛИ:

ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ Б.-Х. АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДИО **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ГОДИНА ДВАНАЕСТА.

1898.

САРАЈЕВО
ПРВА СРПСКА ШТАМПАРИЈА РИСТЕ Ј. САВИЋА И ДРУГА.

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА

Гдје је што:

Званично.

I. Окружнице:

а) Дабро-босанске епархије: Стр. 1, 17, 18, 18, 19, 38, 38, 39, 49, 52, 65. 81, 161, 178, 193, 243, 257, 289, 321, 321.

б) Херцеговачко-захумске епархије: . . Стр. 2, 54, 66, 69, 305, 369.

в) Зворничко-тузланске епархије: . . Стр. 3, 67, 97, 98, 99, 99.

II. Мијене у свештенству, клиру и епархији.

а) Дабро-босанске епархије:

1. Одликовања: . . . . . Стр. 40, 113, 162, 209, 341.
2. Рукоположења . . . . . Стр. 290, 306.
3. Постављења: . . . . . Стр. 306.
4. Произведења . . . . . Стр. 113, 145.
5. Именовања . . . . . Стр. 19, 273, 354.
6. Премјештења . . . . . Стр. 4, 83, 273, 306.
7. Разријешења од парохијалне службе . . . . . Стр. 323.
8. Присаједињења парохија . . . . . Стр. 4.

б) Херцеговачко-захумске епархије:

1. Одликовања . . . . . Стр. 100, 306, 341.
2. Рукоположења . . . . . Стр. 4, 306.
3. Произведења . . . . . Стр. 4, 306.
4. Именовања . . . . . Стр. 4, 100.
5. Премјештења . . . . . Стр. 5, 100, 306.
6. Присаједињења протопреавитерата . . . . . Стр. 307.

в) Зворничко-тузланској епархије:

1. Одликовања . . . . . Стр. 341.
2. Рукоположења . . . . . Стр. 69.
4. Именовања . . . . . Стр. 69.
5. Премјештења . . . . . Стр. 69.
6. Разрјешења од парохијалне службе . . . . . Стр. 69.

III. Званични огласи.

а) Дабро-босанске епархије:

1. Стјечаји Стр. 47, 159, 160, 160, 174, 175, 175, 176, 288, 304, 320.
2. Едикти Стр. 48, 64, 80, 128, 144. 160, 272, 288, 304, 336, 352, 367, 380, 380.

б) Херцеговачко-захумске епархије:

Едикти . . . . . Стр. 224, 240, 256.

в) Зворничко-тузланске епархије:

Едикти . . . . . Стр. 160, 176, 192.

Незванично.

I. Разни чланци:

Прва ријеч. Од Ур. . . . . Стр. 5

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабробосанским митрополитима. Од митрополита Х. Савве. Стр. 8, 19, 40, 55, 70, 83

Прича о талантима, од Ев. Берсе. Превео Глигорије А. Николић, парох . . . . . Стр. 23, 58, 72

† Михаило архиепископ београдски и митрополит српски, од п. п. Стр. 35

Мирослављево Јеванђеље. Од Ур. . . . . Стр. 85

Манастир св. Тројица „Тавна“ у прошлости и садашњости. Написао Василије М. Ђуковић, јерођакон . . . . . Стр. 101, 124

Младост Исусова и васпитање. Из дјела П. Дидона: Исус Христос. С њемачког превео Владислав Боберић . . . Стр. 113, 129, 145

О условима нормалног живота хришћанске породице. Од професора А. А. Брозова. С руског В. С. Поповић Стр. 117, 133, 149, 162, 184, 204, 210

Зашто злочинци не признају своје злочине? Расправља Ј. Гргуревић, свештеник казионице . . . . . Стр. 137, 155

Неколико историјских факата о тобожњем гоњењу учених људи у име Хришћанства. По руском: Жарко. . . . . Стр. 168, 188

Писмо Чеде Мијатовића уреднику „Источника“. Од Ур. . . Стр. 196

Распеће Спаситељево. Од Иннокентија, архиепископа херсонског и тавримског. С руског превео Жарко Ј. Поповић, свештеник. Стр. 206, 214, 229

Проповијед на св. Симона, првовјенчаног краља Стефана. Од Владислава Боберића . . . . . Стр. 219

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља. Из дјела П. Дидона: Исус Христос. С њемачког превео Владислав Боберић . . . . Стр. 225, 243, 264, 278, 295, 313, 332

Још једна икона. Од Луга Станикића, пароха . . . . Стр. 234

† Царица-краљица Јелисавета. Од Ур. . . . . Стр. 231

Проповијед у недјељу свих Светих. Прерадио и говорио Глигорије А. Николић, парох иришки . . . . . Стр. 246

Са овогодишњег пута по епархији Њ. Високопреосвештенства госп. Дабро-босанског АЕ. и Митрополита Николаја. Дописи Ђ. Марковића, свештеника, Т. Попа Златокоса и Алексе Ђуровића, свештеника . Стр. 248, 267, 280

Освећење новоподигнуте српско-православне цркве, парохије јеремићке у протопрезвитерату власеничком на други дан Сошествија св. Духа (25. маја 1898.) Од Јована Брежанчића, пароха . . . . Стр. 251

О узроцима опадања и средствима подизања религиозности у српском народу. Реферат јереја Светозара Грубача, пароха Горњо-Средичког на свештеничком збору у Беловару 1897. г. . . . Стр. 261, 273, 291

Из Сарајева у Влажуј. Приликом преноса земних остатака митрополита Николајевића. Од Ур. . . . . Стр. 283, 301

Освећење цркве у Бихаћу дана 26. јула 1898. Од нп. . . Стр. 297

Религиозно-морални листићи. Намијењени православној српској младежи и сваком Хришћанину. Превео и попунио Јован Петровић, свештеник — катихета и професор у Загребу . . Стр. 307, 326, 341, 353

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару. С руског: Жарко. Стр. 310, 329, 345, 357

О мировинском фонду за издржавање удовица и сирочади српско-православног свештенства босанско-херцеговачких епархија. Од Ур. . Стр. 323

У славу педесетогодишњег владања Његовог Величанства цара и краља Франца Јосифа I. Од Ур. . . . . Стр. 337

Путне цртице са каноничке посјете Њ. Високопреосвештенства г. АЕ Митрополита Херц.-захумског Серафима Перовића. Прибрао Миле. Стр. 347, 359

Нешто о Липљу и Ступљу — српско-православним манастирима у Босни. Од Л. Богдановића . . . . . Стр. 374

II. Црквене вијести.

Стр. 14, 29, 64, 248, 297

III. Школске вијести.

Стр. 14, 335

IV. Књижевне вијести.

Стр. 47, 94, 110, 144, 174, 222, 238, 255. 272, 318, 335, 351, 366.

V. Разно.

Стр. 14, 29, 45, 93, 107, 127, 141, 158, 173, 207, 222, 237, 254, 271, 287, 318, 350, 362, 375

VI. Читуља.

Стр. 112, 223, 240, 336, 377.

VII. Јавне благодарности.

Стр. 223, 223, 239, 255, 255, 319, 352

VIII. Читаоцима и претплатницима.

Стр. 15, 32, 48, 80, 96, 112

IX. Огласи.

Приређивачким одборима св.-савских забава од штампарије Р. Ј. Савића и др. Стр. 368.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. јануара 1898. Бр. 1.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 552/М.
Р. I., бр. 166. 1898.

Окружница.

Свима протопрезвитерским званима Дабро-босанске епархије.

Интереси цркве нам православне, њезиног свештенства и српско-православног народа у Босни и Херцеговини захтијевали су, да се извршеним промјенама у власништву и уредништву досадањег црквеног листа „Босанско-Херцеговачког Источника“ дадне стварнијег и јачег полета и рада, како би тај лист, као орган јерархије и православне српске овопредјелне цркве могао што више користити свештенству и народу нашем.

Протекторат листа, који ће два пута мјесечно, на табаку броширан, уз досадашњу цијену и под именом: „Источник, духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства и народа у Босни и Херцеговини“ излазити, преузели су три данашња архијереја. Уредништво је повјерено прем. г. Теодору Јунгићу уз сарадњу „Редакционога одбора“, изабрана у за то нарочито одржаној сједници.

С позивом на окружницу од 14. јуна 1887., број 876 („Д.-Б. Источник“, свеска 10. од 1888. год. стр. 164.) и 18. новембра 1888. број 1664 („Д.-Б. Источник“, св. 11. и 12. од 1888. год. стр. 198.)

препоручује се пречасном свештенству, да у својем, народном и црквеном интересу овај орган цркве наше не само материјално, већ и морално што више помогне својим радовима и ширењем у кругу своје паство, како би и он могао у што љепшем облику и богатијом а корисијом садржином излазити.

У Сарајеву, 26. фебруара 1898. год.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Број 96.

Окружница.

Пречасном православном српском свештенству Херцеговачко-захумске епархије.

Увиђајући пријеку потребу једног духовног листа, који би донекле олакшао тешку свештеничку дужност; који би био морална потпора свештенству у многим питањима пастирске дјелатности; који би био покретач рада на духовном књижевном пољу; који би био огледало свега рада и дјелатности укупнога свештенства, — то смо се споразумјели са Њиховим Високопреосвештенствима гг. АЕ. и митрополитима Дабро-босанским и Д.-тузланско-зворничким, да данашњи духовни лист „Босанско-Херцеговачки Источник“ узмемо у заштиту и прогласимо га заједничким гласилом свију босанско-херцеговачких епархија. У овом смјеру наређујемо свему пречасном свештенству Наше Богом храниме епархије, да је исто обвезано држати духовни лист „Источник“, да га је дужно потпомагати материјално и морално и настојати, да се и у народ што јаче рашири и тиме се оснажи и унаприједи религиозно-морални живот нашег доброг народа, коме данашњи зао дух времена пријети опасношћу. Лист ће ове године излазити у свескама два пута мјесечно. Цијена му остаје иста — 4 фор. годишње. Протопрезвитери, односно надзирателји сакупљаће претплату од подручног свештенства свако по године и исту слати администрацији листа, а тако ће преко истих свештенство сваку свеску добијати чим изађе из штампе. Протопрезвитери односно надзирателји сваки немар, ако случајно опазе код подручног свештенства, у погледу листа, морају то одмах овамо јавити.

Из сједнице АЕ. и Митрополитске конзисторије.

У Мостару, 19. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:
Серафим, с. р.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Бр. 64.

Окружница.

Пречасном свештенству митрополије Зворничко-тузланске.

У Сарајеву је већ једанаест година излазио мјесечни часопис „Босанско-Херцеговачки Источник“, који је намијењен био просвјети српско-православног свештенства и интересима цркве и вјере православне.

Власник тога часописа била је Дабро-босанска конзисторија, па је и уређивање листа повјерено било конзисторијалним члановима. Пошто су пак чланови конзисторијални све више и више оптерећивани били службеним радом у самој конзисторији, јасно је, да као уредници нијесу могли посветити уређивању листа ону пажњу и старање, каково се код такова посла изискује; те се према таковим приликама лист у многоме није могао одржати на оној висини, која му је при самом почетку његовом намијењена била. Особито је лист тај рамао с тога, што није имао довољно сарадника, који би га морално, и што није имао довољно претплатника, који би га материјално потпомагали.

Да би тај лист истакнутој цијели својој боље одговарао, а тим начином цркви и свештенству корисније био, образовао се у Сарајеву одбор, који ће бригу око уређивања листа водити, а одговорност уредничку примио је на себе свештеник Теодор Јунгић.

Лист тај потребан је не само свештенству епархије сарајевске, него и свештенству ове наше епархије. Сви ће без разлике у њему наћи поуке као учитељи и проповједници слова Божја, а и упуте као пастири стада свог духовног и чувари свете нам вјере православне. — Лист ће тај имати пред очима и заступати интересе наше цркве и свештенства цијеле Босне и Херцеговине, а служиће као службени лист и ове Наше богоспасајеме дијецезе, те ће се у њему свештенству објављивати свака службена наредба и промјена, а и свака појава на пољу црквено-народног живота у дијецези Нашој. На ту цијел подијелили смо том листу и Ми архијерејски благослов Свој.

Саопштавајући то свему свештенству Наше богоспасајеме митрополије, позивамо све оне, који осјећају у себи способност за рад на црквено-просвјетном књижевном пољу, да по силама својим морално потпомогну тај новим духом и животом задахнути свој лист; а све без разлике позивамо, да га као претплатници претплатом својом материјално потпомогну и да на претплаћивање позову и склоне особито

српско-православне црквене општине, а и она лица из народа нашег, која се за лист и цијел, којој он служи, интересују.

„Источник“ ће излазити сваког мјесеца у свескама два пута, а цијена му је, као и до сада што је била, 4 фор.

Претплату на половину године нека сваки свештеник преда што скорије окружном свом протопресвитеру односно управитељу протопресвитерата, који ће исту претплату послати администрацији „Источника“, а и на даље, у своје вријеме тако поступати. Поједине свеске „Источника“ слаће администрација претплатницима преко надлежних протопресвитера, односно управитеља протопресвитерата.

У Д. Тузли, 18. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Зворничко-тузлански:
Григорије Живковић, с. р.

Из АЕМ. конзисторије Дабро-босанске.

Присаједињење парохије. Парохија жепачка, која је до сада припадала протопресвитерату маглајском, присаједињена је 1. јануара о. г. протопресвитерату травничком.

Премјештења. Симо Стојановић, досадашњи парох маринске парохије, у протопресвитерату приједорском, премјештен је 1. јануара о. г. за помоћника своме оцу, Гаври Стојановићу, пароху козарачком, у истом протопресвитерату. — Јован Јелић, досадашњи парод радосавске парохије, у протопресвитерату бањолучком, премјештен је 1. јануара о. г. на парохију маринску, у протопресвитерату приједорском. — Стево Поповић, досадашњи парох виочанске парохије, у протопресвитерату прњаворском, премјештен је 1. јануара о. г. на парохију радосавску, у протопресвитерату бањалучком, а виочанска парохија повјерена је привремено у послуживање Сими Јанковићу, пароху Српске Мравице.

Из АЕМ. конзисторије Херцег.-захумске.

Рукоположења. Прокопије Мулина, монах св.-успенског манастира Дужи, рукоположен је за јеромонаха 1. јануара о. г., а за јеромонаха 4. јануара исте године, у мостарској саборној цркви св. Тројице и додијељен је братству манастира Дужи.

Произведења. Јевстатије Гаћиновић, игуман св.-успенског манастира Дужи, произведен је 4. јануара о. г. за архимандрита истог манастира, у мостарској саборној цркви.

Именовања. Васо Мостић, свршени богослов и учитељ српске школе у Мостару, именован је 20. децембра 1897. за митрополитског тајника у Мостару. — Видак Вишњевић, парох надинићки, именован је 19. јануара о. г. за привременог надзиратеља гатачког протопресвитерата, а досадашњи прото гатачки Петар Поповић, због старости, ријешен је те дужности.

Премјештења. Димитрије Јовановић, прото и парох коњички, премјештен је 3. октобра о. г. на парохију загорску у Калиновику, протопресвитерата фочанског. — Марко Поповић, парох жиљевски, протопресвитерата невесињског, премјештен је на прву парохију коњичку, протопресвитерата мостарског.

НЕЗВАНИЧНО.

Прва ријеч.

Боже!.... Ти, једини, помози!...

... Ноћ се спустила, свуда густи мрак, натуштено небо, а ужасна олуја руши и ваља све, што јој се на супрот стави. Својим страховитим криком наговјештава смрт, а тај крик по опустјелој земљи одјекује као у празној гробници. Нигдје се ништа не види, само се чује, како ужасно тутњи на све стране, небесна се грмљава уједињила са подземном тутњавом, те се чини, е је дошао пошљедњи, страшни, судни дан. Тек овда-онда бљесне муња, те за тренут један освијетли ужасну слику....

У недогледном простору видјеле су се рушевине неке огромне зграде, која својим преосталим дијеловима подсјећаше на своју минулу величанственост. И ако су кров и горњи дијелови били потпуно разрушени, ипак темељи остадоше усправно, те као да пркосиће тој олујини, која сву снагу своју на њих управљаше. Снажна стабла — столетни растови — бијаху поизваљивани, те показиваху, каква ужасна сила бијаше, која тај разор почини. И на том упропашћеном простору, могаше се видјети само још шибље, које се повијаше до прне земље, а све остало, што је снажног отпора тој олујини могло дати, лежало је искршено, наломљено, измрвљено.... О, Боже, шта је у стању да донесе једна страшна прна ноћ?!

Око рушевина ове зграде видјела су се тјелеса бивших њених становника, разбацана тамо-амо, из отворених им рана црнила се усирена крв, а кад урлик олује за један тренут попусти, чули су се уздаси тешких рањеника. Па докле се примјетити могло, да около те рушевине владаше смрт, дотле у унутрашности исте осјећало се још живота. У завјетрини преосталих зидова видјела се ватра, која весело горијаше и благо освјетљаваше унутрашњост, у којој се примјећаваше, да има и живих створова. Преостали становници те зграде прибираху се око те ватре, те своје промрзле удове грижаху. На њиховим лицима видио се неописиви бол, жалост за изгубљеном браћом, за помрчалом славом, ужас пред страшном јавом, очајање за будућност, шта ће са њима бити, ако и ови пошљедњи остатци њихова заклона попусте. А ватра на средини весело горијаше, те својом топлотом загријаваше ове биједнике, а својом веселошћу разгањаше суморни облак, који се примјећаваше на измученим и забринутим лицима ових патника; а кад олујина кроз какву пукотину продре и у саму унутрашњост ове зграде, те самртна гроза попадне те биједне њене становнике, онда се ова ватрица још јаче разбукти, још већу топлоту развије — изгледало је, да нема те силе, која би ју могла расути, распршити, погасити.....

Чудна моћ ове ватре оживљавала је ове мученике, разгањала страх и очајање, кријепила им дух и будила наду. И ови биједници скупљаху се око тога

огња, као око јединог свог спасења, те и ако се у своме скровишту не осјећаху потпуно сигурни, то се ипак код појединих појављиваше и одважност, те са презирањем смрти јураху у сигурну пропаст, да би спасли, што још није пропало. И падаху храбри синци, а и у самртним мукама озараваше се на њиховим измученим лицима израз одушевљења и рајског блаженства, е су за род свој пали. Овај свети огањ имађаше моћ, не само да утјеши мученике, него да им улије и одважности за самопријегор — бијаше јачи од смрти....

..... Мућа се загаси, а ову страшну слику обави опет црна ноћ. Општа тутњава заглушаваше опет слух. а пред нашим духовним очима трептијаше још једнако слика оне страшне пустоши, оних храбрих мученика, онога светог огња.

Ноћ још једнако трајаше, а изгледаше, да олујина још није постигла свој врхунац, јер је у свом бјеснилу још једнако расла. Ужасна грмљава све више и више отимаше маха, а црни облаци вјетровитом брзином јурише по опустјелој земљи, као да су хтјели да све поравне, униште, покрију својим црним плаштом... О, Боже, да ли ће икад престати те страхоте, да ли ће икад сванути бијели дан!

На пошљетку чињаше се, да се и ова бјесомучност уморила, да су и њене силе малаксале, или да је наступило одмарање послије свршеног тешког чина, исто онако, као кад побједник одлаже оружје, кад види свог противника потпуно уништена, сатрвена.

Бура попушташе, и као да, свршивши дјело разоравања, постепено удаљаваше се, те даваше од себе само још звуке потмуле јеке у даљини, фијук вјетра престаде са свим, јер се чињаше, да му на путу ништа више не даваше отпора, а црни облаци лелујаше се тамо-амо, као 'но дим са згаришта.... чинило се, е је дјело казне Божије потпуно извршено.

Велики је гријех оних јадника морао бити, на које си Ти, о Боже, ову страхоту напустио!....

Ноћ се приближаваше своме крају, а на истоку поче се помаљати вјесник новога дана — плава одора рујне зорице. Али на што нова нада, када нема никог, да се њоме кријепи, на што нови дан, кад је све завијено у вјечну црну ноћ, на што нова свјетлост, када све у мрачном гробу почива?!...

Али када облаци у свом јурењу направе пропланак, могла се у правцу оних разваљина, за један тренут примјетити мала свјетлост, као да је с неба пала једна звијездица. А кад се рујна зорица са свим помолила иза високих брегова, те и први зраци јутарњега сунца продријеше кроз маглуштине на ово страшно поприште, видјеле су се ужасне пошљедице ове црне ноћи, — све бијаше уништено, а и на ономе мјесту, гдје бијаху чврсте зидине оне зграде, видјеле су се сада силне гомиле испретураног камења, а само између тих гомила камења на своме мјесту — још горијаше и даље весело онај свети огањ, — олујина га није могла распрштати, — а око њега они мученици са трагом на лицу претрпљелих мука и изразом наде на нов живот.

Још не бијаше све пропало. И у гњеву Божијем бијаше милосрђа према овим јадницима, Он им у најтежим часовима њиховим спусти с неба онај свети огањ, који их кријепљаше, да не клону у својој несрећи, да не изгубе наду у своју будућност, који их избави из те страшне пропасти.

О Боже, превелика је милост Твоја, сачувај ју и на даље за ове мученике, не допусти, да при сунчаној свјетлости забораве на ону страшну црну ноћ, не допусти, да им поблиједи, потавни, угаси се онај свети огањ!

* * *

Ова примјена била би од прилике слика наше тешке народне прошлости. У дугом низу година нашег очајног стања ређали су се у нашем народном животу један за другим ужасни догађаји, који испунише црну историју српског робовања крвавим словима. Изгубивши своју политичку самосталност, српски је народ постао фактичким робом свога завојевача, створ, стављен изван сваке законске заштите, који није смио ништа свога имати, ни вјере, ни имена, ни људске части, који се трпио ту само због тога, што је господарима требало слугу, робова. И то страшно стање трајало је дуга четири вијека, и народ је наш, поред свих својих пâтња, изашао из тог ропског стања, сачувавши све особине, које му условљавају његов опстанак и у далекој будућности. Може бити, да је то јединствен примјер у цјелокупној повјести рода људског, да један народ није пропао у онаким околностима у којима му се ништа није пружало за његов развитак и унапређење, него му се, шта више, поништавало све оно, што му је давало обиљежје његовог вјерског и народносног бића. Српски је народ преживио ту борбу, и тим доказао, какву велику отпорну снагу има у борби за свој опстанак. Та његова снага темељи се на неограниченој љубави према својим светињама: вјери, имену и обичајима. Вршећи своје обичаје, живио је он народним обиљежјем, одушевљавајући се пјесмама о народној слави, дичио се својим именом, а кријепећи се утјехом своје вјере, челичио се у истрајању и самопријегору. И на тај се начин само дају објаснити оне силне жртве, које је српски народ у времену свог робовања доприносио за своје самоодржање.

И тако је српски народ налазио у својој св. вјери једини ослонац за свој опстанак, једини услов за своју будућност. Па с тога се он и срастао са св. православном вјером као душа са тијелом — она му је постала нераздвојна половина бића његовог. У мучним временима своје црне прошлости, он је на врло пожртвовне начине исказивао ту своју оданост према св. вјери. Гоњен као дивља звјерка са опасношћу свог живота, он се по густим шумама и гудурама прикрадао, те на рушевинама својих манастира и цркава приносио жртву своме Богу, вршио прописе свога светог закона. Ту се он крјепио, ту је црпио снагу за истрајање, наду на бољу будућност, одатле се враћао ведрог чела, на коме се могла читати хришћанска преданост у

у вољу Божију, у свој црни јарам, да га и даље трпи, да се и даље бори.

Ова оданост српског народа према св. православној вјери и данас, послије свршетка наше страсне седмице, остала је потпуно у својој снази непромијењена. Наш народ и данас доноси јасне доказе о својој искреној љубави према својој светој прађедовској вјери, он и данас, и ако сиромашан, од својих уста откида, да би подигао из рушевина своје цркве и манастире, да би подигао нове храмове, те да у њима пропоји Слава Божија.

Једино још, нека би милостиви Бог сачувао, да под утицајем савремене просвјете и слободе не ослаби та оданост; да се не изгуби из вида она благодарност, којом смо се задужили св. православној вјери за наш народни опстанак у времену наших народних патња, да нам сачува јасну свијест о важности св. православне вјере за нашу и садашњост и будућност, и да нам св. православна вјера остане и на даље једини вођ нашем душевном спасењу и народном напретку.

Ступајући у 12-ту годину свог опстанка, „Источник“ наставља свој ток са овим тежњама и молитвом:

Боже!.... Ти, једини, помози!.....

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Саве.**

По природи Бог је Босну украсио сваким благом и изобиљем, те се достојно може назвати „поносна“.

По своме географском положају, од вајкада она је била на ударцу политичких и вјерских трвења, и водила је многе ратове између себе и сусједних јој земаља. Од II. половине XII. вијека, па до пропасти њезина краљевства (1463.), она је била тако рећи — поља на религиозног утркивања, а често и крваво разбојиште, на коме се ломиле страна копља о жилави отпор једнога дијела народа у њој, који брањаше своју независност и своју умјерено-јеретичку цркву, непризнајући над њом ни римску ни цариградску, као ни сусједну јој пећку архиепископију (доцнију патријаршију).

Та, у истини чудновата народна црква, или „црква босанска“, са поглавицом „дѣда епископа“, и уређеном хијерархијом, чија религиозна начела још ни до данас нијесу потпуно расвијетљена, и које питање још задава посла наученацима, који након толикога труда,

расправа и испитивања, не могоше да опредијеле њезине догме и обреде — при свима незгодама могла се одржати толико вијекова!

Ми ћемо овдје само узгредно и претходно нашем предмету споменути она позната нам имена епископа „босанске цркве“, који у повјесници Босне играше тако важну улогу, да их виђамо на збору и договору, не само код босанских банова и краљева и код Херцега Стјепана, него и пред фанатичном Дубровачком републиком, па и пред српским краљем Стефаном Урошем у Котору, гдје, поред православних митрополита и латинских бискупа, заузима своје мјесто и „дѣдь“ Мирослављ! Заиста велика толеранција владалачка онога доба, каква ни данашњој не уступа!

Имена епископа од „босанске цркве“, ово су (по Петрановићу): 1. Милован около 1150. (у вријеме бана Борића); 2. Радигост, из краја XII. вијека; 3. Данил, у почетку XIII. вијека (при Кулину бану); 4. Мирослав (1305.—1307.) за вријеме српског краља Стефана Уроша; 5. Радигост (1320.) из породице Омућевића; 6. Радослав (1366.), синовац Радигоста; 7. Радомир (1404.); 8, Милоје (1446.).

Али да је и поред толики шљедбеника богомилске секте, и поред припадника Риму, опет остало народа у Босни, који није хтјео изневјерити своје свето православље, и који је умнијем очима погледао на позлаћени ћивот св. Саве пред олтаром Милешевске цркве, задужбине његова синовца краља Радослава, то се може вјеровати и по томе, кад погледамо на данашњу многобројну масу православнога народа у Босни[1]). А је ли се та маса из давнина одржала, или се помножила са преласком Богомила на православље — потље пада Босне под Турску; или је најпотље порастао број православнијех са досељеницима из турске војске: то се не може ни порећи ни доказати. Толико се зна: да су Богомили босански у души и срцу мрзили римску пропаганду, која их је жестоко гонила, да су вољнији били чак и Ислам загрлити, него се њојзи покорити. Двије даклен силе: ватиканска и турска одагнале су у Ислам „слабе и лакоме“.

Но при овом увјерењу — о непрекидном православљу у Босни, намеће се питање: каква је била судба тијех православнијех у Босни, — бивши међу двије ватре? и од куда добављаше они своје свештенике? — Ово питање, као и у опште повјесница православне цркве у Босни, покривена је малопровидном копреном, све до под конац XVI. вијека.

За данашње наше манастире у Босни, ми немамо јаснијех доказа да су они постојали из давнина; а наши неки нови и углед-

[1]) Папа Григорије XI. (1372.) каже за Босну: „да је пуна „шизматика“ и јеретика“ (Петрановић 125.).

нији књижевници хоће да кажу: да су ти манастири сви попикли за вријеме турске владавине.

И тако, у свакоме случају не остаје нам друго, него бацити поглед на сусједну Босни „дьбарьскоу" епископију, основану св. Савом првим архиепископом српским, и за коју епископију наши бољи капацитети рекоше и утврдише: да је она првобитно смјештена била у данашњем манастиру Бањи у „Сръскомоу Дьброу", на доњему Лиму, храму св. о. Николе. И ја грјешник найминшїи и хѣди ко братиѣх, придружујем томе тврђењу и моје: амин!

Што се тиче цркве м. Бање, знамо из њезинога унутрашњег натписа: да је м. Бању „изьперва" w ѳснованїа подигао Стефань Ѵрошь трѣты, дакле Дечански, па било то на развалинама старе цркве, било да је мању претворио у већу (као што је тако урадио и краљ Милутин са Хиландарском); па да су ту цркву разрушили „безбожны и поганы Бачоуны", те је епископ дабарски Никола опет обновио и поправио, „иже многїѣ трѹды и пяты прїѣ"; а млади краљевић Душан „подигао војску, и с Божиом помоћу казнио Бабуне". (Види „Гласник српског ученог друштва", књ. 42., стр. 181.; „Јавор" 1884., бр. 46., стр. 459.).

Пратајући се ја са мојим Добруном као мјестом, гдје сам мислио да је била столица дабарске епископије; па са црквом Прибила жупана, и с призиданом уз њу препратом (1383.) од његова — „по плоти" — сина Петра жупана, названога у монашеству: Јоана; за тим са старијем градом Дьбромь, чије развалене куле и бедеми још стрше на стијенама више плодне долине, као и са свом околином „Добруњем": ја ћу да споменем узгредно и оне познате нам епископе дабарске (од 1220.—1329.), које нам је сачувала Тропчанска Србуља. Јер говорећи о православљу у Босни, или о православним епископима и митрополитима у њој, на реду је било — ма и летимично — дотаћи се оних најприје, у чије православље сумњамо, као и оних дабарских, о којима нема сумње да су били православни. Имена њихова ово су: Христифор, Јоаникије, Исаије (1286.—1291.); Јован I. (1293.—1307.); Методије (1322.); Никола (1329.); Јован II.; Шпиридон; Јован III.

Горњи ред епископа дабарских истина можда је нетачан, јер су се само код неколицине од њих могле наћи године у листинама, кад су били (види Miklos. Monum. Serb. 60, 564, л. 54. — „Гласник српског ученог друштва", књ. 42., стр. 180., и 182. — III. Спом. српске краљ. акад. — II. Годишњ. Чупићева); али је спомен њихов у горњој Србуљи, као и сама Србуља — врло важни за историју наше цркве.

Из горње Србуље ми понајбоље и дознајемо: да су дабарски епископи имали уплива и надзора над православљем у Босни, и да су по могућству водили архипастирску борбу противу богомилске јереси. А ове свезе или овај утицај дабарских епископа — на православне у Босни, бијаху најтјешње у вријеме, кад срп. краљ Драгутин владаше Срије мом, Усором и предјелом између ријека: Дрине и Босне, као и у вријеме деспота Ђурђа и сина му Лазара, који имадоше под својом управом „и честь не малѣ земле, глаголеме Босна“ (П. Годишњица Чупићева“).

Па кад су више поменути владали простором од ријеке Босне, — ако и краће вријеме, то је тешко вјеровати, да богати краљ срп. Драгутин није подигао, ама баш ни једну православну цркву у своме подручју; или да ниједан данашњи манастир није из његова или из деспотова времена! (Осим ако су их Богомили порушили. (Види Бос. Вилу за 1887., број 14., стр. 212).

У осталом, ја ћу овдје побројити и манастире босанске, за које знам, да постоје, па шат да-ако се и о њима кад-год пронађе каквих доказа, из кога су доба. — Ево дакле тих манастира: 1. Папраћа; 2. Тавна; 3. Ловница; 4. Озрен; 5. Возућа; 6. Гостовић (порушен). Сви су ови манастири између Дрине и ријеке Босне. За тим долазе у бањалучком округу: Липље или негдашња Осоница; Крупа, Гомионица и Моштаница; а у бихаћком: Хрмањ. Осим Гостовића, у свима се осталим данас поје св. литургија. Без сумње било их је и још, али су разрушени. Добрун је из оне стране преко Дрине (од Вишеграда једно 2 сата удаљен), на путу Прибоју.

У XVI. вијеку, при патријарху Макарију, кад у Цариграду бијаше његов брат велики везир Мехмед Соколовић, а у Босни везир његов синовац Мустафа, тада су се обновиле многе цркве и манастири по српским предјелима у турској царевини. Могућно је, да су на неким мјестима и нове подигнуте, на пр. за Нивску се зна, да је из тога доба; а мислим да је и манастир Житомишљић, па можда и Озрен!

Троичанска Србуља, писана за живота епископа Исаије, најприје проклиње јеретике у опште, па онда посебно „богомилску“ или „каѳарскоу“ јерес (по свој прилици тако прозвати по ријеки Бабуни у Бугарској, гдје је и било легло те јереси). За тијем Србуља поименице спомиње и проклиње старјешине те секте у Босни и њезине сљедбенике, назване „крьстіани и крьстіанице“ (калуђери и калуђерице?)

Овај анатемизам ја сам давно објавио у XXIX. „Гласнику срп. ученог друштва“; али поводом доказивања некога „Атома“: да је на-

родна „црква босанска“ била чисто православна, и да они споменути у Србуљи јеретици нијесу босански, него талијански (!), ја сам се побринуо, да се тај анатемизам још једном вјерно препише из матице, што је и учинио тамошњи учитељ г. Јово Митрановић, те га је наша „Бос. Вила“ донијела у 11. броју од 1895. год. И пошто је препис по факсимили много тачнији и правилнији, него што је штампан у „Гласнику“, то неће бити излишно, да га и овдје у предмет овај увртимо.

„Зли јеретици трькляти Бакоуніе нарицающеи се лъжи кр҃стніане и роугающеи се нашеи правѣи вѣри. изимающе ѿ книгъ сѵ҃ата словеса и прѣкращающе на зловѣрніе. и ѿ лоучающеи се ѿ сѵ҃тыѧ и правовѣрніе цркве. и роугающеи се сѵ҃томоу и чьсномоу крьстоу. и сѵ҃тымь иконамь роугающе се. и неклањающе се имь да боудоуть проклети. люд. тожде трижди (или: трищи).

Вѣроующеи въ бакоунскоую вѣроу. и ихъ вѣчніа пріемлюще. и клањающе се имь и дрьжеще вѣроу ихъ. сіникови да боудоуть проклети. люд(іе) трижди.

Вѣдоуще іако бакоуніскіе вѣри естъ и пріемлюще ихъ въ своіе земле и хранеще ихъ. сіникови да боудоуть проклети. Сакыіе зли иереси паче изліха јеретики нарицающиихсе Бакоунь. непроклинаіе ихъ. да боудоуть проклети.

И всѣмь вѣроующимь въ правоую вѣроу истиниимь Хр҃тіаномь. и клањающимьсе сѵ҃таго и чьснаго крьста образоу. и сѵ҃тымь иконамь и сѵ҃тымь мощемь. сіниковіа смысліщимь и вѣроующимь вѣчніа памѣть. люд. тожде трищи.

Савѣ ієрьмонахоу. вѣчніа памѣть. И всакы Бакоунинь да боудеть проклѣть. люд. тож. трищи.

И въсгласить велми: многа лѣта царемь и рекоуть трищи: многа лѣта царемь. и въсгласить велми. Растоудніе босьньскыи и Радомиць и Дражило и Толко и Тврдко и Тврдошь и вси нарицающеи се крьстіане и крьстіанице. и Радинъ Гость ҂рьцегово да боудетъ проклетъ (ово о Радину Госту дометнуто је доцније по дну листа, а из два писмена: г више г, као и оно послије ҂ [҂рцегов] очевидно је погрдно).

Я неклањающе се сѵ҃тымь иконамь и крьстоу чьсномоу да боудоуть проклети. люд. тож. триж.

Михаилоу правовѣрномоу цароу нашемоу и Ѳеодорѣ матери его вѣчніа памѣть. люд. тож. трищи.

И въсгласить велми многа лѣта правовѣрнимь царемь нашимь. И рекоуть людніе трищи: многа лѣта царемь. И въсгласить велми: многа лѣта створи Богъ Хрошоу краљу нашемѣ.“ [1])

[1]) У XIII. в. православна бугарска црква проклињала је ньедеће јеретике богомиле у Бугарској: Михаила, Теодора, Добру, Стефана, Василија и Петра. (Петрановић вели: „да су ови јеретици били савремени Методијеви ученицима“. По свој прилици, њима су савремени били и они босански, као први који су секту распространили у Босни).

Као што се види, под горње босанске анатемњаке дошао је и Радин Гост Херцегов, за кога западни писци, — па и наши неки, — рекоше, да је био духовник Херцегу Стјепану; шта више, да је предњачио и самоме митрополиту милешевскому — Давиду (Петрановић).

Истина је жива: да је Херцег Стјепан био прилично — превртљив! јер је он умно и папама поласкати, па им послије и леђа окренути. Тако исто зна се, да је он примао у своју државу гоњене из Босне Богомиле; али се ипак његово нагињање православљу огледа и у томе: што је он подигао двије цркве: једну код Шћепан-поља у Херцеговини; а другу у Гораждu, посветивши ову св. великомученику Георгију (можда своме домаћем покровитељу, кога је славио), са које натпис такође је објављем у XXIX. „Гласнику". Ми и њега у предмет уносимо, у нечему по другима исправљена, јер сам га ја некад преписао у хитњи и незгоди, подржаван на леђима човјека, а дружина опет бјеше навалила, да се што прије крепемо у Чајниче на конак, те није ни чудо, што је у ономе заплетеноме натпису испало: „моемѕ" мјесто: „моле емѕ". Натпис гласи:

„Ѣѣ лѣто **6954** (1446.) Азъ рабъ Христѕ Богѕ, господинъ Херцегъ Стефанъ възвигохъ храмъ светаго великомѵченика Христова Геѡргіа моле (се) емѕ да помолѣтсе о мнѣ грѣшномъ владицѣ моемѕ Христѕ".

Нагињање православљу Херцега Стјепана види се и по томе, што се он први титулира: „чувар гроба св. Саве", дакле мјеста, у које се сабираше Срби одасвуда, — да се поклоне ћивоту народњег светитеља. — Даље и по томе, што је Херцег Стјепан имао за „редовника" православног митрополита милешевскога Давида; што је слао на св. Синајску гору дарове по некоме епископу (можда по истоме Давиду) и т. д., и т. д.[1])

Његово лавирно држање према прилично још моћној властели, огледа се и у писму цариградског патријарха Генадија II. (1453.—1457.) к синајским оцима, од кога се писма — по срећи нашао превод на словенском језику, штампано у 63. књиги „Гласника српског ученог друштва.

Посланик Херцегов (епископ), морао се подуже времена задржати на Синајској гори. Синајски оци, примивши посланика, макнули су

[1]) Херцег Стјепан као владалац, предвиђао је скору пропаст Цариграда; видио је јадно стање деспотове Србије; видио је злу судбину Босне, у коју су још прије тога доба продрли Турци, а тада у њој имали и свога кадију, па и приличан број оних, који нагињаше „Исламу"; видио је даље и злу срећу Богомила, и газдовање слабо под владом Стјепана Томашевића; а и сам бивши окружен непријатељима и узнемирен од сина Владка, пак је премишљао и довијао се, с ким ће и како ће, те му и није остало друго: него се постепено прилагодити православнима, а под сузеренством султана.

књигоношу до патријарха цариградског, и тражили упуства: како се имају владати према томе епископу, и да ли ће дарове примити од владаоца из „Кудугерије“ (Херцеговине)? т. ј. могу ли дозволити епископу, да служи? могу ли му при литургији, име његово помињати? и да ли није гријех, примити дарове од владаоца, који је у срцу истина православан; али то прикрива — због своје властеле?

(Наставиће се).

Црквене вијести.

Освећење цркве. У селу Бугојевићу, парохији зубачкој, протопрезвитерата требињског с благословом архијерејским осветио је требињски надзиратељ са околним свештенством 21. септембра 1897. г. ново-подигнуту цркву у славу св. пророка Илије. Сазидана је трошком и трудом побожног народа зубачке парохије, коме је притекла у помоћ и земаљска влада са потпором од 200 фор.

Школске вијести.

Постављења. Јефто Одовић, парох лушки постављен је 20. септембра 1897. год. за привременог учитеља српске основне школе у манастиру Дужима.

Разно.

Богојављенска литија у Сарајеву. И ове године прослављено је освећење Богојављенске водице уобичајеном свечаношћу. При свршетку божанствене службе у новој цркви придошла је и литија из старе цркве, те се уз пуцњаву топова кренула на извор Пјенкавац. Напријед је ступала војничка музика са једним одредом војника, а за њом школска младеж са црквеним, школским и друштвеним заставама, многобројно свештенство из Сарајева и околине и на посљетку Његово Високопреосвештенство Господин АЕ. и Митрополит Николај. Непрегледну поворку народа, који литији пратиоваше, отварале су Њихове Преузвишености гг. барон Апел, поглавица земаљске владе и грађански доглавник барон Кучера, са свим предстојницима, као и многобројним часницима и чиновницима овдашње војничке посаде и земаљских звања. На извору Пјенкавцу би освећена водица од ког су освећења важнији тренутци, као благосиљање воде, читање св. Јеванђелија и помен Цара са пет плотуна из пушака и пуцањем топова са града громовито поздрављани. Након свршетка литија се у примјерном реду повратила у нову цркву, гдје је Његово Високопреосвештенство благословило војнички одред и тим завршило ону цијелу црквену свечаност. Лијепо вријеме, прави лијеп пролетни дан, доста је припомогло, да је ове године више свијета нарочито са села импозантност ове свечаности као мало којих година својим присуством увеличало. Гомиле сеоског свијета у свом лијепом народном одијелу, дијелом у пратњи литије а дијелом по улицама у реду стојећи, прекрилиле бијаху пут, којим је литија пролазила. Све укупно узевши, величанствен је био утисак, који је ова лијепа црквена свечаност

тог дана учинила. По свршетку литије отишло је Његово Висскопреосвештенство господин АЕ. Митрополит Николај у пратњи неколико свештеника и госп. Петре Петровића овд. угледног грађанина, у конак, те Његовој Преузвишености господину барону Апелу, ц. и кр. коњичком генералу и поглавару земље, најсрдачније у име српско-православног народа и свештенства захвалило на присуству, којим је ова свечаност увеличана. Његова Преузвишеност господин барон Апел изволјела је на то одговорити, да му на срцу једнако лежи добро свих вјероисповијести у овим крајевима, те да му је мило што му се дала прилика, да и овим спољним знаком покаже своје срдачне осјећаје према ист. прав. цркви и српско-правосл. народу. — Након срдачног опроштаја Његова Преузвишеност изволјела је испратити Његово Високопреосвештенство господина Митрополита до на степенице и љубазно поздрављајући повратило се у своје одјељење.

Прешли у православље. Витолда пл. Заржицког од Новине, судског тајника у Невесињу превео је из унијатске у православну вјеру 1. октобра 1897. невесињски надзиратељ Р. Кочовић. — Мару Говедарицу рођ. Рагуз са Обља (кот. Невесиње) превео је из римокатоличке у православну вјеру 1. дец. 1897. улошки парох Р. Терзић.

Лијеп примјер хришћанског милосрђа. Српско-правосл. свештеник Ристо Поповић, парох крајички у протопрезвитерату сребреничком обдарио је 16-орицу сиромашних ђака у крајичкој школи с фесовима и обућом.

Таксе за болнице. У нашијем болницама су одређене ове дневне таксе за наплаћивање од болесника: У општој земаљској болници у Сарајеву I. класа 3 фор.. II. класа 1 фор. и 50 новч., III. класа 80 новч. (ова пошљедња за домаће болеснике стоји само 70 новч.); станица за умоболне у Сарајеву II. кл. 1 ф. 20 нч., III. класа 70 новч.; котарске болнице у: Сребреници, Кладњу, Котор-Варошу, Цазину, Ливну, Варешу, Гацку и Ключу III. класа дневно 60 новч.; општинске болнице: у Мостару II. класа 1 фор. 20 нч., III. класа 60 нч.; у Д. Тузли II. кл. 1 фор., III. класа 70 новч.; у Бањалуци II. класа 1 фор., III. класа 60 новч.; у Бишћу II. класа 1 фор., III. класа 60 нч.; у Травнику, Брчком и Бијељини III. кл. по 60 новч.; у Приједору II. класа 80 нч., III. класа 60 новч.; у Дервенти, Вишеграду, Требињу, Коњици и Фочи III. кл. по 60 новчића.

Читаоцима.

Ступајући у 12. годину свог опстанка „Босан.-Херцег. Источник“ прешао је у власништво Њих. Високопреосвештенстава гг. српско-православних босан.-херцег. Архијереја, те је тако постао службеним њесником и органом цјелокупне српско-правосл. цркве у Босни и Херцеговини.

Поред ове промјене лист је добио и скраћен назив „Источник“, ново уређништво, мањи формат, чешће налажење, а обзиром на већу поштарину подигнута му је цијена незнатно за стране земље.

Програм часописа остао је непромијењен, па ће и даље тежити своме циљу и да путем публиковања разних одредаба упозна свештенство са административном страном његове службе, да расправама из богословске науке помогне његовом усавршавању, да проучавањем

старина, упознаје га са црквено-народним животом у прошлости; да претресањем разних питања из опште пастирске праксе олакша му вршење његове трудне службе и да савременим расправама упозорује на узроке, који би имали штетне посљедице за наш црквени народни живот, да га упознаје о свима важнијим догађајима, који спадају у струку оваког листа, једном ријечи, да овај часопис послужи правим духовним потребама његовим и повјереног му народа.

Извађање оваковог задатка јест врло тежак посао, а да и не говоримо о постигнућу каквог успјеха, па да би постављеном циљу спијешити могли обраћамо се на све раденике на црквено-просвјетном пољу народа нашег, којима по топлом патријотском осјећању, на срцу лежи добро и напредак наше св. цркве и милог нам народа, да нас својим радовима потпомогну и олакшају успјешнији гред овом циљу; обраћамо се свима синовима српске цркве и народа, да нас и претплатом својом потпомогну, како се не би морали борити и са материјалним потешкоћама; даље, обраћамо се, и на све родољубиво срп. прав. свештенство и учитељство, да пораде у својој околини, како би се овај часопис што више раширио, те у свом раду што шире поље пред собом имао. Нека свако, ко се осјећа позваним, учини своје, на што га позива његов одношај према својој св. цркви и народу, чији је он син, па нам онда ни успјех не ће изостати.

Ради лакшег администрирања листа прилажемо овоме броју на српско-правосл. протопрезвитерска звања у Босни и Херцеговини списак подручног свештенства ради прикупљања претплате, с молбом, да се претплата што скорије прикупи и администрацији овог листа пошље; а који су пак прикупили и послали, то само нека у списку назначе: за кога су и колико послали, и нека нам исти поврате.

Због промјене, која се при овом листу догодила, лист је морао у свом излажењу закаснити, те ће од сада без прекида број за бројем излазити дотле, докле се не постигне вријеме његовог редовног излажења. Први бројеви разашиљу се свима, за које се мисли да ће лист држати. Ко ове бројеве не поврати, продужиће му се слање и даљих примјерака као претплатнику. Стари дужници умољавају се најучтивије, да би заостале дугове што скорије извољели подмирити.

Цијена и остало види се на крају листа.

Уредништво и администрација.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. јануара 1898. Бр. 2.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: ТЕОДОР ЈУНГИЋ, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 3386
Р. I., бр. 742 1897.

Окружница.

Пречасном српско-правосл. парохијском свештенству Дабро-босанске епархије.

Конзисторија је закључила, да се заведе код ње вођење тачне евиденције брачних парница.

Ради прибирања нужнијех података, штампани и овом приложени формулари достављају се пречасноме парохијскоме српско-православноме свештенству ове епархије, са препоруком, да што тачније и истинитије све односне рубрике према постављеним питањима испуни, и конзисторији у року од једног мјесеца дана путем својих протопресвитерских звања достави.

У потоњој рубрици нека се, по могућности, наведу датуми и бројеви односних конзисторијалних аката.

Братска дужност и значај тражених података налаже вјештијима, да својој невјештијој браћи помогну при испуњавању овога исказа.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 8. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 3387
Р. П., бр. 791 1897.

Окружница.

Свима српско-православним протопрезвитерским и парохијским званьима Дабро-босанске епархије.

Да би се сазнао тачан број дивљих бракова (конкубината) у овој епархији, против којих би требало већ један пут што енергичније мјере предузети, то се налаже свима протопрезвитерским званьими ове епархије, да од приложених примјерака и с к а з а о дивљим браковима уруче својим подручним парохијским званьима по један примјерак, који ће парохијска звања по свима рубрикама тачно и марљиво испунити и овој епархијској власти до половице фебруара о. г. путем свога протопрезвитерског звања поднијети.

Нека настоје протопрезвитерска звања, да ове исказе од подручног свештенства благовремено прибаве и све заједно до реченог времена овамо доставе.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 8 јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 3388.
ex 1897.

Окружница.

Свима протопрезвитерским званьима и пречасном свештенству Дабро-босанске епархије.

Доставља се свештенству Вашега протопресвитерата по један примјерак и с к а з а о стању цркве и житељства, с позивом, да исти одмах свештенству раздијелите и попунити дате и до половице мјесеца фебруара о. г. овој епархијској власти доставити не пропустите.

Да би преглед цркава, села, парохија и православног житељства, што јаснији и тачнији био, потрудите се, ваша пречасност, да подручно вам свештенство назначење рубрике тачно и чисто испуни и један примјерак амо пошаље, а други за своју парохијалну архиву задржи.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 8. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 3389.
ex 1897.

Окружница.

Свима протопрезвитерским звањима и свештенству Дабро-босанске епархије.

Приложени примјерци списка о стању свештенства достављају се томе протопрезвитерском звању, с позивом, да од истих сваком свештенику тога протопрезвитерата по један примјерак раздијелите и именом ове епархијске власти наредите им, да неизоставно рубрике 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 10 најтачније чисто и без икакве погрјешке испуни.

Рубрике овог примјерка 7, 8 и 9, за сваког свештеника нека ваша пречасност беспристрасно испуни и до половице фебруара о. г. овој епархијској власти од свега подручног свештенства на један пут достави.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 8. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Наименовања.

Високо ц. и кр. заједничко министарство наименовало је дојакопњег катихету и професора краљ. велике гимназије у Госпићу, протојереја Милоша Лалића, привременим ректором српско-православног богословског училишта у Рељеву.

НЕЗВАНИЧНО.

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Савве.**

(Наставак.)

Ми ћемо из одговора патријархова овдје преузети само оно, што се односи на „срдачно" православље Херцегово, као и на канонично посвећење његова епископа, који је многе од Богомила обратио у православље, и за кога патријарх Генадије вели: да би такије ревнитеља, као што је тај епископ — желио имати и међу Грцима! „О епископѣ иже отъ Босны. И іако сътвори тамо многихъ отъ Кѣдѣгерь

(тако су Грци називали Богомиле) къ покинованіе грьчьскыи цркве, сице и съ блювочьсти се да и господара Херцъга, иже ес съдрьжатель чести от Босиѣ, и ихже къзможет тамо съткорити Христіаны православьни къ цркоѣ нашѣ. Хотѣхъ творештиихъ сіе и шт нашихъ нѣкыихъ, нь где ревность такова? Обаче господарь оны (т. ј. Х. Стјеп.) шкланно ѕко неразлѣчается съвършенно от Кздѣгерь за отьчьства кластѣль страх и строеніемь покрывает се, да такового ради коварьства привлѣчеть дрѣзѣхъ къ дѣйстко епископово, ес же къ нѣтрь Христіанъ от малаа крѣменѣ. Сего ради и посилаеть къ Христіаномь милостыню; аште ли не би быль Христіанинь, не би хотѣль метнѣти сѣтиѣ имѣніа свод. Сего ради ѕко епископа аште помѣнете нѣкогда, не сгрѣшите; ес ко православь и херотоніа православномѣ присномѣ патріархѣ мѣстѣ томѣ (значи пећку патријаршију, или, ако је ова у то доба била пропала и дошла управа српске цркве под охридску архиепископију (1459.?) то означава охридску архиепископију), докомо іако нѣкыи когда потрѣба да литѹргиса къ обитѣли“ (т. ј. довољно је кад му име споменете, ако нема манастир потребе какве да нам служи литургију).

Даље патријарх у писму наређује: да Херцега не спомињу јавно на служби, — пошто и он јавно неисповиједа своје православље, него се могу у трпезарији при обједу, кад је присутан тај епископ, помолити Богу за Херцега и његове све, како би Бог садјејствовао у њихову православљу и учинио их синовима прав. цркве. (Види о Богомилима расправе: Петрановића; Rački-oga; „Гласник срп. уч. друштва“. књиге: XXIX.—XXXVII.—X., свеску 27. стар. ред; Гласник Сар. Земаљског Музеа за 1893., књ. V. (3); Љет. Мат. Срп. за 1890. год., к. 164.). И тако од године 1329. па до 1589. дакле за пуна два вијека и не пуну четврт, ми не налазимо ни једнога дабарскога епископа, — изузевши ону тројицу: Јована II., Шпиридона и Јована III., који су споменути послије Николе, и за које се незна, кад су били, и да ли је који од њих преживио косовску битку, и доживио сиршетак 14. стољећа!

У мучноме добу по српску цркву и државу — у вријеме деспота Ђурђа и сина му Лазара, споменут је (1442.) међу осталим српским митрополитима и Лимски Филотије (без спомена о дабарском и захолмском), па је могућно, да је овај лимски, поред захолмске, управљао и дабарском; а тако и Давид Милешевски (1466.—1470.), коју обојицу г. Н. Дучић ставља у захолмско-херцеговачке.

И тако, не могосмо наћи више ни епископа ни митрополита дабро-босанских кроз тако дугачку периоду; а ова периода, или та времена, бијаху за наш народ и за нашу цркву, врло „люта и прискорбна, — грѣхъ ради нашихъ“.

Ја ћу овдје да поређам познате ми биљешке о дабро-босанским митрополитима од 1589. год. па до наших времена. А ово чиним још и за то, да се исправе неке нетачности о њима, које су се провукле кроз 38 к. „Гласника српског ученог друштва“, као и кроз „Шематизме“ и „Источнике“ дабро-босанске митрополије. И ове моје садашње исправке, може опет још боље исправити и новим подацима допунити сваки онај, који за то има воље и способности, а ја ћу му бити захвалан као и сваки православни Србин Босанац.

I. У XIX. поменику срп. краљ. академије, на страни 45. има записка са Бешеновачкога јеванђеља, гдје се каже: да је ту књигу написао монах Григорије, при игуману Аверкију и патр. пећком Јовану, Баньским же престоломь правещѣ к'сесвѣтѣйшемь митрополитѣ босанскомь кйрь Аксентіе 7065.“ (1557.). Но према добу у коме је био патр. Јован (1592.—1614. или 1615. год.) овај датум није правилан, и прије ће бити година 7099. (1591.).

II. Године 1589. писана је књига Патерик у ман. Озрену: въ пер'вое лѣто свеосвященаго митрополита дабрьскаго кйрь Аксентіа. Исто тако написано је 1592. год. једно јеванђеље у ман. Ловници при истом митрополиту (П. Годишњица Чупићева).

III. Г. Владимир Красић у опису ман. Лепавине, каже за ман. Марчу: да га је с допуштењем царским подигао митрополит Гаврило Аврамовић около 1580. год. (в. Љетоп. Мат. Српске за 1889. књ. 159.).

IV. У Љетопису Мат. Српске, од год. 1893. стр. 16. стоји ово: „Год. 1600. год. прешоше из Далмације около ман. Хрмеља на Зрмањи многи Срби под кнезовима: Вуковићем и Беашиновићем. Допратише их митрополит Гаврил са 70 калуђера“.

У мемуару Срба ваараждинских у Крижевци од 23. априла 1750., у другој шпецификацији, назначени су православни епископи при трону шпекском посвећени и у ман. Марчи епископовавши, њих на броју шесторица, међу којима су два Гаврила, по броју епископа први и пети, онај први као „митрополит“. (П. Годишњица).

У магазину далматинском за 1843. год. на страни 105. има овај почетак од писма некога „епископа“ Симеуна: „Посланица Симеона Епископа дабро-босанскога, фоиничкога, клишкога и далматинскога. Чьсномь іеромонахѣ Герасимѣ, Благословенїе архіер (подерано) чрезь Марка Грабовца приміхомь (подерано) ѡтъчень домь его за книѣ сйнй его (подерано) да разлѣчит се и поимет секи женѣ“ (све остало подерано). Штета што се није година сачувала кад је писато писмо! Па и у титули „фојнички“ мислим да је неправилно, јер у Фојници, Крешеву и Сутјеској, до окупа-

ције није било ни једног православног становника. Прије ће дакле бити „лички“, или зворнички, него фојнички (осим ако има. гдје друга Фојница прије ко). Па и ријеч: „епископ“ мјесто „митрополит“ нагледа ми неразборито (према осталим титулама босанског митрополита).

У истоме магазину на страни 106. штампано је писмо патријарха пећкога Јована (од 20. јула 1614.) Θεοδορȣ „митрополитȣ“ „босанскому“ и клишкому и личкому“ због тужбе, коју су поднијели калуђери манастира Крке (у Далмацији) против истог мит. Θеодора, ради некијех млина, земаља и села около манастира, и наређује му да од њих не наплаћује своје таксе или бировину.

При овоме су митроп. Θеодорȣ написане двије Србуље: један минеј у ман. Липљу или Ѳсоници 1612. и панегирик Београдски, од јеромонаха Аверкије „въ даръ свѧтѣй Добрȣшстѣй Богородици 7123. (1615.). (Вид. Гласник кн. 57. и пећки патр. од И. Руварца).

У поменику призренском, међу другим митрополитима, и покрај зворничкијех, споменути су као „босански“: Ананије и Теодор; а у крушевском: Јосиф и Макарије као „косински от Бѣлиградъ“ (Гласник кн. 42., стр. 35.).

У „Споменику“ III. српске краљовске академије, стр. 177. спомињу се као „босански“: „Петроније и Теодор: а као „дабарски“: Јосиф, Макарије и Варлаам.

За Теодора и Макарију знамо кад су били, али за осталу четворицу не знамо за сада ништа. Свакако ће бити из почетка 17. вијека, или мало раније. Кад су Турци освојили Крајину и неке предјеле у Хрватској и Далмацији, са њиховим напредовањем или освојењем, — ми видимо у тим „Доњим крајевима“ неколицину дабро-босанских митрополита, са титулама: „босански, клишки, лички и далматински“.*)

Макарије 1620. На сребрном трокубетном ћивотићу у сар. цркви, има запис: да је тај ћивот грађен при дабро-босанском митрополиту Макарију и при игуману Луки 7128. (1620.).

Исања 1628.—1635. Године 1629. писан је типик у манастиру Ступи (в. опис од Красића стр. 26.). — Манастир Ступа прозват је тако због ступе или вољарице сукна на малој ријеци Крупи, која тече испод самога манастира Крупе или Ступе са источне стране, и ту недалеко прима је ријека Врбас. Некада су те ступе биле својина манастирска, а данас су беговске. (Види шематизам дабро-босанске митрополије за 1883., гдје ваља исправљати: да је храм св. Арханђела, а не пророка Илије).

*) Ону глосу: „ѿ Бѣлиградъ“, ја не могу разјаснити. По њој нагледа: да је савремено онијем у „доњијем крајевима“ било и другијех тамо међе за Бѣлиградом, или у Бања, са титулом само: „дабарски“ или „босански“.

При истоме м. Исањи писан је молитвеник од некога Троје у ман. Возући 1628. (И. Год. Чупићева). Такођер је познато. да је он дао направити прекрасни стб у ман. Хиландару 1635. год., који и данас постоји.

Гаврило Предојевић 1638. год. Г. Грбић у своме Карловачком Владичанству, књ. I. и стр. 173. и 206. вели: „да је ово онај митрополит, који је из ман. Хрмана са својим ђаконом Савом, Станисављевићем и калуђерима тога манастира, прешао на другу страну и станио се тамо у ман. Марчи 1638. год.“

По овоме излази: да су у размаку 40 год. тројица митрополита, и то сва тројица — Гаврила побјегли са народом и калуђерима из ман. Хрмана у Кесаревину. Но ја мислим да су ту само двојица, и да је онај, „около 1580.“ и онај од 1600. год. један исти (т. ј. Аврамовић).

Овдје ћу споменути и онај антиминс са годином 1638. у цркви Липљу, у парохији Прибинић Шљеготина (у Босни), по коме би тај антиминс освештан био од Гаврила Михаиловића. Ако је дакле датум правилно написан и вјерно преписан, онда је могућно, да га је освештао исти Гаврило Предојевић, који се по оцу можда презивао и Михаиловић („Источник“ за 1891. св. III.).

У „Бос.-Херц. Источнику“ за 1894. год. св. VI. стр. 221. речено је: да су подаци о дабро-босанским митрополитима црпљени из архиве цариградске патр., и да је те податке донио „Неологос“ од 6. фебр. 1891. год., број 6466. — Али ми ћемо даље видјети, да су ти подаци мршавц, и на мјестима нетачни. У њему почиње хрон. ред. са год. 1656.—1668., па онда се прекида до пада пећке патријаршије (1766.) и опет наставља даље до наших времена.

(Наставиће се.)

Прича о талантима.

Евг. Берсе.

(Бесједа прва.)

О неједнаким даровима.

Царство је небеско као човјек, који, одлазећи у страну земљу, дозва слуге своје и преда им благо своје. И једноме даде пет талената, а другоме два, а трећему један, свакоме према његовој моћи, и отиде одмах. (Мат. XXV., 14.—15.)

Шта су таланти, о којима се говори у тој причи? Треба ли под њима разумијевати у општем смислу оне дарове, којима Господ неједнако дарива свакога

човјека, као на примјер, — здравље, физичке силе, материјално благостање, велики положај, васпитање, згодни увјети, које срета човјек у оној средини, у којој се креће и живи, или је пак потребно мислити, да се овдје говори само о чисто *духовним* даровима, предатих у већој или мањој количини Господом, од кога долази свако благо, и којему треба одавати славу? Ја мислим браћо, да је овдје потребно разумијевати и једно и друго, јер једно не треба да искључује собом друго. Ја мислим, да се та прича Христова, као и све његове приче, тиче и физичке и нравствене природе. И ево, у том широком смислу ја сам рад, да је с вама заједно, браћо, протумачим. Но стога, да се не морамо задржавати на изучавању сваке појединости, које се садрже у њој, ја ћу говорити о њој у трима бесједама и прије свега: *а)* о неједнаким даровима, којима нас дарива Господ; за тим *б)* о оној дјелатности, какову он захтијева од нас и на посљетку *д)* о рачуну, који ћемо Му дужни бити једном дати.

У самом почетку те приче ми сретамо мјесто, које се тиче најжалоснијега питања, које наш вијек стара се да разријеши, а на име: од куда проилази неједнако раздјељивање свега у опште код људи? Исус у показаној причи управо приписује происхођење те неједнакости Богу. Он упоређује Господа с човјеком, који раздјељује своје богатство међу слугама на неједнаке дијелове. Ја знам, колико негодовања побуђује у наше вријеме то учење. У очима врло многих од наших савременика праведност и једнакост јесу два појма с једним значењем, јер за њих неједнакост јавља се синонимом неправедности. Дакле, браћо, то питање јавило се пред нама, па разгледајмо га са потпуном искреношћу.

Расмотримо, прије свега, шта Исус Христос не говори.

1. Он не говори, да господар мање љуби оне слуге, којима даје мање.

2. Он не говори, да господар чини под утицајем каквога каприца. На против, Исус Христос даје разумјети, да господар чини потпуно разумно и праведно, кад даје свакоме слуги према његовој моћи.

3. Он не говори, да се та неједнакост продужује за границама времена назначеногa на искушење, т. ј. за границама садашњега живота. Обје ријерне слуге добивши неједнаке дијелове, удостојавају се једнаке награде: они уђоше у радост Господа свога! (Мат. XXV, 21).

Учинивши те претходне напомене, признајемо то, о чему Исус Христос говори сасвим јасно, а на име, да „Господар даде једноме пет таланта, другоме два, а трећему један".

Сад посмотрите, да нам то исто говори и природа: потпуне једнакости нигдје нема у природи, јер потпуна једнакост била би наказом. У дјелима руку Божијих нећете наћи ништа, што би било једнолико. Ви можете узабрати хиљаду листова са једнога раста и упоредити их међу собом, и ви не ћете наћи међу њима два, који би били идентични, и који би имали макар једнака разграњења главних жилица. Само производи руку човјечијих понављају се на жалостан начин. Ја не говорим већ о производима наших рукотворница (Manufactur), које излазе хиљадама испод једне форме или испод једнога ударца чекића; но шта више такови надахнути генији, као Рафаел и Михајло-Анђело, понављају се у својим производима у толико, да вично око критичара лако познa њихов живопис. У природи, на против, ви видите најзаноштивију конзеквенцију, и на свакој од сте-

пенница те грдне љествице живот се јавља у најразноликијим облицима. Чим се више пењете, тим више расте разноликост; доље у сфери у кристалâ, ви налазите тачност геометријских облика, горе, код човјека, ви видите пун простор слободне д јелатности.

Ја примјећујем, да је та неједнакост чињеница, која служи друштвеним везама међу људима, гони их да се ослањају један на другога и тим да одржавају њихову узајамну зависност.

Кад би постојала најпотпунија једнакост, тада би се сваки задовољавао тим, што у њега има; но Господ не просуди тако. Он је установио међу нама неопходне односаје: код другога ја могу наћи оно, чега мени не достаје; на мене дужан је да се узда мој брат, обдарени мање, него ја. Нигдје се карактер тих односаја не исказује тако дирљиво и лијепо, као у правилном породичном животу. Овдје се у свему показује неједнакост, која слика међу члановима породице најразличније, али правилне односаје: мушка глава обдарена је по преимућству даром стварања и иницијативе; женска се одликује даром мекости; навале младости и моћи зрелих година предају се на службу слабоме старцу и дјетету. Дјелатност се јавља овдје без сваке силе: власт се олакшава хиљадама најњежнијих и најпријатнијих срестава, која се називају утицајем, уваженьем, мудрошћу, снисхођењем и љубављу. Дакле, поразмислите о породичним и друштвеним основима и упамтите да ћете свуда наћи само неједнакост!

Да л' би се ви сложили самном, браћо, кад би се ја стао придржавати мало час исказаног мњења и ослањајући се с једне стране на свједочанство текста, који изабрах, а с друге на авторитет искуства, управо закључивао, да је неједнакост, под каквим год се видом она сретала, — такова чињеница, пред којом треба да се поклонимо? Ја сам увјерен у противном, ја сам увјерен да би ме ви окривили у извртању јеванђеља, нашли би, да сам ја приставша какве партије, а не ученик Исуса Христа, и ви би били хиљаду пута прави. Јер, заиста је једнакост за све, али једнакост праведна и законита, коју ми сви желимо највише. Та је једнакост пред Богом, једнакост у односају ка нашем будућем животу. Ви већ знате, с каквом јасношћу свједочи јеванђеље о том, да су сви богати и сиромашни, учени и неучени искупљени једном и истом крвљу Христовом; знате, да смо сви једнако позвани да наслједимо царство небеско. У том односају, као што говори св. апостол Павле: Бог не гледа које ко (Рим. II, 11). Врховни судија неће нас цијенити по спољашности. Дакле, закључујте, и на земљи тога не треба да буде.

Но ипак чувајте се да се не предајете тој мисли, јер можете извести жалосни закључак. Могуће је казати: „да смо ми сугласни са једнакошћу на небу под тим условом, да би преимућства, којима се навикосмо користити на земљи, била осигурана нама, докле живимо. Могуће је шта више ради грубога, чисто животнога интереса учинити се заштитницима јеванђеља и цркве.

Ја нећу, браћо, да испитујем, колико лица исповједају религију само ради те цијељи. Ја ћу само казати, да њихов рачун није добар, да они никоме не уливају уважења; да сви и сваки јасно виде њихове цијељи и до овога доба, докле их они буду терали, они не ће имати нужнога утицаја на м су, која може слијепо исповиједати религију, коју би желили начинити оруђем и срестваом за ниске цијељи, и она ће бити права.

Но ја приговарам против оних људи, који хоће да покажу, да се само јеванђеље јавља, као изворе оних злоупотребљавања, која се извршују људима. Но, браћо, могуће је ето наћи присуство смртоносног отрова и у оном ваздуху, којим ми дишемо, и који нам даје живот. И не чудите се, ако налазите у јеванђељу оправдање за своје лукавство, лекарију за умирење своје савјести. Ми добро знамо, да јеванђеље има сасвим други правац и намјеру и овај час доказаћемо то.

Ми смо сви једнаки по предназначењу ка вјечном блаженству, ми сви служимо предметом једне и исте љубави Божје, сви смо искупљени једном крвљу, сви смо позвани ка једном спасењу. И шта то значи, ако не то, да се сваки човјек користи једнаким условима ради спасења своје душе, поступајући ради тога тако, како заповједа јеванђеље? Но допустите да вас запитам, је ли то могуће у дани тренутак за све? Ја већ не говорим о незнабошцима, који ходе у тами незнања, — ја питам, је ли то могуће за хиљаде бића, која се налазе у подјармљењу, усљед незнања и сиромаштва? Зар чистоћа душе и тијела може бити сачувана у непријатном кругу? Зар не постоји такав степен сиромаштва и незнања, који заглушава савјест, као што вино заглушује здрави разум? Зар нема таких мрачних и клизавих низбрдица, гдје се ноге најчвршћега човјека не могу одржати од пада? Зар нема таких материјалних услова односно станишта и работе, такове скучености насељења, гдје мијазми разврата куже људе брже, но смрдљиви ваздух, којим они дишу? Речју, мајке-хришћанске, које сте овдје! Били хтјеле ви, да се ваше мило дијете подвргне опасности, макар на један дан, макар на један час, да види она позоришта и да се подвргне оним неморалним утицајима, сред којих расту и одрасту хиљадама дјеце, која изгубише и убише способност да разумију све, што је лијепо, свето и велико? Дакле, ја говорим, докле су могуће сличне чињенице, докле неједнакост лежи над нама таким окрутним начином, докле она открива пред нама такове ужасне слике, ми не треба да примамо никаквога рјешења по том узроку. Ми треба да страдамо од свега тога, а јеванђеље треба да се јавља за нас стални пријекором. Нужно је, да та религија, коју хтједоше учинити угласљем ленести, обрати се у оштри жалац, који би без престанка држао нашу савјест на стражи; нужно је, да сред наше празнине, сред стечених уживања, сред нашег живота, може бити и часнога, али, на жалост, одвише самољубивога, рјечи Христове одјекују чешће у нашим ушима: идите од мене проклети у огањ вјечни, приправљени ђаволу и анђелима његовим. Јер огладњех, и не дадосте Ми јести; ожеднех, и не напојисте Ме; гост бијах и не примисте Ме; го бијах и не одјенусте Ме; болестан и у тамници бијах, и не обиђосте Ме (Мат. XXV, 41—43).

Дакле, вјера у опште небеско предназначење треба да побуђује у нама енергију да побјеђујемо све оно, што сред неједнакости положаја може да шкоди моралном животу наше браће, све оно, што, сред ужаса сиромаштва и страдања, пријети њиховим душама видљивом опасношћу. Онај не заслужује име хришћанина, који оставља брата свога у нравственом ропству или понижењу и допушта, да он дође до неизбјежне погибељи. Приговор је учињен, но ви видите, у колико је он истинит. Тим не мање ми се заустављамо на рјечима текста: и једноме даде пет таланта, другоме два, трећему један (Мат. XXV, 15). Неједнакост у том животу остаје чињеница, која је допуштена од Бога.

Па шта треба да чинимо с том чињеницом? Примати ју у толико, у колико се она измирује са савјешћу; примати и старати се умањити њену неједнакост или

рапавост, примати са мужаством и покорношћу без роптања. Ви сиромашни, — радите, служите. Ви нијесте од оних, које називају великима свијета овога: у вас су само два таланта или, може бити, шта више само један талант. Но шта је из тога? Зар вас тим мање љуби Бог? Зар ви усљед тога нијесте људи? Зар ви нијесте дјеца Божја? Зар душа ваша не ће бити тако исто бесмртна? Зар ће се ваш живот тим понизити? Не мислите тако! Не понижавајте тиме вашега човјечијега и хришћанскога достојанства! Гледајте на живот у правом оквиру, руководећи се видјелом вјечности! Реците: ако ми служимо и страдамо, то је и Христос, Син Божји, Цар свих бића, служио тако исто и страдао. Реците: да су и Његове руке, прије но што су се подигле ради благослова свега човјечанства, дјелале и радиле. Реците: ми смо обвезани нашим истинитим достојанством тој дјеци народа — Петру, Андрији, Филипу. Јакову, и др., и да од онога доба, како је Христос спасао човјечанство, трудећи се и страдајући за њега, од онога доба величине трајније од онога, која се придобија служењем ближњему; нема славе дуговјечније од оне, која се придобија трудом и само одрицањем у корист других.

За тим, мисао о премудрости Божјој треба да задржава свако роптање, готово да се склизне са нашега језика. Бог не зна промјењивања. Он је непромјењив по свом суштаству. Он је праведан и у исто прије свеблаг. У њега нема, говори св. апостол Јаков, промјењивања ни мјењања видјела и мрака. (Јак. I, 17).

Дакле, па чим се руководи Господ Бог при раздјељивању дарова? Исус Христос одговора на то ријечима: свакоме према његовој моћи. Бог нас не сазда сва сасвим једнога облика. Он је саздао нас различне, што и треба да буде. По томе и наше моћи и наши успјеси треба да буду такође различни, неједнаки једно с другим. Но ви треба да се чувате, да не мислите под ријечи моћи једне само умне дарове. Очевидно је, овдје се подразумијева нешто и осим овога. Овдје се нарочито говори о нравственим силама, о нашој способности носити једно или друго бреме. Овдје смо ми највише склоњени предчвати се најварљивијим наштама односно самих себе. Право говорећи, ми можемо имати довољно тачан појам о својим умним способностима, да би могли одустати од задаће, која очевидно превазилази наше моћи, или да без свакога самопоуздања расудимо, да ли је могуће нас ставити више, но што стојимо, или није. Но што је најсумњивије, у чему ми себе довољно неиспитујемо, то је сазнање онога, је смо ли ми јаки нравствено да презиремо успјех, богатство и величину? И ево шта ме највише поражава: људи, који осуђују с таком горчином оне, који стоје више њих, без сумње, најмање би били кадри да их замијену. Завидљиви биједници, кад би се обогатили, правили би се најзнатнијима и охолим богаташима. Раздражени частољубци постали би најстрожијима и најнемилостивијима. Они, који падају под искушењима потчињенога положаја, били би најпослије ослијепљени виших положаја.

Ви мислите, да се налазите у рукама тога глупога кумира, којега називају судбом или случајем, или ви вјерујете у какво год Божанствено учешће у нашој судбини? Ако ви вјерујете, да је Бог тако исто благ, да се брине за нас, ништавне; ако ви вјерујете, да Он не презире ни једнога од својих створења и да је наше спасење не без разлике за Онога, који посла Сина Свога на земљу ради вашега искупљења, тада треба да сте тврдо убијеђени у том, да је Бог, по својој

мудрости, назначио вам прикладно мјесто, које сте и дужни заузимати у друштву, јер Он зна боље од вас, какве су ваше моћи и колико оне могу издржати, да се не сломе прије времена.

Рећи ћете ми, без сумње, да ја проповиједам овдје савршено предавање себе вољи Божјој и да ја искључујем навјешћивање сопствене воље човјекове, да ја свакога убрајам у круг, нацртан Божанственом десницом и да би се све то свршило уништењем сваког благороднога натјецања, сваког частољубља и довело би се до тијесне сталешке или племенске разлике. Ја молим да не изврнете моје мисли, пошто ни мало не желим да проповиједам таково зависно подчињавање. Ја мислим, да се хришћанство, које нам ништа друго не предлаже осим високога нравственога усавршавања, обвезнога за све и за свакога, стара само да пооштри наше способности и да изазове с наше стране још више натјецања, јер мисао о развићу потпуно се спојила у људи заједно са хришћанском мишљу о царству Божјем. Ништа није природније од жеље имати успјеха у том вијеку и сред онога друштва, гдје су сваком човјеку откривени сви положаји. Но ја у то исто вријеме мислим, да се успјех тај условљава неопходним за то способностима, које имају очевидно за све утицај на друге. Ја мислим, кад је Господ обдарио кога тим способностима, то је Он показао то тако јасно за све, да не може бити никакових неразумјевања. Ако сте ви добили те способности, то их покажите; у том ви чините, дужан сам тада казати, сретан изузетак од других. А ако у вас нема тих способности, благосиљајте Бога за то, да вас је Он поставио на таково мјесто, гдје се у вас не може окружити глава. Мушки подносите свој положај и не жалите се, што добисте само два талента!

Знате ли у историји што жалоснije, но управу полудјелога или дјетета, који не умију или су неспособни да господаре влашћу? Знате ли ви положај убитачнији но то, када какав распикуња или блудник-веселник постане господарем грднога наслеђства? Ништа није несретније, но добијање нечега више својих моћи. Колико је људи пало и пропало под одвише тешким и одговорним дужностима! Колико срдаца, која се показаше јакима и чистима, не могоше поднијети искушења одвише великога благостања!

Само једном Господу познате су оне безумне маште, којима се ми предајемо; горди помишљаји о почестима, о богатству, о сретној љубави, па на жалост и о преступним страстима, о одвратним и постидним уживањима! Кад би све наше тежње могли рећати, какво би жалосно признање чули! Ја се ограничавам једним питањем. Кад би ваше жеље биле испуњене, кад би ви добили не пет талената, него сто или хиљаду таквих, о којима сањасте, да ли би ви дошли овдје? Били ви стајали сада пред Богом са сазнањем вашега сиромаштва? Би ли ви хвалили Његово милосрђе? Би ли ви мислили о вјечности? Би ли ви ходили по узком путу труда? Не знајући жалости, разврштених надâ и обмана, да ли би ви прибјегли ка Ономе, Који је рекао: Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени. (Мат. XI., 28.)? Једном ријечи, би ли ви били хришћани? Би ли помишљали тада о вашем спасењу?

Таланти бјеху раздијељени. Па шта за тим говори јеванђеље?... Господар отиде одмах (Мат. XXV., 15.). Није прилика како Христос употребљава сличан израз, да покаже оно, шта предузима Бог односно људи у том кратком периоду, који називамо историјом свијета. Може ли Бог напустити дјело Својих руку макар

на тренутак? Нико није толико говорио о тијесном и постојаном општењу неба са земљом, као Христос. Опомените се Његове просте и одличне поуке о пољским љиљанима и птицама небеским, о којима се брине Господ и које одијева лепше, но Соломун у својој својој слави што се одјеваше (Мат. VI., 29.). На кад Спаситељ упоређује овдје Бога с господарем, који се налази у осуству, то је тако с тога, што ми не видимо Бога онако, као што видимо све остало; с тога нам се управо каже, да Он као да осуствује. Бог се не обраћа к нама непосредно; између Њега и нас налазе се закони природе, т. ј. као да су планови Господа изражени од Њега у пространству и времену. Закони ти имају двојако дјеловање. — Представите себи душу у истини религиозну, која је дубоко проникнута вјером и ту вјеру изражава у молитви. Ти закони поражавају такову душу својим превасходством и хармонијом; она осјећа, да се за тим законима скрива љубимо срце Вјечнога и свуда присутнога Господа. Представите себи, обратно, душу хладну и која не вјерује. Ти закони производе на њу сасвим противно дјеловање, они имају за њу карактер нечега зависнога, непромјењивога, неумољивога и постојаног; видјело јој се све више и више представља у облику огромнога свезивања узрока и посљедица, у облику неограниченога механизма, управљаногa вјечном судбином. У том је, браћо моја, тешко искушење за вјерне, Бог као да остаје мирним: је ли нарушен нравствени закон, — Он ћути; ликује ли грјешник — Он је опет тих и миран. Тада дрекост завлада срцем безбожних и древни крик „шта ради ваш Бог?“ опет се разлијеже, као што се разлијегао некад у вријеме цара Ахава и пророка Божјега Илије. Ја опет понављам, да је то велико искушење у вјери, али то нам је искушење било предсказано; ми треба да смо спремни за њега, треба да знамо, да је Бог невидим за нас и тих, тим више треба да свједочимо о Његовој праведности, милосрђу и љубави, не гледајући на лакомишљеност и алорадост, с којим Га руже безумни. Нужно је служити Господу и очекивати Га, као да ће Он данас доћи. Благо томе слузи, говори јеванђеље, којега дошавши господар његов нађе да извршује тако (Мат. XXIV., 46.) Амин.

У Иригу, 1898.

Григорије А. Николић,
парох.

Црквене вијести.

Уношење антиминса у новоподигнуту цркву. С благословом и дозволом Његовог Високопреосвештенства АЕ|и митрополита Дабро-босанског г. Николаја, парох добрлински Алекса Поповић унио је освећени антиминс 26. октобра 1897. год. у новоподигнуту цркву у селу Прусцима парохије добрлинске.

Разно.

Свето-савска прослава у Босни и Херцеговини. И ове године прослављена је успомена на првог српског просвјетитеља св. Саву уобичајеним свечаним начином

по свима већим мјестима наше домовине. Својим богоугодним и за народ спасоносним радом св. Сава подигао је себи споменик, који ће трајати дотле, док траје Српства; подигао га је не од хладног камена, него од топле љубави према светој вјери православној и имену српском, у души и срцу народном. Благодарно потомство, чувајући вјерно и одано тај споменик у своме срцу, обнавља га сваке године достојним начином, напајајући се духом љубави према својој св. вјери православној, духом оданости према своме имену српском — идеалима, којима је св. Саво, жртвујући царске почасти, сав живот свој посветио. Благо народу, коме су овакве свечаности света успомена; благо народу, који умије да уважава заслуге својих великих синова: он их је и заслужио, да их има.

Увођење у дужност новог ректора богословије у Рељеву. Његово Високопреосвештенство АЕ. и митрополит Дабро-босански Николај, као непосредни надзорник српско-православног богословског училишта у Рељеву, дошао је дана 22. јануара (3. фебруара) о. г. у 8 сати изјутра жељезничким возом из Сарајева у Рељево, те је у присуству изасланика и тајника земаљске владе г. Михајила Кнежевића, увео у дужност новоименованог ректора, пречасног господина Милоша Лалића, протојереја, дојакошњег катихету и професора на крал. великој гимназији у Госпићу. Његово Високопреосвештенство господина митрополита дочекали су професори богословије са досадашњим управитељем, протом и чланом конзисторије Васом Поповићем, на жељезничкој станици „Двор“, а питомци богословије на Босни (ријеци), те га уз звоњење звона на заводној цркви до у завод допратили. Његово Високопреосвештенство, дошавши у завод, отишао је најприје у ректорску канцеларију, гдје је новог ректора преставио професорима богословије, а за тим је са овима отишао код питомаца у собу „заједничкога учења“. И ту је најприје досадашњи управитељ, протојереј Васо Поповић, опростио се са питомцима, препоручивши им, да се добро уче и владају, да су одани и послушни ректору и наставницима, да су захвални Његовом Високопреосвештенству и високој влади за благодјејање и препитање, које у заводу имају. Послије тога Његово Високопреосвештенство госп. митрополит преставио је новог ректора питомцима, позвавши их на послушност истоме и на тачно испуњавање њихових ђачких дужности. Одмах иза тога ректор Лалић захвалио се Његовом Високопреосвештенству на позиву и повјерењу му ректорске дужности, и обративши се питомцима, говорио им је као нови ректор и заводни старјешина, нагласивши, да ће своју дужност што тачније вршити, и заједно са наставницима на ред и дисциплину у заводу строго пазити — послије чега је читао своје приступно предавање. Када је ректор свршио своје предавање, тада је Његово Високопреосвештенство господин. митрополит благословио питомце, који су га са пјевањем „Тон деспотин“ из сале испратили. Иза тога је прото Поповић предао ректорску канцеларију и заводну касу новоме ректору. У 12 сати био је ручак у заводу, а у $2^1/_2$ сата послије подне Његово Високопреосвештенство госп. митрополит, са владиним изаслаником Кнежевићем и бившим управитељем Поповићем, отишао је у Сарајево жељезничким возом. Питомци су уз звоњење звона на заводној цркви испратили Њег. Високопреосвештенство до Босне, а професори са новим ректором до жељезничке станице „Двор“. — И тако се хвала Богу попуни ректорско мјесто у Рељеву, које је одавно упражњено било.

Са православног истока. Главно црквено старатељство, које се налази при цариградској патријаршији, издало је скоро врло важно наређење, о црквено-бого-

службеној практици у патријаршији. У окружној посланици, изданој том приликом на епископе и свештенство, патријаршеско старатељство, позивајући се на ријечи св. апостола Павла: „кое благообразно и по чину да бивает“ (I. Кор., 14, 40), прије свега упозорава, да са тим апостолским ријечима не стоји у сугласности црквено-богослужбена практика на Истоку, у коју су се увукли многи немили обичаји и радње, а за тим прописује свештенству читав ред правила, по којима се оно дужно управљати у својој служби. Прије свега вели се свештеницима у тим правилима, да не заборављају, да им божествени и свети канони не дозвољавају ни каква свештенодејства вршити ван своје парохије и да им ради тога прије тешким казнама; с тога су сви обвезани не само да не дозвољавају придошлим, страним свештеницима, вршење ма каквог свештенодејства у својој парохији, него и сами не смију ићи ван предјела своје, и тако не нарушавати границе туђе парохије. Строго се забрањује раздавање антидора (нафоре) прије благослова чесних дарова, а то ће рећи прије возгласа „Изрядно и прикатљи...“ Забрањује се такође вршење тајне светога крштења ноћу осим случаја крајње нужде; а исто тако сматра за нужно, да по могућности предузме мјере и против већ утврђеног обичаја вршења тајне брака у вече. А никако не дозвољава ношење по хришћанским домовима чесних моштиј и светих икона и вршење пред њима црквених служби без нарочите за то дозволе од патријаршије, осим свете иконе живоносног источника и других опште признатих светиња. У вријеме освећења воде, које се врши у почетку сваког мјесеца и на празник Богојављенија, свештеници су дужни пазити, да се не бацају новци у судове, у којима је света вода, те да би она тако остала чиста и без прљавштине, која се на новцима налази и да би свако, ко зажели, могао се њоме користити. Безусловно забрањује се свима настојатељима, свештеницима и ђаконима, да са старатељима цркава, или с ким било другим, иду по кућама ради раздавања артоса (нафоре) и светих икона, у циљељи купљења прилога у корист цркава и школа, дозвољеног од патрвјаршије. Сви архијереји и настојатељи дужни су се побринути о томе, да би са свим било острањен ружни обичај дугога вожења мртвих тјела по улицама, ради просте церемоније, а тако исто дужни су обраћати пажњу и на то, да би свештенство при спроводу мртваца сагласно древном црквеном обичају имало бијеле ризе и то онаке, какве се употребљавају при вечерњем богослужењу, а пјевачи и канонарси треба да носе обичне црне одежде. У парохијама гдје има више цркава, треба умрлога краћим путем привести у најближу цркву и у њој опијело обавити. Нико од ожењених (мирских) свештеника нема права, без нарочите дозволе, да носи камилавку (панакамилавку?), јер она припада лицима монашког чина, и носити ју могу само они јеромонаси, који су удостојени те части нарочитим црквеним ријешењем. Када дође у коју парохију нов свештеник, то су настојатељи тих цркава и парохија дужни одмах извјестити о томе велику протосинкелију, и не примати новог свештеника у своју средину све дотле, док не дође од патријаршије нарочито наређење. У оним црквама, гдје имају хорепископи, свештеници су дужни у вријеме богослужења са достојном части нарочито их спомињати, но само тада, када они служе или присуствују у цркви, али не тако, као што спомињу мјеснога архијереја, већ послије спомена вселенскога патријарха, и без додавања ријечи — „и отца нашега“. Недозвољава се свештеницима, чак ни при заупокојној литургији, да спомињу имена у вријеме великог входа, иван царских врата, а тако и пјевати: „Господи, спаси благочестивыя“. Настојатељима цркве стављо се у дужност, да се брину о томе, да просфоре справљане буду од

чистога квасног тијеста, да буду добро печене и пријатног вкуса; а тако и вино, које се употребљава при богослужењу треба да је чисто, црвено и без примјеса. Настојатељи су још дужни пазити, да се тъсови за купљење новца у цркви не носе у вријеме читања апостола и јеванђеља, а тако и за вријеме говорења проповиједи. Ни једноме свештенику не дозвољава се да узима на себе дужност исповједника без нарочите за то дозволе, која се даје громотом, с тога што је служба духовника висока и врло тешка, и може бити дата само оним особама, које су беспорочног живота, које достојно отправљају свештеничку дужност, и који су у стању спасавати душе и одвраћати их од грешнога пута. Духовници уз припомоћ настојатеља, треба да предузимљу мјере, како би парохијани долазили на исповјед благовремено, и не само у последњи дан пред причешћем, а своје дужности треба да испуњавају духовници у страху Божјем, и са поимањем свога светога, у истини високога и спасителног пуномоћства. У завршетку окружнице заповједа се духовенству патријаршије, да у потпуној тачности чува и испуњава пређана руководствена упуства и да тежи, по могућности, да оствари у своме раду виши идејал пастира, који је нацртан у учењу Господа нашег Исуса Христа и Његових светих апостола.

„Црк. Бкд.“

Напомена.

И овај број „Источника“ шаље се свима онима за које се држи да ће се на лист претплатити, те се сви умољавају, да претплату пошљу, или ако се не мисле претплатити, да га поврате, како би знали, у колико екземплара требамо лист штампати.

У исто вријеме обзнањујемо српско-православном свештенству у Босни и Херцеговини, да ћемо лист оним свештеницима, који нијесу у близини протопрезвитерских сједишта, а у своме мјесту имају пошту, непосредно, а не преко протопрезвитерата слати. Претплату пак нека изволе сви свештеници преко дотичних протопрезвитерата овамо шиљати.

АДМИНИСТРАЦИЈА.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. фебруара 1898. Бр. 3.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЈЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

Михаило

Архиепископ Београдски и Митрополит српски.

(1826.—1898.)

Великог поборника православља, ревног проповједника јеванђелске истине, звијезде преходнице на небу запуштене црквене просвјете српске, љубитеља мира, великог богослова хришћанског, поглавара посестриме нам цркве српске — нема више међу живима! Свевишњи га позвао у своја насеља у четвртак дне 5. фебруара о. г.

Срце, које је живо куцало за добро и напредак цркве српске православне, престало је куцати за увијек; бистри ум престао је мислити, а велика душа оставила је трошност и ништавило земно, и винула се у оне свијетле регионе, у којима царује вјечна радост.

Остављајући својим неуморним родољубивим радом свијетао траг, показао је, каква је велика љубав почивала у њему према светој вјери православној. Проповиједајући свето православље кроз дуго вријеме од 44 године, сијао је у душу српског народа љубав и одданост према народним светињама, а вршећи вјерно и одано свој узвишени позив, неуморно се Богу молио за добро и напредак свете нам православне цркве — нашег прадједовског аманета.

Велики и блажени јерарше српске цркве! Ко ће избројати сва дјела твоја? Ко ће описати и исказати све труде и подвиге твоје низом четири десетине и више година? Ти си умом радио, кад си трудне руке одмарао; хришћанском љубави напајао си душу пастве твоје у храму светом, а књигом ширио си, величао и узносио име творца, Господара свијета и учитеља нам Божанског — Христа, чији си ти ревносни ученик и апостол био.

Мир пепелу твоме, велики учитељу, у њедрима отаџбинске земље твоје, рајско насеље великој души твојој, коју си за Христову паству полагао, а вјечни спомен у народу српском, чије си светиње тако одано љубио!

Вѣчная память!

* * *

Блаженопочивши митрополит Михаило — у миру Милоје — рођен је 19. августа 1826. у варошици Соко-Бањи, до скора званој Алексиначка Бања. Родитељи су му били Милован Јовановић и Марија.

Милоје је почео учити школу од навршене 9. године (1835.) и учио ју до 1853. и то три разреда основне школе у родном мјесту, а четврти разред основне и први гимназије у Зајечару, а даља три разреда гимназије у Неготину. Године 1842. отпоче учити богословију у Београду, а свршио ју је 1844. Мјесеца јула 1846., по препоруци књежеве владе и по залузимању тадашњег митрополита Петра, буде примљен у кијевску Духовну Семинарију. Пошто је провео на овој три године, ступи у највиши духовни завод — у Кијевску Духовну Академију, коју свршн с одличним успјехом и са степеном „магистра“ 1853. године, добивши уз степен магистра и златан крст, као одличије најбољих студената. Од српских богослова Милоје Јовановић био је први, који је постигао научни степен магистра богословије.

Године 1853. марта 29. замонашио га је знаменити кијевски митрополит Филарет у чувеној Кијево-печерској Лаври. У монаштву доби име: Михаило. Исте године 12. априла би рукоположен за ђакона, а 16. истог мјесеца за јеромонаха. Године 1854. врати се у своју милу отаџбину, „да јој синовски послужи и за добра добрим јој се одужи“, најприје са професорске катедре у београдској Богословији; али ни пуних пет мјесеци не професорова. Промисао му одреди одмах шире поље рада. Дана 11. октобра 1854. буде произведен за архимандрита студеничког, а послије три дана (14. октобра 1854.) би посвећен за епископа шабачког, када му бијаше 28 година, 2 мјесеца и 25 дана.

Шабачком епархијом управљао је и епископовао у њој четири године, 8 мјесеци и 11 дана. Године 1859., у сједници својој од 25. јула, одржаној у Крагујевцу једногласно га изабра св. архијерејски сабор за митрополита. Кнез Милош још истог дана потврди тај избор и би прогла-

шен у крагујевачкој цркви. Цариградски патријарх је новоизабраном митрополиту Михаилу послао већ 9. августа своју грамату (потврду).

На 14. октобра 1879. прослављено је 25-годишњица своје благословене епископске службе.

Године 1881. октобра 18. изађе књежев указ, којим се архиепископ београдски и митрополит српски Михаило разрјешава дужности, а администрација епархије београдске даје се епископу неготинском Мојсију.

Одмах послије књежева указа опростио се митрополит Михаило са архијерејима, који су у то вријеме били на окупу, препоручивши им у аманет српску цркву, па се послије кратког времена иселио из митрополијске резиденције на Врачар, у своју кућу, гдје је проживио до 11. априла 1883. год.

Тога дана крену се лађом из Београда пут истока, да походи света мјеста, послије тога у Атонску Гору, а за тим настањивао се у Цариграду, Варни, Рушчуку, Букурешту и т. д., но нигдје није остављан на миру, но покретан и сметан. На пошљетку нађе мира у Кијеву, а онда у Москви, гдје је спасао српско Подворје од пропасти.

Године 1889. вратио се опет у Србију и узео врховну управу отачаственe цркве.

Дана 14. октобра 1894. навршио је пуних 40 година своје епископске службе и неуморна рада и тај дан је прослављен достојном свечаношћу у краљевини Србији.

*

У току свога архипастирства одликован је митрополит Михаило овим знацима:

Године 1856. признат је од св. руског Синода за магистра и награђен је златним крстом, као знаком ученог степена; 1858. год. послао му је руски цар Александар скупоцјену панагију с ликом Спаситеља; год. 1860. награђен је од блаженопочившег књаза Михаила панагијом, са ликом Богородице; 1861. год. добио је од бивше српске књагиње Јулије скупоцјену митру и цио архијерејски округ, који је књагиња сама израдила и послала митрополиту са својеручним писмом; исте године добио је од руске царице Марије златан крст с нерукотвореним ликом Спаситеља; 1862. године добио је од руског цара орден св. Ане I. степена; 1870. год. добио је од руског цара орден светог равноапостолног књаза Владимира II. степена великог крста; год. 1877. одликован је од српског друштва „Црвеног Крста" друштвеним крстом; исте године одликован је од тадањег књаза српског Милана Обреновића IV., орденом таковског крста са лентом и звијездом уз спроводно писмо; Дана 14. октобра 1879., на дан светковине двадесетогодишњице своје архијерејске службе, одликован је од тадањег руског цара орденом светог Александра Невског. О овом одличију извијестио је београдски резидент министар руске мисије Митрополита писмом; тога дана, истим поводом, послата му је из Москве скупоцјена патарица с писмом; 1888. године Његово Височанство Никола I. Његуш

одликовао га је орденом Даниловим I. реда; 1894. год., приликом прославе четрдесетогодишњице архипастирске службе, одликовао га је краљ Александар I. орденом бијелог орла у брилијантима на златном ланцу. Ово је јединствени и први знак високе владаочеве милости и благонаклоног признања многогодишње плодне службе уваженог архипастира српске цркве; 14. октобра 1895. год. одликовао га је св. архијерејски сабор бијелом камилавком са брилијантским крстом на њој; године 1896., приликом крунисања рускога цара Николе, добио је од истог скупоцјену чашу и мараму за спомен; те исте године, приликом доласка бугарскога кнеза Фердинанда у Београд, одликовани је од истог Александровим орденомI. степена.

*

Као учен и разборит човјек, уживао је опште симпатије у читавом Славенству, и почаствован чланством разних учених и добротворних друштава. Тако: 1857. год. изабрат је за члана Српског Ученог Друштва у Београду, а 1862. г. за предсједника Друштва за ослобођење робова афричанских (друштво постоји у Паризу); 1866. изабрат је од Пјевачког Београдског Друштва за помажућега члана; а исте године за члана Алтајске мисије, којој је задатак, да шири вјеру Христову међу многобошцима и незнабошцима (друштво ово постоји у Петрограду); 1869. год. изабрат је за почасног члана Императорске Публичне Библиотеке у Петрограду а исте год. за почасног члана Савјета Кијевске Духовне Академије, а у исто вријеме и за почасног члана Императорског Петроградског Универзитета; године 1871. изабрат је за почасног члана Императорског Московског Универзитета; 1872 год.. изабрат је од одеског добротворног друштва под именом: „Св. Ћирила и Методија“ за почасног члана; 1873. год. изабрат је за помажућег члана школе Јована Пикко у Италији; 1874. год. изабрат је за члана друштва под именом: „Ширење просвјете у Босни и Херцеговини“ (друштво постоји у Лондону); исте године изабрат је од друштва српске школе у Цариграду за почасног члана; године 1876. изабрат је за почасног члана друштва под именом „Браство Христољубивих“, које постоји у Атини; исте године изабрат је за председника друштва „Црвеног Крста“ у Београду; 1877. изабрат је за члана Острошког Друштва у Волини, под називом „Светог Ћирила и Методија“; исте године изабрат је за почасног члана друштва Црвеног Крста у Бриселу у Белгији, а у исто вријеме и за почасног члана Казанске Духовне Академије; 1879. год., приликом јубилеја четрдесетогодишњега архипастирског рада, изабрала га је за почасног члана петроградска Духовна Академија, Савјет Московске Духовне Академије и „Кијевско словенско друштво“; 1889. постао је добротвор друштва за васпитање сиротне и напуштене дјеце; године 1890. изабрат је за предсједника одбора за подизање споменика косовским јунацима, а исте године постао је добротвор друштва Светог Саве, а и академског друштва „Обилић“ и друштва „Коло Јахача“ и изабрат за предсједника „Братске помоћи“; 1892. год. изабран је за покровитеља црквено-пјевачког друштва „Корнелије Станковић“ и за члана друштва „Љубитеља духовне просвјете“ у Москви; 1894. г. изабран

је за члана Одеског српског добротворног друштва и за предсједника одбора за помоћ и исхрану пострадалих.

*

Пером и књигом одужио се блаженопочивши митрополит Михаило српској цркви и њеиној књижевности овим радовима:

1. „Поглед на историју српске цркве", Београд 1856.; 2. „Душевни дневник", Београд 1859.; 3. „Окружно писмо епархијалном свештенству", Београд 1860.; 4. „Архијерејско поучење ново-рукоположеном свештенику", Београд 1860.; 5. „Чин положења клетве", Београд 1860.; 6. „Одговор Чокрљану", Београд 1860.; 7. „Пастирска поучења Хришћанима, за све недеље и празнике преко целе године", Београд 1860.; 8. „Црквено богословље", Београд 1860.; 9. „Херменевтика"; 10. „Црквени учитељ", Београд 1861., посвећено блаженопочившем књазу Михаилу М. Обреновићу III.; 11. „Србљак, црквена књига, у којој су службе и правила светитељима српског рода са њиховим сликама", Београд 1861.; 12. „Посљедованије усопших на свијатују пасху и во вељу светлују недељу бивајемоје", Београд 1862. То је правило, како треба свршавати опијело на Васкрс а и преко цијеле свијетле недјеље; 13. „Мудри игуман", Београд 1863. Ова је књига намијењена искључиво духовенству монашког реда; 14. „Писмо патријарха православно-католичке источне цркве о православној вјери. Написано Инглезима", Београд 1864.; 15. „Пастирске бесједе војницима", Београд 1865.; 16. „Молитва и двије бесједе, говорене на светковини 50-годишњице обновљене слободе Србије 1859. год., говорене у Топчидеру 23. маја 1865.; 17. „Православни проповједник" (у IV тома). Прва два тома штампана су 1866., III. том 1867., а IV. 1871. Ово је скуп бесједа преко цијеле године у недјељне и празничне дане; 18. „Кратки молитвослов за употребу учење се младежи", Београд; 19. „Ручна свештеничка књига", Београд 1867.; 20. „О папству и лутеранству", Београд 1868.; 21. „О монашеству", Београд 1868.; 22. „Чин помазања св. миром књаза Милана М. Обреновића IV.", Београд 1868.; 23. Поучење матери о васпитању мале деце, Београд 1870.; 24. „Приче Христове", Београд 1870.; 25. „Природа и разум у области морално-духовној", Београд 1870; 26. „Дјевојачко пунољетство", Београд 1871.; 27. „Одбрана истине", Београд 1872.; 28. „Писма св. Игњата Богоносца", Београд 1872.; 29. „Чин Крестнаго хода", Београд 1872. То је правило, како треба свршавати литију или ношење крста; 30. „Духовник", Београд 1872.; 31. „Поука из живота светих", Београд 1874.; 32. „Пријатељ младежи", Београд 1874.; 33. „Православна српска црква у књежевини Србији", Београд 1874.; 34. „Духовна споменица", 10. августа 1878.; 35. „Служба преподобному оцу Прохору Пчињском", Београд 1879.; 36. Године 1883. штампана је прва књига под насловом: „Наука православне хришћанске цркве", а друга је у рукопису, спремљена за штампу; 37. „Служба св. равноапостолима Ћирилу и Методију; 38. „Хришћанске светиње на истоку", 1886.; 39. „Света Атонска Гора", 1886.; 40. „Животопис пресвете Богородице", 1886.; 41. „Дужности

црквених пастира", 1886.; 42. Године 1887. у „Допълнителном требнику", што га је издао Василије Николајевић, свештеник пришки (Сријем), све молитве, којих прије није било штампано у реченом требнику, написао је митрополит Михаило. Исто тако и молитве у „кресном ходу" њиме су написане; 43. Године 1893. издао је „Акатист св. Јовану Златоусту"; 44. године 1894. издао је „Акатист пресвете Богородице", које се чудотворна икона налази у цркви пећке патријаршије у Старој Србији; 45. год. 1894. Прва књига „Бесједе и други књижевни радови"; 46. Исте године друга књига „Књижевних радова"; 47. Године 1894. „Поуке из хришћанске вјере"; 48. „Православна српска црква„ 1896.; 49. Године 1895. „Служба светом Петру, митрополиту црногорском, чудотворцу цетињском". Ову је службу написао својом руком митрополит Михаило, а штампана је у Московској синодској тифографији 1895. год.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 3335
Р. I., бр. 742 1897.

Окружница.

Пречасном свештенству српско-православне Дабро-босанске епархије.

У години 1897. десила су се два немила случаја: да је муж у завади и процесу убио своју супругу.

Поводом тога, а обзиром на велики број завађених брачника и брачних процеса, који су у течају код ове консисторије, наређује се пречасном српско-правосл. парохијском свештенству, да сходним начином посавјетује своје парохијане, да не би у јарости сличан тешки гријех починили, те тијем упропастили и себе и своју породицу.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 8. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 87.

Окружница.

Свему српско-православном свештенству, обојега реда, у Богохраниној Дабро-босанској архидијецези.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, према постојећем уговору, обвезна је све случајеве смрти, рођења и вјенчања за

сваког иноземца, пауседши аустро-угарску монархију, одмах обавијестити дотичну владу, којој тај иноземац, настањен у овијем земљама, припада.

Пошто дотична парохијска звања не одговарају за то надлежним политичким властима одмах, кад један припадник туђе државе овдје умре, или се роди или вјенча, те тијем знатну сметњу причињава постојећем реду, нашли смо се побуђени, ради реда и на захтјев високе земаљске владе од 7./19. јануара 1898., број 5146/I., свему пречасном парохијском свештенству ове епархије озбиљно наредити: да смртне листове припадника страних држава одмах иза смрти дотичних странаца припошљу надлежној политичкој области I. инстанције; исто тако да се изводи крсних и вјенчаних листова страних особа одмах надају, и надлежној политичкој власти службено и бесплатежно достављају.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 96.

Окружница.

Пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Конзисторија је званично извјештена, да се по свештенству а можда и по народу нашем, растурају поједине свеске пропагандистичкога листа „Балкана“, и да те пошиљке врши накладна тискара Антуна Шолца у Загребу.

Тај недостојни поступак наметљивости конзисторија осуђује и пречасно свештенство пажљивим чини, да достојно одбије самозванце од себе и својега народа, и да то дјелом и говором жигоше онако, како је и заслужило; да све свеске тога наметљивога органа поврати ономе, ко их је послао; да по парохијама својим распита, па ако нађе, покупи и пред народом уништи све, што нађе, да се у народу са ма које стране и ма шта било растурује са намјером, да се православље подрије и ослаби, као: књижице, слике или опроснице којекаквих братовштина.

Пречасно свештенство, као чувар чистоте православља, по својој св. дужности, љубави спрам цркве православне и њезиног до данас ничим не повријеђеног: Христом Спаситељем, Апостолима, васионским и помјесним саборима и светим оцима утврђеног учења: треба да покаже у овом погледу дјелателност своју у толико јачу, у колико не-

пријатељ прикривено, њему само својственим начином, свој себични рад са извјесном намјером већма развија.

Божја благодат нека буде с вама и паством вашом!

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Одликовања.

Његово цар. и крал. Апостолско Величанство благоизволјело је Превишњим ријешењем од 18. јануара 1898. премилостиво подијелити: витешки крст ордена Франца Јосифа Стефану Давидовићу и Васу Поповићу, протојерејима и савјетницима источно-православне АЕМ. Конзисторије у Сарајеву; и златни крст за заслуге са круном Ристи Јокановићу, свештенику и пароху у Блажују, котар Сарајево.

НЕЗВАНИЧНО.

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Саве.**

(Наставак.)

Логин 1656.—1668. (по Неологосу). У запискама сар. цркве забиљежено је: да је ета црква два пута горјела (1644. и 1656.). Покрај тога стоји још и ово: „Лѣта 1656. апр. 1. сабраше се власи Христіани и сакрисаше съ благословомь нашега настоещаго архіерѣа кіръ Логина и поставише се по три человѣка на власко лѣто да слѣжи стомѣ архистратигѣ и да пазе слѣдѣ церковне и чтое около церкве и что иде ка церкви и что иде паки ѿ церкве и да се зна ное церковныхъ люди да ѕзимаю церкви".

Нада у очи та околност, што и поред постојеће пећке патријаршије, цариградска први пут сада биљежи у свој „тефтер" српскога архијереја. Ову околност у неколико нам објашњава онај догађај са патр. Гаврилом Рањем, који је 1654. год. отишао у Русију и од туда се вратио 1656. год. у коме осуству (или можда по оставци његовој) заузме патр. столицу Максим, и није је хтио уступити Гаврилу, кад се овај повратио; и Гаврил, „бивши неправедно оклеветан", мученичком смрти скончао у Цариграду или у Бруси.

Можемо дакле себи преставити тадашње незавидно стање пећке патријаршије, као и могућу претпоставку: да су у Фанару још тада гледали да је поткопају, и да протуре у српске предјеле своје људе. Је ли пак Логин митрополит био Србин, или народности грчке, то се за сада не може знати.

Иза Логина долази (по Неологосу) Мелентије 1668. год. као митроп. босански, о коме не налазимо спомена у домаћим запискама, и о коме морамо мислити: да је био народности грчке, док међу тим знамо, да је Србин Христифор био митрополитом од 1666.—1681.

Покрај овога имена (Мелентије) и год. 1668. морамо се мало зауставили на књизи „О царско-отоманским намјесницима у Босни и Херцеговини", од преч. о. Антуна Кнежевића, печатаној у Сењу „на камену" 1887. год.

О. Антун је „редовник" из Варцара у Босни, а радо има на језику (и ако не у срцу) „Влахе" и „влашке владике", па нам је он у својој књизи — а по некакву њиховоме архиву — споменуо: „да је при босанскоме везиру Сердар-Варвар Али паши (1659.—1660. год.) долазио из Цариграда некакав „влашки" владика, са великом областију, да сав крстјанлук босански обрати на свој Rit, или под свој јарам грчки; и најприје дође у Ливно (?) али ништа не оправи, те се поврати у Цариград, и опет дође слиједеће год. 1662. носећи оправе да подложи и Крстјане и редовнике под своју област грчку". Па затим даље наставља: „како је год. 1667., када је Босном управљао Бошњак Тешњали Ибрахим-паша, дошао Patriara (!), и не само хтио крстјане и фратре по цијелој Босни — да стави под данак, него да их и у своју вјеру притира" (!)

Одбијајући на шалу о. Антуну и ономе њиховоме архиву — за измишљотине: како је главом дошао цариградски Patriara; како је тај патријарх водио с фратрима парницу у Фојници пред везиром; како је узалудно потрошио „седам товара аспри"; како су фратри зато побједили Patriaru, што су у присуству везира потурчили у кубету цркве слику св. пророка Илије — otca Kraljevine Bosanske, и дали му име Мухамед, с тим лакше и згодније: што је св. Илија имао на себи „одило источњачко" и чалму около главе и т. д. и т. д. — Овдје се нас не тиче то редовничко „χεщѣничтво" и омаловажење св. Божијег угодника (нека му је слава и милост!), па макар се тај угодник Божији звао „до подне Илија, а од подне Алија", него је за нас главно: што и у тој књизи налазимо спомена: да су тога доба долазили из Цариграда неки грчки архијереји, да с напредовањем или помицањем турске војске у напредак, и они штогод ушићаре, па ма то

и закупили у Турака. Јер, ко се хтјео крстити, тај је морао плаћати и глобљен бити; нити су Турци много марили: како се ко крсти: да ли са оним крстом кога о. Антун и њихов архив називаше: „крњавим крстом“, „троножцем“ и „сатаком“, или са пет прста — по римски. — Осим тога, Турцима је пшло у рачун и у политику: да се једнокрвна браћа гложе и свађају ради разлике у вјери, како би могли и од једнијех и од другијех што више новаца награбити. А што се тиче притисака и „подјармљења“, било је такијех — и још горијех и са друге стране на наше — „влашке“ патрике и владике и редовнике, те је због тога вјерскога „подјармљења“ и „притиривања“ под свој „Rit“, до 100.000 православнијех душа одселило се у Русију, при М. Терезији, јер је народ видио: да му је зло било под некрштенима, а још горе под крштенима! па „ни куд мајци ни куд у ђевере“. И то се догађало под кршћанским владаоцима и владаркама, и са њиховим јавним и тајним „оправама“. А хвала Богу и то знамо: да су запад и Ватикан покретали на исток, — ништа мање него осам великијех крсташких ратова и неколико мањих на Босну, — а све у намјери: „да туђе стадо притирају“ у свој тор и у своју Rit, и под своје „подјармљење“, о чему овдје није мјеста говорити. И нама је жао, што се и оволико удаљисмо од озбиљнијега предмета, — поводом књиге о. Антуна Кнежевића. И дај Боже, да се она времена никад више не поврате ни у Жумберку ни у Босни ни нигдје! Ми смо сви по Христу Богу — браћа, а по словенској крви један исти род и једна кућа; а у Оца небескога „многе су обитељи“, пак ће он знати: гдје ће кога смјестити, и којој конфесији првенство дати.

Још ћу овдје нешто да исправим о. Антуна Кнежевића као историка, јер вићу да у описивању догађаја није infalible. — У закључку своје књиге он је казао: да је потоњи везир босански Афиз-паша био „Бошњак“, и да је он „преко Зенице водио главну војску против Филиповића, па био уфаћен и од њега помилован“, док међутим ми, који смо били ближи личностима и догађајима — знамо: да Афиз-паша није био „Бошњак“, и да он није предводио никакву војску ни против кога, него је сједио у Сарајеву и борцима наредбе издавао (а све по тајноме упуству из Цариграда!) Он је само са депутацијом пошао у Зеницу до Филиповића да га понуди на мирни улазак (под некијем условијама), па је ради своје сигурности остао с Филиповићем и њиме је и ушао у Сарајево; а одатле отпутовао даље у Цариград.

Христифор 1666.—1678. год. (Не спомиње га Неологос). На једном јеванђељу у сар. цркви има на крају ова записка од 1668. год.,

како је то јеванђеље приложено цркви „въ в'торое лѣто владичанства свештенаго митрополита нашего босанскаго кйръ Христифора“ (Глас. књ. 63. стр. 202.). Он је 1676. год. утаначио са општином и свештеницима: да приходи од сваке треће четереснице (литургије кроз 40 дана за покој мртвијех) имаду свештеници давати цркви, и те их је године било у све 114. — Свакако велик број умрлијех кроз годину дана у једној општини; а било је много мртваца, за које сиротиња није могла плаћати четереснице. Год. 1678. приложио је и Христифор у цркву сарајевску један годишњи „саландар“.

Због неких прихода и свештенства, општина сарајевска имала је неспоразума са митрополитом Христифором, што се види из њезина 4 писма истоме од 1671.—1674. Своје митрополитске куће није имао у Сарајеву, него неку ћелију, те због тога судим, да у Сарајеву није сједио, него можда у манастиру Бањи, која је запустјела тек 1697. У запискама црквеним има ова биљешка о њему: „Лѣто 1681., да се зна када се прѣстави митрополит босански Христифорь и приде писаніе ѿ св. патріарха за мирѣть (ваљада за ствари заостанше) и посласмо ихъ по протопопъ Іованъ и по Сави терзін да предадѣ патріархъ.“ („Гласник“, књ. 38.).

Атанасије Љубојевић 1681.—1688. (Нема га у Неологосу). Родом је био из Сарајева. Општина је и с њиме имала глупијех и крупнијех зађевица, што се такође види из њезиних пет писама истоме (од 1684.—1688.) Чини ми се да ни он није сједио у Сарајеву стално, јер из тога доба има једна биљешка: Сласмо человѣка владици на Кратово, и кадь дѣѣ владика, ки ѡрча немъ и за кѵрира 6230 аспри.“ Такође из писма општине њему повирује, да им је Атанасије слао из манастира Бање неке калуђере за јефимере, те би се и по томе могло мислити, да је сједио или у Бањи или у Кратову, које је 1½ часа далеко од Бање, идући Новој вароши. — Кад сам ја некад преписивао копије речених писама за „Гласник српског ученог друштва“, ја сам ову кривицу зађовица бацио на овога доброга архипастира (мислећи још и да је Грк!), који је 1688. пребјегао у ћесарску земљу, и тамо од превелике помоћи био православноме народу, бранећи га свјесно и неустрашимо против насилне уније, у чему је имао много труда и много неспокојства од стране владиних органа и римокатоличкога свештенства. Потписивао се и тамо (1698.) „митрополитъ Босни и Зринскомъ пољу“. Доживио је прилично дубоку старост и преминуо је у децембру 1712. (Види „Карловачко владичанство“, књ. I., стр. 234 и 272.)

Висарион — до 1708. (нема га у Неологосу). Незна се кад је примио митрополију босанску, да ли одма по бјегству Љубојевића (1688) или доцније. Год. 1696. дао је општини сарајевској овај устав:

„Лѣто **1696**. Милостию Божіею смѣренні Висаріонъ митрополитъ Босни понеже да се зна како Божиимъ произволеніемъ сворисасмо са свѣштеници и са сыноки церкве сарајевске да сѣ по Д- (4) попа и праке церковно правило по ѕстакѕ и прѣданію сѣтыхъ отацъ поютъ кождастакиѕю летѕргію по касе дни непремено кроме великаго поста, и да кикаетъ летѕргіја са ѕтрынею неразлѣчно кроме недѣль и празиѣкиихъ сѣыхъ“.

Висарион био је постриженик манастира Житомишљића, а ту је вађда и књигу учио. Као митрополит босански послао је у свој постриг прелијепих дарова, међу којима 1 скупоцјено Јеванђеліје, 1 велики пјат од срме за панахију, и 1 налоњу или пјевницу округлу, украшену седефом. — Преминуо је у истом манастиру, и гроб му се налази за црквом са овим натписом на крету: „Здѣ лежитъ митрополитъ Босански кѵръ Висаріонъ и прѣстави се во своег мѕ постриг ѕ монастирѕ, мѣсеца Аѵгѵста **14**. Кѣди емѕ вѣчнаѧ памѧть. И огради гробъ митрополитъ босански кѵръ Мелетіе. щ (њим) Іосифъ єромонахъ, тогда кыкши ѕченици его ка лѣто ѕ̈с̈ї“ (7216). (1708).

По овоме натпису види се: да су Јосиф и Мелентије били ученици Висаријонови. Пошто знамо, да је Мелентије постао Митрополитом 1712. или 1713., то горњи натпис брка смисао овијех ријечи „тогда“ (1708), по чему излази: да је Мелентије већ био митрополитом босанским 1708 год.; а може бити да му је и доцније Мелентије оградио гроб — пошто је постао митрополитом, па ставио годину смрти кад се преставио Висарион. А најпосље могућно је: да је Мелентије рукоположен за митрополита прије Мојсеја Петровића, па из непознатих узрока премјештен био на Херцеговачку епархију, и послије Мојсеја опет дошао на босанску. Име Мелентија митрополита херцеговачког налазимо до 1712, а за њим Герасима 1713. (в. Дучића к. IX.)

Мојсеј Петровић 1709. 14. нов. (нема га у Неологосу). Петровић је био љубимац, а можда и синовац — патријарха нећкога Мојсеја (такође Петровића), па је и као митрополит босански највише боравио при патријарху као његов егзарх и помагао му у пословима. У писму од 4. октобра 1713. жали се правосл. општ. сарај. патријарху Мојсеју што им премјешта њиховога митрополита (Мојсеја) на Београдску епархију: „Єко има ѥко тръкти лѣто како слѣжи нашь митрополитъ скѵтомь прѣстолъ сриского патріаршьства, а ми стоимо безь пастыра, ожидѣюшть кѣгда придетъ посѣктити насъ“.

Из даљега садржаја горњега писма као и из слиједујућега за њих од 26. септембра 1715. год., види се да је митрополит Мојсеј био погодан народу (или боље рећи једној општини!) а и он да се с народом пољубио, због чега је и био противан премјештају у Београд. Он је

собом лично донио писмо на општину од патријарха, и дошао је да се опрости, на што општина није пристала; а и он се некако скањивао, у нади: не би ли општина нарадила код патријарха да га задржи у Босни, у чему је општина без успјеха и посредовала. Сједно је у Сарајеву непуну годину дана, и то патријарха наједи, те га стави под такозвано „Задржаніе“, а и општину „отлѣченіе“! Така строга мјера патријархова принуди Мојсеја на послушност; а и општину да прими новога митрополита Мелентију, чије су име спомињали у цркви још док је можда Мојсеј био међу њима: „Пишете намѣ“, одговара општина у писму од 26. септ. 1715. на патријарха, „што смо име поминѣли владики Мелентіа; (а) ки намѣ писасте писаніе нѣ (на) сакорь, да знате како камѣ посласмо митрополита и пастира, и мы онѣ книгѣ прочитасмо предѣ народомѣ и почесмо га поминѣати ѿ онога дневи, и камѣ ѿписасмо ѕ Белградѣ“ и т. д.

Штета што се у сар. цркви не налази, — ама баш ни једнога писма од толиких патријарха пећких и митрополита дабро-босанских, док су се међу тим сачували многи фермани. Копија такође има неколико од писама општине. и то: једно патријарху Максиму (од 3. децембра 1672.); при патријарху Арсенију III. (од 12. децембра 1681.—4. окт. 1686.;—20. септембра 1688.); једно патријарху Калиник у (од 3. децембра 1896.); три патријарху Мојсеју (4. октобра 1713.;—26. септембра 1715.;—15. 1717.: в. Гласн. к. 38). — Мојсеј Петровић, прешао је на биоградску епархију тек 8. октобра 1718. (в. „Гласник“, књ. 36, стр. 18).

(Наставиће се.)

Разно.

Предаја царских одличја одликованим члановима српско-православне АЕМ. конзисторије у Сарајеву. Његово Високопреосвештенство господин Дабробосански АЕ. Митрополит Николај предао је високопречасној господи члановима АЕ. М. конзисторије, Стевану Давидовићу и Васу Поповићу протојерејима — њему ради уручења послата одличја — витешке крстове ордена Франца Јосифа, и том је приликом његово Високопреосвештенство благоизволело у кратком говору своју нарочиту радост најавити,. е су њима, који се у његовој непосредној близини налазе, ова висока одликовања подарена, те им исте уз свој Архипастирски благослов предаје са увјерењем, да ће они својим тактичним држањем и у будућности показивати се достојним ове високе царске милости. Поменута господа изјављујући своју најдубљу захвалност на овом високом одликовању изјавише да ће им и одсад света дужност бити да према својим слабим силама одговарају оним очекивањима, која у њих ставља поглавица српске православне цркве у овим крајевима. За тим је у почаст одликоване господе у Митрополији у малом кругу дан ручак, при ком је Његово Високопреосвештенство прву

здравицу подигло у здравље, дуг живот и сретно владање Његовог Апостолског Величанства цара и краља Франца Јосифа I. који са очинским стараньем и једнаком љубави све народе простране Му државе уређава, па што су се присутни са одушевљеним „Живио“ одазвали. И с' тиме се чин предаје ових одличја завршио.

Јавна предавања у биоградској Богословији. Вриједни наставници биогр. Богословије, осјећајући и увиђајући јаку потребу, да се што јаче уздижу хришћанске и грађанске врлине у нашем народу, нарочито међу биоградским грађанима, који треба да су узор и добар примјер свима осталима у Србији, — ријешили су у сједници богословијског савјета: „да професори богословије држе јавна религиозно-морална предавања у богословијској сали сваког празника и недјеље од 3½ часа“. Ово похвално ријешење савјетско одобрио је блаженопочивши митрополит Михаило, и већ је отпочето 18. јануара ове године. — Прво предавање је држао г. Јеврем Илић, заступник ректора богословије, на тему: „Св. Атанасије Велики и његов значај у правосл. цркви“. Предавање је било кратко, али језгровито и садржином богато. Говорник је произнио ријеч са говорничким даром. Отварање првога предавања отпочето је молитвом: „Царе небески . . .“ и зачињено послије извреним концертом хора ученика богословије. Он је у почетку и умилно отпјевао горњу молитву; а послије предавања отпјевао је неколико врло патриотских пјесама. За вријеме одмора хора декламовао је један богослов пјесму: „О лажи“ од Војислава Илијића. — Дана 25. истога мјесеца и године било је друго предавање, — бесједно је професор богословије, г. Јеврем Бојовић. Тема бјеше: „Св. Григорије богослов и његов рад у корист православља“. Говор је значајан и поучљив, а бесједник је тако јасно и убједљиво говорио, да је говор јак утисак на слушаоце произвео. Речевице су кратко, али јако потресајуће и убједљиве. Оно нарочито истицање хришћанских врлина св. Григорија и његова челик карактера, изазиваше код слушалаца жељу, да му подражавају. Оно навађање лијепих примјера из живота светитеља и рада тога црквенога великана, дубоко су урезане у срца слушалаца, а нарочито дало лијеп наук свештенослужиоцима и клирицима. Говором о данашњем индиферентизму према цркви и вјери и о несрећама, које отуда потичу, говорник је убацио приличну жишку љубави у груди слушалаца према вјери и цркви. Наводом једнога немилога примјера из живота ђачког, у односу српскога религиознога васпитња, изазвао је код родитеља — слушалаца гнушање и осуду према дотичним родитељима и учитељу, и велику жудњу за још већом пажњом у религиозном васпитању дјеце њихове. За школе и образовање наше у опште говорник рече: „Школа има много по форми, али с врло мало садржине; образовања има доста, али васпитања срца врло мало. Црква, такођер, има прилично; али су, и толико, колико их имамо, све празне недјељом и празником.“ — На оба предавања било је одличних слушалала из свију сталежа и у приличном броју. Били су оба пута присутни и блаженопочивши госп. Митрополит и владика Никанор. Сви су остали предавањем потпуно задовољни и бесједника су поздравили са аплаузом и громким узвицима: Живио! И имали су право. Ово прво за то, што је то предузеће г. г. професора богословије врло похвално, корисно, а у данашње вријеме још и врло нужно, а друго — с тога, што су говорници, како се из ова два предавања даје извести, ставили себи у задатак и програм, да говоре о највећим светињама у васељенској Христовој цркви, чији живот и рад свијетли на земљи ко

небеске свијетилице и на које треба да се сви ми угледамо и да им у свему подражавамо. Сјем тога, што они из многобогатога дјелања светитеља највише износе црте из њихове безграничне љубави и преданости вјери, цркви и Православљу — тих чинилаца, који су највише удјела имали у славној и несрећној судбини нашега народа, и који су највећи чувари српске народности и свијести. А говорећи о овим врлинама и моралним особинама њиховим, бесједници тенденциозно напомињу садашњи индеферентизам и атеизам, сувишни материјализам и сулудасти комунизам штетне јереси, расколе и штетну поцијепаност цркве Христове, себичност, грамзљивост, деморализам итд. у свијету и све то они чине с нарочитим нагласком тендециозношћу у циљу, да се слушатељи обрате помно, на те опачине и мане, па да их се и клоне и чувају. Говорници почињу да напомињу и узроке свију наведених опачина и зала у народу; као и посљедице свега тога, које су већ наступиле и код нас у Србији и које ће се још у веће димензије развити, ако се ми сами још раније не пробудимо и неосвијестимо; и ако се ми не одржимо на путу правде и истине; као и ако не будемо боље слушали науку св. јеванђеља, које нас учи и упућује свему добром и узвишеном, племенитом и корисном. А ово опет не само углађује путеве човјеку на земљи, него отвара и врата небеска у вјечно блаженство.

Н. Р.

Књижевне вијести.

Преглед основног богословља по дјелу Арх. Августина, израдио Ж. Драговић. Цетиње. К. Ц. државна штампарија 1897. Цијена 60 новч. Ово је дјело изашло с благословом и дозволом Његовог Високопреосвештенства Митрополита црногорског господина Митрофана.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 151
Реф. III., бр. 36.

Стјечај.

Парохија Лушци-Паланка, котара и протопрезвитерата Санског Моста, упражњена је. Према статистичком прегледу од 1896. год. броји иста 341 дом, са 2335 душа. Ко би од пречасне гг. свештеника желио добити ту скровиту парохију, нека се до 1. маја о. г. писменом молбом на АЕМ. конзисторију у Сарајеву обрати.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 31. јануара 1898.

АЕ и митрополит Дабро-босански:
Никодим, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 89
Реф. I., бр. 17.

3—1

Едикт.

На молбу Маре Јовановића, рођене Бабића из Бољанића, котара Грачанице, законите супруге Стеве Јовановића из Бољанића, са којим се прије 18 година растала, и који је прије 10 година отишао у краљевину Србију, не назначивши свога боравишта, овијем се расписује Едикт и одсутни Стево Јовановић позива се, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења овог Едикта, овом се духовном суду писмено или усмено пријави или мјесто свога пребивања означи, јер ће се иначе брачни процес сходно прописима, и без њега свршити.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јануара 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро босанска.

Напомена.

И овај број „Источника“ шаље се свима онима, за које се држи да ће се на лист претплатити, те се сви умољавају, да претплату пошљу, или ако се не мисле претплатити, да га поврате, како би знали, у колико екземплара требамо лист штампати.

У исто вријеме обзнањујемо српско-православном свештенству у Босни и Херцеговини, да ћемо лист оним свештеницима, који нијесу у близини протопрезвитерских сједишта, а у своме мјесту имају пошту, непосредно, а не преко протопрезвитерата слати. Претплату пак нека изволе сви свештеници преко дотичних протопрезвитерата овамо шиљати.

АДМИНИСТРАЦИЈА.

„Источник“ излази два пута и то 15. и последњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 28. фебруара 1898. Бр. 4.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 363 ех 1897.
Р. I., бр. 742 М.

Окружница.

Свима окружним протопресвитерима епархије Дабро-босанске.

Из конзисторијалних списâ увиђа се, како се блаженопочивши Митрополит, Ђорђе Николајевић са конзисторијом нашом од године 1890., па све до смрти своје заузимао, да се за свештеничке удовице и сирочад Епархије ове оснује нарочит мировински фонд. У ту сврху основао је он из сопствених уштеда својих скромну закладу једну, која данас износи 4494 фор. 90 нч. у народној банци уложених, одушевши се тако лијепој жељи свештенства и племенитој жудњи патриотског срца свога.

Ну на жалост нашу, остала је родољубива намјера покојникова, паузен ову малу закладу, без даљег жељеног успјеха. Од г. 1890. до данас свештенство није скупа с нама жељно ишчекивао, не ће ли се мисао она и предузеће на ново покренути и оживотворити.

Истина, да у тешку времену поприлично је иницијативу, да настанимо рад блаженог покојника, јер се бојимо, да нам не би посао остао узалудан због истих оних големих сметњâ, које су и њему и конзисторији на путу стојале, не дозвољавајући му, да свето ово дјело концу приведе. Ипак се храбримо једнодушном вољом и жељом добро-

мислећег свештенства и напредном благонаклоношћу Високе земаљске Владе, која нам је ушљед настављених преговора, обилату потпору у изглед ставила и тако замисао нашу управо духом живота задахнула.

Признајемо сиромаштво свештенства нашега и големе неприлике материјална положаја његова, и оне сметње, које оно надвладати мора, докле постављену циљу приведе патриотско предузеће ово, које су браћа наша од вијекова замишљала, и са жудњом, да га остварена виде, у хладан гроб легла. Али нам је исто тако познат јаук и плач биједних сирота и удовица, којим испраћају упокојене хранитеље и бранитеље своје, остајући иза њих без станка и стоборја, без сваког увјета за људски живот и опстанак свој.

Осјећаји сироћу овијех невољника много су јачи од сваке муке и оскудице наше, и ми морамо сви, колико нас је, са свом снагом својом порадити, да биједну сирочад упокојених пастира и учитеља наших обезбиједимо, па стало нас то макар каква сопствена лишавања и штедње, само да спасемо оне, који себе сами спасти не могу.

Браћо! Куд год погледамо около себе, у свијема скоро православним црквама учињело се већ одавно све, што се у овом погледу у чињети имало, и удовице и сирочад свештеничка збринута су већ; сузе су њихове убрисане, и они већ лакше дишу под теретом жалости и за преминувших добротвора и заштитника својих.

Угледајући се дакле на осталу браћу своју на сва четири краја, ми апелујемо понајприје на оне, којих се ова ствар непосредно тиче, на родољубиво свештенство наше, да прегне свом снагом срца и душе, па не гледајући на муке и оскудице своје, прихвати ријетку прилику ову, у којој су нам фактори у земљи благонаклоњени и готови, да нам предузеће наше потпуно остварити и на сигурне темеље положити помогну.

Прије пак, него ли приступимо дјелу, за дужност своју сматрамо истаћи она главнија начела, која ће нас у остварењу овог важног посла руководити.

У правилима, која ће ово предузеће регулисати, имаће се нагласити, да фонд, који ће се основати, обухватити има све три данашње Босанско-Херцеговачке Епархије, односно све српско-православно свештенство, ожењено и удовоса дјецом.

Поред замашног прилога Високе земаљске Владе, имаће сваки свештеник као основну главницу да уложи у једанпут или у више оброка извјесну своту, коју за своју удовицу и сирочад осигурати жели. По томе би дакле слободно било улагати од 100 фор. најмање, до 600 фор. највише, и онај, који би основну главницу, скупа са 6%

годишњом каматом уложио, имао би права, након године дана, ако случајно умре, исту своту својој жени и дјеци као мировину оставити. Сви свештеници, осим оних, који имају одраслу и прошкрбљену дјецу, и оних, који су удовци без дјеце, морају бити чланови овога завода.

Они, који не би у стању били главни улог са 6% год. каматом уједанпут уплатити, моћи ће то дјелимице учинити, плаћајући да како, на неуплаћени дио улога 6% камате до дана коначне уплате, који сваки члан доживотно плаћати мора.

Они свештеници, које ова уредба у животу затече, и који су 24. годину навршили, имаду од те године почамши, па све до ступања у завод, уплатити 6% годишњи улог свој за сваку годину преко 24. до оне, у којој се осигуравају; а они, који су у вријеме установљења ове закладе 40. годину превршили, имаће од ове године, па до времена ступања у заједницу, такође 6% камате накнаднода уплате.

Желити је, а и надамо се од родољубља оних свештеника, који су као удовци без дјеце прости од плаћања, да ће прилог свој макар само од 50 фор. било уплатити, из племените тежње, да потпомогну предузеће, којим се углед чина свештеничког у велико подиже, а сабраћа и сирочад њихова на вјечиту благодарност обвезују.

Пошто смо овђе у главним цртама наложили права и дужности чланова ове задруге, што је свештенству нашем нужно било да сазна, потребни су нам знати још и ови штатистички подаци, наиме:

1) колико има у нашем протопресвитерату данас свештеника;

2) колико их је умрло за посљедњих десет година. т. ј. од год. 1887.—1897.;

3) колико је иза њих остало удовица и сирочади, мушке и женске, на по се узевши;

4) колико је у истом времену умрло удовица и колико сирочади;

5) колико случајева има, гдје је све наумрло;

6) да ли је ваше свештенство одушевљено за оснивање овог фонда, схваћали његову важност и пробитачност, и би ли поједини требали нарочите опомене и упуте одавле;

7) има ли изгледа, да ће се у општинама вашим наћи појединих парохијана, који ће предузеће наше прилогом својим потпомоћи.

Да би се сви ови подаци установити могли, нужно је, да ваша пречасност,не почасивши часа, сазовете свештеничку скупштину, и у њој да разложите намјеру нашу, истакнувши средства и начин, којима смо здружени са свештенством нашим исту спровести наумили.

Полажући свету ову ствар браћи нашој на срце и душу, позивамо вас свијех очинским и архипастирским гласом, да нам се при-

стајањем сви листом одазовете и тако и себи и нами подигнете споменик прегнућа и родољубља, у који ће се у далекој будућности угледати благодаран род и потомство наше.

Пошто расправите питање ово у сједници вашој, ставите онда на присутне свештенике питање, који пристају и који не пристају на то, да се фонд оснује, па успјех гласања ставите поименце у записник, да се сазна већина, којој ћемо се ми и Висока Влада придружити.

Чим добијемо од вас повољан извјештај, одмах ћемо парадити односна правила и поднијети их Високој Влади, односно *Његову Величанству* на највишу потврду. По полученьу највише потврде, сазвала би се главна скупштина, у којој би се изабрала управа и одбор и отпочео даљи благословени рад.

Не сумњамо ни најмање, да свештенство наше не ће послушати глас свога архипастира, и у сопственоме своме интересу одобрити жељу и намјеру нашу, имајући поврх свега на уму оне Светог Писма ријечи: „Ѩщε кто҃ ѡ҆ свои҃хъ, па́че ѡ҆ приснои҃хъ не промышля́етъ, и҆́ры ѿре́клсѧ е҃сть и҆ невѣ́рнагѡ го́ршій е҃сть“ (I. Тим., V.. 8.) „Ако ли ко за своје, а особито за домаће не промишља, одрекао се вјере, и гори је од незнабошца.“

Благодат Божја да буде са свима вама.

У Сарајеву, 16. фебруара 1898.

Архиепископ сарајевски и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 366 ех 1898.
Р. I., бр. 113

Окружница.

Свима протопресвитерима Дабро-босанске епархије.

За ову годину дана, што смо заузели катедру Дабро-босанске Епархије и примили управу њезину, уњерили смо се из расправа толиких тужаба, што су их поједини парохијани против својих свештеника, а ови опет противу самовоље појединаца консисторији подносили, да епитрахиљска уредба прописана наредбом консисторијалном од 7. јуна 1888., која уједно регулише и дотацију парохијалног свештенства у овој црквеној области, не одговара ни из далека живим потребама свештенства ни народа, већ с тога, што начин наплате, није обвезан, него сасма произволан (факултативан).

Оне остале мане да не спомињемо, као н. пр. разноликост у наплаћивању и супстанцији бира према околностима мјеста и застарјелим већ обичајима, које мане начиниле су исту уредбу сасма илузорном

и неизведивом, те су направиле од ње прави камен смутње између свештенства и народа.

Регулација свештеничких берива занимала је одавна већ умове управника цркве наше и овђе и на страни, и нигдје се још није пронашао начин, који би потпуно одговарао сврси и задовољио обје стране, свештенство и народ.

Ни ми се не уображавамо, да ћемо успјешно моћи ријешити ову озбиљну тему, која је тако стара, колико и црква и свештенство њезино, ал' уједно морамо и то признати, да се овакав начин наплате ни часа даље одржати не да, ако се не жели, да црква наша не постане поприште за раздоре и саблазни од свакоје руке.

Признати се мора, да је свештенство наше, осим можда мале и незнатне паннмке са неуредне наплате своје претурило преко себе доста биједе и невоље, и да их још и данас стрпљиво сноша, надајући се, да ће црквена власт сама сјетити се своје дужности, па отпочети преговоре са мјеродавним факторима, народом и владом, да се овому злу доскочи, и свештенство наше, ако не онако, као што је у другим посестримама црквама у монархији снабдјевено, а оно бар толико обезбиједи, да са својим обитељима не оскудијева у првим и најнужнијим средствима за живот и опстанак свој.

Прије пак, него би се у овом погледу повела мјеродавна расправа са народом и владом, ваљаће нам брижљиво прибрати све податке, који се на данашњу дотацију свештеничку односе, па на основу том поредити и покушати, би ли ју колико могуће било, поправити би једно стање нашега свештенства, не преоптерећујући народ, чија се судбина од наше одијелити не да.

Ваша Пречасност имаће дакле одмах, чим овај налог наш прими, раздијелити приложене ::: исказе сврху прихода свештеничких с позивом, да сваки свештеник свој исказ строго и најсавјесније попуни и то у присутности пресједника црквене општине, или општинских кнезова, који ће исказ са парохом заједно потписати имати.

Исказ овај мора бити права и истинита слика данашње свештеникове дотације, и сваки би се свештеник огријешио о истину, ако би приходе своје прениско или превисоко исказао, те тиме само себи штете и тешке одговорности причинио. Ми вјерујемо, да ће посао овај само онај свештеник тачно и савјесно обавити, који је добар господар, па је све и најмање приходе преко године биљежио и према њима своје кућно господарство удешавао.

Уз овај сумарни исказ годишњега прихода, нека сваки свештеник састави неко мало образложење у облику спроводног писма или извје-

штаја, у којем ће разјаснити, што и колико за сваку свештено радњу прима, макар то и преко установљене норме било, јер је срха искажу, сазнати праву правцату истину у садашњем стању свештенства.

Што се тиче пак бира, као основне свештеничке плаће, ту ће свештенство имати исто тако као и код „такса“ обазриво да поступа.

Свештенство може онда, пошто све податке сабере и искаже вјерно попуши састати се у скупштину и ту саставити општи предлог за дотацију, који би односи протопресвитерат, а можда и читаву Епархију обухватио.

Пошто ми знамо из сопственога свога искуства, шта би све требало учинитиса стране народа и Високе земаљске Владе, да се стање свештенства из темеља поправи, то ће свештенство добро учинити, ако се не буде упуштало у опширно разлагање ове ствари и тиме само вријеме губило: доста ће бити, да се најкраће изрази, шта жели, и како мисли, да би се жељи његовој најлакше задовољило. Наглашујемо, да се села поименце, број кућа и душа особито тачно наведу, јер то је мјерило, по ком ће се свештенику парохија у већу или нижу класу увратити.

Очекујемо са свом извјесношћу, да ће Ваша Пречасност искаже ове за 15 дана најдаље саставити, и нама односно конзисторији нашој поднијети.

Сарајево, 10. фебруара 1898.

Архиепископ сарајевски и Митрополит Дабро-босански:
Никодим, с. р.

Српска православна АЕМ. Конзисторија херцеговачко-захумска.

Број 114./I.
ex 1898.

Окружница.

Славним српским православним црквено-школским општинским одборима епархије херцеговачко-захумске.

Водећи непрестану бригу о бољитку и напретку Богом Нам повјерене свете цркве епархије херцеговачко-захумске а сходно канонима свете нам православне вселенске цркве, позивамо све црквено-школске општинске одборе, да до половине марта тек. год. поднесу Нам рачуне прихода и расхода иметка дотичне цркве назначивши тачно по дневницима прихода и расхода, вођеним при свакој цркви поједине рубрике од чега је какав приход био а у чему расход; и то за прошлу годину 1897.

Из конзисторијске сједнице, држане у Мостару 19. јануара 1898.

АЕ. и Митрополит херцеговачко-захумски:
Серафим, с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Саве.**

(Наставак.)

Мелентије Миленковић до 1740. (Нема га у Неологосу). Именован послије Мојсеја Петровића 1712. или 1713. Кад се примио епархије, ја незнам. Написао је својом руком устав или уредбу за сарајевску цркву, која почиње овако: „Бога прѣклагаго иже въ Троици святой славимаго, и благословенїемъ Блаженѣйшаго отца и Господина моего патріарха всѣй Сербіи и поморскои земли Господина Моїсеа, и благословенїемъ всѣкого священаго сѣбора преосвященыхъ Архіереовъ, по остакленіи же самохотномь преосвященаго Господина и брата нашего митрополита прѣжде бывшаго Босанскаго Госп. Моїсеа въспріемници быхомь мы сїи митрополіе Дабарскіе, иже именуетсѧ и Босанскіе, пріидохомь здѣ въ прекыватлное намь трежищное мѣсто Сарайво“ итд. (слиједује уредба тичућа се цркве и свештенства ради прихода). „1. — Ѳвніа 1717. **Милостию Божїею Мелетіе Митрополитъ Босни и Дабрѣ, писа своею рѣкою**“.

Преминуо је 24. децембра 1740, и сахрањен га је патријарх пећки Јоаникије Караџа (Грк), лицем на Божић. По „Општему Листу“ (у патријаршији пећкој), смрт Мелентина као да је била напрасна и тајанствена....

На Кормчији сарајевској стоји биљешка: да је управљао „**27** лѣта и **6** мѣсеци“; али на другој Србуљи у истој цркви има слична, али опширнија записка, у којој стоји: да је управљао **26** лѣта и 5 мѣсеци, што и ја мислим да је правилније (Види „Шематизам Дабро-Босанске Митрополије за 1886., и „Гласник“ 63, стр. 204).

Оставио је лијепу успомену у народу, а особито што је Архангелску цркву проширио, иконе и темпло набавио и позлатио, које су и данас у доброме стању.

Гаврило Михић 1741—1752. Родом је из Сарајева, (од његове породице још има чланова у Сарајеву, но сиромашног стања). Рукоположио га је злогласни Јоаникије Караџа. У опису књижице М. Гомионице од јеромонаха Германа, у IX. и. X. свесци Источника за 1891.. стр. 372 има ова записка на Мінеју за мјесец август: „**Лѣта Господня 1741. тогда постави се на владичанство Гаврило митрополитъ Босански по преставленіи Митрополита Кѵрь Милетіа**“.

За Гаврила Михића „Општи лист“ вели: да је био човјек „**юнъ и не созрѣла разѹма**“, а при том и „**гонитель властолюбіа**“ (т. ј.

љубитељ властољубља). Даље се ту казује, да је многе пакости чинио патријарху Атанасију (1747) и хтјео га истиснути па да сам заузме пећки престо. Те је интриге он чинио колико по својој тежњи, толико и по интригама и подбадањем Јоаникија Караџе, који се налазио у у Цариграду као митрополит Халхидонски, — пошто је оставио пећку патријаршију. Доцније је постао цариградским патријархом, но за мало, јер је збачен и прогнат био у св. Гору. Послије се повратио у Цариград и на Халки острву подигао манастир, ђе је и преминуо (Види опширније у Требевићу календару).

Тужбе патријарха Атанасија, свештенства и народа, а особито сарајевске општине код Везира Ћуприлића, учине те Гаврило буде лишен епархије, као што се то може видјети из записке на Србуљи Златоустовога слова на усјековеније. у сарајевској цркви: „Къ лѣто Господніе 1752 Маіа 31. клиръ сщатіе церкви сараевскіе вднодѹшно с целимъ народомъ Христіанъ сараевскіхъ ізбраше на престоль босанской митрополіи часнѣйша и преподобнѣйша Аввѹ и Архимадрита сѵѣе ѡбителей сѵѳосщенскіе Пиккіе гіа гіа Паісіа Лазаревича їеромонаха. — Къ лѣто гіе 1752. месица — маіа Д. (4) низложеніе с престола босанскіе митрополи Гаврила Михића въ Травникѣ при корте (порте?) светлаго гіа везира Ахмет-Паше Ћѵприлића, і оглашеніе въ Сараевѣ при сѣдѣскомъ доме сего месица въ 10. тї день. — Паісій Лазаревичъ Б. М. православні Мітрополітъ Дабарскі и всеї Босни вієтъ освіащенъ въ патріархіи сербской гіомъ Аданасіемъ 2мъ, патріархомъ Сербскімъ, въ лѣто господне 1752. іюніа 22. дніа. Престакленіе его преосвіащенства лѣта господніа 1759. года, Февраріа 2го въ Сараевѣ, въ дни блаженнѣйшаго и светѣйшаго гіа гіа Кѵріила втораго, архіепископа пекскаго, патріарха сербскаго“. („Глас“. 64 кн.).

Али Гаврил и опет није мировао! — Г. Архимандрит Н. Дучић у IX. књиги својих књижевних радова ставља Михића на 29. број пећких патријараха, и то послије Атанасија.

Ми ћемо из „Општег Листа“ преписати оно што се односи на свргнуће Гаврила Михића са босанске епархије, као и његово грамзење за пећки престо: „Гаврил же Босанскій еще живъ сѣщъ господінъ Аданасію книперченомъ за преминѹтіа дѣла ѿ народа ѡтъжденъ ѹ везира Ћѵприлића и лишенъ епархіе, по томъ здѣ (т. ј. патријаршији) и ѿ патріарха, и сѣждемъ ѿ три архіерея и патріархъ, и низложенъ ѿ (избрисана једна ријеч) за три дѣла его: первое защо рѣется на патріархъ своихъ и прочіе братіе ѡтъскиваетъ; второе, іако всгда хиротонію (и овдје избрисана је једна ријеч) непричищаетсѧ; третіе, почто парχе (?) носитъ а свое косе бриетъ, и кише аще кто желаетъ знати да чтетъ въ кандиџѣ. И тако и не само непокорень бысть ѡвщемъ сѣдѣ, но надѣесѧ на своего великаго ходатаѧ двора францѣскаго елчіе

ѿшелъ ко царествующій градъ (Цариградъ), и ѿ многими потрикитіи мѣста напомнилъ (т. ј. подмазао у Фанару и на порти код великаша), еще же и мирию вишѣ воздасѧ къ 25 хилѧда аспри и примѣлъ: что Ѳанасій престакилсѧ, к' тои дань примилъ патріаршество, но к' тои дан Ѕошлъ ко колѣзнъ, и тридесет' дни колни на одрѣ, Ѕмерк."

И тако дакле, по „Општем Листу" налази: да је Гаврил Михић заиста још за живота патријарха Атанасија кренуо у Цариград, а то је било 1752., јер се патријарх Атанасије те исте године преселио у вјечност, пошто га је ударила капља у суботу вече 29. августа, а 30. августа у недјељу послије подне издахнуо. (По „Општем Листу".)

Но како сада да разјаснимо то његово црно патријаршство, у коме игра улогу као „велики ходатај" Михићев и један римокатолички „Ѥлчиѧ" — посланик велики — далеке француске државе, помоћу кога је он добио пећко патријаршство?! и одакле му новци да с њима зајази и „наполни" многа потребита мјеста?! — Доста, с њиме није чист посао био!

Као што се види, Михић је добио, што је желио одавна; али је тога истога дана пао у болест, и након 30 дана боловања преминуо је!

Ако је дакле његова претшественика у Босни, Мелентија Миленковића, била смрт тајанствена (по Општем Листу), онда се правда осветила и на Михићу! Али нека то, него шта сада да радимо са оним антиминсима и записима од год. 1754., које је објавио „Источник" у IX. и X. свесци за 1890., стр. 363., и VI. и VII. свесци од 1891., стр. 266., и које је антиминсе освјештао у манастиру Гомионици митрополит босански Гаврило Михић?! Но по свој прилици они датуми нијесу правилно преписани, и прије ће бити година 1751. него 1754. и да је потоње писмо а (1) узето за д (4), које је и по облику у славенској азбуци слично једно другоме.

Ако пак тамо (на оним антиминсима) доиста стоји написано 1754. год., онда ја свему томе Михићеву послу не знам краја ни конца, као ни његову патријаршеству. Осим свега тога, некаквијех Гаврила (по Општем Листу) као патр. пећки имамо вазда, који се један за другијем мотају на столици пећке патријаршије. — (в. Глас. к. 35, стр. 80).

У Општем Листу стоји за Гаврила II.: „да је он рођен на острву Патмосу; да је „наведен" био на престол пећки 1753. Јан. 24; па да је овај Гаврил II. још за живота наименовао себи за насљедника митрополита Нишког Гаврила, рођеног у Сарајеву, „по оцу и матери из породице Арнаутовића. (Ова је поро-

дица доиста постојала у Сарајеву, и била је некад угледна трговачка кућа; али је недавно изчезла).

И тако, о Гаврилу Михићу још остаје да се пише и разбира! И ко може и умије нека то учини, а ја бели нећу.

Паисије Лазаревић. (Не спомиње га „Неологос“.) Напријед смо видјели, кад је Паисије посвећен и кад се преставио. При његовом посвећењу, осим патријарха Атанасије, били су још тројица митрополита: нишки Гаврило, ваљевски Паисије и велески Дионисије. Потврђен је од султана 6. септембра, а приспјео му је брат у Сарајево 6. октобра 1752. (Види „Поменик“ XXX. Српске Краљевске Академије; „Гласник“ 35., 40. и 63.)

Док се општина сарајевска опростила злосретнога Михића, потрошила је 17.500 гроша (лијепа сума онога времена! — и наравно црквенијех); али је она тај трошак умјела да свали на грбачу „преподобњешему Анви“ и господ. Паисију, нашто га је и уговором обвезала при избору 31. маја; па му још подкусила и друге приходе и ограничила његова права, што јој баш неслужи на похвалу (в. Јавор 1884., бр. 7. и 8.).

Василије (Бркић) Јовановић 1760.—1762. год. (Нема ни њега у Неологосу). Био је негдје епископ у Косову. Избор његов за митрополита сарајевског, оглашен је у цркви на Благовијест 1759. год. а дошао је у Сарајево 12. септ. 1760. („Гласник“ 63., стр. 205. — Спомен. Српске Крањ. Академије X., XIX.—XXII.).

(Свршиће се.)

Прича о талантима.

Евг. Берсе.

(Бесједа друга.*)

О вриједним слугама.

Онај што прими пет талената, отиде те ради с њима и доби још пет талената. Тако и онај што прими два доби и он још два. А који прими један, отиде, те га закопа у земљу и сакри сребро господара свога (Мат. XXV, 16—18).

Господар је отишао, и ми видимо слуге његове за послом. Размотримо данас примјер, који нам они дају. Али прије но што почнемо говорити о томе, хоћу да сватим пажњу вашу на ону похвалу труду и човјечјој дјелатности, коју налазим код Исуса Христа. Ја показујем на ту похвалу стога, што видим у њој опровргнуће многобројних нападаја на јеванђеље, који, на жалост, налазе много одзива у нашем вијеку, који све види и све испитује. Ви знате, како се њешто старају противници хришћанства да ухвате само једну од његових страна и да ју доведу до крајности.

*) Види „Бесједу другу“ у 2. броју од 31. јануара о. г.

У једној од поука Исуса Христа има знаменито напјешћење вјере у Провиђење: то је прича о љиљанима у пољу и о птицама небеским, које Бог одијева и храни (Мат. VI, 26—28). Ето том поуком и користе се, говорећи: „одлично размишљање и дивна појезија, но то су све немоћне и непомљиве сањарије при условима савременога друштва; то је неплодно и узалудно очекивање царства небескога“! Но овдје је сасвим друго: овдје се разгледа одобравање труда и штедње, тих двију полуга савремене просвјете. Јеванђеље обухваћа све стране човјекова живота; одговара на све тежње човјекове природе. Оно благосиља труд и породично огњиште, благосиља још у свом првобитном закону, говорећи: рађајте се и множите се и напуните земљу, и владајте њом (Бит. I, 28). Но оно тако исто говори човјеку, да је он, као посједник и господар земље, у исто вријеме и син неба, који има ондје своје право отачаство, своју постојбину. Он треба да зна, да иза грозничаве дјелатности шестодневне, долази дан суботе, дан одмора и молитвâ. Насљедниче небеснога царства! Отреси се од те материјалности, коју треба да побиједиш, да те не зароби и да ти не затвори путеве к небу, да ти, мислећи да ликујеш над њом, не умреш за истинити живот! Заустави у тај дан писку и шум својих машинâ, да почујеш духовне пјесме, које се узносе к Богу што више од дјеце, која умију да се моле Богу; заустави за то, да се гласови свих сједине, особито гласови биједних, које је Христос особито волио! Заустави тај шум, да слаба и погрбљена, без престанка блиједа од тешкога рада, дјеца, могу имати свој одмор; да ти мали трудбеници и трудбенице, који често престављају собом као да су живи точкови тих машина, не би сасвим заборавили о битисању лугова са зеленилом лишћем и птица, које поје на гранама, обасутим цвјетовима; да не би заборавили о погледу небескога Оца, који с висине небеса види и благосиља их!

Дакле, јеванђеље одговара на све наше нужде. Кад нам оно установљава неопходни одмор ради вишега живота, тада то не значи, да оно одриче закон труда. На против, оно је установило тај закон и ми не можемо заборавити, да се ручна работа, коју су Грци и Римљани остављали робовима, држећи је занимањем достојним презрења, од времена Исуса Христа сматра дјелом поштења и часним и за слободне људе. Сад се шта више неки народни ласкавци старају да дају назив работе само ручноме труду и знање рада само извјесној класи људи. Та груба и лажна пријевара иђаше за тим, да обрати све остале у паразите! као да умна работа ништа не значи пред физичком; као да архитекта са циркломъ у рукама мање вриједи од дрводјеље, који раде са брадвом; као да инџињер, грбећи се над својим плановима, мање се труди, но рудокоп или ложач; или као да рачунања и пажљива истраживања у механици, која спремају важна открића етоје мање напора, но оно, што се јавља сваки дан у току десет или двадесет часова у каквој радионици!

Ето тај велики закон труда и потврђује овдје јеванђеље примером тих двију слуга, које удвостручише таланте, које добише од Бога. Ми се дотичемо овдје, браћо, онога, што је могуће назвати једним од преимућстава човјекових. Постоји сада школа, која налази задовољства у том, да колико је могуће умањити може разлику међу човјеком и животињама, да може понизити првога, преувеличавајући способности посљедњих. Ви нагађате ону злорадост, коју налазе у сличним нападајима на хришћанство, у ожалошћењу онога, што се назива благородним достојанством човјека, његовим бесмртним надама, старајући се да докажу човјеку, како његова тобошња нравствена слобода није ништа друго, но празна машта. Доказ није нов; ми знамо из дјела Оригенових, да се Целс, незнабожачки филозоф, који

живљаше у другом вијеку по Х. р. трудио да направи из тога оруђе против хришћанства. Школа, о којој ја говорим, налази задовољство у сабирању свих доказа, који, по њеном мишљењу, доказују, да се разум животиња разликује од човјечјега разума не каквоћом, него само количином, степеном. Она заборавља, да се никада још до овога доба потребност прогреса није појављивала међу животињским свијетом. Оне, на које нам указују у тим случајевима, као на пример: пчела, бобар, мајмун, мрав, никада не исказаше ништа, осим њихових инстинката и ништа не допринесоше ка томе, што би могуће било назвати њиховим првим знањима. Само човјек увеличава и умножава оно, што је он добио од Бога; само он с једним талантом добија два, с пет — десет таланта; само човјек напредује, само он излива видјело своје дјелатности у безконачним областима. Нико не може одредити граница његове дјелатности; он је створен ради усавршавања, ради вишега и неограниченога позива, који му назначује јеванђеље. Не, јеванђеље не сужава човјечји живот. Младићи! Не предајте се том несретном и обмањивом доказу! Јеванђеље је живот и моћ и, као таково, оно је свагда плодотворно.

Учење материјализма, које стављају на супрот у наше дане јеванђељу, оно баш и затвара нас у тај зависни круг, који се све више и више сужава; а хришћанска је религије полуга, која даје покрет. Она је бесконачно развиће човјечје душе: она је разум, који жедни истине; срце, које тражи тако исто дубоке љубави, као и његове жеље; она је савјест, која се пљени светошћу. Човјек, живећи таковим пуним животом иде за идеалом не тако, као филозоф, који види у њему само обмамљиву утвару, за којом ништа нема истинитога; он иде за идеалом, одговарајући гласу Онога, Који говори: „Иштите и даће вам се; тражите и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се (Мат. VII, 7). Тај човјек, који иште, тражи, ради и види, да његов труд доноси корист и благослов, да његов живот постаје све више и више и плодотворан и богат у њедрима љубави и правде Божје, тај је човјек хришћанин.

Сада, кад познасмо тај велики закон труда, који јеванђеље налаже на сваког човјека, вратимо се нашем тексту. Какво је својство оне работе, оне дјелатности двојице вјерних слугу, помоћу које се таланти умножише у њиховим рукама? Да ли је нужно овдје разумијевати просто употребљавање на дјело оних природних дарова, т. ј. физичке моћи, разума и материјалних средстава, којима човјек господари у том свијету? Није ли хтио Христос, као што то претпоставља груби рационализам, да даде овдје само учење о поретку, штедњи, о добром разумијевању човјечјега живота, као што би то могао учинити и јудејски равин по вољи, мислећи, да ум његових једномишљеника није довољно развијен у том одношају и да им је потребно уливати у главу појам о брзом добитку и у опште о лукавом умјењу водити дјело?

Сличнога објашњења клони се хришћанска црква. Она радије разумијева под талантима она блага чисто духовна, која Спаситељ, као Глава цркве, даје свима њеним члановима, но не подједнако, обдарујући, на примјер, св. Павла хитрим и слободним умом и освајачком дјелатношћу; Петра — проницавом склоношћу срца и одлучношћу карактера; Јована — фином и дубоким размишљањем. По томе тумачењу многи оци црквени закључивали су, да је али слуга био Јуда Искариотски, завидећи превасходству других апостола и сакривајући свој таленат у неблагодарном и суровом земљишту свога лукавога и узбурканога срца. То друго објашњење много је боље од првога, но оно ипак не задовољава потпуно: прича има

шири смисао. Таланти означавају све дарове, које ми добијамо од Бога: дарове, духовне и дарове физичке; блага вјечна и времена. Сви они могу бити освећени, сви могу бити принесени Богу, сви се могу умножити у рукама хришћанина. Само се по себи разумије, да дјелатност слугу треба да је, по својој основи, религиозна. Јасно је, да Христос није хтјео да учи своје ученике томе, како ће добити стање помоћу штедње и обртничкога подузећа, но очевидно је такође и то, да, говорећи о талантима, које је нужно умножавати, Спаситељ није искључивати никакво својство душе, никакву способност човјечјега бића, никакав дар природе, никакву област земаљске дјелатности, међу којима се креће човјек.

Давајући примјер губитака, Христос благосиља подвижништво. Присуствујући на браку у Кани Галилејској, Он освећује породично начело. Проповједајући на лађи (Мат. XIII., 1—3), седећи на камену крај студенца Јаковљева (Јов. IV., 6), за столом код митара (Лук. XIX., 1—6) и често у суботу, Христос се служи ради својих поука природом са њеним великим богатством и разноликошћу. На приговор: за што Он чини дјела у суботу, Он одговара таквим простим, али згодним ријечима: Отац мој до сеље чини и ја чиним (Јов. V., 17). У очима Исусовим, све може и треба да се чини светим, и гле, разумјевши смисао ријечи Учитељевих, св. апостол Павле пише ове смјеле ријечи: Ако дакле једете, ако ли пијете, ако ли друго што чините, све на славу Божју чините (1. Кор. X., 31).

Сав живот саевим основати на том правилу, и сва своја дјеловања посветити Богу — ето то је нравствени идеал, коме треба да тежимо! Но како смо ми далеко, браћо, од тога идеала!

Већина од нас живи са два дијаметрално противположена живота, који иду руку под руку, но никада се не смјешавају. Један живот припада Богу, други свијету. С једне стране свети осјећаји, с друге безумне маште порочнога срца, с једне стране више тежње, с друге неуредна повлачења и срамна падања. Онда-онда разлика је међу тим дијема странама живота толико велика и очевидна, да ужаснута савјест почиње говорити. Тада управо збива се да видите, како лица предавајући се данас на побожност, сутра лебде у вихору свијета с његовим штетним за душу дахом; данас приносе покајање — кају се, но сутра заборављају о њему, данас дају милостињу, а сутра премишљају о неправедним добитцима, да ништа не изгубе у сопственим задовољствима и уживањима живота. Зар ви мислите, да је такове врсте живот сличан на живот вијерних слугу, изнешених у причи? Зар та дјела личе на таланте, умножене у њиховим рукама? Свакако та дјела могу бити добра; њих могу хвалити и славити у надгробним ријечима или међу занесеном свјетином. Та дјела могу бити шта више корисна и добротворна ради несретних, којима нуждан бијаше кров, јело или одијело. Ја питам само, доноше ли она користи оним сметеним свјетским душама, које полагаху сву своју наду на та моментална њеретања доброг расположења и страдања, не давајући себи труда сталнога бдијења над собом, сталнога одржавања у себи духа љубави, који нас преноси у виши хришћански живот, — живот за Бога. Јер, шта даје цијену сваком дјелу? То баш чувство љубави, које га надахњава. Што је нужно, да Господ прими од нас какво дјело? Она иста љубав. Гдје те љубави нема, какву ће цијену имати ма какво дјело у очима Божјим? Додајте нули хиљаду нула, или их помножите, ви свакако ништа не ћете добити у резултату. Ако срце без љубави сврша небројено мноштво дјела ради свога спасења, то свакако ка ничему

неће довести. Тако, кад бих ја с лађе, спремне за вријеме буре да потоне, брижљиво спуштао своја блага у лађицу за спасавања, а сам не бих спустио се у њу, па што би послужила моја блага, избачена из пучине валова, кад море, сваки час може прогутати мене самога? Тако баш исто поступате и ви, безумници, које Господ хоће да исчупа из пропасти гријеха, који све упропашћава. Ви осјећате кад-што, да вам ноге поклецају; ви се опомињете, да ће брзо можда наступити смрт, и овдје баш почињете узносити Богу молитве, кајати се, старати се да загладите ваше прије-ступе, дајете изнуђену тим путем милостињу, но да ли само то?... Ви сами, привезани сте вашем обљубљеном кумиру, вашој грјешној страсти, вашем имању, које не можете понијети са собом, ви чекате, да посљедњи талас, талас смрти, однесе вас далеко од Бога, у вјечну бездну!

Дакле, најглавније и неопходно у дјелатности добрих и вјерних слуга, то је предавање свога срца Богу. на такав начин, да, ма куда ми полазили, у каквом се год кругу кретали, да би свуда служили Богу. Нужно је, браћо, да би сво наше биће било проникнуто хришћанским духом, т. ј., да свјетска дјелатност не само не противурјечи духовној, него да би била сасвим проникнута њом. Тајна је моћнога живота то — никада се не удвостручити, небити раздјељеним. Нужно је, браћо, да вас ја свагда и свуда нађем једнакима у вашим службеним дјелима и работама, у вашем породичном кругу или у цркви, гдје ја овај час с вама бесједим. Треба да имате не двије савјести, не два срца. — Треба да буде један живот, који тежи ка једној цељи, и само при том услову наша дјелатност биће плодотворна, и таланти ће се у нашим рукама умножити. Тада мјесто тога, да питам: „какво бих религиозно дјело ја могао отпочети? Шта могу учинити особито?“ ви ћете почети по хришћански испуњавати оно, ка чему сте позвани, били сиромашни или богати, ништави или велики свјета овога, били ви судије или трговци; раденици, слуге или другога звања и положаја људи. Ох! ја добро знам, да сва занимања не допуштају одавати хвалу Богу у једнаком степену. Има таквих, која су заиста грешна, има таквих, гдје се лаж јавља главним условом успјеха, а разврат главном циљем. Од оваких занимања нужно је ослобођавати се, да можемо спасти своју част и своју душу. Постоје таква занимања, која сама по себи немају никаквога правог одношаја ка служењу Богу. Таква нужно је испуњавати у хришћанском духу и старати се да избјегавамо њихов хладни утицај, дијелећи од свога времена и својих средстава све оно, што је можно посветити бољој цијељи и назначењу чисто хришћанском. Но ја опет понављам: сви наши напори треба да теже томе, да можемо испунити по хришћански оно, на што смо позвани. Може шта више да се догоди, да какво дјело, свјетско и свјетовно успјешније послужи Богу, но дјело, као што се види, за душу спасоносно. Навешћу примјер. Једном човјеку са срцем пуним вјере и љубави, коме Господ даде велики дио земаљских блага, догоди се да се пресели у један од забитих предјела земље, међу просто станевништво, које је сасвим разорено сиромаштвом и незнањем. Каквим ће средствима почети тај човјек подизати народ, у коме му је суђено живљети? Он би могао са оним средствима, којима располаже, сазидати великољепни храм. Но човјек тај оставља то дјело самоме становништву, јер за њега ће бити важније да види у том грађењу своје топло учешће. Сад подигнути од њега самога тај великољепни поменик ће би застрашио људе од оних искушења, која се рађају сиромаштвом. Људи ће се ти молити Богу док су у скромнијем здању. Човјек овај могао би подигнути пристаниште, отворено прибјежиште за све страдалнике-паћенике. Но он и то не чини.

Благодарећи зар тврдоћи срца? Не, Он зна, да је ствар још корисније и неопходније, но исправљање зла; ствар је та предупређивање зла. Јер кад је корисно задржати у бреговима разливену ријеку, то је много боље за раније препријечити њено брзо и штетно разливање. И гле, после озбиљнога и зрелога размишљања, тај хришћанин посвећује своја средства на то, да преобрази то неблагодарно земљиште, да учини ту пустињу плодном, да научи те људе и жене на полудивље, на труд, који награђује и узвишава нравственост, на труд, који лијечи губу сиромаштва. Он подиже ондје фабрику, коју почиње управљати по хришћански, т. ј., почиње гледати на своје раденике, као на људе и своје помоћнике, а не као на живе точкове или оруђа; и ондје, гдје је господарило спромаштво, гдје је окрхљавило и болесно становништво, одјевено ритама, оспоривало један у другога оскудне производе безплоднога земљишта, ондје се већ чује весели жагор плодотворне дјелатности; каменити дом замјењује тијесну и нездраву собу, гдје дјеца живиште заједно са стоком. За тим се јавља храм и школа и то дјело, које би могуће било назвати свјетовњачким, показаће људима, да је, по праведним ријечима апостола Павла: побожност корисна за свашто, имајући обећање живота садашњега и онога који иде (1. Тим. IV, 8).

Кад је таково својство труда, који ће се савјетовати с Господом, то који ће се човјек усудити да каже, да он не може на служење Богу умножити добивених од њега дарова? Ништа није искључено из живота човјекова, осим гријеха. На приложите на служење Господу све ваше способности и све ваше моћи, — ви, који ме слушате, нарочито ви, младићи и дјевојке, који се налазите у добу широких нада, великих планова, имајући пред собом сав животни пут, који ми већ прије-ђосмо на половину! Зар ви хоћете да се налазите међу бескорисним и штетним паразитима, међу онима, који ништа не придобише за благо вјере и љубави, за подвиге преданости и племенитости, којима се одређује истинито богатство? хоћете ли да припадате броју људи весеља и користољубља, броју људи лијених и непродуктивних? Те људе Данте, велики пјесник срео је код врата паклених, и ево како му његов путевођа описује њихово вјечито стање: „Несретно је стање тих жалосних душа, које живиште без стида, но и без похвале. Оне су придружене презреној гомили оних злих духова, коју, ма да се и не буните против Бога, но и не остадоше Му вјерни, и живљаху сами за себе. Небо их одбија, да не оштете његове красоте, но и пакао такође гнуша се њиховог ништавила и не прима их у своја њедра. Свијет не сачува о њима спомена. Праведност и милосрђе презиру их. Нећемо говорити с њима, но пређимо поред њих и погледајмо, шта је пред њима.“ Хоћете ли да избјегнете тај стид, презрење, то ништавило? Отворите ваша срца, отворите их сасвим задахнутоме духу јеванђеља! И ви, који оплакујете пропали и изгубљени живот, почните опет вашу младост и препородите се новом надом! Браћо! Једна је битка изгубљена, но ми имамо још времена да добијемо другу!

Побјеђени у борби са животом! Ви, порочне и пуне сумње душе! Жалосна срца! — На посао! Докле сунце свијетли на вашем хоризонту, докле јеванђеље, то сунце ваших душа, вас освјетљава, докле је у вама ма и капљица живота, има још времена да се надате, има још времена да опет све почнете, има још времена да рачунате на Онога, који исправља, препорођава, обраћа пустињу у врт и поставља воду да иде из стијене. Лазар бијаше мртав и хладан и већ заударааше у гробу кад му Христос рече: Лазаре, изиђи на поље (Јов. XI., 43.)! Што се свршило ондје, то треба да се свршава свуда и у сва времена: Ја сам васкр-

сеније и живот (Јов. XI., 25.), рекао је Учитељ наш. Није ли истина, да се те ријечи односе онима, чије су душе мртве? Није ли истина, да је Христос дошао с тога, да све преобрази и све да обнови. „За то, ако је ко у Христу, нова је твар, говори свети апостол, старо прође, гле, све ново постаде. И све је од Бога, који помири нас са Собом кроз Исуса Христа и даде нам службу помирења (2. Кор. V., 17. и 18.). Амин.

У Иригу 1898.

Превео:
Григорије А. Николић,
парох.

Црквене вијести.

Избор епископа будимског потврђен. Његово царско и краљевско Апостолско Величанство благоизволило је Превишњим рјешењем од 20. јануара о. г. премилостиво потврдити избор досадашњег архимандрита и управитеља епархије будимске Лукијана Богдановића за епископа будимског.

Избор митрополита српског. Дана 15. фебруара ове год. изабран је за Архијепископа и Митрополита Србије досадашњи епископ Нишки Високопреосвештени г. Инокентије прописаним начином, и тај је избор још истог дана Његово Величанство Краљ Србије потврдио. Инсталација новог Митрополита обављена је одмах сјутри дан у Београдској саборној цркви.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро босанска.

Број 89
Реф. I., бр. 17.

3—2

Едикт.

На молбу Маре Јовановића, рођене Бабића из Бољанића, котара Грачанице, законите супруге Стеве Јовановића из Бољанића, са којим се прије 18 година растала, и који је прије 10 година отишао у краљевину Србију, не назначивши свога боравишта, овијем се расписује Едикт и одсутни Стево Јовановић позива се, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог уврштења овог Едикта, овом се духовном суду писмено или усмено пријави или мјесто свога пребивања означи, јер ће се иначе брачни процес сходно прописима, и без њега свршити.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јануара 1898.

АЕМ. консисторија Дабро босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Год. XII. Сарајево, 15. марта 1898. Бр. 5.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ и Митрополит Дабро-босански.

Број 555
Реф. I., бр. 168. М.

Званична препорука.

Књигу „О дужностима парохијскијех свештеника“, коју су у XVIII. вијеку а по препоруци св. Синода руске цркве, саставили два јерарха: могиљевски архиепископ Георгије Конисеки и смоленски епископ Партеније Сопковски, — високодостојна епархијска консисторија у Задру, приредила је у српском преводу по 26. издању њезином.

Том књигом, чија је практична важност позната, подмирена је потреба парохијског свештеника у колико су у њој наложена упутства у служби и раду његову: говори се у I. д. о учењу парохијана, II. о свршавању тајана и III. о молитви.

Књига, штампана на љепој хартији са приступом I—VIII. и 103 стране неће осмине, стаје 1 круну (50 новч.) и може се добити само у канцеларији високодостојне консисторије у Задру.

Препоручујемо свештенству топло, да ову књигу сваки набави и њом се у својем свештено-пастирскоме раду што више користи.

У Сарајеву, 12. марта 1898.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српска православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Број 232./I.
ex 1898.

Окружница.

Пречасним српско-православним протопрезвитерским звањима Херцеговачко-захумске епархије.

Пријека потреба осјећа се, да се оснује мировински фонд за свештеничке удовице и сирочад. У корист оснивања оваквог фонда чешће се чуо глас и од стране свештенства; а има већ и доста сиротиње свештеничке, која се налази у најхућем стању и крајњој невољи. Оснивањем мировинског фонда за свештеничке удовице и сирочад скинуће се свештенству с врата тешка брига и мисао, шта ће им бити од фамилија након смрти. У погледу оснивања оваквог фонда у споразуму смо са Њиховим Високопреосвештенствима Господом АЕ. Митрополитима Дабро-босанским и Доњо-тузланско-зворничким, да овај мировински фонд буде опћи за све епархије босанско-херцеговачке, да буде заједнички свему православном српском свештенству, јер уједињеним силама прије ће се постићи циљ, остварити фонд, и исти ће благотворније дјеловати.

У овај мировински фонд треба сваки свештеник, да уложи неку основну главницу у један пут или у више оброка. Ова основна главница била би мировина фамилији дотичног свештенства, коју би мировину уживала годишње фамилија. Иста главница најмања је од 100 фор. и пење се до висине од 600 фор. према жељи и потреби свештеника на колико хоће и може осигурати фамилију. Покрај ове основне главнице мораће сваки свештеник плаћати на своју уложену главницу годишњи интерес 6%. Након уплаћене главнице, ако свештеник случајно умре кроз годину дана, има му право фамилија на годишњу мировину у износу уложене главнице. Који свештеник неби био у стању, од једном уплатити основну главницу, на коју жели осигурати фамилију, то слободно му је уплаћивати у оброцима уз интерес годишњи 6%, осим оног опћег сваке године уплаћиваног на потпуну главницу од 6%.

Уплаћивање интереса годишњег 6% на основну главницу већ уложену има двије полазне стопе прва је: свештеници испод 40 година живота имају уз основну главницу уплатити за сваку годину интерес 6% на своју главницу почевши од навршене 24. године живота, до дана оснивања фонда накнадно, а од дана оснивања фонда опет редовно годишње исти 6% интерес; друга је: свештеници, који су превалили 40. годину живота, рачуна им се од 40. навршене године живота, као и онима у првој стопи, исто остало све иде.

Свештеници удовци, или који су без дјеце, или који имају већ одрасла дјецу, нијесу обвезани на редовно уписивање у овај фонд, а остали су безусловно обвезани. Онима првим препоручујемо да и они по могућности уложе добровољно какве прилоге, и тиме помогну своју сабраћу свештенике, који су оптерећени тешком фамилијом.

Оснивање мировинског фонда, препоручујемо доброј пажњи и проучавању, топлој љубави и усрдности свега свештенства. Још су потребни ови подаци, које нека изврше одмах надзиратељи:

1. Колико је од 1886. год. умрло свештеника у сваком протопрезвитерату и то сваке године на по се;

2. Колико је остало удовица и са колико сирочади (навести на по се број мушких и женских, и у којем су добу);

3. Колико има данас живих попадија и како се издржавају;

4. Колико данас има живијех свештеника ожењених а колико удових, колико дјеце, каквог су стања и имања;

5. Колико би подручно свештенство од једном или у оброцима уложити у овај фонд у име основне главнице могло;

6. Прихваћа ли свештенство подручно одушевљено ову замисао, схваћајући важност и корист оснивања мировинског фонда?

Ово питање расправите на једној ванредној свештеничкој сједници. Записник расправе и претресања овог важног предмета саставите двоструко, један оставите у протопрезвитерском звању, а други доставите овамо Нама са потписима свију подручних свештеника.

Надзиратељи имају ово извршити и нама записнике сједничке најдаље до 15. априла о. год. овамо послати.

Призивамо божји благослов на једнодушан, успјешан и благотворан рад ваш у овоме важноме и корисноме подузећу.

Из конзисторијалне сједнице.

У Мостару, 26. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумска
Серафим, с. р.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Број 233/П.
ех. 1898.

Окружница.

Свему пречасном српском православном свештенству Херцег.-захумске епархије.

Сваком је познато једно стање пашега свештенства, његове тешке бриге о породици и оно неспокојство, које га при помисли на своју смрт сваки час обузима, и душу му смућује, што све пријечи његову вољу и жељу, да савјесно одговара дужностима свога светог

звања, те у том је вајда и разлог, што наше свештенство са малом изнимком нема оног одушевљења и полета и не развија свој благотворни рад у пастви, какав би требао и морао да развија. У неуређеним наплатама, у несигурности заслуге лежи већим дијелом узрок трвењу, између свештенства и народа, чим се опет убија његов углед, те не може, да се уздигне на достојну висину, какву пастирски његов значај у народу тражи на корист вјере, цркве и народа.

Кад ово све видимо, осјећамо, и кад нас то све врло тишти и боли, онда уједно морамо и то признати, да се овакав начин свештеничке наплате ни часа даље трпити не да, ако се не жели, да црква наша не постане поприште за раздоре и саблазни од свакојаке руке. Али прије, него ли у овом погледу отпочнемо преговоре са мјеродавним факторима: **народом и владом**, ваља нам брижљиво покупити све податке, који се на данашњу дотацију свештеничку односе, па на основу том порадити и покушати, би ли и у колико могуће било, поправити биједно стање нашега свештенства, не преоптерећујући народ, чија се судбина од наше одијелити неда. С тога позивамо Вашу Пречасност, да **одмах чим ову окружницу примите, приложени исказ тачно и најсавјесније попуните и то у присутности** надзирателя, предсједника црквене Ваше општине и општинских кнезова, који ће са Вама заједно потписати исказ. Овај исказ мора бити права и истинита слика данашњег прихода свештеничког, и Ви би се о истину огријешили, ако бисте приходе своје преписко или превисоко означили, те тиме само себи штете и одговорности нанијели. Наглашујемо, да села поименце, број кућа и душа, особито тачно наведете, јер то је мјерило, по ком ће се парохија у вишу или нижу класу уврстити. Уз овај сумарни исказ годишњега прихода треба Вам још саставити неко мало образложење у облику спроводног писма, или извјештаја, у коме ћете разјаснити, шта и колико за сваку свештенорадњу примате, јер је сврха исказу сазнати праву и чисту истину о садашњем стању свештенства.

Пошто свештеници све податке саберу, па исказе вјерно попуне и са извјештајима поднесу надзирателима, а они их овамо спроведу, нека се онда на позив надзирателя састану у скупштину и ту заједнички саставе општи предлог за дотацију, који би дотични протопрезвитерат, а можда и читаву епархију обухватио, и то не упуштајући се у опширно разлагање ове ствари, већ нека се најкраће изразе што желе, и како мисле, да би се жељи њиховој најлакше задовољило.

Из консисторијалне сједнице.

У Мостару, 26. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:

Серафим, с. р.

Српско-православна АЕМ. консисторија Херцеговачко-захумска.

Бр. 245/I.
ex 1898.

Званична препорука.

Пречасном српско-православном епархијском свештенству.

Пошто је високодостојна српско-православна консисторија далматинско-истријска приредила и издала у српском преводу књигу: „О дужностима парохијскијех свештеника“, то исту најтоплије препоручујемо сваком свештенику, да је набави. Књига је одвећ потребна и практична сваком душестарателју, упућујући га, како треба да врши тешку пастирску душност и службу. Да би се што више раширила и да би је могао сваки свештеник набавити, књизи је стављена најнижа цијена: западa само 1 круну, и може се добити у канцеларији консисторијској у Задру.

Из консисторијалне сједнице.

У Мостару, 26. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски
Серафим, с. р.

Из АЕМ. канцеларије Зворничко-тузланске.

Рукоположења. Драгомир Остојић, богослов и вјероучитељ у Бијељини, рукоположен је за ђакона 24. марта 1897., а за презвитера 25. марта и. г. у саборној цркви доњо-тузланској. — Стеван Станчић, богослов, рукоположен је за ђакона 25. марта 1897. у саборној цркви доњо-тузланској, а за презвитера 30. марта и. т. у старој цркви сарајевској, и додијељен за помоћника парохије дворовске, протопрезвитерата бијељинског. — Михаило Стојчевић, богослов и учитељ српско-православне школе у Обудовцу, протопрезвитерата брчанског, рукоположен је за ђакона 6. августа 1897., а за презвитера 10. августа и. г. у саборној цркви доњо-тузланској, и остављен и на даље као учитељ на истој школи, а уз то да помаже и у парохијској служби своме оцу на парохији жабарској. — Василије Ћуковић, монах манастира св. Тројице у Тавни, рукоположен је за јерођакона 2. фебруара о. г. у саборној цркви доњо-тузланској и додијељен привремено за писара у митрополијској канцеларији.

Именовања. Захарије Поповић, свештеник, именован је 6. септемара 1897. за пароха II. зворничке парохије, и на даље му повјерена управа протопрезвитерата зворничког.

Премјештења. Теодор Ђокић, парох кожушки, протопрезвитерата грачаничог, премјештен је 4. новембра 1897. на парохију толишку, протопрезвитерата градачкога, а парохија кожушка повјерена у администрацију Остоји Пантићу, пароху осјечанском, протопрезвитерата грачаничког.

Разријешење од парохијалне дужности. Ђорђе Опалић, парох обарски, разријешен је на своју молбу 23. октобра 1897. од вршења парохијске дужности.

НЕЗВАНИЧНО.

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и добро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Саве.***)

(Мјесто сврштка наставак.)

Дионисије 1762. (нема ни њега у Неологосу). На једној Србуљи у књижници Српске Краљевске Академије има ова записка: **Сиѧ книга кожестѣнна и благопотрѣбнаѧ многыхъ изрядныхъ кештен скитѣй келицѣй церкви пекской подписахъ азъ смиренїй Дионїсїй отъ Никшичского племене, іе клесїарх скитѣки келицѣй церкви пекской, по том 1759.** паки игѣман к. цр. пекской, **по том митрополит Босански Дионїсїй 1762. Нок. 24. ѵ Пѣћи**"! („Гласник", 56. књ.)

Он је дакле потоњи Србин Митрополит босански, а за њим је дошао први Митрополит (Грк) Серафим, који је са још неколицином грчких архијереја потписао познату молбеницу на потоњег патријарха пећкога Калиника (Грка) да се пећки престол укине и подвргне цариградском.

По Неологосу, Серафим је био само годину дана у Босни (1766.—1767.) У сарајевској цркви има ова биљешка од 18. марта 1767. (на грчкоме језику): „По предлогу архиепископа пећкога на васионски престол, и по одобрењу свесвјетјејшег патријарха господина Самуила, дођосмо у Сарајево ради побирања патријаршеских прихода по пређе постојећем обичају; и постависмо епитропе (вальда црквене): гг. Димитрија Хаџи Дамјановића сина, Ђорђа Николића, Тедора Милетића, Лазара Петровића и Ристу Бартоловића: дакле записаше се њихова имена у кодекс цркве „величајших" архистратига Михаила":

„Босански митрополит Серафим с. р."

„Ексарх патријашески Данил с. р."

Од горњих породица још и данас има у Сарајеву: Хаџи Дамјановића, Николића и Бартуловића. Од Милетића породице био је знатан трговац у Трсту Јован, који је велику трговину водио са Лајпцигом и стекао огромно имање. Стара архангелска црква има прекрасне скутове, завјесу на двери и даркове на путијер и дискос, све од тешке кадифе, извезено дебелијем златом, као поклон од Јована Милетића. Казују неки, да је он оставио и у новцу велику суму за сарајевску цркву, но да су то у Трјесту задржали и на градњу цркве св. Шпиридона употребили, покрај које цркве и валази му се гроб. Али овом казивању или причању не може се вјеровати без каква документа о томе. Чуо сам, да је онаке исте скутове и завјесе

*) У 1. броју „Источника" од ове године, на страни 12., у анатемиму босанских јеретика или Бабуна, на неколико мјеста стоји ријеч: трећи, а треба да буде написано: трижди, које се овим исправља. *Писац „Прегледа".*

још негдје поклонио у двије православне цркве, но не могу се сада сјетити, у које је то приложио.

О Ексарху цариградском (Данилу) има спомена у биљешци на једноме јеванђељу у бечкој дворској библиотеци: „**Н(а) 1767.** лѣто како дѣѣ од патрїара великога цариградскога Ѥксарѣ владика и покѡи милости и даде“ (биће вальда: „отиде“ (види III. Споменик српске краљ. Акад.)

На једној записци у цркви Ратков у (кључког котара) храма св. оца Николе, стоји: да је ту цркву освештао архијерej Серафим 1766. („Источник“ за 1888., стр. 16.). Такође у „Источнику“ од 1891., св. III., стр. 105., стоји, да је митрополит Серафим освештао покретну цркву (чадор) у селу Гостовићу 1768. Оба натписа, особито овај потоњи, требало би још једном прегледати, јер се датум не слаже са годином у Неологосу (1766.—1767.)

Кирил 1767.—1779. (по Неологосу). На књизи прологу у манастиру Гомионици споменут је Кирил 1778. („Источник“ од 1891., бр. 9. и 10.) Године 1779. цариградски патријарх Софронije у своме писму на општину сарајевску, препоручује истој, да гледа уредно сабрати приходе Кирилове и преко његових већила послати му их у Цариград, јер да он то заслужује као добар и врсан архијерej и пастир, кога и народ познава као таквога, у колико је био међу њима; а и Кирил да се хвално великој цркви са врлинама народним.

У манастиру Високим Дечанима, међу многим фермanима има један из године турске 1193., издат од султана Абдул Хамида (1774.—1789.), који се тиче митрополита Кирила и његова епископа. Овај ферман добио је преко цариградске патријаршије Босна-сарајевски митрополит Кирил за бившега епископа Бјелосијског Јоаникија, кога је он поставио својим већилом и овластио га, да у његовој митрополији скупља обичну мирију за патријаршију, и да извиђа црквене послове у митрополији[1]) („Гласник“, 40. књ., стр. 228.).

Према турској 1193. год. излази наша 1779., те и по њој као и по „Неологосу“, а тако и по писму Софронија патријарха, излази година 1779., до које је био Кирил у Босни.

Али и осим епископа Јоаникија (Србина Херцеговца), митрополит Кирил имао је прије тога доба свога епископа (Грка) по имену Паисија, о коме ћемо на реду говорити.

[1]) Послије пада вељке патријаршије, готово сви босански митрополити од грчке народности, имали су своје епископе, међу којима и Срба, као што је горњи Јоаникије, и као што су у доцнијe доба били отац и син епископи: Антим при митрополиту Прокопију (1851.—1855.) и Софронije (отац Антимов) при митрополиту Дионисију I. (1856.—1860.), и они су имали изелов: „Свето-Бјелицки“ (или „свето-Велиски“?) Можда у ферману не стоји: „бивши“, а може бити и да стоји, те то ће и бити вальда ова титула „Бјелицки“ (од Бјелосијског), а ја не знам ни чему су или за што су тај изелов дали митрополити босански епископима-помоћницима? Али у народу, особито у Сарајеву, одржао се и до сад спомен о титули епископа-помоћника: „свето-кратовски“, па не томе судим, да су и Срби митрополити, кад су становали у манастиру Бањи, по неки имали свога епископа, који је био у Кратову, у близини митрополита у Бањи, те га у пословима које-где замјењивао. Но ово је тек моја претпоставка, за коју не могу без доказа јамчити, ни за „Бјелицкога“ ни за „Кратовскога“.

Митрополит Кирил био је човјек врло способан и научен, при томе његст и славенском језику. Он је дао сарајевској општини 1767. један устав, који и данас не би био сувишан за многе предјеле и општине, и ми га овдје ради важности преносимо из 38. „Гласника“:

„Кѷрилъ Бож. м. православный митрополитъ Дакро-Босанскій, тимъ и Сѵзаръ всѣмъ Далмацій.

„Достойнѣйши старцы сѣмъ епархіи, прото-маестори благословенныхъ Рофетовъ, чада ѿ Господѣ возлюбленая нашея смѣрности, Благодать вамъ и миръ ѿ Бога, и ѿ насъ молитва, благословеніе и спрошеніе.

„Се запов'ѣдаю вамъ всѣмъ нареченымъ Епитропомъ, конхъ созволивъ азъ пастырь и архирей, яко по ветхомѹ да жительствѹетъ церковныхъ вѣштехъ, и да имѣтъ любовь и согласіе во всякомъ слѹчаю церковномъ, да согласатся (састаюте?) множицею, а не да сѣтъ раздѣлени сюдѣ и шнамо, точію единымъ сердцемъ и единою дѹшею, якоже повелѣлетъ Іисъ Христосъ во святомъ и свѧщтеномъ Евангелію: Сія заповѣдаю вамъ да любите дрѹгъ дрѹга. Всако послѹженіе святые церкве да не изыматъ въ торжиштахъ и ко домѣхъ, разѣ да састаюте кси декадесатъ, и да совѣштаютсѧ, и благословено всѧ да бѹдетъ, неблагословена же не, да изыдѣтсѧ. И который ѿ двнадесатъ противитсѧ книпеписанымъ главамъ и сѣтъ скандалъ и сабазнь, таковый да есть проклетъ ѿ святыя и единосѹщныя Троицы. Который же паки сохранитъ всѧ к пользы церковнѣй и мира, да есть благословенъ ѿ Отца и Сына и святаго Дѹха. Тако творите іако да и молитва и благословеніе нашея смѣрности бѹдетъ со всѣми вами. Аминь.“

Слог је овог писма по форми царигрдске канцеларије, који и сада употребљавају многи грчки архијереји. Из горњега је пера изишло и оно споменуто писмо на општину од патријарха Софронија, јер је рукопис у свему сличан овоме у уставу, те по томе судим, да га је писао митрополит Кирил. У свакоме случају, боље је написано словенски још онда, него што ми данас многи „свршени“ и пресвршени „богослови“ знамо и умијемо!

(Свршиће се.)

Прича о талантима.

Евг. Берсе.

(Бесједа трећа.)

О рачуну, који смо дужни дати Господу.

По дугом времену, дође господар тих слуга и стаде се рачунати с њима (Мат., XXV, 19.)

Изучавајући с вама, браћо, причу о талантима, ја вам показах у њој на неједнаку и различиту одговорност, коју нам назначује Господ, и на то, како треба да одговарамо Његовим намјерама односно умножавања талената, које ми од

Њега добисмо. Позабавимо се данас тумачењем краја те приче, ове величанствене слике, која слика разрачунавање слугу и праведни приговор, који Господар изриче над сваким од њих.

По дугом времену, говори се ондје, дође господар тих слугу и стаде се рачунати с њима.

Дакле, потребно је давати рачуна. Дан, у који га морамо дати, може да буде врло далек; господар може да буде у одсуству врло дуго, шта више, само име његово може да буде предано заборављу, а биткисање — сумњи; и само мјесто, гдје је неваљали слуга закопао талант свој, може да зарасте травом. Па шта је из тога? Господар тих слугу доћи ће и захтијеваће од њих рачуна.

А међу тим о том рачуну ни мало не мисле! Искуство живота већину људи заустављ, да се скептички односе к томе; историја човјечанства даје нашем знању одвише велику могућност, да се увјеримо у противном. Чинило би се, да неправде, које се свршавају у наше дане, треба да оживе и побуде у нас вјеру у Врховни Суд. А у збиљи се показује, да оне с током времена производе сасвим противно дјеловање. Из успомена вашега дјетињства, у вас је и сад живо оно чувство, које искусисте, кад се први пут лаж омакла са ваших усана, или кад хотимично учинисте што рђаво. Спомените се немира ваше савјести. Вама се чинило, да су погледи свих, читали оно, што се збивало у вашој души, да је земља дужна била разклопити се под вашим ногама, и ако сте у слични дан слушали пуцање грома, тада вам се чинило, да то највишева праведни Суд Божји. Но земља се није расклопила, гром вас није убио, нико не дознаде ваше кривице и ваша се савјест брзо умирила, с тога, као што говори Премудри: што нема одмах осуде за зло дјело, за то срце синова људских кипи у њима да чине зло (Пропов. VIII, 11). Наше срце слуша прије глас свијета, који говори, што јесте, него Божанствени глас, који говори оно, што треба да буде. Историја свијета пуна је скептицизма; читаве стране те историје напуњене су поругама над плановима више Мудрости; ка бољим дјелима односе се често са презрењем, а неваљали човјек постизава својим лукавштинама опште уважење и љубав. Лаж иде за њим свагда и свуда; она се намјести за његов сто; она се шири шта више на његовом гробу, подмињујући друштвено мишљење, и често успјева шта више да обмане потомство. Дакле, ми видимо само то у животу, и, ослијепљени тим спољашњим успјехом, или, правилније да кажемо, по бићу дјела неуспјехом, ми закључујемо: да дан другога доласка, може бити, не ће наступити никада.

На то ослијепљење, које нам је мило познати мудрошћу живота, ја одговарам, браћо, речима Христовим: Доћи ће господар тих слугу и тражиће од њих рачуна. Примјећујете ли, с каквом мирном тврдњом Спаситељ говори о томе? Тако и у свима Својим поукама Христос тврди, да ће правосуђе добити потпуну задовољштину, да ни једна титла Божанственога закона не ће остати заборављена. И Он то тврди у једној од најмрачнијих и најузбурканијих епоха у историји, кад је управником свијета био Тиверије, заступником правосуђа Пилат, кад се скиптар Јудејски налазио у рукама Иродовим, кад се лицемјерност проповиједала у храмовима, кад су се велике странице пророка читале као празна и досадна понављања монотоним гласом књижевника, који их шта више не разумијеваху. У то баш вријеме Исус тврди, да ће сваки човјек дати рачун о својим поступцима и ријечима, да ће све, што се чинило у тајности, бити познато свему свијету, да ће правосуђе ликовати у опште и па по се; у поретку свијета у судби

сваког човјека, и над сваком човјечјом савјешћу. Смијемо ли рећи, да је овдје блудња, и да је поглед Јеванђелске мудрости био мање проницаван него наш? Овдје је сличност, која треба да нас задиви: незналица и надрученьак, готов је да види у овој природи само неред и случајности. Човјек учени одговара на то са увереношћу, да за тим појавама, који се колебају и измјењују, постоје потпуно правилни закони природе, да се под тим шареним нередом налази дивно јединство. Дакле, зар у нравственом свијету све иде друкчије? Зар једини само физички закони добијају потврду, а закони правосуђа, праведности и светости остављени су, тако рећи, на милост и немилост судбине? Шта би ви рекли о оном безумнику који би се стао смијати над физичким законима, играти се запаљивим стварима и који би се немарно забављао с њима, одговарајући глупим смијехом на ваше опомене, да га може постићи ужасна несрећа, да сваки тренутак рескира да буде разнешен на комадиће? Може се вјеровати у остварење физичких закона, који дају тако непосредно осјетити себе. Ми радо признајемо, да су они неумољиви и са неопходношћу смо принуђени признати, да Бог са нарушавањем њиховим везује ужасне посљедице. Па зар Бог допушта преступити без казне још важније законе поретка нравственога? Као да не разумемо, да нравствени закони имају непосредни одношај на својствима Божјим, по духовном сродству с њима! Кад би ми представили себи свијет с предметима и својствима противположеним онима, који се налазе у збиљи, то тиме ми не би нарушили својстава Божјих. Но не би било дозвољено тако исто фантазирати на рачун светости и правде Божје, предпостављајући такав свијет, гдје би се лаж више цијенила од правде, гдје би се побожност више цијенила од непорочности. Можемо ли допустити сличну предпоставку, устајући против божанствених закона? За што нас мисао о страшном суду тако мало занима? Не налази ли то с тога, што смо ми сви више или мање склоњени удаљавати се од ње или сумњати се о њој? Није ли то с тога, што мисао о страшном суду смућује и ужасно нам је досадна?

Овда-онда (јаој! у наше вријеме, потребно је казати, често) ми дознајемо о жалосном концу невјернога домаћина, који, у тренутку очајања или нужде, допустио себи тајно присвојити своту новаца, који му не припадају. Од тога времена сав његов живот, сва његова вјештина и све мисли управљене су једној циљи: дати у зајам другима, да не говоре о његовом преступу. И с том циљи он фалсификира потписе, замјењује једну своту другом, сакрива, таји и у опште сваки дан бива присиљен одржавати прву лаж новом. Он мора да спреми читаву лествицу могућих претпостављака и да се приправи свима случајевима, који му прије те. Можете себи замислити, какав мора да му је живот. Ви претпостављате, да такав човјек радо мисли о неизбјежној будућности, која га чека? Ви мислите, да он не ће тражити самоће и тишине и да се ноћи његове не ће испунити тешким виђењима? Али дању, при свјетлости сунца, на кретању топлоте, он умирује себе обмањивим надама, које се допуштају у свима сличним случајевима, он мисли о моралу, који често господари на берзи, он види пред собом богате грјешнике, који бјеху сиромашни лупежи, а сад су сретни; он умирује себе тим, што су они умакли од закона, који би их требао казнити, а сад они могу падати још у веће погрјешке и безакоња, него прије. Бива часова, кад је тај човјек готово спокојан за своју будућност; он гледа у златним маштама своје умножено богатство, кад у један пут ужасна збиља неочекивано га отријезни и пробуди од лажних маштa и нада. Он је мислио, да дан рачунања никад не ће настати, а међу тим, хладна

и несрећу највећујућа свјетлост освјетљава дворану суда, гдје се у његовим ушима разлијежу ријечи саучесника му, које падају на његову главу. Призор, који га је задесио, у један пут створи око њега пустош и избјегавање свију од њега, као од шугавога. Само сада, кад је већ касно, он јасно сазнаје свој положај и мјери ону пропаст, која га дијели од цијелога свијета. Дакле, има човјечјега правосуђа. Да, браћо, и не пазећи на све његове недостатке и слабости, оно готово свагда постизава кривца. Тим више, значи, има Божанственога правосуђа; оно је неизоставно у свијету, и није у нашој власти да избјегнемо Онога, Који чита у нашим мислима и срцима оно, што је најсакривеније. Тада видимо, како се испуњавају ријечи текста, које разгледамо: доћи ће господар тих слугу и тражиће од њих рачуна!

Три слуге долазе један по један и говоре, шта су радили. Да ли да вам говорим о том, браћо? Дођосмо до оне особености у причи, која ме је често поражавала и скрушавала. А на име, — Исус Христос приписује невјерност и лијеност ономе од три слуге, који је добио мање од свих, али више свих навуче на себе праведни гњев господара свога.

Зар тај слуга не служи на неки начин заступником на земљи огромнога броја сиромашних, биједних и у опште лица оскудних? И за што Исус Христос, показује на то, што је тај слуга, овдје кривац, праведно кажњен, те, како безграничну похвалу добијају они, којима је било дано много, и који као да само с тога, осташе Му вјерни? Зар тако треба све да проиђе? Зар Божанствена лекција треба да буде управљена на ту страну? Зар не би било боље изићјети невјерним, лијеним и несавјесно разметљивим, онога слугу, који је добио пет талената? Не би ли требало заступнику биједних да наслеђи таленте невјерника? И мјесто тих горких ријечи; јер свакоме, који има даће се, и претеће ће му (Мат. XXV., 29); мјесто тих ријечи, које као да извињавају и прикривају сваку пријевару и насиље, не би ли требало написати: „јер свакоме, који нема, даће се?“ Како да одговоримо на то жалосно питање?

Одговорити на њега није тешко, јер знамо, како је јако љубио биједнике Христос Спаситељ наш. Биједа је једно стање према коме је Он увијек имао саучешћа. С тога су баш често и говорили, да се Јеванђеље брине само о биједнима, да за богаташе оно садржи у себи само пријетње и проклетства и да оно савим не признаје потреба епохе, као наше, у којој просвјета, са свима њеним успјесима, не може се друкчије придобити и одржавати, но само помоћу трошења огромних средстава, огромнога богатства. За површнога посматрача слично мишљење може да се покаже праведним. У истини, Христос, за сво пријеме свога видимога пребивања овдје, живио је, међу биједнима; Он их је учинио својим друговима, и најчудноватије је то, што је Он хтио, да Његовим сталним претставницима на земљи буду биједници; хтио их је до таковога степена довести, да и на страшном суду не ће казати: „Ја сам био велик, Ја сам био свет, Ја сам био цар“, него ће казати: Ја сам био сиромах. Из свих звања и стања, која постоје на земљи, Он ће поменути, кад дође у слави својој, само једно стање сиромаштва и биједе.

Ако и послије тога, ко год буде настојао, да је Христос хтио заштићавати богаташе, тада код мене не ће се показати ни жеља, ни потреба спорити са таквим човјеком. У другим случајевима Христос је показао, колико је велика одговорност оних, који су много добили. У осталом, Његово је правило у том односају свима

добро познато. Не слушате ли у устима Спаситеља без престанка те ријечи: Коме је год много дано, много ће се и ископати од њега (Лук. XII., 48)!

Па зашто прича, коју тумачимо, не садржи сличнога учења и нема такова карактера? То је с тога, што Исус Христос говори правду свима једнако: богатима тако исто, као и сиромашнима; јер Христос је Спаситељ не једнога звања или положаја, него свих људи. Кад Он зна и показује на опасности, скопчане са богатством, то Он такођер зна и говори тако отворено и о оним опасностима, које су скопчане са средњим или нижим положајем, јер дух злобе и зависти такођер је противан и убитачан за душу, као и дух презрења и гордости. Без сумње Христос је знао, како ће силни свијета овога злоупотребљавати своја могућства, богати своје богатство, привилегирани своја права. Он је знао, колико ће се материјалних и нравствених средстава недостојно протрањити и пропасти у бездну гордости, раскоша и наслада. И гле, појмљиво је, за што се такођер из уста Спаситељевих често разлијежу ријечи: тешко нама богати, јер сте већ примили утјеху своју (Лук. VI., 24). Но Спаситељ је знао тако што, да ће у другој сфери изникнути други плодови зла: завист, ненавист, неблагодарност, злоћа, жалост, роптање, очајање и шта више богохуљство. И гле, све те пороке Он нам и показује као дјелотворне у души невјернога, лијенога и узбуњеног слуге. Та ми управо пошљедња лекција и остаје да нам је представим, браћо. Ма како тугаљиво било, потрудићу се да је изведем до краја са оном истом отвореношћу, као и прије. Може бити, ви нећете наћи заједно са мном, да је мало таких поука, које би се тако право и тако блиско дотицале нашега времена и нашега друштва.

Сад ће обраћам онима, који су добили од Бога само један таланат. Зар се њима односе искључиво биједни? Кад би допустили, да се овдје говори само о биједнима, то би тим исказали смисао приче. Таланти, као што већ рекосмо, означавају не једна материјална блага, ма да и навикосмо разумијевати их у том смислу. Таланти — то су сви они дарови, којима Господ дарива човјека. Из овога излази, да слуга, добивши само један таланат, служи заступником свих оних, који добише мало у области васпитања или друштвеног положаја; који добише мало способности и физичких и умних и у опште временских сретстава, краће, означавају оне, који дјелују у границама посредности. Но посредност има своја искушења. И гле, с њима баш нас и упознаје Исус Христос.

Прво искушење то је, свакако завист. Предпоставимо, да би тај слуга био један пред својим господаром. Зар није могуће, да, примивши од последњега један таланат, да га (што више) прими са захвалношћу? Али тај човјек види оне, коме је његов господар дао у два и у три пута више него њему. Од њега одкидају оне разумне основе, којима се руководио господар. Он не ће да слуша глас разума и не мисли о том, како је недогледно велика одговорност оних, који су добили више; не пита себе, хоће ли бити у стању носити ту обвезаност и не ће ли бити притиснут тежином онога бремена, за којим он тешки. О не мисли о том, да га његов господар тако исто љуби, као и друге, и не пита себе, не служи ли онај скромни положај, који му је назначен, доказом те љубави. Једна га мисао гони без престанка: он види оне, који су одликовани, које називају љубимцима свога господара; њихова је срећа за њега увредом, њихова величина чини му лично ожалошћење. Завист је овладала свим његовим бићем и својом гвозденом руком стискава његово срце, силећи га да се облије крвљу.

И ви видите, да се овдје оживотворава она знатна алегорија, у којој Христос описује демона, који је за вријеме изгнан из душе човјечје и који се враћа натраг у човјека са седам других демона (Лука XI., 24.—26.)

Тај човјек не зна, и шта више не ће да зна, да је добио један таланат свога господара: њему се чини, да му није дао ништа, да је лишен насљедства. Оно, што је он добио, послужило би у рукама другога изходном тачком велике будућности, полугом, која би подигла свијет, пошто је могуће на један таланат придобити два, а на та два — друга два итд., јер Господ не само што не ставља граница у раду, ограничивши развитак дара, него свима отвара широки и прави пут безконачнога усавршавања. Дакле, човјек тај, по његовом мишљењу, ништа није добио. Он види само оно, чим владају други. Они управо и узеше његов дио. По његовом мишљењу, господар га је заборавио, он је тврд човјек, он жање, гдје није сијао и купи гдје није вијао (Мат. XXV., 24.).

Заједно с незахвалношћу иде немар о дужности, пренебрегавање добивеног дара, одвраћање од рада, распуштеност и у опште сви они пороци, које изнаша јеванђеље у поступцима безумнога расипкуће у разним причама, као на примјер у причи о лудим дјевојкама, о слугама, који се предадоше у одсуству њиховога господара свем могућем изобиљу. Знајући човјечју природу, јеванђеље без погрјешке приписује им ону мрачну тугу или ону злобну жалост, која жалости Господа. О! ја не заборављам, да јеванђеље благосиља жалост. Но ми знамо кроз св. апостола Павла, да има двије врсте жалости, од којих једна води животу, а друга смрти (2. Кор. VII, 10); једна блажи срце и чини га примљивим роси Божанствене утјехе, а друга окамењава срце; једна је жалост кајања и љубави, а друга — буњења и злобе. Јеванђеље никада не отступаше од биједе пуштенога стања, него, благосивљајући ју, оно у то исто вријеме показује и на страшне опасности, скопчане са спромаштвом; јер јеванђеље никад не преписиваше, по примјеру незнабожаца, силе једне само жалости, која очишћава, него нам, напротив, открива и сва искушења и опасности. О, самољубива и безплодна жалости, мрачна горчина срца, које не ће више да се нада, не ће више да вјерује, и закопава у дубину прошлости све жалосне силе и сва средства будућности. Појезија човјекова може да хвали то, свијет може да се усхити и да налази у том изгубљеном таланту благородну гордост, но јеванђеље осуђује то стање, гледа у таковом човјеку нераскајану душу, које занемарује дарове Божје и смије се над Његовом љубави.

Са нерадношћу несрећа почиње Бога хулити! почиње говорити: Господару! знао сам да си ти тврд човјек (Мат. XXV., 24). Ево ријечи, које служе завршетком свега осталога. Као у свакој зависти, у свакој незахвалности и у свима тешким жалостима у којима лежи клица богохуљства, тако се управо клица та скривала и у ријечима Адама, кад је он, праздајући се у свом паду, говорио Богу: жена, коју си ударужио са мном она ми даде с дрвета те једох (1. Мој. IV, 12), и у речима Кајина, који говораше Богу: зар сам ја чувар брата свога)1. Мој. IV, 9); и у срцу сваког кривца, који, праздајући се у својим погрјешкама, говори: „Бог ми посла искушење“; и у свима најновијим системама, које на мјесто праведнога, свијетлога и свеблагога Господа, стављају пред нашим очима мрачни и одвратни лик „судбине“.

Дакле, браћо, не познасте ли у том стању, који мори душу, невјернога слуге какву-год црту нашега времена, коју могосте опазити около себе и шта више, може бити, у сопственом свом срцу?

Да, зло је то завист. Зар је ви сви не примјећујете око себе? Ја говорим сви с тога, ако се ви погледате добро, тада ћете је срести не само међу сиромасима, него одлучно у свима класама, јер сви људи често заборављају оно, што они добише, мислећи само о томе, чиме други владају у већој мјери, не признавајући другима права владати тим већим. Тако, раденик завиди свом господару, а господар његов завиди каквоме трговцу, који се брзо обогатио, а тај опет баца гладни поглед на великољепни дом каквога милионара, који опет не може да надржи супарништва каквога древнога историјскога рода и кољена, који се држи према њему на висини. Завист, то је извор, из којега тече незадовољство међу свима друштвеним слојевима, који треба да буду пријатељи и узајамни помоћници у сваком друштвеном дјелу. Зависти треба се клонити не само с тога, што она пријети сваком поретку, него и с тога, што она трује срца и самих завидљиваца и побуђује их на пренебрегавање оних законитих блага, којима су они надарени и којима би се могли наслађавати. И ма колико блага пало на њихов дио, они не примјећују то, јер неблагодарност, порођена завишћу, покрива им очи, и они само с горчином примјећују оно, чим су они запостављени. Тако, чега на примјер не достаје томе распикући, који је расточио своје силе и средства у безумним оргијама? Чега још тражи онај бестидни раденик, који у неколико часова пропије хљеб своје дјеце, заборављајући своју жену и претпостављајући супрушком животу незаконите свезе? И додајте тој распућтености, браћо, још оно богохуљство, које је у свему кадро кривити Бога и које се изражава или у форми важној и ученој, или дрској и грубој! Но какав био да био израз његов, оно истиче из једнога основа, који се назива г о р д о ш њ у човјека и управља се једној циљи, која се назиље роптање против Бога. Пригните ухо и саслушајте жагор, који долази из раденичкога краја наших већих градова! Не долази ли зар жагор од молитве? Јаој, не! и Боже сачувај ондје да напоменем о њој и да кажем какву год ријеч пријетње или неодобравања! Ондје највише излазе из њихових уста ријечи роптања и незадовољства. Ево около нас хиљадама душа, које све више и више навикавају живјети без Бога и без вјечне наде; навикавају немијавати се над нашим вјеровањима, јер за њих се Бог јавља оним тврдим господаром, који жање, гдје није сијао, и купи, гдје није вијао (Мат., XXV., 24.)

Ма да само једино Христијанство може да утјешн и умири те несретнике с њиховим животом, они ипак, у тренутку безумнога ослијепљења, дају своје аплаузе најновијим ученима, која праве од човјечјега живота једну несретну игру слијепога случаја. Та жалосна учења одузимају од њих сваки нравствени облик и лишавају их приступа небу, затварајући њихово жалосно биће у тијесне оквире неразумних животиња. Пред одласком тих људи у гроб, чим они слабе страх смрти? Какво објашњење дају њиховим земним страдањима и чиме бришу сузе ближњих? Да ли објашњењем правога суда и сусрета будућем животу, — али њихова једна учења иду на поругу и тог суда и будућег живота!

Браћо! Потребно је при томе држати у себи оно горко чувство, које захваћа душу при виду несреће; потребно је љубити оне, које је љубио Христос т. ј. и своје непријатеље. На безумне напаје, поруге, изазивања и богохуљства, која излазе из хиљаду злобних и зубуњених срца, потребно је слушати с вјечнога крста молитву Распетога, која посредује за кривце: Оче! О п р о с т и и м, ј е р н е з н а ј у ш т а ч и н е (Лука XXIII., 34.).

О, браћо, која добисте само један таланат! Знате ли ви, да онај, који свакоме од нас назначава нашу службу, позива нас све, да будемо раденици у његовом царству; позива једне на прва, а друге на пошљедна мјеста? Но како једни, тако и други, јесу предмет једне исте љубави и једнаки су у односу према вјечној слави. Зар ви никада не читасте у јеванђељу оне знамените ријечи: Тако ће бити пошљедни први, и први пошљедни (Мат. XX., 16.)? Зар ви никада не мислисте о томе, да се небеска слава често зида на земаљској порузи и презрењу? Зар ви никада не мислисте, да Бог прославља своје слуге у слабости и ништавилу? Дакле, ви, који држите себе, да сте оштећени од Бога, који држите себе лишеним нашљедства, освриште се натраг и научите се познати у јеванђељу ваше велико родословље и оно звање, у ком вас је усиново Господ, не гледајући на то, какве струке друштвене службе ви обављате.

Колико је таланата добила јеванђелска удовица, која је прошла један пут поред Христа и срела његов божанствени поглед крај врата храма? О, жене! О, душе, испуњене горчине у несрећи и беди! Ходите и разгледајте тај примјер! Има ли међу вама макар једна, која би имала мање од ове удовице; макар једна, која би се усудила роптати на Господа послије овога, како је та велика сиротица, та јеванђелска удовица, дала од сиромаштва свога најдрагоцјеније благо, које је икада прослављало Бога и обогатило цркву (Лука XXI., 1.—3.)! Колико је таланата добила Марија, сестра Лазарева из Витаније, када је она изливала на ноге Христове оно драгоцјено миро, чија цијена побуди завист у Јуди, — миро, које бјеше тако достојно храма Божијега (Јов. XXI., 3.)? Са колико таланата владаху апостоли, када Петар, ставши пред несретним богаљем у Јерусалиму, рече му: Сребра и злата нема у мене, него што имам ово ти дајем: у име Исуса Христа Назарећанина устани и ходи (Дјела апост. III., 6.)? Колико је таланата било у светога апостола Павла, кад је својом руком, умореном од непрекидног рада, писао Коринћанима ове знамените ријечи: Ми смо сиромашни, но многе обогаћавамо; ми ништа немамо, а све имамо (2. Кор. VI., 10)? Колико је било таланата код првих Хришћана, када, лишени свега онога, чим се људи горде и наслађују, гледаху на раскошну величину древнога свијета с увјерењем, да ће сав тај блесак земаљске величине потамнити пред кротом њиховог учитеља, слично ономе, као што се рушио грозни идол, виђени од Навукодоносора у сну, рушио се и срушио под гору од откотрљаног с горе камена (Дан. II., 34.) Нека ми не говоре, да ја проповиједам овдје о чудесима првих дана Хришћанства, кад је Дух свети видимо био међу Хришћанима. Божанствена историја није се свршила тиме. Слободан сам казати: Све највеће, што се свршило у цркви, било је дјело оних, који су добили, може бити, само један таланат. Ми судимо друкчије: Ми видимо само из далека врхове, звучна имена и видљива дјела, а оно не видимо, шта чине свагда чврста и непоколебима правила живота хришћанскога, и шта учинише у сјајној епоси цркве.

Они произведоше непознате свијету хришћане, те јунаке мириога подвижништва и добротворства; произведоше хиљадама малих непознатих имена, који испуњавају четљи Минеје свих вијекова. Да, прости војници одржаше највеће побједе! спасоносни преображај, који се највишавало торжаственом ријечју св. апостола Павла! И што је неплемењито пред свијетом и уништено изабра Бог и што није, да уништи оно, што јест (1. Кор. I. 28.). И шта се само не може постигнути под утјецајем Духа Светога, браћо! За што се не би збило

и с вама што слично? Чега ради и вама не би било могуће показати свијету, да може Бог извући и из ваше слабости и из вашега ништавила ваше биће, кад би слично чувство никнуло у вас, кад би за тешком жалошћу, завишћу и незахвалности дошло у вас радосно надахнуће љубави! Сретни сте ви, ако вас Бог нађе од сада вјернима у малом, док вам Он не преда што веће; ако вас нађе трпељивим међу земаљским огорчењима и недаћама, док вас не позове да наслеђите спремљено вам небесно царство! Благо вама, ако вас Отац небески, дошавши, нађе будним, чврстима и великодушнима при свима незгодама вашега земаљскога живота! Тада ће вас осјенити вјечном славом, даће вам радост, коју већ нико не ће узети од вас (Јов. XVI, 22.). Амин!

У Иригу 1898.

Превео: **Григорије А. Николић,**
парох.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 89 3—3
Реф. I., бр. 17.

Едикт.

На молбу Маре Јовановића, рођене Бабића из Бољанића, котара Грачанице, законите супруге Стеве Јовановића из Бољанића, са којим се прије 18 година растала, и који је прије 10 година отишао у краљевину Србију, не назначивши свога боравишта, овијем се расписује Едикт и одеутни Стево Јовановић позива се, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог увршћења овог Едикта, овом се духовном суду писмено или усмено пријави или мјесто свога пребивања означи, јер ће се иначе брачни процес сходно прописима, и без њега свршити.

Из конзистеријалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јануара 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Претплатницима.

Ево и 5. број овог часописа разашиље се, а многи од гг. претплатника још се са претплатом не одазваше. Лист овај цијеном својом врло је јефтин, а трошак око издавања доста скуп, те због тога задржавање претплате ствара и код уредништва и код администрације велике потешкоће. Умољавају се дакле сва гг. претплатници, да са пошиљањем претплате похите. Нарочито пак умољавају се гг. протопрезвитери односно надзиратељи протопрезвитерата у Босни и Херцеговини, да претплату од подручног свештенства што прије покупе и овамо пошљу.

АДМИНИСТРАЦИЈА.

„Источник" излази два пута и то 15. и последњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. марта 1898. Бр. 6.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ и Митрополит Дабро-босански.

Број 854
Рев. IV., бр. 208. М.

Окружница.

Пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Епархијска власт доставља свему пречасном свештенству штампане примјерке исказа, ради пописа ваншколске варошке и селске православне младежи ради обуке у науци вјере.

Но прије него свештенство нареди поучавање то недјељним и празничним данима, за вријеме од 23. априла до 25. октобра ове и сваке будуће године, на што ће од стране ове епархијске власти бити прописано и наскоро послано нарочито упуство, — најтоплије препоручујемо и наређујемо парохијском свештенству, да одмах у својим парохијама предузме и сврши тачан попис све младежи од 10—15 година узраста по домовнику, и по приложеном штампаном обрасцу, у којему су назначени сви дани обуке са наставним градивом.

Послије пописа нека сваки свештеник у својој парохији објави народу о предстојећој обуци на начин најподеснији, а по том да закаже дан почетка поучавања и позове младеж, да редовно долази прије подне у одређене дане недјељне и празничне к цркви, или гдје ове нема, к парохијалном стану, српској школи, ћелији или другом којем пристојном и подесном мјесту, које ће он, као надлежни парох, озна-

чити, јер под ведрим небом не може се радити, особито у случају кише или другог каквог неподесног времена.

Ову установу стављамо љубазној браћи свештеницима на душу и срце са жељом, да се прихвати с одушевљењем, јер без доброг и темељитог почетка у овом предмету, ми не можемо ни за корак у напријед поћи у одгајању нашега подмлатка у науци вјере и морала.

Ова епархијска власт учиниће све, што јој могуће буде, да олакша свештенству рад његов, и готови смо наградити и одликовати оне, који у овом погледу постигну најбољи успјех.

Да пак и оно свештенство, које нема својих парохијских цркава, узмогне дужности овој задовољити, ми га разрјешавамо од дужности богослужења у сусједним црквама. Оно ће имати остати сваки у својој парохији, и опредјеливши мјесто састанка младежи за преподавање науке хришћанске, долазиће тамо н е п р е с т а в н о, и најозбиљније вршити дужност ову, коју му налаже света црква и узвишени свештенички позив његов.

А пошто се поједини свештеници неће смјети за дуже вријеме лишавати службе Божје и причешћа, то се свакоме ставља у дужност, да се сваке шесте недјеље потруди до најближе цркве, и тамо бар један пут сврши св. литургију, и причести се св. тајном тјела и крви Христове.

За овога осуства његова замјениће га у настави, на молбу његову, мјесни учитељ, тутор или други који, за то способан, првак општине његове.

У приложени штампани исказ нека сваки свештеник препише сву дјецу из свог списка, и укорачи га у дебљи папир, и сачува у чистоти до дана каноничне посјете Епископове или протопрезвитерове.

Пред објављени испит, који ће Архијерej или окружни протопрезвитер обавити, нека из свога исказа пренесе биљешке долажења или присутности катихумена у штампани исказ са знаком „*п*“, а оне друге, изостајања или осуства, са знаком „*о*“; — рубрике пак о успјеху нека остану непопуњене, јер ће исте предсједник испитног повјереништва на испиту сам попунити. Испити ови одржаће се у мјесецу септембру и октобру сваке године.

„Благодат Божја с вама!“

Сарајево, 19. марта 1898.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Из АЕМ. конзисторије Дабро-босанске.

Премјештења. Милорад Јелић, досадашњи парох маглајски, у истом протопрезвитерату, премјештен је 19. марта о. г. на парохију кобашку, у протопрезвитерату прњаворском. — Владимир Пејовић, досадашњи парох брезичански, у протопрезвитерату бугојанском, премјештен је 19. марта о. г. на парохију маглајску и у једно наименован за надзирателя маглајског протопрезвитерата, а парохија брезичанска повјерена је привремено у послуживање Луки Лукићу, протопрезвитеру бугојанском. — Ђорђе Стајић, досадашњи парох добрињски, у протопрезвитерату високом, премјештен је 19. марта о. г. на парохију бјелобучанску, у протопрезвитерату тешањском. — Коста Стевковић, досадашњи парох бјелобучански, у протопрезвитерату тешањском, премјештен је 19. марта о. г. на парохију добрињску, у протопрезвитерату високом.

НЕЗВАНИЧНО.

Преглед биљежака или извора о дабарским епископима и дабро-босанским митрополитима.

Од Митрополита **Х. Саве.**

(Свршетак.)

Паисије Скерлетовић („Сакрали“) 1779.—1774. (по Нелогосу). Или је дошао или је родом био из Хиоса острва, у коме расте позната смола mastic (мастик) названа по турски: „сакез“ или „сакрз“, па од туда и придјевак: „сакрали“.

У I. књизи „Карловачког владичанства“ на странама 114. и 116 написано је, да је овај Паисије „епископ“ рукоположио неколицину хрмањских калуђера, а на име: Јеремију Бубала 1775.; Јанићију Рађеновића 8. новембра 1781.; Манојла Мајсторовића (у Сарајеву) 8. новембра 1783. и Неофита Аџуковића 1785. — А у „Источнику“ од 1894., св. VI., има још и ово о њему: „1786. да се зна, када бих јефимер јеромонах Мојсеј от манастира светостуденичкија Лаври у Сарајеву и на служби тогожде времена бист архијерej Паисије Дабро-Босански 1787. митрополит.“

По Неологосу митрополит Паисије био је 1779.—1794. Он је дакле при себи задржао епископа Јоаникија, доцније митрополита аворичкога (1804.—1807.), који се преставио у Сарајеву („Источник“ горња свеска).

Калиник 1802.—1816. У „Источнику“, а по цариградском „Неологосу“, — Калиник је био од 1806. до 1816., но у X. „Споменику“ српске краљевске академије стоји о њему, да је 1803., јануара 30.

издао сингелију попу Максиму Варници у Доброселици (ужичког округа) на грчком и српском језику упоредо, а у печату као митроп. босан. да стоји година 1802. И по овоме даклен Неологос није непогрешим.

Калиник је имао епископа-помоћника, чувеног Јосифа (своја сестрића), доцније митрополита херцеговачкога (1816.—1835., па по други пут 1848.—1854.). Ово је онај Јосиф, о коме су за вријеме Али-паше српске новине врло много писале (са зле стране). Он или његов протосинђел, на вјеру је домамио покојнога Јакова Даковића, војводу граховскога, те су га Турци на мукама уморили...

Мо покојни митрополит Јосиф имао је и добрих црта: чувао је православље и дијелио је сиротама; за то новаца никад није имао. Поред тога оптерећавала га је и многа својта сиромашна.

Калиник је прије Јосифа имао за епископа чувенога од зле успомене Венедикта Краљевића, кога је рукоположио 1805. год. и који је побјегао из Босне, те након врљања по Србији и Аустрији стаио се у Далмацију, гдје га француски ђенерал Мармонт постави за епископа у Далмацији 1810. Овај Венедикт Краљевић, иначе „Пачавура“, много је зла и немира учинио православној цркви у Далмацији са унијом. Побјегавши од народа у Венецију, уживао је тамо обилату аустријску пензију, гдје је и скончао. (Види о њему опширније у књизи „Далматинска унија под В. Краљевићем“.)

Венијамин 1816.—1835. У печату као митроп. босан. година је 1816. Ове је године издао сингелију попу Максиму Варници, а другу опет поп Максимову сину попу Јови 23. фебруара 1832. (Х. „Споменик“ српске краљевске академије.)

Оставио је у народу лијепу успомену: као чувар православља, дарежљив сиротама и заштитник невино-страдајућих код турске власти, о чему да наведемо само један случај: У његово доба везири су сједили у Травнику. Тада није било ни уредних путова ни уређене поште. Једне вечери, баш кад је Венијамин хтјео да легне у постељу, донесе му писмо нарочити скоротеча, послан од православне општине из Травника, у коме му ова јавља: „да ће сјутра објесити некога невиног Србина Симу (презиме сам заборавио). Венијамин чим прочита писмо, викне на слуге: „Хата ми седлајте, што брже!“ „Сеиз“ коњушар му одговори: да коњ није добро поткован, те се боји да не обоси у путу. „Седлај што брже, па макар цркнуо на врх Кобиље главе!“ И заиста, добри архипастир осване у Травнику (добрих 12 сати ода од Сарајева), те својим моћним утицајем спасе живот невино осуђеног на смрт! Има о њему још једна лијепа епизода у листу „Глас Истине“, од 1887., број 12.

Венијамин је имао епископа Григорију „Брадару“, названога тако по необично големој и дугачкој бради. Овај епископ знао је прекрасно вести златом по свили и кадифи, а особито је лијепо знао правити црквено одијело, као набедренике, омофоре, епитрахиље, наруквице и т. д. Многе дјевојчице сарајевске тога доба од њега су научиле вести по свили и кадифи, међу којима и нека покојна баба Тота Екминица, која ми је ово и причала.

Амвросије 1835.—1841. Године 1836., јула 17., дао је сингелију попу Сави Ђурићу, у тешањском котару, а год. 1841., јула 13., дао је општини сарајевској једно обвезно писмо, да се неће мијешати у њезину црквено-школску управу, и да уступа неке приходе с џата, од јелео-помазања, уље и свијеће, које је његов претшественик Венијамин био увео. (Види „Шематизам“ за 1886., стр. 150.).

Живот Амвросијев пун је искушења и мизерије. Преминуо је у Цили (у Штајерској), гдје је уживао пензију аустријску и потпору Старообрједаца (емиграната руских).

Ко жели што знати о осталим митрополитима босанским из новијег доба, може наћи списак у „Шематизму“ Дабро-босанске митрополије за 1886., као и у „Источнику“ од 1894., св. VI. — Но за тачност година, докле је који био, ја не могу јамчити, и о њима ће најбоље знати Високопречасни старац госп. Венијамин Николиновић, архимандрит и надзорник јерусалимских добара у Сарајеву, јер их је лично свијех познавао и запамтио.

Мирослављево Јеванђеље.

Драгоцјен споменик српске умјетности из XII. вијека — Мирослављево Јеванђеље — издато је ове године у фототипичној репродукцији трошком Њег. Величанства краља Србије Александра I. и као поклон разаслат разним знатним личностима, библиотекама и заводима. Музеј овдашње старе српско-православне цркве, књижница богословског завода у Рељеву, књижница овдашње велике гимназије и српско-православна црквена општина у Мостару, добили су такође по један примјерак на дар.

Ово Јеванђеље чувано је у манастиру Хилендару у Светој Гори до 1896. године и тада су га калуђери хилендарски даровали Њег. Величанству краљу Србије као успомену на Његову тадашњу посјету у манастиру. Од тога Јеванђеља фалио је један лист, кога је неки руски свештеник искинуо. Тај се лист сачувао у царско-рускоj

библиотеци у Кијеву. Руски цар је дозволио, да се и тај лист репродукује, те је тако ово Јеванђеље у потпуној цјелини изашло.

Од колике је знаменитости ово Јеванђеље нагласили су г. Љубомир Стојановић, професор, у свом „Предговору“, штампаном у истом Јеванђељу, и г. др. Томо Маретић у свом чланку „Мирослављево Јеванђеље“, штампаном у „Narodnim Novinama“. Оба та чланка ради упознавања наших читалаца са овом знаменитости доносимо овдје у цјелини.

Предговор.

Срећни и мудри Стефан Немања својим необичним успјесима и на политичком и на културном пољу толико је бацио у засјенак рад својих предходника и савременика да се по домаћим изворима управо од њега почиње историја Србије. Његова три биографа, од којих су двојица били синови му, толико су заузета њим самим, да нам не сачуваше ни имена браће његове, а о раду њихову говоре само тако, како би оправдали поступке Немањине према њима. Само по њима судити о раду Немањину, значи пасти у њихову погрешку, бити неправедан према осталима. Нарочито би се огријешили, кад би им повјеровали да се сукоб између Немање и браће му догодио из зависти, што је он у својој области зидао цркве и манастире, а старија му браћа тобожем нијесу чинила.

Доцнији, и зато често нетачнији, љетописци били су правичнији од славом Немањином занесених савременика. Они су нам оставили биљежака из којих се види, да је цио дом Завидин веома предан био културно-религиозном развићу народном, да је Немања био само највреснији међу ревноснима. Тако поред Немањиних задужбина они помињу да је Сраџимир сазидао цркву св. Богородици Градац на Морави, о чему се и народно предање сачувало до у наше стољеће,[1]), а Првослав цркву св. Ђурђу у Будимљи. Триста и више година удаљени од савремености, није чудо што су љетописци побркали имена браће Немањине, те мјесто Мирослава узели оца им Завиду, и њему приписују зидање цркве св. Петру у Лиму. Али ми имамо поузданих података, да је управо Мирослав њен оснивач.

Ко год што је Мирослав у политичком раду своме био срећнији од своје браће Сраџимира и Првослава (он се брзо измирио с Немањом и живио с њим до смрти — око 1197. год. — у миру и љубави задржав под својом управом Хум), тако су и споменици његова културног рада били то ријетке среће да допру до наших дана. Његова се црква и данас налази у Бијелом Пољу, али с ње данас, на жалост, као и са многих других, у мјесто хришћанских звона глас мујезинов позива правовјерне на молитву. Али осим тога неким срећним случајем очувао нам се и један његовим стварањем, можда, баш за његову задужбину, израђени литерарни споменик, ово јеванђеље, које је за њега писао и златом „саставио“ грјешни Глигорије Ђак, и које не само што спада међу најстарије писане споменике

1) Пјесма устанак кнеза Милоша на Турке почиње се овако:

Полећела два врана гаврана,
Од Србије земље племените
И Мораве воде ваљевите,
Са кубети цркве Немањића
Сраџимира од старине бана
Све моравске земље Господара.

Вук, IV., 315.

наше литературе, него по умјетничкој изради иницијала са орнаментима и фигурама оно стоји усамљено — јамачно као једино очувано — у српској, а равна му нема ни у једној славенској литератури не само тога доба већ и који вијек доцније.

По снимку иницијала са неколико његових листова чувени познавалац овога посла Т. Буслајев вели да орнаменти његови собом представљају нешто са свим особито, нечувено, чак се смије рећи и немогућно у словенским рукописима, писани ћирилицом, не само у дванајстом вијеку него и много позније. Орнаментатор као живописац разликује звјерове и птице по родовима, и као год људским сликама даје и њима покрете или миран положај, који им одговара; умјетнички изражује појединости својих минијатура; и влада освјежајем колорита у хармонијском састављању боја, и у њихову прилагођивању к природи предмета, који слика, управо као западни мајстори дванајестога и тринајестога вијека, или као њихови претходници првих вијекова Христјанства и на западу и на истоку, који још не бијаху изгубили класичко предање.[1])

Мир, који је владао између Немање и Мирослава, продужио се и за владе синова њихових, док им се тек унуци посвађаше.

Урош I., унук Немањин, дошао је у сукоб са жупаном Радославом, сином кнеза Хумског Андрије, а унуком Мирослављевим, и тада је по свој прилици учињен крај тој споредној линији владалачкој у Србији.

Може бити баш за пријеме тих међусобица да је уклоњено и ово јеванђеље или из двора Мирослављева или из његове задужбине, и нама сад непознатим путевима доспјело у Хиландар, Немањину задужбину у Светој Гори, гдје се очува од пропасти, која би га јамачно задесила у његовој домовини.

О Ускрсу прошле године цијела Св. Гора а понаособ манастир Хиландар, славили су свечане дане. Побожни монаси светогорски доживјели су ријетку срећу да на своме земљишту први пут послије походе цара Душана Силног виде опет владаоца обновљене државе Српске, Његова Вел. Александра I. краља Србије. Оном истом стазом, којом је прије пет и по вијекова корачао Душан, упутио се Хиландару и Александер. На оном истом мјесту, на коме су некада њихови претходници са литијом дочекали Душана, дочекали су тада калуђери хиландарски и Александра Уз Душанову маслину, коју је Он за спомен свога бављења у Хиландару засадио, засадио је и Александар своју.

Монаси Хиландарски, царски обдарени, усхићени радошћу од ове походе, поднијели су Његовом Величанству при поласку на дар и ово јеванђеље за успомену на за њих радосни Ускрс 1896. године.

Тако је ова знаменита старина Српска, рађена прије више од седам стотина година за једног владаоца српског, очувана у владалачкој задужбини српској, послије толико вијекова опет ушла у српске владалачке дворове, из којих владаочевим старањем умножена излази сада, као успомену на седамстотиниту годину од смрти онога, за кога је писана, пред учени свијет, да му покаже како су били сјајни почеци Српске умјетности, која се и на мало доцнијим (поч. XIII. в.) жичким фрескама тако лијепо приказује, и која је већ у XIV. в. била достигла свој врхунац (н. пр. у Грачаници на Косову и др.), јер већ у XV. у вијеку политичког опадања, није могла ни умјетност напредовати (н. пр. у Љубостињи и др.).

[1]) Какво пријатно изненађење, кад се и јевичким примјером може утврдити ова претпоставка о утицају запада. На стр. 40. (71.) види се над главом Јована Крститеља натпис живљ баптиста. Слике трију јеванђелиста на првом листу толико напомињу исток и разликују се од осталих, те се мора увати да су узете са неког препочетка (мустре) а остало је можда рађено на памет.

А колико је знамените ово дјело и за историју српског језика (који има тако мало споменика XII. вијека) и за историју литургиске књижевности, видјеће се и из оно мало напомена доданих овде на крају у прилогу.

Љубомир Стојановић, професор.

Мирослављево јеванђеље.

Хрватска глагољашка стара књижевност поноси се двијема прекрасним рукописима (што Њемци зову „Prachtcodex"), који имају частно мјесто у историји умјетности, и то поради мноштва лијепих сличица (минијатура), израђених различним бојама, а умјетничком руком. Први је од тих рукописа т. зв. ремско јеванђеље. Оно је имало чудну судбину; путовало је из Хрватске у Праг, из Прага у Цариград и у XVI. вијеку дошло је у ризницу арцибискупске цркве у Рему. Ту се оно чувало као велика светиња и драгоцјеност; на премда га нико у Француској није умио читати, а по свој прилици није се ни знало, какво је, којега ли народа једно и друго писмо, којим је писано (први је дио писан ћирилицом, други много љепши глагољицом хрватском), толико се ипак знало, да та књига садржава јеванђеља, и држала се за ствар веома стару (а то није, јер је писана под крај XIV. вијека). Та је књига у њеконима XVI. XVII. и XVIII. уживала ријетку част, да су се на њој заклињали француски краљеви, кад би се крунисали, а за то су је Француји звали: texte du sacre. У вријеме револуције, кад су људи помахнитали и хтјели затрти све трагове негдашњега краљевства, оплијењена је и ризница ремске арцибискупске цркве. Тада је нестало некамо и онога драгоцјеног јеванђеља, те се сва до близу г. 1840. мислило, да је спаљено или друкчије уништено; али на срећу оно се тада нашло. Неанани је лупеж до душе драгоцјене корице оковане златом и посуте драгим камењем био отргао и на своју корист употребио, али у сам рукопис није дирао. Чувши руски цар Никола I., да је нађено ремско јеванђеље, даде га о свом трошку г. 1843. у Паризу факсимилирати, и тако оно изиђе на свијет (у сасма малом броју ексемплара).

Друга овака глагољашка драгоцјеност јест мисал сплетекога војводе Хрвоја. Тај рукопис потјече од прилике из истога времена, из којега и ремско јеванђеље. За њ се све до најновијих времена није ништа знало, док га г. 1889. нијесу мађарски научењаци нашли у султанској библиотеци у Цариграду. Султан је босанско-херцеговачкој влади допустио, да тај споменик изда на свијет. Али како је Хрвојев мисал велик рукопис, те би потпуно издање прескупо било, за то је босанско-херцеговачка влада издала од њега само дијелове, и тај је посао повјерила В. Јагићу, Л. Талоцију и Ф. Викхофу. Трудом те тројице научењака изиђе год. 1891. на свијет у Бечу у дјеловима Хрвојев мисал у оприми најкраснијој, која се само помислити може. Људи су се већ љепоти ремскога јеванђеља дивили, а камо ли Хрвојеву мисалу, којега су сличице и слике много љепше и дотјераније!

До новијега времена није се право ни знало, да и стара српска ћириловска књижевност има дјело, које се умјетничком вриједношћу својом може поредити с ова два славна споменика глагољашка, а старошћу да их надвисује за 200 година! То је Мирослављево јеванђеље, о којему сада хоћу да говорим. Ја сам о њему написао неколико ријечи у чланку „С Вукове славе у Биограду" који је штампан у бр. 238. „Народних Новина" (од 18. октобра 1897.), а сада, кад је то јеванђеље издано и разаслано у свијет, желим мало обилније о њему прозборити. Кад би то била ствар, која би интереса имала само за граматику, не бих се усудио додијавати читатељима „Народних Новина" објављивањем таквога споменика; али

Мирослављево јеванђеље у потпуној мјери заслужује, да о њему дознаду што, сви образовани Хрвати (а Срби по готову), који маре за умјетничке остатке старих времена те их умију цијенити.

Мирослављево Јеванђеље зове се по Мирославу који је био брат оснивача старе српске државе Немање и био господар Хума, т. ј. данашње Херцеговине. Не зна се сасвијем тачно, које је године Мирослав умро, али свакако једне од посљедних година XII. вијека, дакле нешто прије год. 1200. Зове се пак речено јеванђеље по њему, јер је за њ писано, т. ј. он је хотио имати свој ексемплар јеванђеља, дао га је написати и платио њ трошак. Да је тако то доказује кратки запис на крају рукописа, гдје се писар и ћиликар тога дјела потписује као „грјешни Глигорије дијак“ (ријеч дијак значила је у оно вријеме писар) и каже, да га је написао „великославноме кнезу Мирославу, сину Завидину“. Сигурно је дакле, да је споменик овај писан прије г. 1200, рецимо око г. 1190. Ово је дакле најстарији споменик старе српске књижевности, јер јеванђеље Вукаиово (прозвано по Вукану сину Немањину) писано је неколико година послије 1200. Овђе ћу још напоменути да Мирослављево Јеванђеље није раздијељено по јеванђелистима, т. ј. најприје Матејево јеванђеље, онда Марково итд., већ је оно раздијељено по реду недјеља и празника у години.

Незна се, када и којим начином је Мирослављево јеванђеље доспјело на Свету Гору у библиотеку манастира Хиландара, еле се оно ту сачувало до наших дана. Ту су га виђела два три учена путника, који су онамо дошли те послије написали о њему неколико биљежака; али из тих се биљежака није право дала ухватити слика о великој важности и вриједности Мирослављева јеванђеља. За то су пријатељи оваких старина жељно очекивали, неће ли се тко наћи, да овај рукопис изда на свијет. И та се жеља ево испунила, те данас пред собом имамо потпуно издање тога споменика.

Г. 1896. о Ускрсу походио је српски краљ Александар I. Св. Гору и особито манастир Хиландар, који је задужбина Немањина, а даривали су га и украсивали такође потоњи владаоци старе српске државе. Овај посјет српскога краља био је радостан догађај за сву светогорску калуђерску републику, особито за манастир Хиландар, и такве среће није она доживјела од времена цара Душана, који ју је године 1348. походио, а послије више није ни један владалац српски до краља Александра. Он по обичају негдашњих Немањића богато обдари Хиландар, а захвални калуђери даду краљу за уздарје најбоље и најљепше, што су могли дати: Мирослављево јеванђеље. Краљ Александар прими радо то уздарје и вративши се у Србију одмах одреди, да се о његову трошку изда на свијет. Кад краљеви издају што на свијет, мора то бити ствар врло знатна, и само издање мора бити сјајно. За то је и ово издање српскога краља у сваком погледу краљевско. Хајде да га опишемо.

Мирослављево јеванђеље рукопис је великога формата, којему је висина 41 цм., а ширина 28 цм. Писано је на пергаменту, а има 180 листова (или 360 страна). Слова су велика и врло јасна, натписи и биљешке писане су црвенилом. У овоме, што је до сад речено, не стоји Бог зна колика вриједност, јер да ништа друго није него то, било би сасвијем непотребно издавати га с краја на крај у фототипичној репродукцији; сасвијем би довољно било, да се тачно прештампа обичним ћириличним словима, и да се дода која страница у слику поради палеографичких особина. Тако се понајвише и издају на свијет стари књижевни споменици,

који немају друге вриједности осим граматичке и књижевне. Али кад рукопис има још и вриједност умјетничку, онда се хоће, да издање буде што вјернији снимак. Будући да вриједност Мирослављева јеванђеља стоји претежно у многобројним минијатурама и другим орнаментима, што их има разасутих по овој књизи, и будући да су те минијатуре и ти орнаменти велике вриједности и сами собом, а особито за историју умјетности, за то није било друге, него издати тај споменик с краја на крај у снимку. Тај се посао прије чинио резањем у камен (како је издано ремско јеванђеље), а данас фототипијом која је умјетност до сада тако далеко напредовала, да може с највећом вјерношћу сваки рукопис пренијети на папир. Врло је на гласу фототипички завод Ангерера и Гешла у Бечу; у том је заводу издан Хрвојев мисал, а ево сада и Мирослављево јеванђеље. Вјерност снимака је потпуна, они се и словима и сликама сасвијем слажу с оригиналом, паче је највјештије имитирана и сива боја пергамента, све му мрље, стријеке и рупе (од мољаца и „зуба времена“). Кад се к томе узме још на ум, да је узет папир најбољи што га има, који је својом дебљином и глаткоћом налик на пергамент, онда се лако докучује, да такво издање најпотпуније накнађава оригинал, да с таквим изданјем у рукама може свако, тко оригиналнога рукописа није ни видио, проучавати овај споменик најсавјесније и најтемељитије.

Рекао сам, да наш споменик има 360 страна. Оне нијесу све репродуциране у величини, коју имају у оригиналу, у тој је величини снимљено 40 страна, на којима се налазе најљепше и најкарактеристичније слике и орнаменти, а осталих 320 страна снимљено је у величини за половину умањеној.

Сличице и други орнаменти служе за накит иницијалима (т. ј. почетним словима овога или оног уломка јеванђелског) и натписима. Изведене су у 4 боје: црвеној, жутој, зеленој и златној (других боја нема). Минијатуре приказују људе (Исуса Христа, различне свеце, владаоце витезове, дјецу итд.), животиње од којих су неке фантастичне, а понајвише су птице, пси и змије, рјеђе друге, а орнаменти су сложени од црта врло вјешто испреплетених једне с другима. Умјетничка вриједност минијатура и орнамента велика је, особито, ако се узме на ум вријеме, кад је наш споменик писан и сликан, а то се зна да је вријеме, кад се у Италији још није зора нове сликарске умјетности помолила, него се по свој Европи сликало византиским начином. Својим је сликама Глигорије дијак свакако доказао велику вјештину; и тко зна, колики би умјетник он био, да је живио два или три вијека послије! Његови људи и животиње приказане су у врло различним положајима, и опће с неком особитом лакоћом; само гдје људи сједе тамо су обично мало дрвенасти; види се, да је положај Глигорију био помучан. Лица су, може се рећи, сва лијепо дотјерана, особито дјечака, тако да је гдјекоја управо милота гледати. На многој слици налазимо по два, по три чељадета или животиње н. пр. кнез и краљ, а уза њ паж, који над њим држи хладник (сунцобран), или ловац, који пробада копљем дивљега вепра, чапља, која држи у кљуну рибу спремајући се, да је прогута итд. Ако се и не може рећи, да су слике Глигоријеве умотвори првога реда, али ће их свако, у кога има смисла за умјетност, радо гледати и дивити се, да је пред 700 година било таквих умјетника. Сва је прилика, да у читавој Европи прије препорода сликарске умјетности у Италији нема рукописа с минијатурама љепшима од Глигоријевих, сасма ће их мало бити, у којима би оне и толико лијепе биле. Додат ћу, да су Глигоријеве слике у опће нешто слабије од слика у Хрвојеву мисалу, али су свакако љепше и дотјеранije

од оних у ремском јеванђељу. Не смије се у поређењу умјетничке вриједности Мирослављева јеванђеља и Хрвојева мисала сметнути с ума, да је овај други споменик 200 година млађи и да је онда већ у Италији било грануло сунце препорођене умјетности сликарске.

Сад ће ево свако разумјети, да је млади краљ српски учинио велику услугу историји умјетности средњега вијека, што је овако драгоцјени споменик издао на свијет. Гдје се год сад буде говорило о средовјечној умјетности у Срба и у опће у јужних Словена, тамо ће се морати с похвалом спомињати и скромни дијак Глигорије. Краља Александра иде дакако прва и највећа хвала и слава поради овога издања. За тим се мора наразити хвала и признање поменутоме фототипичком заводу Ангерера и Гешла, који је знао опремити ову драгоцјеност у свијет у опреми, којој ни најстрожи судија не може ништа забавити. Велику је заслугу око овога издања стекао и књиговежа; колико ја могу о таковим стварима судити, рекао бих, да Мирослављево јеванђеље, како га сад имамо у рукама, приказује врхунац књиговешке умјетности.

Кад би ова прекрасна књига била на продају, не би се могла продавати испод 50 ф. и отуд читатељ може просудити, ако је и није видио, да то мора бити нешто особито! Али та се књига не продаје по дућанима, него је краљ Александар дао начинити 300 ексемплара па их је раздијелио европским владаоцима, важнијим библиотекама у Србији и по Јевропи и напокон знатнијим научењацима, који имају каквих заслуга у словенској филологији. Тако се краљ Александар довољно побринуо, да ово прије седам вијекова написано дјело не пропадне; т. ј. ако каквом несрећом оригинални рукопис и пропадне, опет ће и најпознији наши потомци, и за 1000 година, имати његову праву слику и прилику, која га потпуно накнађава.

Књига је 48 цм. висока, а 35 цм. широка. Великим златним словима пише на корицама Еванђеље кнеза Мирослава, под тијем натписом стоји слика св. јеванђелиста Марка узета с прве стране споменика; а тај натпис и та слика окружени су са свих страна красним орнаментима, који су узети из различних старосрпских рукописа. Натпис у самој књизи није узет из оригиналнога рукописа, јер натписа у њему нема. Тај натпис великим и лијепим црним и црвеним словима гласи: Еванђеље великославнога кнеза Мирослава, сина Завидина писа грјешни Глигорије дијак. Те су ријечи састављене из поговора Глигоријева, за који смо рекли, да се налази на крају рукописа. Слово Е у ријечи Еванђеље, слово З у ријечи Завидина и слово Г у ријечи Глигорије чини красне иницијале, који се налазе на својим мјестима у књизи. Испред ријечи Мирослава метнута је слика некаквога кнеза (или краља), који сједи на пријестољу, а у руци му је жезло; испред ријечи Глигорије стоји слика млађахна писара с пером у руци. Обје су ове слике узете из самога јеванђеља. Не смије се мислити, да слика овога кнеза (или краља) приказује Мирослава, а слика писара да је портрет Глигоријев.

Не могу муком мимоићи ни професора Љубомира Стојановића, који је надзирао посао око издања, написао предговор (српски и француски) и додао иза текста биљешке о рукопису и о издању, о његовим палеографичким и граматичким особинама о јеванђелском тексту и пријеводу. Све је то нарађено како треба, ако и није потпуно; али за потпуношћу није г. Стојановић ни ишао, јер је хтио, да и другим филолозима остави прилике, да обрађују ово важно дјело.

Др. Томо Маретић.

Овако рекоше своју ријеч о овом знаменитом Јеванђељу ова два позната просвјетна радника.

Прегледајући овај дивни споменик српске умјетности из XII. вијека са болом у души и нехотице сјећамо се оне зле кобы, која напредовање српског народа обустави. На каквој би се културној висини налазио српски народ данас, да му његова несрећа не стаде на пут његовом напредовању. У оно вријеме, кад се по осталој Јевроии шираше хришћанска вјера огњем и мачем, кад је људска правда почивала на праву јачега, тада се у младој српској држави стварао и развијао хумани друштвени живот. Српски владаоци подизаху храмове Божје, осниваху школе — мирним начином шираху хришћанску вјеру и народну просвјету. Син српског владаоца и сам прима апостолску улогу у српском народу, и с љубави посвећује свој живот Христовој цркви и народној просвјети. У томе периоду показа српски народ, да он има у себи сва својства једног културног народа. Многи споменици из тога времена јасно сликају његово Перикловo доба. Мирослављево Јеванђеље, Душанов законик, живописи, архитектура и скулптура од цркава и манастира, трговачки уговори са околним народима и многи други споменици, свједоче, до какве се културне висине винуо српски народ онда, кад је по осталој Јевроии просвјета у манастирске ћелије заточена била.

У томе периоду српски се народ тако оснажио, да су европске државе тражиле његово пријатељство. Али све то пропаде политичком пропашћу његовом, и од силе, пред којом дрхташе Цариград, од хришћанске просвјете, којом се користила и данашња велика Русија, остаде само траг, који јасно свједочи о златном времену српског народа. Губитком државне самосталности, наступи код српског народа и потпун застој и мртвило у његовој просвјети; јер носиоци његове културе уништаваху се мачем, величанствени споменици ватром, па ни сами гробови и земни остаци његових великих синова не бијаху поштеђивани. Све оно, што је на се привлачило пажњу, бијаше осуђено на уништење. И може бити да није ово, што данас имамо, сакривено било, те тако сачувано до данашњег времена, српске би историје најљепше стране завијене биле у митолошку таму. На тај начин сачувано је и Мирослављево Јеванђеље у манастиру Хиландару.

Кад се пак узме у обзир, да је ово Јеванђеље писано за једног српског владаоца у овом времену, кад се српска држава тек почела снажити и развијати, даље, да у том времену и Вукан, син Немањин, а синовац Мирослављев, такође има своје Јеванђеље, те изгледа, да су они при богослужењима имали своје нарочите ручне књиге, онда се са сигурношћу може закључивати, да и познији српски владаоци има-

ћаху своја Јеванђеља, молитвене књиге и т. д., којима се они при богослужењу служаху. и то тим прије, што се скоро сви владаоци српски одликоваху својом побожношћу, која се вјерно огледаше у подизању и украшавању величанствених божјих храмова. Да ли су сви ти споменици позније српске умјетности — из Милутиновог и Душановог доба — уништени, да ли се шпак још гдје не налази сакривеног тог народног блага?

Велике су дакле заслуге оних мужева, који нам сачуваше и ове красне споменике, које данас имамо из онога славног доба; велике су заслуге и оних, који оно драго камење наше тадашње културе учинише приступачним научном свијету, те тиме и прибавише свједоџбе о нашој несумњивој способности за културни развитак! Част им и слава им! Сјећајмо их се са признањем и благодарношћу!

Разно.

Тестаменат Митрополита Михаила. Блаженоупокојени Митрополит Михаило основао је два фонда, и то један са 10.000 рубаља а други са 16.000 динара. Први фонд основао је још прије 10 година и уложио га је у једној руској Банци у Москви, те се је исти до сада удвостручио, и завјештао је, да се од његовог прихода образују по два свештеника монашког реда, а приходом од другог фонда, који је уложен код управе државних фондова у Београду, да се школују младићи од његовог рода у богословским наукама. Поред ових завјештања, оставио је неке суме својој породици, а остало његово имање по постојећем закону, припашће држави (2 дијела) и његовој породици (1 дио).

Начин бирања Митрополита у Србији. Кад митрополитска столица у Србији остане упражњена, онда новог Митрополита бира Изборни Сабор. Чланови тог Сабора јесу: 1. сви чланови архијерејског Сабора (све владике); 2. сви архимандрити; 3. сви окружни протопрезвитери и протопрезвитер београдски; 4. предсједник министарског савјета; 5. министар просвјете; 6. предсједник и потпредсједник Народне Скупштине, а ако Народна Скупштина није на окупу, предсједник и потпредсједник пошљедње Народне Скупштине, било редовне или велике; 7. предсједник Државног Савјета; 8. предсједник Касационог Суда; 9. предсједник Главне Контроле; 10. Ректор Велике Школе; и 11. Ректор богословије. Предсједник је Изборног Сабора најстарији епископ по освећењу. Сабор се састаје на позив министра просвјете. Кад се конституше тај Сабор, онда, пошто сви чланови положе заклетву, приступа се избору, који се врши тајним гласањем. Митрополитом постаје онај, који добије најмање $^2/_3$ гласова. Ако ни један не добије $^2/_3$ гласова, избор се одлаже на 4 дана, кад изабрани треба да добије један глас више од половине. Кад се сврши избор, саставља се протокол, који се подноси Краљу на одобрење, и онда се митрополит постакља указом на предлог министра просвјете. Послије постављања, врше се извјесне церемоније, којима се оглашује нови митрополит, и то се врши пред члановима Изборног Сабора. У случају, да ни на другом избору не добије ни један више од половине гласова, одлаже се избор најдаље за пола године, а за то вријеме врши дужност митрополита један од архијереја.

Предаја Превишњег одликовања Ристи Јокановићу пароху блажујском. Дана 18. феаруара у $11^1/_2$ сах. пр. п. уручено је у просторијама овд. котарског уреда на веома свечан начин скоро подијељено Превишње одликовање, златан крст за заслугу са круном, срп.-правосл. пароху у Блажују г. Ристи Јокановићу. Овом свечаном чину у окићеном придворју котар. уреда присуствоваху гг. предстојник одјељења И. барон Бенко, окружни предстојник др. барон Молинари, котарски предстојник Фр. Плентај са цјелокупним чиновништвом котар. уреда, владин повјереник за главни град М. вит. Заржицки, градски начелници Мехмед бег Капетановић и Петро Т. Петровић, конзисторијални савјетник прото Васо Поповић као изасланик впреосв. г. митрополита Мандића, неколики срп.-правосл. пароси из котара и многобројни сељачки народ из околице. Окружни предстојник др. барон Молинари у гала униформи изговорио је најприје уводну бесједу о значају овог Превишњег одликовања као поновног доказа Превишњег благоволења спрам свијех слојева становништва Босне и Херцеговине без разлике вјероисповијести а закључио је тричетвртињим покликом Њег. Величанству, на што се присутни збор одазивао бурним: Живио! Примивши на то Превишње одликовање из руке окружног предстојника, предстојник одјељења г. барон Берко придјенуо је одликовање г. пароху Јокановићу на прса и срдачно му први честитао. Уз то је пресв. г. барон Бенко кратко и језгровито опоменуо присутан народ, нека своје свештенике вазда сматра не само као свештенике цркве и олтара божијег, већ и као народне учитеље, те нека се угледа на њих за своју срећу и корист. Г. барон Бенко је закључио своју бесједу срдачним покликом у почаст одликованом свештенику, што су присутни сложно прихватили. На то је одликовани парох г. Ристо Јокановић у лијепој бесједи одушевљеним ријечима изразио своју најдубљу благодарност како Њег. Величанству нашем премилостивом Цару и краљу Францу Јосифу, тако и земаљској влади и њезиним областима на Превишњем одликовању, односно на благонаклоној препоруци. И ову бесједу пропратио је збор господе и народа бурним поклицима, а за тијем је свако срдачно честитао одликованом свештенику. На томе се закључила ова лијепа свечаност. „С. Л“.

Књижевне вијести.

О дужностима парохијскијех свештеника. Изашла је из штампе књига под горњим насловом, која је прештампана из „Гласника православне далматинско-истријске епархије“ од Еп. консисторије у Задру. (Види званичну препоруку у 5. броју овога листа.)

Хришћански брак, написао архимандрит Н. Дучић. Београд, у државној штампарији краљевине Србије 1898. год. Стаје 1 динар. Ова је књига по одлуци архијерејског сабора у Београду награђена са 300 динара из црквеног фонда. — Уважени писац, говорећи о изворима, који му послужише при састављању овог дјела, изнио је о истом суд наших најпознанијих фактора, те због тога, а и ради препоруке самог дјела, доносимо тај увод, који гласи: „Још 1865. год. саставио сам Степеник о сродствима по Крмчији и Номоканону и штампао га на Цетињу 1866. год. Кад сам га састављао, имао сам на уму свештенике: у Грној Гори, Херцеговини, Босни, Старој Србији и Маћедонији, где тада не бијаше ни једне богословије. Тај им је Степеник, као ручна књига, олакшавао тешкоћу у разбирању забрањенијех степена сродства; чувао их од грјешака и утврђивао морални

појам српскога народа у тијем областима о светињи сродства крвнога, својатнога, кумовскога и посиначкога. Штампан је по компетентној оцјени Високопреосвештеног г. митрополита Михаила[1]). Сада већ нема потребе од тога Степеника ни у тијем областима, јер опстоје богословије: на Цетињу за Црну Гору; у Рељеву за Босну и Херцеговину; у Призрену за Стару Србију и Македонију; у којима се, јамачно, предаје и црквено право, које по превасходству обухвата степене сродства. Мјесто тога Степеника од 1866. год. нарадио сам потпуније и систематичније студију о хришћанском браку, старајући се, да буде обухваћено укратко оно, што је потребно знати сваком парохијском свештенику о браку, степенима сродства и историјском развитку од првијех вијекова Хришћанства до наших дана[2]). Извори и дјела, по којима сам радио ову студију, покрај својих биљежака из византијских средњовјечнијех извора дотично црквенога права, погланито су још ови: Словенска. Крмчија; ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ Γ. Α. ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ Μ. ΠΟΤΛΗ. Αθ. 1852.—1859.; 50-та глава Крмчије, књиге А. Павлова, професора црквенога права у Московском универзитету, Москва 1887. год., његова универзитетска предавања; Кратки Курс Церковнаго Права И. С. Бердникова, професора црквенога права у казањском универзитету, Казањ 1888.; од истога: Дополненије к Кратком у Курсу 1889. год.; О тајни супружества од Горчакова, професора црквенога права у Петроградском универзитету 1880. г.; Православно црквено право од епископа далматинскога дра Н. Милаша, Задар 1890. год.; Das Ehercecht der Orientalischen Kirche von dr. Jos. Zhishman, Беч 1864. год.; Τόμος о браку од цариградскога патријарха Григорија VI. од 1839. год.; Ручна свешт. књига од митрополита Михаила 1867. год.; Српски грађански законик 1879. И још неколика омања дјела и расправе о црквеном праву и степенима сродства[3]).

У Биограду, 1897. год. Архимандрит **Н. Дучић.**

Из народа и о народу. Књига III. Смиље и босиље убрао га из српског народног живота Лука Грђић-Бјелокосић. Издање пишчево, цијена 50 нч. — Прибирањем народних умотворина хоће се, да се сачува од заборавности оно,

[1]) „Пречастљејшија и љубезнејшија Архимандрите! Учинисте прајатну радост и душевно задовољство негдашњему своме учитељу писмом својим од 18. децембра прошле године. Свагда ми је било мило чути за вас, како што сам и пратио вас љубављу, ценећи и ваше благочестије и ваше родољубије. Књигу Степеник прочитао сам и наљаним, да сте је добро нарадили и да се може штампати. Повраћајући вам ваш рукопис преко поште аустријске, надам се да ћете га скоро добити и дати штампати и после једну књижицу послати ми за спомен. Ја вам честитам што сте се тако лепо изборазили и усавршили, да можете и на пољу наше бедне књижевности делати и управо чинити част цркви нашој. Радоваћу се свагда, кадгод ми се прилика пода, да вам учиним услугу, те због тога, наволите ми послати на прочитање свако своје дело, које држите да је потребно да прочитам. Призивљући на вас благослов Господа Бога, с љубезним поздравом остајем Ваше Пречасности благонаклатељ

У Београду, 12. јануара 1866. АЕ. Митрополит Српски
Михаил, с. р.

[2]) Високопреосвештени г. митрополит Михаило имао је доброту, покрај многих послова, прегледати ово дјелце и своје напомене истаћи, које сам с благодарношћу усвојио.

[3]) Најкомпетентији српски канонист, Преосвештена Епископа Далматинскога, др. Н. Милаш, имао је доброту прегледати ову моју студију о хришћанском браку, и вратити ми је са својим писмом: „Задар, 24. 9. 97. ...Прочитао сам са задовољством радњу вашу „Хришћански брак". Добра је, и на мене је произвела пријатан утисак. Ви сте имали пријатне изучну основу исте радње прилагати у практичној лакој форми, и учинити за свакога приступачними канонске и грађанске иначе сухопарне законске прописе о браку у православној цркви. То вам служи на част, — и српско ће вам свештенство морати хвално бити за овај труд ваш. Поједине моје примједбе на нека мјеста у рукопису, ја сам побиљежио оловком. Мало их је као што ћете видјети. Кад сам прочитао сав рукопис, учинило ми се да би у радњи требало било казати и о бракоразводним парницама и о надлежности у тим парницама; али кад сам помислио како је то равнолико у данашњим путовођалним црквама нашим и како се то данас лако мијења у дотичним државама, то сам и закључио да може ваша радња и без тога бити, а ипак потпуна. У жељи да видим чим прије наштампану радњу ову вашу са топлим поздравом остајем искрено одани вам пријатељ
Епископ Никодим" с. р.

што је народни генијe створио у разним приликама народног живота. Умотворине српског народа — не само да сликају његов јуначки карактер у мучним витешким приликама, него и његове осјећаје онда, кад се налази у миру на своме дому, — јесу право народно благо; па за то су велике заслуге за нашу народну праву карактеристику, оних људи, који се оддаоше прибирању наших народних умотворина. Српски генијe ствара непрестано, па оно што се као ново појави, потискује у заборав оно, што је већ постојало, та би штета била, када би ма што од овог народног блага пропало. Трудбеници око скупљања народних пјесама, приповиједака, обичаја и т. д. заслужују признање и потпору, јер сваки па и најмањи прилог повећава ризницу нашег народног блага. Због тога и овај рад „Из народа и народу“, г. Грђића-Бјелокосића заслужује препоруку, не само као признање за његов труд, него и као подстрек на даљи рад у овом правцу.

Шематизам православне Епархије Бококоторске, Дубровачке и Спичанске за годину 1898. Издање и наклада православне конзисторије. У Дубровнику Српска Дубровачка Штампарија А. Пасарића 1898. — Према статистичким подацима имало је у г. 1897. у овој Епархији 8 манастира. 207 цркава, 43 парохије и 6 капеланија раздијељених у 4 протопрезвитерата, 5274 дома и 28.466 душа, свештеника чина монашког 13, а свјетовног 42 и 1 ђакон монашког чина. У току ове године родило се укупно 408 мушке и 369 женске дјеце. Вјенчало се укупно 175 пари, а умрло 309 мушке и 342 женских лица Ова православна конзисторија управља односно надзире управу над 15 разних заклада основаних на разне хумане и просвјетне циљеви.

Претплатницима.

Ево и 6. број овог часописа разашиље се, а многи од гг. претплатника још се са претплатом не одазваше. Лист овај цијеном својом врло је јефтин, а трошак око издавања доста скуп, те због тога задржавање претплате ствара и код уредништва и код администрације велике потешкоће. Умољавају се дакле сва гг. претплатници, да са пошиљањем претплате похите. Нарочито пак умољавају се гг. протопрезвитери односно надзиратељи протопрезвитерата у Босни и Херцеговини, да претплату од подручног свештенства што прије покупе и овамо пошљу, а уједно и да нам јаве, којим свештеницима њиховог протопрезвитерата можемо лист непосредно слати. Код имена тих свештеника треба и пошљедњу пошту означити.

АДМИНИСТРАЦИЈА.

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2,50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. априла 1898. Бр. 7.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, СВЕШТЕНИК.

ЗВАНИЧНО.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 162.
ex 1898.

Окружница.

Пречасним српско-православним протопрезвитерским звањима Зворничко-тузланске епархије.

Да се уреди материјално стање свештенства нашег српско-православног и да се наплата његова, која му је потребна за издржавање његово и породице његове, сведе у сталне и законите границе, па да се тим, у колико је могуће, боље осигура опстанак његов и породици његовој, — потреба је велика, коју осјећа сваки пријатељ цркве своје и народа свога, а коју осјећа особито свештенство само. Потребу ту наглашавало је све свештенство богохраните митрополије Наше приликом каноничке посјете Наше неких општина у прошлој години, а наглашавали су Нам и поједини родољубиви чланови из народа самог.

Уређење то потребно је, колико из обзира на морални и материјални интерес свештенства, толико још више из обзира на интерес цркве и вјере наше православне. Јер неуредност и неопредјељеност, која влада у погледу наплате у опће, и посебице у погледу наплаћивања појединих свештеничких функција, — давала је и даје повода многим саблажњивим појавама и нередима у нашем црквено-народном животу, да се тим не само поткопава углед свештенства, него да од

туда настати могу опасне и штетне пошљедице и за саму цркву и свету вјеру православну.

Имајући пред очима то и таково стање свештенства нашег и пошљедице тога стања, радујемо се, што можемо нашем љубазном свештенству саопштити, да се почело озбиљно радити, да се досадањем неуређеном стању крај учини, па да дођемо до законитог и сталног уређења и напретка.

Његово Високопреосвештенство, г. митрополит Дабро-босански, као што се из приложене ·/. окружнице види, учинио је први корак у томе у Митрополији Својој, и Ми, увиђајући благотворне пошљедице, које нам од туда и тим начином по цркву и свештенство настати могу, радо се придружујемо томе по цркву нашу корисном раду Његовог Високопреосвештенства, и позивамо Вас и свештенство подручног Вам протопрезвитерата, да у смислу горе поменуте приложене окружнице и Ви са свештенством поднесете Нам што скорије „исказе" појединих пароха заједно са „записником" састављеним у скупштини свештеничкој, у ком би приједлози и жеље свештенства потпуна израза свог добиле, — како би Ми даље, у име Божје, у том предмету дјелати могли.

У Д. Тузли, 24. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Зворничко-тулански:
Григорије, с. р.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-туланске.

Број 163
ex 1898.

Окружница.

Пречасним српско-правосл. протопресвитерским заваљима Зворничко-туланске епархије.

Његово Високопреосвештенство, Митрополит Дабро-Босански, господин Николај, позвао је, као што ћете видјети из приложене ·/. окружнице, свештенство Своје митрополије на оснивање фонда за удовице и сирочад свештеничку. Сувишно би било наглашивати потребу такова фонда и благотворност такове установе и од Наше стране, пошто је то потпуна и рјечита израза нашло у окружници Његовог Високопреосвештенства.

Пошто је накана, да се код оснивања тога фонда удружи свеколико свештенство све три епархије Босанско-херцеговачке, увјерени смо, да ће и свештенство Наше богохраниме митрополије радо се ухватити у коло са браћом свештеницима из других епархија, па као њежни

и брижни супрузи и родитељи судјеловати код оснивања тога тако важног фонда и радо се уписивати за чланове тога удружења.

Позивамо Вас дакле, да у смислу горе поменуте приложене окружнице што прије браћу свештенике у скупштину сазовете и њихове најаве, односно пристајање на оснивање фонда за свештеничке удовице и сирочад Нама поднесете заједно са штатистичким подацима на стављених у окружници седам питања.

У Д. Тузли, 24. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Зворничко-тузлански:
Григорије, с. р.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 164.
ех 1898.

Окружница.

Пречасним српско-православним протопресвитерским звањима Зворничко-тузланске епархије.

Врло потребну и за парохијско свештенство корисну књигу „О дужностима парохијскијех свештеника“, коју су по поруци св. Синода руске цркве два руска Архијереја написала, дала је Епископска Конзисторија у Задру на српски језик превести и штампати, те се у канцеларији исте Конзисторије за 50 нч. (1 круна) добити може.

Књигу ту требао би да има сваки свештеник при руци, јер ће у њој наћи сваки лијепе поуке, а и упуте у практичном свештеничком раду свом; с тога Вас позивамо, да позовете свештенике Вама подручнога протопресвитерата на претплату, и прикупљену претплату пошаљете непосредно Епископској Конзисторији у Задар, или пак Нама овамо, па ће Вам се у своје вријеме из Наше канцеларије послати.

У Д. Тузли, 24. фебруара 1898.

АЕ. и Митрополит Зворничко-тузлански:
Григорије, с р.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 203
од 1898.

Окружница.

Пречасним српско-правосл. протопрезвитерским звањима Зворничко-тузланске епархије.

Увјерени смо, да би ревно и савјесно свештенство Наше и без сваке опомене сјетило се наредбе ове митрополијске управе од 26. апр. 1895. год. број 231. и том наредбом препоручене дужности свеште-

ничке; ал' пошто би се ипак могло догодити, да би овај-онај заборавити могао ту наредбу и да би тако могао занемарити свету и узвишену дужност, на коју га та наредба обвезује и упућује, — то овим позивамо преко Ваше пречасности све свештенство подручног Вам протопрезвитерата, да са Ђурђев-даном отпочне свој благотворни свештенички рад прикупљајући око себе сву ваншколску младеж и поучавајући је у молитвама и у истинама вјере и морала онако, како је то у предпоменутој овостраној наредби изложено. Свештенство треба, да иде за тим, да младеж зна на изуст казати све потребне јој молитве, ал' при том треба им добро протумачити Божије и црквене заповиједи, да се у младеж уцијепи страх Божји, љубав према цркви својој светој и вјери православној и поштовање према сваком старијем. Тим, чим се задоји душа њихова млађана, одисаће они и даље у животу свом, па ће радо цркви својој долазити, Богу се молити, старије своје поштовати, па тако и свештенике своје са пристојношћу и поштовањем предусретати.

Позивајући браћу свештенике на савјесно и ревносно вршење те своје свете и узвишене дужности, позивамо и Вашу пречасност, да у смислу горе наведене наредбе све извјештаје, које ће Вам парохијско свештенство подносити, Нама што скорије подносите.

Списак младежи, која ће имати долазити на хришћански наук, треба сваки свештеник по селима из домовника да састави и по том у тај списак биљежи дане, када је хришћански наук држан и све оне, који су том науку присуствовали. Покаже ли се немарност од стране младежи у долажењу на наук, то треба немарнике пријавити политичкој власти са молбом, да их строгошћу на долазак присили; а Ми смо од Наше стране замолили окружну власт, да политички органи пруже свештенству сваку могућу потпору и помоћ у приликама тим.

У Д. Тузли, 21. марта 1898.

АЕ. и Митрополит Зворничко-тузлански:

Григорије, с. р.

Из АЕМ. консисторије Херцеговачко-захумске.

Наименовања и одликовања. Никифор Вујиновић, јеромонах св.-ваведенског манастира Завале именован је 12. марта о. г. за настојатеља истог манастира и одликован црвеним појасом. — Петар Зимоњић, јеромонах св.-успенског манастира Дужи и професор богословије у Рељеву, именован је 19. марта о. г. митрополитским синђелом и одликован црвеним појасом.

Премјештења. Теофан Рудан, јеромонах св.-успенског манастира Завале премјештен је привремено 12. марта о. г. на парохију горњо-хрсасанску, столачког протопрезвитерата.

НЕЗВАНИЧНО.

Манастир св. Тројице „Тавна“ у прошлости и садашњости.

Написао: **Василије М. Ћуковић**, јеромонах.

У цијелој Зворничко-туланској епархији налази се само један манастир, који се зове „Света Тројица“, а народ га већим дијелом назива „Тавна“, по рјечици „Тавни“, која поред њега протиче. Да ли је можда у овој епархији постојао још који манастир, не зна се, а колико се могло разабрати и дознати, нема никаквих рушевина од појединих црквица, а нарочито од манастирâ, па се с тога и мисли, да је у овој својој епархији био подигнут само овај манастир.

По запису у једној старој књизи (види „Босанско-херцеговачки Источник“ од године 1897., свеска VI., стр. 266.), славно је овај манастир „Благовијести“ (25. марта), ако се овом запису може вјеровати, јер народно предање о томе не постоји, него се држи, да је манастир још од постанка му био посвећен у славу св. Тројице (Духова); с тога се и назива „свето-тројичански манастир“ или „Св. Тројица“, или пак „манастир Тавна“, због ријеке Тавне, која извире испод планине Пријемет, или Цѐра, један сахат далеко од историјског града Теочака. Ова се ријека у селу Жугама савија на лијево к истоку и тече сјеверном страном поред манастира, па се код села Главичица салијева у Дрину. У народу постоји традиција, да се садашња рјечица Тавна прије називала „Бељена“ или „Бијела ријека“, али кад су Турци из Србије продрли у Босну године 1463. и заузели Зворник, ударе и на град Теочак, али овдје ударе и на велики отпор, јер су се Срби до пошљедње капи крви борили, гдје их је на пошљетку силесија и изгинуло, али и с турске стране пало је много мртвих и рањених, што најбоље свједоче многобројни мезари и башлуци[1]) под градом Теочаком. Шта више и сама једнокрвна нам браћа Мухамеданци причају, да је у љутом окршају под градом Теочаком пало мртвих седам паша и три везира! На пошљетку турској навали Срби не могоше одољети; Турци заузеше град Теочак, али се проли и многа јуначка крв и с једне и с друге стране тако, да је Бељена или Бијела ријека протекла мутна и крвава! Прича се, да је једна дјевојка с планине Гребена, кад је видјела крвљу обојену ријеку завикала: „Јаој мени, јадној и жалосној, како нам „Бељена“ протече „тамном“ крви!“ и од тада — вели се — да се ријека „Бељена“

[1]) Мухамеданска гробља и гробни знакови.

прозва „Тавном“, па се по имену те ријеке и сâм манастир прозва „Тавна“. Кад се хоће да обиљежи (означи) мјесто овог манастира, онда се вели: манастир свете Тројице у Тавни, пак се тако и при писању то практикује. Неки пак изводе, да се ова ријека, или боље рећи ријечица назива „Тавном“ за то, што је у склопу брдâ, те изгледа тамна („тавна“), пошто је сунце слабо обасјава. Оволико о постанку имена ријечице Тавне.

Манастир св. Тројице „Тавна“ налази се у селу Бањици (Брђани), општини Пилици, а у котару зворничком, те је од некадашње владичанске столице — Зворника, удаљена 4—5 сати, од кога се на сјеверној страни налази. Не далеко од ове св. обитељи, налази се варош Бијељина на сјеверној страни, а удаљена је од манастира 3 сата, а за 12 сати лијепим колским путем стигне се у окружну варош Доњу Тузлу.

Манастир граничи са источне стране брдом Почивалом и селом Кацојевцем, са западне стране брдима: Гребеном и Орловићем, те селима: Крћином и Жугама; са сјеверне му је стране брдо, звано Заједница и село Бањица, а с јужне стране општен је брдом Косом и овећим лијепим селом Пилицом. О постанку овог чувеног манастира много се нагађа и свакојако прича. Тако н. пр. постоји народно предање, да је манастир почет зидати на Почивалима, удаљеном брду од манастира по сата. Темељ су — вели се — били положили славни Немањићи, па се с тога и данас на поменутом брду види једна хумка, за коју причају, да је ту темељ био заснован. Видећи пак Божји анђели, да је ово мјесто неудесно за манастир, пренесоше темељ на ово мјесто, гдје се сада манастир налази. Запиташ ли кога из манастирске околине: Ко је овај манастир подиг'о?, свако ће ти одговорити „Немањићи, брате; свето им тјело било!“ Па и једна српска народна пјесма вели: да су ову задужбину, Пиянски манастир и Папрађу саградили Немањићи. Пјесма вели: како је некакав Гиговић Никола служио у Стамболу цара Отмановића дванест годиница, па једно јутро уранивши, ето га пред цара, па му поче бесједити:

„Господине, царе од Стамбола!
Све те служих дванест годиница,
Не ислужих коња ни оружја,
Ни доламе нове ни половне!“

На те ријечи Николине, рече цар, да иште што му је воља, а Никола одговара:

„Дај ти мени сићана фермана,
Да градимо што гођ задужбине
Са опрашком Немањића Саве“.

Силни цар од Стамбола, обећа му, да ће му жељу испунити, ако се он потурчи, шта више, да ће му дати и своју милу шћерцу за вјерну љубовцу и везирство на Травнику, пак на пошљетку, обећа му:

„Даћу теби сићане фермане, Уз сву Босну и Херцеговину,
Да ти можеш цркве подигнути Са оправком Немањића Саве“.

На ово царско обећање, потурчи се Гаговић Никола, па одмах доби и фермане, које посла своме брату, Петру Гаговићу у Загарче, ломној Гори Црној, а кад овај фермане доби:

„Па га ето земљи Шумадији, Да сагради пивског манастира.
До бијеле Немањића куле, Друге шаље Спречи, води хладној,
Када виђе Немањићу Саво, Под високом гором Бороговом,
Када виђе што му ферман каже; Да се и ту Божја кућа гради.
Он покупи приморске мајсторе: Треће шаље Тавни, води хладној,
Сакупио до триста мајстора. На сред Босне и Херцеговине,
Једне шаље Пиви каменитој Да се и тој манастира гради“.

Пјесма завршује, како су сва три манастира „сграђена за шест годиница“, које св. Немањићи украсише:

„Иконама — Божјим приликама,
Жутим златом и дробним бисером!“

Тако и толико народна пјесма о зидању овог манастира. Ако кога из околине запиташ: колико има година, да је овај манастир основан? свако ће ти одговорити, да је манастир на 200 година прије косовске битке сазидан, с тога ето и постоји народна традиција, да су ову задужбину зидали Немањићи, те је неких мнијење, да је овај манастир основао жупан Вукан, син Стевана Немање. Сиједи и сада обневиђели свештеник Аксентије Поповић из Батковића, који од дуже времена живи у манастиру, као и Божо Цувелек, из Угљевива, причају, да је био натпис и грб у цркви, те веле, да је било писано, да је Високи Стеван са својом матером Милицом један пут обнављао овај манастир, али које је то године било, нијесу могли дознати. Исти причају, да су паше, кад су сједили у Зворнику и више пута манастиру на теферич излазили, овај грб и натпис уништили! Ово је ето све, што се из уста народних могло дознати о оснивању овог манастира. За сигурно пак држи се, да је један дио манастирских добара од самог оснивача му дат манастиру, а имена тих парцела јесу ова: 1. брдо „Крушик“; 2. шљивик „Станарица“; 3. брдо „Кревети“; 4. ливаде „Горња и доња ливада“; 5. „Виноград стари“; 6. „Башча стара“; 7. „Старо гробље“ и 8. „Стара манастирска шума“. Вриједност овога поклона, јесте врло знаменита.

Манастир је овај претрпио своја многа страдања од насилничке руке. Поред многих зала, која су чињена у њему и на смиреним његовим служитељима — српским калуђерима, он је три пута био правом жртвом непријатељске бјесомучности. Прво страдање овог манастира било је — по причању — када је Босна потпала под Турке 1463. г.

Пошто су Османлије заузеле босанско краљевство и град Теочак (у зворничком котару), који је удаљен од овога манастира 4 сата, дошли су пљачкајући и робећи и под сами манастир, кога такође не хтједоше поштедити, него га опљачкаше и запалише, те остадоше само пусте зидине од манастирске цркве и ћелијâ. Вели се, да је при овом спаљењу манастира само неколико калуђера спасло живот бјегством, док их је пак већина мученичку смрт претрпила. Колико се могло дознати било је тада у овом манастиру неких 15—20 калуђера, али на жалост нијесу се ни имена нити ишта ни од једног од ових калуђера сачувало. Послије овог страдања остао је манастир пуст преко 200 година а на његовим зидинама у току тако дугог времена, порасла је бујна трава и шума тако, да се зидине од бујног зеленила и не виђаху.

О обнављању овог манастира послије његовог првог разорења, постоји у народу ово предање, које сам чуо од осамдесетогодишњег старца Видака Вуковића Херцеговца, који манастир послужује 30—40 година и који вели: да су му стари људи причали, како је 18 година хајдуковао по Босни Радивоје, брат Старине Новака, па дошао један пут и у близину овог порушеног божјег храма, те видивши живопис на зидинама завикао: „хај добри људи, бѣли је оно намастир био, јер ено сликâ и прилика од наших Немањића! Хајдемо, да видимо!“ — те пришавши са дружином манастирским развалинама, видје, да се није преварио, јер нађе часну трапезу, опази знакове манастирских ћелијâ, видје под кубетом насликана два анђела, који су и до данас сачувани. Зорни хајдук Радивоје с дружином маши се за сјекире и лопате, те зарасле зидине окрчише и поправише тако, да су се зидови кубе и олтар још из далека могли опазити. По томе дође из Романије и Старина Новак, те се настани на брду званом: „Црвено брдо“ или „Самокрес“, које је удаљено од манастира пола сата, те се на томе брду настани са братом Радивојем и дружином, те ископаше пећину, која се на поменутом брду и данас налази и зове се „Новакова пећина“, којој је приступ врло тежак и опасан. Пошто се дружина смјести у пећину, поче Радивоје причати Старини Новаку, како је нашао зидине од Немањићеве задужбине, које је са дружином и окрчио. Кад је то зачуо Старина Новак и кад се и сам о томе увјерио, поче са дружином приносити од своје пећине камен, те тако оправи манастир. По томе дође одмах некакав поп Ристо из Љешнице у Србији, те помоћу околног свијета начини нешто колибе у близини самог манастира, кога покри даском, очисти и довриши оно, што Старина Новак не могадјаше, па поче одмах крадом прикупљати околни народ око себе,

коме је божанствену службу свршавао и утврђивао га у вјери. Толико по предању. Које је то године све било, не зна се.

Манастир је служио све до године 1800., у ком је времену управљао манастиром Јефто Пљецо, игуман, родом из села Локања (у зворничком котару) и имао много калуђера. Тих година букну устанак преко Дрине, т. ј. у Србији, у који су устанак пристајали и овамошњи Срби и тако заметали кавгу с Турцима у Босни. Када Турци разбише усташе у Србији, онда се босански усташи из Србије поврате натраг у своју отаџбину Босну, али се не смједоше својим кућама повратити, него се по шумама скриваху хајдукујући. Једна таква чета зачује, да је неки харачлија Китовница у самом манастиру, те ту од јадне сиротиње раје купи хараче и глоби, кињи и мучи ју, светињу обешчашћује, а њене смирене службенике — калуђере — меће на свакојаке муке, па не могући то трпљети, нападну на харачлију Китовницу и дружину му. Момци Китовничини, пошто су неколико хајдука убили, сви до једног изгину, а кад харачлија Китовница видје, да сва његова пратња изгибе, запали манастир изнутра, а он спусти се низ трубу беза (платна) са горњег ката једне ћелије у намјери да побјегне, ал' га паа бусије дочека неки Станко Мишић, из села Главичица, манастирске парохије, и танетом из пушке погоди га, те Китовница паде мртав на манастирску ливаду код воде звана „Илица". Међутим Турци из околине зворничке нагрнуше, те поробише манастир и што не бијаше изгорело поново запалише, тако да је сав манастир кроз неколико сати постао пустим згаришћем, а игуман и калуђери разбјегну се куд који.

Кад се Србија ослободи испод турског јарма, посташе нешто мирнији дани и у овим крајевима. Тада се игуман Јефто поврати с калуђерима (ваљда из Србије?) на пусто манастирско згариште, те уста свом енергијом око тога, да се манастир што прије подигне, у чему је и успјео, јер се за врло кратко вријеме издашном дарежљивошћу побожног српског народа подиже из пепела порушени храм Божји и отпоче опет божанствена служба. Исти игуман Јефто, из превелике захвалности према Свемогућем, — да је у овој стародревној Србиновој светињи, пошље толиких на њој извршених недјела, отпочела опет св. литургија — оде у Јерусалим, па поклонив се животворном гробу Христовом, на повратку свом из Јерусалима, сврати се у Грчку, те посредством Грка изради од Султана ферман и берате за опрост пореза на сво манастирско имање. Овим фермаиом и бератом, које је трудољубиви игуман собом донио, биле су међе манастирске по причању 80. годишњег старца Томе Мршића, из Ченгића и начал-

ника општине Пилице ове: од запада, Шупља стијена, или такозвана Демир-капија, пак све вијенцем до јужне стране до Сухога потока на исток, а од сјеверне стране опет вијенцем брдом пак до Крњинског поља на запад. Према овоме дакле, манастир је имао за се врло повољне границе, и паравно, много је више посједовао земљишта него ли га пак сада посједује, а уз то је био опроштен и од плаћања сваког пореза.

Кад умрије хаџи Јефто, онда Митрополит зворнички Кирил, који је управљао од 1837.—1848. године, постави за игумана неког Митрофана, родом из Зворника. При овоме игуману имао је манастир приличан број калуђера, а били су ови: 1. Хаџи Никифор, из села Крњине (котар зворнички); 2. Софроније, родом из Ченгића, који је био ту и парохом, а доцније се покалуђерио; 3. Гаврило, из Зворника, доцније постао протосинђелом; 4. игуман Терентије, родом из Крњине; 5. Млади Гаврило, из Пилице (котар зворнички). Прича се, да је и манастир у свему добро напредовао. Послије смрти Митрофанове, буде постављен игуманом неки хаџи поп Јово, родом из Загона, бијељинског котара; поклоник Христова гроба у Јерусалиму. Овога наслиједи игуман Јосиф Поповић, родом из села Батковића, бијељинског котара. Исти је игуман постављен управитељем манастира митрополитом Агатангелом, који је управљао митрополијом зворничком од 1848.—1861. године.

Игуман Јосиф Поповић био је добар економ, те је, управљајући манастиром пуних 26 година, подигао манастир на приличан степен благостања. За вријеме овог игумана отворена је овдје и основна школа, у којој је први учитељ био — како сам могао дознати — Петар Лазаревић, садањи свештеник у Загонима, у бијељинском котару. — При овоме игуману били су калуђери: Иларион Стојановић, Пајсије Филиповић, сада игуман у манастиру Моштаници (Дабро босанске епархије), Хрисантије Јовановић из Цикота (Власенице), Никодим Стефановић[1]) из Сарајевског поља, Пахомије Тодоровић из Драгаљевца (бијељинског котара) и Јоаникије Петровић родом из Меке груде у Херцеговини. — Пошто је игуман Јосиф Поповић, ушљед дубоке старости, постао неспособан за даље управљање манастиром, то је владика Пајсије, који је управљао митрополијом зворничком од године 1868.—1873., послао у манастир године 1873. обудовљелог проту брчанског Алексу Симића, кога одма слиједеће 1874. године произведе за архимандрита и постави сталним управитељем ове свете обитељи. Кад је Симић дошао у манастир, он је донио са собом дозволу од

[1]) Овај је калуђер о своме трошку у близини манастира преко ријеке Тавне начинио мост, при коме је и сам радио, те се овај мост с тога и назива „Никодимов мост".

власти за зидање звоника уз цркву, што је и извршено послије неких неприлика, које чинише туалански Турци. Звоник је свршен 6. октобра 1874. — При архимандриту Александру Симићу бихају калуђери ови: игуман Јосиф Поповић, Иларијон Стојановић, Јоаникије Петровић, а касније придођоше: Фотије Ђурић и Јефтимије Петрић; учитељем пак на манастирској српској школи бијаше још и онда Петар Лазаревић.

(Свршиће се.)

Разно.

Сједница настојатеља херцеговачких манастира држана је 10. фебруара о. г. у митрополитској резиденцији у Мостару под предсједништвом Њег. Високопреосвештенства Митрополита Серафима ради уређења и једнобразне управе епархијских манастира.

Прешли у православље. Франца Ваничека у Билећи превео је из римокатоличке у православну вјеру 5. фебруара о. г. надзиратељ Ђорђе Перишовић и дао му је ново име Цвјетислав.

Златно перо. Архимандрит Нићифор Дучић, члан краљевско-српске академије Наука, врли родољуб и плодни писац, дао је обилате грађе из народних умотворина из Херцеговине правном великану дру В. Богишићу, министру правде у Црној Гори. Др. Богишић вели у писму архимандриту Дучићу од 28. фебруара ове год: „Овијех дана, особито послије недавне ваше пошиљке, погледах колико је у мене ваших драгоцјених рукописних успомена! Пожељех да и у вас буде каква моја успомена, а пошто, жали боже, ја вама немогу ништа корисна у рукопису дати, помислих на један предмет. Пошто сте ви од најбољих српских суврем ених писаца, о вама се доиста може казати да је ваше перо златно. Према томе шаљем вам као мали споменак, једно перо од чиста злата. Молим вас, драги пријатељу, да примите тај споменак онако срдачно као што вам га од срца шаљем, и дај Бог: писали њиме још много и много десетака година себи на част, а српској књизи на корист итд.

У Паризу 28 февр. (12 марта) 1898. год.

Ваш искрени пријатељ **В. Богишић**, с. р. (Из „Цар. Гл.)

Штампарија у Никшићу (у Црној Гори). Као што „Глас Црногорца“ јавља, у Никшићу у Црној Гори основана је штампарија на акције, те су већ и потребите машинерије набављене.

Француски архиепископ о електрицитету. Мислимо да неће бити сувишно ако упознамо читаоце са врло интересантном ријечи, коју је изговорио архиепископ града Е (Aix) при отварању електричне станице. Садржај те ријечи наводимо по тексту илустрованог журнала „Дѣло“ („Бр. 1 за 1898 г.). „Шта је то електрицитет?“ пита говорник. „Ви ништа не знате о њему. Па и највећи научењаци нијесу у томе срећнији од вас. Они за ту силу веле, да је тајанствена, невидљива, неизмјерна, страшна у својим појавама и неспрпна у услугама, које нам чини и које ће нам чинити. И као што видимо, електрицитет неће још за дуго рећи своје последње ријечи. Снага је његова неизмјерна и тој сили нема граница; њој, као што ми

се чини, припада бескрајност. То је муња, коју је човјек заробио, јер и муња није ништа друго него врста електрицитета, који потреса небо и земљу, који јеком својим превазилази и најстрашнију артилерију. Шта је пушаљ и највећег оружја у сравњењу с њоме? Худа и руком човјечијом вјештачки запаљена ватра не може бити од тога већа. Господ је, чини ми се, ставио у њу дио Свога свудаприсуства и своје неизмјерности. Она отступа од закона времена и простора, она прелети у секунди осамдесет хиљада миља, и док ја изговорим ово неколико ријечи, она би могла тридесет пута опткрчати около кугле земљине. Електрицитет је свагдје. Нема ствари, у којој се он не налази. Њега има у мојој руци, он струји у мојим покретима, он звучи у моме гласу, прожима мој језик, прожима цијелога мене и крије се и у овоме листићу хартије. Електрицитет је, као невидљива душа материјалнога свијета. Па када је створен тај електрицитет? У почетку свију времена, у први дан створења када је Господ изрекао Своје свемогуће: да будет свјет! Електрицитет је и рођење сунца, те диновске буктиње, која на 30 милијона миља пламти над нашим главама са свода небеског. И та свјетска свјетиљка већа је од наше планете за 14 милијуна пута. То су цифре, које безусловно превазилазе моћ човјечјег мишљења; свачије схваћање, или бар моје схваћање заустављa се пред њима немоћно. И ја вас питам сада: растумачите ми ваш непостижни електрицитет! Чудна су дјела твоја Господи! И колико би требало да ми прослављамо Тебе у њима, ми који тако ријетко хвалимо име Твоје! Код толиких чудеса ја увиђам, да сам ништавнији од прва и мањи од најмање стварчице, и опет се дух мој уздиже до Тебе, о Боже мој, јер Ти си ме створио по образу и подобљу Своме! С тога треба само да паднем на кољена, и прослављајући Тебе, да узвикнем: Кто Богъ кый яко Богъ нашъ! Прије много вјекова Господ је ставио једноме светоме мужу питања из физике, астрономије, на чак и из електрицитета, — питања која још нијесу ријешена од наших најпроницавијих испитивача. Ја ћу вам поновити ријечи тих Божјих питања, и обраћам се свима научењацима бившим, садашњим и будућим. Ако потпуно знате, то ми кажите: на каквим путевима станује свјетлост? Но упамтите: на каквим путевима станује свјетлост[1]). Она се збиља у ствари увијек креће и увијек је у путу. Но ето, ви о томе не знате ништа више него Јов. Ако тачно знате, то ми кажите, ко је дао таку брзину Урагану (вјетру), ко је одредио путеве грому, који раскида облаке, те натапају земљу потоцима пљуска? Одговорите ми. Но ето, ви и о томе не знате више од светога старца из земље Уза. Продужавам питања у име Божје. Ако можете рећи да сасвим знате, то ми објасните, како се распростире свјетлост по свима крајевима васељене и како се дјели топлота, која тако сразмјерно прожима сваку ствар? Шта је дакле? И о томе ви као да знате исто тако мало као и Јов. — о тим непостижним тајнама Божјега свемогућства. Ви добро знате само посљедице њихове. И то је све што је вама дато; а остало је не откривено и налази се само у вољи Творчевој. Но и опет ви продужавајте ваша испитивања и истражујте непрестано, јер свијет је пространа арена за ваша испитивања. Но при томе не заборављајте само да је свако знање од Бога; и ако ви занемарите тај једини извор знања, то ћете дати рђав примјер и научићете људе заблудама, и у правоме смислубићете злочинци. Јесте, човјек господари данас са том страшном силом; он је запрегао муњу, да му служи, он је обаплео цијелу куглу земаљску са мрежом жељезних жица, и чак ставио их је и

[1]) Тако је у Вулгати; у славенском је: къ коей жи земли кромѣшта иѣтъ; у руском је: гдѣ путь къ жилищу иѣта, а у српском: *које је пут к стану свјетлости.* (Јов. 38, 19).

по дну мора. Он је рекао муњи: ово је твој пут, којим ћеш ићи; ти не смијеш с њега скренути ни за један стотити дио милиметра; ти ћеш се кретати како и куда ја хтједнем, и заустављаћеш се када ти ја заповједим; ти ћеш преносити моје мисли у најдаље крајеве земаљске. Ја ћу ти ставити у дужност најтежу службу: ти ћеш освјетљавати улице, куће, радионице па можда и цркве, ти ћеш вући по путу кола и терете, возићеш по океану највеће лађе — и то ће бити само почетак овога добра, које ја ишчекујем од твоје моћи, којој моћи нема равне у цијелој васељени. Ја сам већ при крају. Предмет је моје ријечи такови, да се неда испрпити чак ни од оних, који се тим баве нарочито. Прије него што сам се обратио вама са овим мојим ријечима, ја сам прочитао сва расуђивања о електрицитету и увидио сам на жалост, да ни у једноме од тих научних дјела није ни један пут споменуто име онога, који је Творац електрицитета; чак ни код оних, за које ми мислимо да су људи, који у Бога вјерују; и њима је то велико име непознато. То је заборавност, која се не може опростити! То је омашка, која је стидна и срамотна! То нас наводи да мислимо, као да наука хоће да истисне име Творца из његовога стварања. Зар ми мислимо, да можемо говорити о посљедицама, а заборављати за узрок тих посљедица, особито када тај узрок не подлежи никаквој сумњи? Ни један од научењака, које сам ја прочитао, није се сјетио или смио да понови (Дан. III., 73): „Благословити молиј, Господа!“

Обнова св. синода. У сједници Св. Синода Васељене Патријаршије од 21. фебруара о. г. извршена је дјелимична обнова Синода. Иступила су по прописаном реду, пошто им је рок на чланство у Синоду истекао, три члана Синода, и то: Трапезунтски Митрополит Константин, Анхијалски Василије и Сисанијски Атанасије. Солунски пак Митрополит Атанасије поднио је оставку на чланство у Синода а ова му је уважена. На мјесто прве тројице изабрали су, по предлогу Патријарховом, управо примљени за чланове Синода „аристиндин“ (што ће рећи: произвољно, по благоволењу): Митрополит Никодијски Филотије, Амасијски Антим, и Скопљански Амвросије. Сјем ових изабран је правилно, по законом прописаном реду („ката то синтагматион“) за члана Синода и Митрополит Хадејски Герасије. Да би наши читаоци имали што тачнијег сазнања о овим и оваквим обновама у Синоду, нашли смо за сходно да овдје учинимо неколика крања објашњења. Прије 60—70 година није било званичних прописа и правила о уредби у Вас. Патријаршији и Св. Синоду, него се до тога времена одржавао обичај, по коме су виђенији и одабранији митрополити постављани уз Патријарха као његови помоћници, и као такви сматрали се вишим од осталих, с привилегијом, да, као сарадници Патријархови, остају у Цариграду дуже времена. Тек пошто је изашао нови Царски закон „низам“, Царска се Влада побринула и о бољем уређењу ствари у Патријаршији. Њеним настојањем образован је тада у Патријаршији један мјешовити одбор састављен из владика и најугледнијих свјетовњака, који ће по датим им упутствима од стране Владе израдити правила, којих се имају придржавати у Патријаршији. Одбор је тај израдио правила под именом „γενικοὶ κανονισμοὶ“ (општа правила) и Царска Влада их је одобрила, и тако се Патријаршија од горе поменутога доба све до данас придржава тих правила. Правилом о саставу св. Синода уништен је ранији обичај пребивања на неодређено вријеме у Цариграду одабраних владика, и сви митрополити који су око патријаршијског пријестола сматрају се равноправима. По члану *А.* тога правила Синод је састављен од 12 чланова, од којих се шесторица разријешавају сваке године а на њихова мјеста позивају шесторица других,

и то по слиједећем пропису: По члану *Д.* поменутог правилника све су митрополије подјељене у три категорије (врсте), с подједнаким бројем. Из сваке врсте узимају се у Синод по два митрополита, и то први и последњи, свега шесторица. Рок мандата траје двије године, послије којег се позивају други синодали, Овај се позив зове κατὰ τὸ Συνταγμάτιον (ката то синтагматијон), што од прилике значи: по правилима. Други начин о избору чланова за Синод није предвиђен у правилима. Кад то тврдимо, онда нас може читалац запитати: од куда оно „аристиндин". Ево од куда. Прије 27 година кад су Патријарху Глигорију VI. нудили патријаршијски пријесто поставио је он услов, да може позвати и за члана Св. Синода поставити по својој вољи једнога од митрополита, кога он хоће. Синод му је је то одобрио и тако се и до данас задржао овај обичај као право Патријархово, и ако со до сада није практиковало у оналкој размјери као што је то учинио садашњи Патријарх Константин Пети: у мјесто једног он је позвао тројицу митрополита као „аристиндин". То значи, они стоје увијек на његовом расположењу, да зависе од његове воље, да их може, кад хоће, отпустити, те замјенити другима. Само они чланови Синода који су изабрати по правилима („ката то синтагматион") имају право непокретности за 2 године, и не могу бити уклоњени из Синода без какве велике погрјешке. Осим тога, приликом овога избора учињено је још нешто што се не слаже и с трећим чланом поменутог правилника, јер у члану *В.* изриком је казато: да се не може поставити за члана у Синоду митрополит, који је назначен за једну епархију, ако није пробавио међу својим стадом најмање три године. — Све оно, што се приликом пошљедње обнове Синода догодило, мимо јасне прописе, не би нас много изненадило, да нисмо у почетку, и ако сад видимо с мало разлога, вјеровали, да ће Његова Светост патријарх Константин V., као што је свечано изјављивао, управљати Великом црквом по прописаним правилима. Овај обрт показује да су наде наше биле преухитрене. — Ако ни зашта друго, ово је добро забиљежити, колико тек да се види, зна и утуби, ко треба да понесе одговорност за стално недаће Велике Цркве, које цио православни свијет испуњавају оправданом бригом. („Цар. Гл.")

Књижевне вијести.

Књижевни радови архимандрита Н. Дучића. Књига 5. Државна Штампарија краљевине Србије у Београду 1898. год. Стаје 2 динара. Са овом садржином: Хришћански Брак. (Извори); Примједбе на пројекат закона о црквеницем властима у Краљ. Србији; Примједбе на пројекат закона о црквеницем властима у Краљ. Србији; Импровизације при потресу закона о црк. властима у Народној Скупштини; Упоређење новога закона о црк. властима са законом од 1862. год.; Извјештај Главному Просв. Савјету о удбенику Христ. Светиње; О цркви у Кривој Ријеци и Кожетину; О цркви (сада џамија) и гробу св. Димитрије у Солуну; Приказ историје Карлов. Владичанства; Рецензија о Српској Архиепископији и Пећској Патријаршији; Извјештај Минист. Просв. о испитима у Биоград. Богословији за год. 1891./2.; Приказ шематизма Правосл. Епар. Бококоторске; Немањина најстарија црква; Које су године спаљене мошти Св. Саве; Разлике домаћих хроничара о години спаљивања моштију Св. Саве.; Приказ службе Св. Петру Цетињском; Петров Манастир у Требињском Горњем Пољу; Бесједа у Нишкој Саборној Цркви на дан отв. Народне Скупштине 1878. год.; Бесједа у Биоград.

Саборној цркви на задушници И. С. Аксакова 1896. год.; Поздравна ријеч при повратку Митр. Михаила у Србију 1889. год.; Бесједа на свечаном скупу Срп. Краљ. академије 1893. год. — Ови књижевни радови не требају нарочите препоруке. Име њиховог аутора довољно их препоручује.

Проповједи протојереја Јована Јеремића. Књига друга. Награђена од св. Архијерејског Сабора у Београду. Српска Манастирска Штампарија у Ср. Карловцима. Цијена је 70 новч. — Прота Јеремић као проповједник одликује се потпуним познавањем осјећаја народних. Он зна, да српски народ подједнако љуби свету прав. вјеру и своју народност; он зна да српски народ тражи у својој вјери гаранцију и за своју народну индивидуалност, и налазећи ју, он ју је одан као своме народном Спасу, и да ју је он као што нас историја учи пригрлио тек онда, кад је добио увјерења да са примањем хришћанске вјере ни најмање нема опасности за његов народни опстанак. Он зна да ће српски народ слушати са љубави свог вјерског проповједника тек онда, кад он у њему налази вјерног тумача његових, — народних — осјећаја. Знајући то, прота Јеремић паларелно његује у својим проповиједима хришћанску и народну свијест. Ми немамо намјере упуштати се у оцјену ове књиге са богословско-научне стране, јер је то питање вољда ријешио Архијерејски Сабор у Биограду наградом овога дјела; но ми хоћемо овдје само да проучимо начин, којим проповједник Јеремић говори својој пастви. Отворите ову књигу ма гдје, ви ће те наћи ријечи, које истичу из очинске љубави, патриотичног срца, хуманих осјећаја правога Србина. Наћи ћете на сваком мјесту да проповједник из љубави према вјери и народности, говори појетичким заносом, њежношћу правог оца, разлозима истинитог пријатеља и одушевљењем ватреног поборника; он нас убјеђује, одушевљава и води оним циљевима, који нам не само прибављају душевна блага, него нам подижу и наш народни понос, — упозорава нас, да не чинимо оно, што би се косило са нашом народном чашћу. У свим његовим проповједима огледа се ердачност према његовом задатку, и том ердачношћу занијети, ми се и нехотице пуштамо да он са нашим осјећајима влада; кад говори о страдајућој цркви Христовој приликом њене појаве и развитка, ми осјећамо у срцу нашем жалост, кад говори о свјетлим примјерима, ми смо усхићени, па и онда кад говори о нашим манама, ми се не осјећамо увријеђеним и понижним, јер нас он не изобличава, него нас као нехотице доводи на разрачунавање са самим собом, и апелујући на наш народни понос као ради нашег сачувања од могућег гријешења у будућности, ствара у нашој души кајање за наше пријашње гријехе. Он зна, да ако се хоће гријешник да поправи, несмије се исти жигосати јер тада постаје тврдокорнији. Он са меком очинском руком тријеби коров и неупотребљује никакве хируршке справе, које бол проузрокују и којим би поред болесних дијелова и у здраво тјело засјећи могао. Будећи народни понос, он зна да тим у народу подиже и човечанско достојанство, а човјек, који у својим грудима осјећа своју човјечанску част, неће чинити ништа, што би га као човјека понижавало, што би му његов народни понос вријеђало, што би га пред нашим Оцем Небесним гријешило; једном ријечи, прота Јеремић иалио је у својим проповједима, једну хришћанску душу, једно српско срце. Због тога ове проповједи могу се употребити као духовна лектура у српском народу не само од свештенства, него и од сваког, ко жели да се пита онаковом духовном храном, која у себи садржи довољно хранљивих дјелова не само за његов вјерски него и за народносни живот, те је због тог најтоплије препоручујемо нашем свештенству и свима, који се диче српским именом. И једни и други наћи ће у њој до-

вољно духовне хране, која нам је у данашњем времену неопходно потребна. Књига ова популарно написана садржи у себи 27 проповједи, од којих су 24. и 27. чисто локалне природе — и које су из ове збирке због тога могле и изостати — остале пак јесу од општег значаја, и могу се примјенити на све прилике данашњег нашег народно црквеног живота. На завршетку, да кажемо, да се књига и својом спољашњом нарадом одликује, бојимо се, да нећемо тим њену унутрашњу вриједност умалити, јер ми не држимо да „човјека хаљина чини човјеком“.

Читуља.

† **Јован Бјелетић,** парох трновачки, билећког протопрезвитерата, преминуо је 7. фебруара о. г. у 59. години живота, а 39. свештеничке службе.

† **Марко Голић,** парох голички, протопрезвитерата власеничког, преминуо је између 4. и 5. марта о. г. у 36. год. живота а 11. своје свештеничке службе.

† **Димитрије Блажић,** парох карински протопрезвитерата сребреничког преминуо је 11. марта о. г. у 77. години живота а 44. свештеничке службе.

Претплатницима.

Ево и 7. број овог часописа разашиље се, а многи од гг. претплатника још се са претплатом не одазваше. Лист овај цијеном својом врло је јефтин, а трошак око издавања доста скуп, те због тога задржавање претплате ствара и код уредништва и код администрације велике потешкоће. Умољавају се дакле сва гг. претплатници, да са пошиљањем претплате похите. Нарочито пак умољавају се гг. протопрезвитери односно надзиратељи протопрезвитерата у Босни и Херцеговини, да претплату од подручног свештенства што прије покупе и овамо пошљу, а уједно и да нам јаве, којим свештеницима њиховог протопрезвитерата можемо лист непосредно слати. Код имена тих свештеника треба и пошљедњу пошту означити.

АДМИНИСТРАЦИЈА.

„Источник“ налази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 30. априла 1898. Бр. 8.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Одликовања. Коста Поповић, парох и надзиратељ протопрезитерата дервентског, одликован је 18. априла ове год. црвено-угаситим појасом.

Произведења. Коста Новаковић, парох и надзиратељ протопрезитерата петровачког, произведен је 23. априла о. г. за протопрезитера цркве светих првоначалних апостола Петра и Павла у Петровцу, те му је уједно дано и право, да може при св. литургији и „Набедреник“ пасати. — Теодор Јунгић, ц. и кр. православни војени свештеник I. класе произведен је 23. априла о. г. за протојереја храма Рождества пресвете Богородице у Сарајеву, те му је уједно дано и право, да може при св. литургији и „Набедреник“ пасати.

НЕЗВАНИЧНО.

Младост Исусова и васпитање.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

Живот Исусов, како као младић растијаше у Назарету, непричан је у двије ријечи: Он растијаше и бијаше послушан (Лука 2., 51.). Он је слушао свога праведног хранитеља и дјевичанску Матер своју, „пред Богом и пред људима растијаше он у мудрости, милости, исто као и узрастом“. Нема ту човјек ништа да се чуди; ништа ту није необично; ништа ту, како изгледа, не прелази границе, које су про-

писане човјечјој природи. Он се, као и друга дјеца, развија тијелом; показује с године у годину разум и врлине, снагу и живахност, која већ припада томе узрасту. Ништа не спријечава ово скроз савршено растење. Иначе код младића страсти руше равнотежу човјечје природе. У Исусу пак држе међу собом равнотежу. Зло се не може, ни под који начин, дотаћи душе онога, „који је рођен, као савршено свет“ (Хебд. 1., 27.) и „у коме по бићу своме вјечно станује обиље божанства“ (Колош. 2., 9.).

Његово је тијело скроз прожето душом; она влада њим и разбјељује га; а душа је Божјим духом надахнута, те је постала потпуно слична Богу. Никоја, ма колико дубока била, психологија не разумједе зраке, које од Бога утицаху у душу Исусову; нити ће икоја наука схватити љепоту тијела, која од таквих зрака и под нагоном такве душе добија слику и обличје, које је Бесконачни својим дахом и силом надахнуо.

Он је идејал савршена дјетета, савршена младића; као што ће доцније бити идејал савршена човјека. Међу њим и другом дјецом је ова разлика: већина нас би да постигне савршенство, које не може постићи, како 'но жели, Он је апсолутно најсавршенији образ човјечје природе.

Укупно сједињење у лицу његову божанске и човјечје природе даде Му посматрање бескрајне истине, као што ју гледају блажени на небу; даде Му бесконачну љубав, ни чим не помућену љепоту (L. c. Art. 10.). Но исто ово сједињење није разуму спријечавало стицање искуства (L. c. Kap. 12.), напредовање у врлинама, радност снажне воље, тјелесне напоре, рад и бол. Ово је битни удио смртног човјека. Исус га је хтио узети у свој пространости његовој, са свим јадом, што више и са смртношћу. Његово јединство са Богом једино држало га је слободна од гријеха и од све несавршености душевне.

Најразличнији расположаји душевни могу бити у једно исто вријеме, а да се узајамно не изгоне или уништују: духовно посматрање и наука, која из њега потиче, слаже се с искуством; божанска радост у души спаја се са неизмјерним боловима; најжешће борбе са непромјењивом унутрашњом веселошћу.

Исус се васпитавао у малом граду Назарету као сви Галилејци његова доба. Као дјечак учествовао је у мирним играма друге дјеце. Као младић дружио се са друговима, сједио је међу њима, живио исто као и они. Он их често удивљаваше мудрошћу својом; али ово дивљење било је ублажено изливима доброте његове и привлачном снагом, коју имају благе и питоме душе.

Ништа није тако мало личило на модерно васпитање, као васпитање младога Израиљћанина у Јудеји у вријеме Иродово. Код нас има врло важну улогу јавна школа. Она на дуже вријеме узима дијете из родитељске куће, да га повјери учитељу. У Јудеја такво што није још било. Једино што је Јерусалим имао једну народну школу, која се звала „Бет-Хасефер“ (кућа књиге). Један вијек пред Исусом основана Фарисејцем Симоном Бен Шетахом (Talm. Hieros., Ketonboth, 8, 11.) била је она образац за школе, које су око 64. год. подигнуте биле у свима градовима и селима по налогу првосвештеника Исуса Бен Гамале (Talm. Babyl., Bababathra 21., a.).

Јудејско дијете васпитава се у родитељском дому, у синагоги и радионици: на дому прима савјете од оца и матере; у синагоги учи читати тору (закон); у радионици вјежба се за своју струку.

Домаће васпитање код Јудеја бијаше религијозно и патриотично. Средишна му тачка био је закон, морал и повјесница. Намјера му бјеше свијест пробудити и законом Божјим усадити у срце љубав према Овоме, као и љубав према отаџбини. То бијаше част и снага народа, који се чвршће, него икоји други народ, држао предања. На самоме огњишту људског друштва, у породици, распаљује се патриотизам у дјетињој души. У срцу од мајке и оца црпи оно са страхом Божјим познавање Божјих закона, и посвећује се у религијозни дух Израиља, у његово велико опредјељење.

Васпитање била је света дужност родитеља. Првенац био је за њих први плод снаге очине (V. Мој. 21., 17.) и Божјег благослова. Породица без насљедника била је као Богом напуштена и сматраше се као предмет клетве. Отуда истиче она одана љубав међу родитељима и дјецом, која даде израиљским породицама таку чврсту везу јединства, какву незнабошци никад не познаваху. Римљанин је могао своје дијете убити, одрећи га се, Јудејац вјером својом био је дужан бдити над њим за највише добро породице и народа; број и побожност потомака била је част родитеља.

Јеврејски законодавац непрестано опомиње оца, да своје дјете код куће, при ручку, на путу учи о божјим законима и доброчинствима; а с друге стране опет дјеци заповједа слушати родитеље. Ова заповјест долази непосредно послије оне, која говори о дужностима човјека према Богу.

Послушност Бог благосиља; непокорност ће казнити. Да се види важност ових прописа, који се односе на састав породице, треба читати у Причама (1. 8.; 4.; 10. и т. д.) опомене, које дјетету говори премудрост Божја: да слуша наук очев и не презире ријечи материне. Ниједна мо-

ралка за кућни живот у толиком степену не дише њежношћу и високим штовањем.

Дом, у ком Исус растијаше, бјеше с поља налик на куће, какве су данас у палестинских Арапа. Тип оријенталних кућа столећима није се мијењао. Има облик четвероугаоника и зидан је од камена или иловаче. Зидови су махом крута плетераста ограда, са корастом глином превучена, осушена спрам сунца и бијела као креч; кров је раван и ограђен дрвеном оградом На њ пење се по покретљивим мердевинама или по степеницама, утврђеним у зиду. Овај је кров, мјесто за молитву и на њему се у топле дане преко године начини мала сјеница од лишћа или трске, те се преко ноћ у њој спава.

Сам стан има само двије собе и често као отвор служе само кућна врата. Пред њим је нешто мало пространије двориште, које окружава једно на друго натрпано камење без малтера или спојње суварака. У једном углу од дворишта близу врата је пећ, у ком се хљеб пече. То је мала округла зградица од иловаче, покретљив заклопац јој озгор поклапа, а доњи дио је потпођен шљунком и на њ се меће тијесто за пециво.

Намјештаја има мало и врло је прост: неколико столичица, један сто, дуж зидова приклоњени јастуци, миндери и рогожине, један свијећњак, у удубљеном зиду свјетиљка од уља, велики ковчег за платно и одјело, ваган, више крчага, млин за храну. Пећ или боље огњиште је понајвише у средини собе. На сваким вратима виси мала, нешто дужа кутија „мецуца," у којој стоји свитак пергамента са два одломка из закона, који су извађени из пете књиге Мојсејеве (V. Мој. 6, 5—19; 11, 13—20),

Кућа дрводељина била је прва, права школа Исусова. Ондје је он растао код хранитеља и мајке, учио од њих читати Свето Писмо, слушао из њихових уста заповјести божјег закона као и повјесницу свога народа. Ово дијете, које осјећаше, да је Син Божји, хтјело је чути од свог хранитеља и матере заповјести и науку божју; хтјело је, као и друга дјеца, бити посвећено у живот људски и науку.

Исус бјеше првенац, јединац у мајке своје. Они, које свето Писмо означава као браћу његову и сестре, у истини бјеху само нећаци његови с материне стране; јер њихов отац био је Клеопа, а мати Марија, сестра матере Исусове (Summa theol. III. qu. 12., art. 3.). Они припадају једној породици, поријекло воде од једног корјена, они му бијаху најближа родбина; Он живљаше с њима заједно. Родбина као да не бјеше посвећена у свете наде, које почиваху на његовој глави и чији умјерени зраци у пуном свом сјају сијаху у овом дому. Послије

великих божјих чуда, која се збише, да покажу, ко је дјетенце Исус, обузе сјен тајанствености младића, који бјеше напријед одређен за најузвишенији позив. Подвргнут законима човјечје природе — слушао је сваку и најмању њезину заповијед. Једино вјера, просвијећена неизмјерно узвишеним успоменама и свагдашњим посматрањем најсавршенијих врлина, откриваше родитељима, шта је у њега било необично и Божанско.

Заједно су пјевали псалме, молили се за спасење Израиљево и срећу човјечанства; Јосиф и Марија би често упирали очи на чело Исусово, да на њему испитају одлуке Божје и тегобне путеве, по којима ће ходити мудрост његова, кад буде свршавала велико своје дјело. Они обожаваху божју вољу, и ако ју не познаваху. Бог им даде јасну свјетлост тек онда, кад је дошло вријеме, да се остваре његове намјере. Душе, које у Богу живе, предају се његову провиђењу, угушују нестрпљиву чежњу, и у непомућеном миру чекају, кад ће сванути божји дан.

Овај живот најсветије породице, ова назаретска тајна, остала је од нас прикривена.

(Наставиће се.)

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

I. Значај породице.

Колико је велики значај породице у опште, то схваћа, појима и разумије сваки онај, који се са тим питањем мало више бавио. Прије него што човјек почне долазити у одношај са друштвом, и прије него што постане неком друштвеном чињеницом, он је већ прије тога живио, развијао се, добио неке назоре и виђао пред собом разне живе примјере у породици својој. Човјек се обично и показује доцније у своме приватноме и друштвеноме животу са начином и особинама своје рођене породице, или у опште породице, која га је одгојила, и управо онакви, какво је она сјеме у њега посијала. Једна мудра пословица вели: „Јабука од свога дебла (стабла) не пада далеко“. Из морално добре породице обично и излазе добри чланови друштва, а из морално-покварене излазе већином рђави људи. Истина, да у свима тим случајевима може бити и изузетака, но они су врло ријетки, а сваки пут зависе од особитих узрока, и не могу се у рачун узимати. Једном

ријечи, о значају породице, кога је важност већ и на први поглед за сваког јасна и разумљива, није нужно опширније ни говорити. С тога треба, да се друштво нарочито побрине о уређењу породице у свима њезиним радњама и правцима. Баштован се нарочито брине о томе, да жиле растиња, о коме он ради, буду здраве и цијеле, јер иначе он зна, да би његов труд био узалудан. А и породица је свога рода корijење и жиле, из којих доцније израста велико дрво, које се зове друштво или држава. Ако те жиле не буду онакве, какве треба да су, то ће и најбоља предузећа државне власти остати узалудна, и тада ће загрозити опасност цијеломе државноме организму... На даље, какве треба да буду те жиле у правоме врту „хришћанском“? Побринућемо се да дамо кратке, но тачне одговоре.

II. Брак.

(Морална важност и достојанство брака. — Моногамија и полигамија. — Околности, које претходе и спроводе склапање брака, и оцјена истих с моралног гледишта. — Различни начини склапања брака. — Разваргнуће брака. — Другобрачност и даља ступања у брак. — Еманципација жена.). — Први услов, под којим постаје и развија се хришћанска породица, то је црквени брак, без кога се хришћанска породица ни замислити не може. — Какви пак треба да су међусобни односаји супруга, јасно ће се видити, када расмотримо живот првога брачнога пара на земљи до његовога првога гријеха. Пошто је најприје створен само Адам, то разумије се, да за неко вријеме није породице ни било. Но сам је Бог увидио да „не добро бꙑти человѣкꙋ единомꙋ“ (Бытіе II, 18) и створио му је жену од његовога ребра (— 22). Са створењем жене постала је уједно и прва породица. Односи међу првим супрузима били су овакви. Најтјешњу везу међу њима засвједочио је Адам, који је, угледавши први пут Еву, рекао: „се нынѣ кость ѿ костей моихъ, и плоть ѿ плоти моея“ (— 23). Муж и жена јесу по ријечима књиге „Бытіе“ једно тијело, као што се тамо и вели: „и бꙋдета два къ плоть единꙋ“ (—24). Јасно је дакле, да су односи међу члановима прве породице морали бити потпуно проникнути љубављу, и Адам љубећи своју жену, тим самим показивао је љубав и према самоме себи. Да је живот наших прародитеља текао нормално (правилно), то и њихови добри међусобни односаји не би се прекинули, већ на против чврстили би се све више и више. А такови међусобни односаји били би, разумије се, и између свију чланова, који би се према оној божанској заповиједи: раститесѧ и множитесѧ, и наполните

земљю“ (Быт. I, 28) родили и произишли од првог породичног пара. Но наши су прародитељи погријешили, а њихов гријех показао се и на њиховим међусобним односајима. До учињеноga гријеха Ева се означава као помоћница свога мужа (II, 18, 20). И ако је, дакле, заузимао Адам првенство у својој породици, то се из тога не може никако изводити доказ о некаквоме ропском потчињењу Еве Адаму, или о некаквоме деспотскоме односају Адама према Еви — код којих је љубав основ и прави (а не какви случајни) навор у свима њиховим узајамним односајима, и то љубав, која још није била гријехом ни мало помрачена, дакле била је истински нормална, те према томе вишеречени (деспотски, односно ропски) односаји не могу имати мјеста, и заиста нијесу ни имали. Опредјељење, да Ева буде помоћница Адаму, показивало је само круг и карактер рада и једног и другог, сходно њиховим силама, способностима и т. д. Послије учињеног гријеха, Господ је казао жени: „къ мужу твоему вожделѣніе твое, и той тобою обладати кѣдетъ“ (III, 16). Овдје се дакле жена не означује као помоћница, него као потчињена му робиња, која је под влашћу свога мужа. Овдје већ почиње деспотизам, кога раније није било, нити је могло бити. Љубав, која је код прародитеља до њиховога гријеха била основ њихових узајамних односаја, сада се већ почела губити, уступајући мјеста егоизму (себичности). Иначе у одговор на Божије питање: да ли није јео од забрањеног рода (Быт. III, 11)? Адам се не би позивао на Еву, и не би казао: жена юже далъ еси со мною та ми даде ѿ древа и ядохъ“ (— 12). Адам, дакле, да би тим начином оправдао себе, заборавља на везе, које га са Евом сједињују.... Особине, које су се појавиле у природи прародитеља ушљед промјене њиховога моралнога стања, показале су се и на свему њиховом потомству; рајски гријех, који је измијенио њихове узајамне односаје, прешао је својим редом и на њихове потомке, измијенивши извјесним начином и њихове односаје једних према другима. Гријехом прародитеља нарушени правилни односај између породичних чланова, задржао се тако поремећен кроз цијело старозавјетно доба. Узајамни породични односаји код оних народа, који нијесу били под нарочитим руководством Божјим, обично су се управљали само по егоистичном начелу: а и у народу Божјем нијесу међусобни односаји били много бољи: тај егоизам показивао се и овдје, а у неким случајевима преставници јеврејских породица нијесу се ни мало разликовали од чланова незнабожачких породица. Наклоност тјелесним наслађама, као помоћница егоизма, све је више и више кварила речене односаје — о чему је познато свакоме, који ма и најмање познаје историју незнабожачких, а тако и јеврејског на-

рода. Науком Господа нашега Исуса Христа егоизам и тјелесна уживања истиснути су; а на ново, као и у рају до првога гријеха, истакнута је на прво мјесто љубав (Гал. V, 14; 1. Јован. III, 11, 23; Јован, XIII, 34 и т. д.) Љубав у Христјанству и треба да руководи све узајамне односаје људске, а нарочито породичне. Ако ови односаји буду збиља проникнути искреном љубављу, то и благотворне посљедице неће изостати, као што нијесу изостале ни рђаве послије прародитељскога гријеха у породичним односајима првих људи. Сада пак ми имамо пред собом чисто христјанску љубав, као начело које одређује узајамне односаје супруга, и ми, разумије се, далеко смо од тога, да ту љубав схватамо само једностранo, и само у најпростијем тјелесном смислу. Једина само тјелесна, страствена, управо животињска љубав или склоност тјелесним наслађама и не разликује људе од животиња. Особа, са којом се склапа брак, њезина душевна страна, душевна својства и особине, то све за онога, кога руководе једино тјелесне пожуде, и само плотска љубав, нема нимало важности. И с тога, када један од таквих супруга изгуби љепоту и спољашњу допадљивост, или када им се врела и бујна крв умири и охлади, то и сви односаји међу њима ишчезавају. И ако послије тога бивају супрузи принуђени (а то често бива), да живе заједно, то је живот њихов сличан пакленом животу. У колико се даље човјек, састоји из тијела, то се он и не може посве отргнути од тјелесних тежња; но то се и не тражи; тражи се само, да те тежње не завладају с њиме, него да се потчине другим вишим начелима, која полазе од стране духовнога људскога ја. Од свега је најважније то, да међу супрузима постоји унутрашње, духовно јединство, да њихови назори, убјеђења, више душевне тежње, надања и жеље буду подједнаке. Када све то буде у истини постојало, тада ће и веза међу супрузима бити нераскидна, и не ће зависити од случајности, него ће оба супруга бити у самој ствари једна цјелина, један потпуни духовни организам. Примјећујући једно код другога слабости и недостатке, они ће се бринути, да их умање, и ако је могуће сасвијем искорјене, радећи при томе без пребацивања и пријекора, само љубављу и у духу исте. Опажајући пак каква добра својства, они ће се са свима својим силама старати о томе, да их развију и учврсте. Једном ријечи, бринуће се узајамно о моралном усавршењу. И када сви речени моменти буду у ствари постојали, онда се може рећи, да збиља постоји и христјанска љубав међу супрузима. Када пак та љубав буде у истини постојала, то се већ из раније може судити о благотворном утицају исте на васпитање дјеце, која ће се родити и која се рађају

од таковних родитеља, јер ти ће без сумње бити васпитани у духу таковних осјећаја, какове имају њихови родитељи..., и биће ваљани и узорити грађани и грађанке своје отаџбине. И када би сви родитељи вршили тако своје родитељске дужности, тим самим било би потпуно обезбијеђено и благостање државе, јер сви њезини чланови били би онакови, какви треба да су, и вршили би како ваља своје дужности..., те се не би ни знало за какве рђаве и неваљале чланове... Из наведенога потпуно је јасан и разумљив морални смисао и достојанство брака, јер све те жељене појаве, које смо ми само напоменули, могу бити само у уређењу хришћанском — о чему ћемо ми имати прилике још говорити. С обзиром на толико важни значај брака, о коме смо горе нагласили, треба бити врло опрезан и спор при одрицању ступања у брак, — што се у данашње вријеме умножило код многих младих људи, особито у Француској. Међу тијем у прећашња времена таква појава изгледала би без смисла и неразумљива. Велики значај у томе има, разумије се, промјена животних услова, особито осјетна у наше вријеме „борба за опстанак", која је данас врло тешка и мучна. Прибављање материјалних средстава за живот није сада лака ствар. С тога многи млади људи, који су у више случајева слабог карактера, са неразвијеном јачином воље и т. д. управо се плаше брачних веза, боје се онога, што њих и њихову породицу у будућности очекује. Осим тога, многи од њих при данашњој развратности имају прилике, да задовоље своје инстинкте на незаконити начин, који на њих не стављ никаквих обвеза..... Познавање на скупоћу живота не може се увијек толико озбиљно у обзир узети, колико други горе наведени моменти. У оним случајевима, гдје избјегавање од ступања у брак почива на рђавој основи: на плашњи од труда и рада, на жељи да се не подвргне неизбјежним породичним бригама и једу, на наклоности комотном и развратном животу..., тако избјегавање брака мора се признати, да је грешна и гадна појава, која заслужује осуду и казну, као и други пријеступи људски, — као насртај на добро и срећу државе, која се одржава само при условима нормалног живота породица и појединих лица. Многи посматрајући ово, поговарају, да би требало за оне, који не ће да ступају у брак, узаконити неки новчани „намет" (дацију), као накнаду губитка, што га трпи држава услијед њиховог не ступања у брак. Други иду и даље, те веле, да би поред реченог намета требало узаконити и неке повластице за оне, који у брак ступају, које би повластице служиле, као неко примамљивање за брачни живот. Ово се особито опаза у Француској, гдје је стање врло озбиљно, и гдје народ не само да се не множи, но као што се види чак не стоји

ни на једној мјери, већ опада. Изумирање цијеле нације, то је нешто ужасно, против чега треба предузети све могуће мјере... Но разумије се, бива и са свијем оправданих узрока, при којима, баш на против, ступање у брак било би врло рђаво. Али то су већ изузетне појаве, о којима се само у томе смислу и може говорити. Овамо спада физичка неспособност за брак, коју су предвиђели и државни закони. Ступање у брак у тим случајевима убитачно је, и ствара разне неприлике. Овдје може бити напоменут и још који примјер. Многе особе, које су потпуно тјелесно здраве и за брак способне, истроше без разбора своју снагу испрва, а за тијем ступају у брак, и то са особама много млађима. Такови бракови дају често, као што нам је свима познато, врло жалосне примјере. Као важан узрок јавља се још и материјална оскудица, коју често многи човјек није у стању, чак и поред свега свога усиљавања, отклонити. Да не би и сам осиромашио, а да не би у сиромаштину ставио и своју будућу жену и дјецу, то је човјек са таквим стањем морално принуђен да се одриче ступања у брак. Међу узроцима појаве, коју расматрамо, видљиво мјесто заузимају индивидуалне особине духовнога Ја највеће личности. Према индивидуалним особинама свога духовнога Ја (које би своје особине требао свако пажљиво да проучи), један човјек приморан је да ступа у брак, а други је приморан да се од истога уклања. У оба случаја, човјек само испуњава захтјеве моралнога закона — и нема мјеста да се горди са каквим првенством и преимућствима ни онај, који ступа у брак, нити пак онај, који се од истога уклања. Нема сумње, да је брак часна појава, јер околност та, да човјек оставља своје родитеље и пријањује се својој жени, постајући с њоме једно тијело, јесте по ријечима апостола Павла велика тајна (Јефес. V, 31, 32). Појава оних лица, која траже да се забрањује ступање у брак, то је по ријечима реченог апостола један између знакова, који наговјешћују наступање пошљедњих времена (1 Тим. IV, 1—3). Нећемо дакле ни напомињати других околности, које нас увјеравају о истинитости овога, о чему говоримо, на пр. Христову посјету „брака“ у Кани Галилејској (Јован II) и т. д. Али да је и безбрачје, на свој начин, тако исто лијепа појава, нема ни о томе сумње. То је доцнија појава, и разумије се рађа него прва. Узрок се крије у томе, што је Створитељ при стварању човјека, између осталога, опредјелио и заповједио истоме, да се рађа, множи и напуни земљу (Књ. I, 28). И према томе опредјељење, да се живи у браку, односи се на све људе у опште. О каквим ограниченима писац књиге „Књга“ не говори ни ријечима ни наговјештењем. И с тога индивидуалне особине свакога човјека у опште

не стоје нити могу стајати у опреци са преставом о браку. Појединих и ређих изузетака бива и овдје, као и у свима другим приликама. И све особе са њиховим изузетним индивидуалним особинама проводе безбрачни живот (овдје неразумијемо особе, које живе безбрачно због каквог спољашњег приморавања, на пр. због оскудице материјалних средстава и т. д.). Све је ово имао пред очима Господ, говорећи, да **не вси вмѣщаютъ словесе сегѡ** т. ј. да живе у браку, **но ти имже дано есть** (Мат. XIX, 11), **да могій, вмѣстити, да вмѣститъ** (— 12). Водећи, као што треба, безбрачни живот такова лица напомињу собом Ангеле, који не знају за брак, и живе животом онаким какви ће наступити за све људе послије општега васкрсења (Мат. XXII, 30), када земаљски услови, по којима је брачни живот потребан ради размножења људскога рода, неће више мјеста имати. И према томе, при земаљским условима живљења, оба су начина живота (у браку и без брака) сами по себи лијепи, ако су само правилни. Преузносити један над другим нити има основа, нити би умјесно било. Објаснимо то са примјером. Један рецимо постао изванредни живописац, јер је за то имао особити природни дар. Други такође по своме особитом природном дару постао је изванредни музикант. Сваки је од њих у својој вјештини специјалист и заслужује признање. И сада, који је од њих виши и бољи: живописац или музикант, то није могуће пресуђивати стога, што су то двије величине, које се не могу сравњивати. Тако је исто и код питања о браку и безбрачности што се тиче њиховога сравњивања. Тако треба у томе гледати на саму ствар и на ријечи св. Писма. Узалудно неки мисле да нађу у њему друкчије податке, макар и изгледало као да имају за то основа. Тако, на једном мјесту вели се е је **добрѡ человѣкѹ женѣ не прикасатисѧ** (1. Кор. VII, 1), на другом да **безбрачнымъ и вдовицамъ** добро је ако **остану** у томе стању (— 8), на трећем, да **вдаи вракъ свою дѣвѣ, добрѣ творитъ, и не вдаи лѣпше творитъ** (— 38), и т. д. Но у свима тим и сличним случајевима треба обратити пажњу не на одјелито узете изразе, већ на општи ток ријечи од куда се узимају ти изрази. У истој глави из које смо узели последње наводе, ми налазимо све што нам је потребно за наше разјашњење. Св. Апостол тежи томе, да би ми били ослобођени од **брига**, које нам сметају служење Богу. Неженьени и неудате могу све своје мисли обратити Богу и мислити само како ће му угодити. То је за њих у сравненју са брачнима и лако, јер они и не знају за породичне бриге и патње, које умањују духовну пажњу. Међу тим ожењени бриге се о угађању жени, а удата о угађању мужу, и једно и друго заузети су струјом свјетских тежња и т. д. (— 32—34). Јасно је дакле да човјек живећи у браку може се спасти, разумије се са већим трудом у срав-

нању са безбрачнима, а слабији човјек, за кога свака сметња на његовом путу може бити погибељна, тај се може и не наћи никако на путу спасења. Ето о чему се брине св. Апостол (— 35). И с обзиром на све речено јасно је зашто црква у броју својих славних светитеља има и оних, који су живили у браку, а и без брака, обраћајући пажњу једино на то, како су први живили у браку. а други без брака.... Најпослије, ако човјека, који живи у браку, сналазе многобројне неприлике, под којима је дјело спасења за њега врло тешко, то и онога, који живи у безбрачности („дјевичанству“) не мимоилазе увијек такве тешке неприлике. Истина да на безбрачнога већ ређе наилазе тешкоће, због прилика, у којима се он налази, живећи у манастиру или пустињи, или у усамљености, но има случајева, да и на њега, и то још у већој мјери тешкоће и неугодности нападају. Што се тиче оних безбрачника, који живе у свијету, то саблазни, што их окружују, бивају по некада и чести и велике, и они морају имати велику јачину воље, те да остану на висини својој и да не подлегну искушењима. Но свакако, и код једних и код других (и брачних и безбрачних) побједа је лакша, ако су на њиховој страни и индивидуална својства. О оним случајевима, — када је човјек лажно и погрјешно схватио себе и остао безбрачан, или ступио у брак — нећемо ни говорити, јер би онда имали посла са аномалијом своје врсте. Једном ријечи, сваки се по своме (на свој начин) спасава: неко се одважује овако, а неко онако, да прије̂ће срећно ријеку живота, неко газећи, неко на лађи, неко пливајући . . . Главно је то, да се они сви на пошљетку нађу на другој обали. Догађа се, да и пливајући срећно прије̂ју валовиту ријеку, а на тврдој лађи не стигну до обале — утоне се . . . Тако бива и у овоме случају, о коме говоримо. О гордости чијој не може дакле ни бити ријечи . . . Све је добро, ако је само у складу живот и рад са суштином моралног закона . . .

(Наставиће се.)

Манастир св. Тројице „Тавна“ у прошлости и садашњости.

Написао: **Василије М. Ћуковић**, јеромонах.

(Свршетак.)

Дана 22. августа 1875. године прије̂ из Србије чета добровољаца под вођењем Ристе Јенића, родом из Тишине, а по некима из Жабара у Посавини, и запали турску караулу на ади Курјачићи, одакле окрене преко Батра, па прешавши Главичице и Бјелошевац (манастирска парохија), дође у Ченгиће и запали конак и пушницу Али-аге, зета Махмут-паше, из Зворника. Прешавши планину Лазаре-

вицу, дође у село Кацојевац (манастирска парохија) и ту запали конак Асим-аге Талиревића, а из Кацојевца дође у манастир 22. августа. Тај исти дан нападе ова чета и на Турке и послије 12 сати жестоког боја устанички вођа Ристо Јенић побјегне са неколико другова, а неколико рањеника увуку се у манастирску „станару“ и ту остану, не могући даље бјежати. Сутра-дан, т. ј. 23. августа, дође Омер-бег Јакубовић из Глиња (Бијељина) са баши-бозуком у манастир, те нашавши неколико рањеника у манастирској станари, манастир запале и поробе, а рањенике све исијеку. Архимандрит Симић с јеромонахом Јоаникијем Петровићем и учитељем Петром Лазаревићем побјегне, али их код Брчког ухвате и свезане их злостављајући доведу у Брчко, одакли их спроведу у затвор у Д. Тузлу, гдје бијаху по године и гдје власт прогласи архимандрита Александра Симића политичким злочинцем и осуди га на тешку десетогодишњу робију у Видин, услед које осуде архимандрит би одмах послан у заточење, а јеромонах Јоаникије Петровић и учитељ Петар Лазаревић буду осуђени на три године тешког затвора у Тузли, те су у тузланском апсу лежали од године 1875.—1878., које се године и ослободе затвора.

Заостали пак калуђери Иларион Стојановић (родом из Ченгића, зворнички котар) и игуман Јосиф Поповић који не хтједоше бјежати из манастира свршише мученичком смрћу[1]).

Од године 1875.—1878. оста манастир опет пусто згариште.

Архимандрит Симић би послан у заточење у Видин 1876. год., гдје је био у заточењу до године 1878., а те године ослобођен, поврати се он у Босну, лати се опет посла, те у друштву са јеромонахом Јоаникијем Петровићем, који се тада бијаше ослободио туланског сужањства, и јеромонахом Фотијем Ђурићем и околним свештеницима: Стевом Ђурђевићем, парохом из Локања и Јовом Стојановићем, парохом из Трнаве, а обилатом помоћу и прилозима браће Срба из цијеле зворничко-туланске Епархије, подиже на ново ову св. обитељ, која би довршена у очи велике Госпојине 1879. године. Архимандрит Александар управљаше манастиром са малим прекидом до своје смрти, која је наступила 20. новембра 1893 Послије њега преузе управу манастиром архимандрит Костантин Јовичић, бивши прото брчански, и са његовом управом отпочиње напредња ера за манастир. Он отпоче рационално обрађивати манастирску земљу, набави боља пољопривредна оруђа, добави стручне људе у земљорадњи, те подиже привреду манастирску. Оправи и постави у добар ред манастирске зграде, другим ријечима у сваком по-

[1]) Иларион буде грозним начином злостављен и тада одведен у Тузлу, гдје у затвору умре и у Тузли сарањен буде, а остарели игуман Јосиф буде код манастира сасјечен, те су га његови сродници уз лијеву страну цркве сарањили, те му је ту и споменик подигнут.

гледу унаприједи манастир. Архимандрит Јовичић још и данас у пуној снази мушкој дјелује у винограду Господњем, те пошто се „живима историја не пише“, то се не ћемо више ни бавити његовим дјеловањем у овој светој обитељи.

Сада пак покушаћемо, да у кратким цртама опишемо цркву и зграде око цркве у садашњем стању.

Црква је начињена у византијском стилу у облику лађе, и дуга је 9·6, широка 6·5, а висока 6·5 метара. Звоник је дуг 4, а широк 4·5 м. Олтар је потпођен тесаним каменом, а храм плочама. Црква је на три свода са шест стубова, зидови су јој дебели 0·8 м. На олтару има један, а на храму три прозора. На цркви је и једно кубе са 8 прозора. На звонику, кога је поново озидао архимандрит Симић 1884. г., има 7 омањих прозора, и покривен је бакром. Црква пак покривена је ластром.

У олтару за часном трапезом налази се некаква костурница.

За црквом се налази лијеп цвијетњак, у коме су гробнице двојице зворничких митрополита: Јоаникија и Гаврила (зворнички митрополити већим су дијелом овдје сахрањивани) и гробнице: архимандрита Александра Симића и игумана Јосифа Поповића.

Од манастирских зграда поменућемо „стари дом“, „нови дом“ и „стару кућу“.

У „старом дому“ има на горњем спрату пет ћелија са лијепим ходником, а на доњем три ћелије и једна кухиња. Испод „старог дома“ налази се подрум. Одмах уз „стари дом“, само што растављају степенице, налази се тако звани „нови дом“. „Нови дом“ почет је да се зида 1888., а довршен је 1891. године. У „новом дому“ има на доњем спрату врло велика „трапезарија“, уз коју је смјештена једна собица за успрему, а осим тога имају још двије калуђерске ћелије, пред којима се налази фино поплочан ходник, а за овим кухиња. На горњем спрату имају четири ћелије и то двије веће, а двије мање. Највећа ћелија зове се „Митрополитова соба“, а једној опет ћелији смјештена је манастирска библиотека. Уз „нови дом“ налази се опет звана „стара кућа, са двије ћелије и кухињом. — Како на старом, тако исто и на новом дому, урезане су плоче, на којима златним словима пише, у коме су времену зидани, при коме манастирском старјешини и чијом помоћи.

Још ми је на завршетку споменути, да је овај манастир од искони био права богословија ове епархије, јер су сви стари свештеници овдје се учили књизи и богословским знањима.

Од када се памти, манастир је имао за парохију садашња села и то: Трнава, Крћина, Бањица и Кацојевац, а од новијег доба добио је још и ова села: Пилицу, Бјелошевац и Главичице. У свој манастир-

ској парохији има 800 кућа са 4000 душа. Народ се прикупља у већем броју манастиру на ове празнике: Богојављење, св. Сава, Тодорову суботу, Благовијести, Цвијети, Велики четвртак, први дан Воскресенија, први дан Тројичина дне, Петров дан, Илијин дан, Велику Госпојину и Ваведеније. Први дан Тројичина дне и на Велику Госпојину долази народ из цијеле ове епархије манастиру и буде га сваки пут од 5000—6000 душа. Но, осим ова два года и напоменутих већ празника, народ у опште врло радо походи ову светињу и доводи њој своје болеснике, од којих је мноштво, имајући тврду вјеру у Бога и ову светињу, оздравило. Значајно је и спомена вриједно, да се многе луде овом манастиру доводе, које се заиста потпуно здраве својим кућама враћају. Писац ових редака и сам се као очевидац о томе најбоље освједочио.

Садашње манастирско „Братво“ јесте ово: архимандрит Константин Јовичић, управитељ манастира и јеромонаси: Фотије Ђурић и Јефтимије Петрић. Поред ових ревних служитеља св. манастира, налази се још у манастиру изнемогли и пенапописани свештеник Аксентије Поповић, а при том и околни свештеници: Стево Ђурђевић парох локањски и Јово Стојановић, који послужују један дио манастирске парохије, а пошто немају цркава, обвезани су у манастирској цркви чредно служити. И писац ових редака „постриженик“ је овог манастира. И с тим сам готов с описом ове чувене нам и стародревне Србинове светиње.[1])

[1]) Пошто желим, да опис овог манастира о оснивању и години оснивања његовог буде што тачнији и потпунији, јер народном предању не може се дати историјске вриједности, — то се овим обраћам на све штоване и уважене испитиваче српских нам старина, да би у „Источнику“, на темељу историјских извора, који би им може бити при руци били, извољели проговорити коју ријеч о овом манастиру, његовом правом оснивателју и години оснивања његовог. Свако, па и најмањи прилог, који ће ићи у корист познавања историје овог манастира, од велике ће важности бити, на чему се још у напријед захваљује,

смирени јеромјах: **Василије.**

Разно.

Парастос Митрополиту Михаилу у Мостару. По наредби Њег. Високопреосвештенства Митрополита Серафима држан је у мостарској Саборној цркви у недјељу 8. фебруара о. г., послије службе Божје, свечан парастос славном јерарху српске цркве, блаженоупокојеном Митрополиту Михаилу. Чинодјејствовао је госп. Митрополит Серафим са мјесним свештенством.

Надгробни споменик Митрополиту Михаилу. У једној од сједница главног одбора Свештеничког удружења у Србији поникла је мисао за подизање надгробног споменика блаженоупокојеном Митрополиту Михаилу. Споменик тај, према одборском ријешењу, био би у вриједности од 10.000 динара, а имао би да буде подигнут од васколиког свештенства у Србији, те је у томе смјеру отпочето прикупљање добровољних прилога.

Књижевничке прославе. Др. Лазо Томановић, приједни српски књижевник, навршио је тридесет година свога књижевнога рада, и тај плодни период свога живота прославио је скромно о св. Сави о. г. на Цетињу. — Др. Лаза Костић, генијални српски пјесник, прославио је у свом породичном и пријатељском кругу у тишини четрдесет година свог књижевног рада. Тим поводом Срби Сомборци приредили су му овацију у Српском народном позоришту, којом је приликом поздрављен лијепим говором и предан му велики лаворов вијенац од сребра. — Прота Јован Сундечић, пјесник и поборник братске слоге међу Србима и Хрватима, дочекао је и свечаним начином прослављено педесетогодишњицу свога пјесничкога рада други дан Ускрса ове године у Котору. Тога дана био је слављеник предметом великих овација. Многа честитања разних депутација и појединаца из мјеста и са стране, увеличаше ову прославу. У знак признања одликован је тога дана од Кнеза Црногорског Даниловим орденом првога степена, за тијем је примио адресу грађанства цетињског, диплому почасног чланства Цетињске читаонице, диплому почасног чланства друштва „Горски Вијенац", и на пошљетку од удружених Срба и Хрвата лавор-вијенац у знак признања за његов рад у корист српско-хрватске слоге.

Народни добротвори. Велимир Мих. Тодоровић умр'о је 31. јануара ове год. у Минхену и завјештао је сво своје имање на просвјетне и добротворне цијељи у Србији. Цијело имање има вриједности преко 2 милијуна динара. — Гђа Марија Алексијевић из Сентомаша, завјештала је у свом тестаменту једну кућу и 50 ланаца оране земље, да се послије њезине смрти приходи од тих реалитета употребљују на издржавање сиротињског фонда. — Јулијана Јовановић, супруга пок. Петра Јовановића, свештеника у Земуну, умрла је 26. фебруара о. г. Покојна Јулијана основала је још са својим супругом једну закладу од 10.000 фор. да се приходом издржавају они, који слушају богословске науке у Русији. А и још су знатних прилога цркви оставили.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 1334 ex 1898. 3—1
Реф. I., бр. 505.

Едикт.

На молбу Ане Гавриловића рођене Јовановића, из Приједора, овијем се позива Божо Гавриловић, члан Тиријеве позоришне дружине, да се писмено или усмено пријави овом духовном суду, и свој одговор на тужбу супруге стави, јер ће се у противном према односнијем прописима и без њега даље поступити и заподјенути брачни процес на основу прибављених доказа ријешити.

Рок пријаве одређује се до конца августа о. г.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

„Источник" излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. маја 1898. Бр. 9.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

НЕЗВАНИЧНО.

Младост Исусова и васпитање.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Млади Израиљчанин допуњаваше своје васпитање у синагози. Од времена Јездре имађаше синагогу свако село. То бјеше често само проста соба, без украса и без особита обиљежја, окренута према светом Салему. У шкрињи, коју за спомен на јерусалимски храм покриваше завјеса свијетле боје, лежаше тора, закон. Пред свитком пергамента на коме бјеше закон написан, гори непрестано свјетиљка, налик на оне у нашим црквама. У сред собе има предикаоница, са које седам чатаца три пута у недјељи, — у суботу, понедјељак и четвртак, — читају одређена мјеста из закона и један одломак из пророкâ. По том чтец на арамејском језику тумачи прочитане стихове, а старјешина или онај, кога он одреди, говори отпусни благослов; народ устаје на ноге и окренут далекоме храму гласно одговара „Амин“. На клупама, постављеним рогозом или јастуцима, који се пружаху дуж зида, а и око предикаонице, сједе присутни огрнути у „Талет“, који на крају имађаше киге, и тихо се моле, покрећући главу и груди извјесном правилношћу.

Жене су одијељене од људи. Често стоје на вратима, држећи на рукама малу дјецу, и у тишини прате молитву скупљеног друштва.

Синагогу је посјећивао Исус и његова родбина. Они тамо долажаху суботом и у друге прописане дане. Као побожни Израиљћани, мољаху се они јутром, у подне и с вечера. Они, који би хтјели закон читати, сједали би пред пикрињу и „хазан“ би им дао свети свитак. По свој пријици је Исус у младости често долазио на то мјесто, да се моли и да чује Божју ријеч, која је свом садржином својом о њему говорила, а тајну њену ће он већ одређеног дана свијету открити. Сједећи у синагози, држећи свети свитак у руци, покривши главу, он је могао у писму видјети своје опредјељење, како пророци прорицаху. Он је могао разумјети одлуку тријединога Бога, у колико се односила на људски род. Он је могао дивити се дјелу искупљења, и у тишини, да се не зна, спремати се, да изврши вољу Оца свога.

Али ни један Равин није се могао похвалити, да му је био учитељ. „Ономе, у коме је сам Бог пребивао“ (Колош. 2, 9), није требало учитеља. Његов једини, прави учитељ био је живи Бог. Ми слушамо Божју ријеч тек из далека, као слаб одјек и с прекиданьем, многострућна хука буни је и уништује њен утисак. Исус ју слушаше беспрекидно; у свој пуноћи, јасно, живо, непосредно, без муке слушаше он звуке њезине. Она бјеше живо врело оних блага мудрости и науке, која у њему бјеху скривена; ова божанска ријеч бјеше најсвојственије лице у Исусу.

Матерњи језик Исусов био је сирохалдејски[1]). Изгледа, да Исус није говорио грчки. Јелинска култура није продрла у јудејски народ у Палестини; свакојако је она на нижи слој врло мало утицала.

Приликом јавних скупова у синагози, а и искуством упознао је Исус бједно стање, настраност, заблуде и шупљу науку учитеља свога времена. Он видје ту таштином надуте, који се отимаху о прочеље (Мат. 23. 6.). Он је слушао овдје охолог и частољубивог Фарисејца. Оваких Фарисеја могао си видјети и послије 18. стољећа у синагогама модернога Јерусалима, као што их је Исус видио: исти продрљиви изглед, исто оно оштро, обијесно око; он сматра себе за необично биће; он осјећа, да је савршен; он мисли, да све зна; можеш га о свему питати, али ништа не ћеш научити; он се држи библије, као да му је она Бог, а он да има монопол од свега, што од Бога долази.

Прве утиске у младости не можеш тако лако збрисати. Како код нас, тако и код Исуса те́же они схватити радње, ријечи и идеје зрелијега доба.

[1]) И ако је у ријечи Исусово класички јеврејски језик био мртав, ипак га *Јудеји* доста точно говораху. Народ је у обичним приликама говорио сиро-халдејски, што са старо-јеврејским стоји скоро у истом односају, као ново-грчки језик према старом, или талијански према латинском. Народни дијалекат рашио се у три гране: *јудејски*, који је највише личио на стари јеврејски језик; *самарићански*, који бјеше некъ мјешавина са халдејским; и *сирски* дијалекат. Галилејци си могао познати по његовом рођеном дијалекту, у коме нијеси могао чути грлених гласова.

Јудејац код васпитавања није занемаривао материјалну или друкчије речено земаљску страну: Сваки Израиљћанин, ма у који разред припадао, морао је учити какав занат. „Отац је обвезан“, говори се у Талмуду (Тозафот, у Kidduschin, с. 1) „сина обрезати, поучавати га у закону и одредити га једној струци.“ Овим ријечима обухватају талмудисте јудејско предање у погледу обичаја. Они, који нијесу дали дјеци својој који занат изучити, занемаривали су једну од највећих дужности. То је исто то, што и учити дјецу разбојништву, тако каже један Таргум (Талм. Вавил. у Кидушин, 2. а.). Позитивност и радиност очито се истичу овдје, а то је највеће обиљежје јудејског народа. Јудејац није никад познао, шта је то љеност, неосјетљивост и мекушна немарност, а то Европејца баца у чудо и обиљежава се као унутрашњи фатализам. Рад је Јудејцу свет и занат он високо цијени. Ово се обистињује код најзнаменитијих равина: Хилел и Акиба, два највећа јудејска научника, били су дрвосјече; рави — Јоанан био је цинелар; рави Исак Нанаха ковач. Исус, дрводјељин син, био је дрводјеља[1]), као и Јосиф, његов поочим. Он растијаше у радионици у послу и раду. Он зготовљаваше, говори Јустин, дрвене ствари: плугове, јармове и т. д. Он помагаше поочиму и живљаше од дјела руку својих, као прости занатлија.

Из дрводјељине радионице излази прави учитељ људи. Он чека, док дође његов час и остаје међу тим узор скромности и образац оних, о којима свијет не говори, који пред Божјим оком живе тихо и нечујно. Године њиховога живота мијењају се једнако једна за другом, једна је исто као и друга; све бива у тишини: бол и радост, рад и врлина. Далеко већи број људи живи овако. И ово није једна од незнатнијих одлика Христјанства, што оно простом народу за углед меће Спаситеља, који се у времену дјетињства, па и доцније у младићским годинама, одавао раду, свагдашњем раду, као и највећи дио људског рода.

Радионица код Јудеја није била дио куће. Трговци имађаху на тргу своје дућнчаре; занатлија имађаше близу куће кровињару за радњу.

Жена је остајала дома и живљела повучено, док је отац са одраслијом дјецом одлазио на рад. Она је жрвнала жито, спремала ручак, плела, ткала одијело, ишла на извор по воду и на трг, да купи, што је било потребно. Кад је било вријеме ручку и молитви, тада су се сви скупљали; заједно су ишли суботом и празницима у синагогу.

[1]) Ријеч τέκτων, која се на Јосифа односи, без сумње значи, да је он био дрводјеља. Латински преводилац означио је то ријечју „faber“; и у истини, кад се та ријеч узме сасвим просто без додатка, нема нигдје, ни у светим ни у апокрифним књигама, друго значење, него дрводјеља. Најстарији преводиоци су ову ријеч тако разумјели; cf. Justin, dial. c. Tryph. c. 88.

Ово је у подробностима спољашњи живот мале куће у Назарету, рода Исусова.

Не бисмо разумјели оно, што је најкарактеристичније, тако рећи физиономију живота Исусова, кад се не бисмо при описивању његове раније и потоње младости осврнули на спољашњу околину, на природу друштва, у коме он растијаше. Човјек је одвише и врло тијесно скопчан са грудвом земље, која га је родила и која га гледа, како расте и напредује, те мора имати на себи обиљежје њених особина.

Ми смо слични тлу, које нас носи. Наше уображење прима у себе боје неба, у коме се погледи наши губе. Највећма су обдарене оне душе, у којих је највећа хармонија са природом, у којој се развише. Ево сиптроумна књиженника, који је у штилу сачувао сјету дугачке, пјесковите морске обале, на којој је снове сливао при навали таласа; ено снажна човјека, који те опомиње на стрме брегове, у чијој се близини родио, на хучне потоке, које је посматрао, како јуре. Ко није дуго гледао небо на истоку, земљиште у Палестини, брда назаретска, тиверијадско језеро, тај никад не ће појмити спољашњи изглед, у коме се Исус појавио, боју, коју је он својим мислима дао, слике, којима их је украсио, и свјежу изворност његових упоређења.

Исус је доста година читао у природи, која окружује Назарет, као у каквој богоданој књизи. Ту се дивио Он љиљану и другом цвијећу (Мат. 6, 28; Лук. 12, 27), као и смокви, која у прољеће доноси свој први род. Ту видје Он, како жито зрије (Јов. 4, 35), како се лоза реже, да чокот родније буде (Хебд. 15, 2), како блуде залутале овце (Лук. 15, 44; Јов. 10, 1), како гоне стадо на ноћиште. Ту видје Он, како лукави шакал трчи у јазбину (Лук. 9, 58; Мат. 8, 20), како се орао и соко јате, да плијен прождеру (Лук. 17, 37; Мат. 24, 28); ту посматраше Он, како се сунце у јутро и вече румени, предсказујући лијепо или рђаво вријеме (Мат. 16, 3), и како набујали потоци разнесу кућу, која је на слабом темељу назидана (Мат. 7, 47; Лук. 6, 49).

Узалуд ћете тражити на земљи мјесто, које би било мирније и питомије, усамљеније и свјетлије, подобније за прикупљање духа и свјежине. Кад се успнете на који од оних брежуљака, који опкољавају градић, онај на пр., над којим данас влада Вади Наби-Сапд, укаже вам се величанствена и безгранична слика. На сјеверу се пружају галилејска брда, иза ових диже се небу осамљени високи Хермон, а на њему се бијели вјечити снијег. На истоку лежи Тавор на поноситом свом подножју и ланац Адилунски шири своје зелене косе. На југу је мали Хермон, брегови од Гелбоје, па онда Самаријански, а

по задњи окомити врхови Јудеје. Сасвим близу простире се равница Ездрелон, пуна цијетног шаренила, на се прелива као перзијски ћилим, што преко њега прелијећу облаци са љубичастим својим сјенкама. На западу се заплавио ланац кармилске планине, а с њим још плавље море, у коме се огледа сунце на заласку. Читав се свијет укаже посматрачком оку; и радо представљамо Исуса, како се на овоме вису моли своме Оцу и гледа непрегледну земљу, као поље, које ће Он једном освојити и обдјелати.

(Свршиће се.)

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Настављак.)

Да се вратимо дакле тамо, гдје смо ријеч прекинули. Тамо смо казали, да брак има велику важност и морално достојанство. Казали смо још да за одрицање и уклањање од брачнога живота треба велике смотрености, а за ступање у исти треба велике пажње. Сада пак, прије свега враћамо пажњу на питање о моногамији (једноженству) и полигамији (многоженству). Историја зна и за једну и за другу. У времена прије Хришћанства, полигамија је постојала не само код незнабожаца, него и код преставника избраног народа: сјетимо се само старозавјетних патријараха, јеврејских царева и т. д. Полигамија је у хришћанска времена, осим незнабожачких народа, остала само код неких секата. Она потпуно влада у мухамеданству. У незнабожачком свијету моногамија је била у опште ријетка и изузетна појава и њу је Хришћанство сасвим утврдило. Полигамија је са моралног гледишта појава рђава, а тако исто и полиандрија (многомуштво). А да је тако, о томе се је лако увјерити. На зашто се човјек незадовољава са једном женом? Једино из узрока тога, што су њиме сасвим овладали тјелесни осјећаји, које би он требао смиравати и укрочавати, а свакако стегнути. Попуштање тјелесним жељама не слаже се са захтјевима моралнога закона. То је било једно. А за тим смо говорили о љубави, као начелу које састављ мужа и жену у једну цјелину, нарочито с духовне стране. И сада питамо: каквим начином може неки човјек бити једна цјелина у једно исто вријеме са неколико бића? Може ли се ту говорити о једном тијелу, које би сачињавао муж и неколико жена? А шта да речемо за саму љубав? Је ли она у правом смислу могућа између

мужа и више жена? Пошто у оваким случајевима преовлађују једино тјелесни осјећаји, то разумије се, љепша и млађа жена претпоставиће се ружнијој, старијој и т. д. Да и не говоримо о обичним људима, него узмимо само за примјер односај праоца Јакова према Лији и Рахиљи: особите симпатије Јаковљеве, као што се зна, биле су на страни посљедње и то једино из напоменутих узрока. То је све при полигамији сасвим и природно. А ако би се баш и нашао таки човјек, који би цијенио код својих жена само њихова душевна својства, то и у томе случају, не би могло бити једнаке љубави мужа према свима женама, јер и та душевна својства код различних жена нијесу једнака. А и међу самим женама природно је да се рађа завист и мржња једне према другој, непријатељство и тајно и јавно, а све у цијељи да једна од друге отргне мужа и т. д. Зар је то појава, која се може жељети и одобрити са моралног гледишта?! Жене се не цијене у полигамији онолико, колико то захтијева њихово право човјечанско достојанство, већ су у рукама мужа, као средство за задовољавање његових похотљивих, тјелесних пожуда, и према томе своде се на степен робиња као какве осуђенице. Све то ми и видимо на пр. у мухамеданству. Под таким условима, породице у строгоме смислу и не може бити, — онога моралнога значаја брака, о коме смо говорили, такође бити не може... Хришћанско учење, које у своме расуђивању о човјечанском достојанству не прави никакве разлике између мужа и жене, сматрајући моралну природу и висину исте, као потпуно једнаку и код једног и код другог, већ по томе самом хришћанско учење не може одобравати полигамије, јер се тада о истовјетности моралнога Ја мужа и жене не би могло ни говорити. И заиста, у новоме завјету имају само мјеста расуђивања у корист моногамије. На пр. св. апостол Павле савјетује свакоме, да неби падао у блуд, нека има жену (а не жене) и свакој да има мужа (а не мужеве), да једно другоме указује дужну љубав, да обоје престављају собом једну цјелину, у којој један члан без другога не може ништа предузимати и т. д. (1 Кор. VII, 2 и даљи наредни стихови). Нећемо ни говорити, да полигамија иде сасвим против саме природе и њезиног предназначења. У природи ништа нема, на основу чега би човјек имао право на полигамију, већ на против има свега више, што говори у прилог моногамији. У томе се баш смислу исказује и та околност, што је општи број људи раван општем броју жена. Ако је пак понекада број жена овдје или ондје нешто већи од броја људи, у томе није крша природа, већ животни услови у каквим се налазе људи и жене, ушљед којих се број људи смањује у сравњењу са бројем жена. И када је дакле општи број људи и жена подједнак, онда је јасно шта хоће тиме

да рече природа: по њезином је предназначењу сваки у опште дужан ступати у брак, — и ето дакле природа даје свакоме односни субјект (личност, а то једну а не више!). Једном ријечи, неприродност полигамије, то је нешто јасно, о чему не треба даљега објашњавања Полигамија је дакле неприродна појава. Из тога се и види, зашто она проузрочава пошљедице, које смо горе напоменули.

*

Ми смо довде разјаснили, да брак има велики значај ..., да за уклањање од њега морају бити потпуно основани разлози, и да је само моногамија морално добра појава. Сада пак расматраћемо како треба гледати на о к о л н о с т и, које претходе и спроводе сами факт склапања брака. Тих околности има у опште много. Овдје имају важност лична својства особе, са којом се жели ступити у брак, породични и друштвени положај, материјално стање, убјеђења и остало. А разумије се, да у сваком засебном случају не показују се све набројане околности, већ само једна или неколико их. Које пак од тих околности могу бити оправдане са моралне тачке гледишта, то је већ јасно и при првоме погледу на њих. Који човјек намјерава ступити у брак, он је с обзиром на велику циљ и важност брака морално обвезан, да бира тако лице са којим би он најбоље и најлакше могао, подударајући се у свему с њиме, остварити праву (а не привидну) циљ брака. И због тога треба код лица, са којим се намјерава у брак ступити, гледати да на првом мјесту буду у довољној мјери жељена унутрашња својства. А када иста постојала буду, тада се већ из раније може јамчити за будући успјех брачне везе. Но како се човјек састоји из тијела и крви, то се он и не може отрести да у даном случају на њега не утичу и спољашње особине лица, са којим жели ступити у брак. То је напошљетку и природно, против чега морални осјећај нема шта рећи. Само је жељети, да то не преовлада и да недобије пресудни значај код онога, који тражи брачнога друга, те да му се ушљед тога не омакну из вида сви унутрашњи недостаци особе, коју узима. Пошљедице од таких појава познате су нам свима. Како пак онај, који себи тражи брачнога друга, може због своје младости и неискуства пасти у погрешку и преварити се, то је нужно, да се обрати за савјет својим родитељима, или у опште сродницима[1]). Но при свему томе крајност се не може одобрити т. ј. да онај, који ступа у брак, не управља се ни мало својим осјећајима и убјеђењима, већ само по упуствима и назорима других, као што је то до скора било у нас, и као што се то и сад по негдје код нас дешава.

[1]) I. Сирах. III. 9: Благословіи отчи оутвержденіе домы чадъ, клятва же матерня искорененіе до основанія. Ово треба да имају на уму лица, која ступају у брак. Она су дужна молити своје родитеље за савјет и благослов.

Речени услови: процјењивање унутрашњих и спољашњих врлина код лица, које се за брачнога друга узима, као и симпатијâ, које ушљед тога постају међу објема личностима — то све треба да постоји и да има мјеста, када се говори о браку, као моралној и доброј појави. Све остале појаве, које се не могу подвести под ове околности, нијесу нормалне. Нећемо већ ни говорити о данашњој грамзивости за „миразом", при чему се обично дешава тако, да се управ муж и жени са тим „миразом", а жена, коју узима, у самој му је ствари, као додатак томе миразу, и то често неповољни додатак. Да се таква грамзивост за миразом, која се уз несрећне бракове догађа, не слаже са моралом, јасно је већ и на први поглед. Зар ту може бити мјеста љубави, бризи о васпитању дјеце и осталом?! — Нека опет лица, која ступају у брак, стоје више пута у више-мање блиском сроству. И ти бракови нијесу такође нормални. У најстарије вријеме, када се сво људство састојало само из једне породице, такви бракови нијесу се могли избјећи, и оправдавали су се понекада тиме, што се није желило, или управ што се је бојало довести у своју кућу шкодљиви (на пр. незнабожачки) елеменат. Но у хришћанска времена не може се тако што за умјесно признати. Људство се је данас толико намножило, да већ нема ни најмањег разлога склапати бракове међу сродницима. Шкодљивост бракова међу блиским сродницима, доказана је многобројним проматрањима, која су у томе погледу чињена. Речена проматрања говоре о закржљавању таквих породица, јер се једна крв не освјежава другом, новом, — о рађању, у таким породицама, дјеце са највећим умним недостатцима и т. д. О таковим доказима, који су строго са науком потврђени, мора се водити рачуна. — Даље, бивају још бракови између особа неједнаког доба. Често се догађа, да какви прежицијели сластољубац ступа у брак са младом дјевојчицом, а већ обратни случајеви рећи су т. ј. да младић узима какву средовјечну или стару жену. У оваким случајевима, већ због самих физичких разлика, не може ни бити говора о нормалним односајима међу супрузима. И баш у таким приликама најчешће се и догађа супружко вјероломство. Супрузи, који по своме васпитању припадају разним временима, обично су једно другоме страни и неразумију једно другога. У томе је и велики извор свакојаких несугласица међу њима. У случају рађања дјеце, обично прије пунољетства дјечијег умире или стари отац или стара мати; и дјеца на тај начин остају без потребнога руковођства очевог или материног. Примјетимо овдје узгред и то, да са овим одговарамо и на друго питање: о браковима између особа, које су једнаког доба, али сувише престарјеле. У осталоме, код таких дјеце а према томе и праве породице ријетко и бива. Такови

супруги најчешће остају без дјеце, и циљ брака остаје не остварена. Но да се вратимо, гдје смо ријеч прекинули. Против бракова међу особама различнога доба устаје и медецинска статистика, која са цифрама доказује штодьивост мијешања старе крви са младом. Међу околностима, које могу постајати при склапању брачне везе, показују се још и друге: неко на пр. нада се да помоћу брака добије извјесни положај у друштву, неко опет мисли да се браком избави од различних својих неприлика и т. д. Но све те околности нијесу чисте нити моралне, и о њима не треба опширније ни говорити. — Поред тога може се још десити несразмјерно велика разлика у степену душевнога развитка и образовања. До чега пак то може довести, сасвим је јасно. А међу тим такове и сличне појаве потпуно су могуће тамо, гдје сав интерес брака лежи једино у случајним, спољашњим моментима... У осталом, довољно је о свему томе!

(Наставиће се.)

Зашто злочинци не признају своје злочине?

Расправља: **Ј. Гргуревић,** свештеник казнионе.

Као свештеника осуђеничког, врло ме је занимала појава при вршењу моје службе, да огромна већина осуђеника не признају злочина, због којих су осуђени, и то ме је принудило, да о томе питању мало дубље промислим.

Чувени италијански лијечник Ломброзо, држећи нађа, да злочинци не признају своја недјела прије осуде из страха према казни, вели, да злочинци, који се осуде и отправе у казниоиицу на издржање казне, пред свештеником и лијечником не крију свој злочин, јер, вели, немају за то узрока. Али ја у току моје досадашње свештеничке службе у казниоиици, не могох се до сада о томе увјерити, него би ушљед мога досадашњега искуства, могао прије тврдити, да они, који пред судом не признају, не ће ни у казниоиици свог злочина признати. Истина да има овдје и изузетака, али ти су врло ријетки. У току мога службовања у казниони од скоро 3 године, ја сам наишао на један једини случај, да је осуђеник у казниоиици признао, док је пред судом свој злочин тврдокорно тајио. Да су злочинци пак тврдокорни у непризнавању свог недјела, кад га једном пред судом од себе одбију, видјећемо и из једног примјера, кога описује г. Ј. Томић у својој књизи „О узроцима злочина". Он вели: „Прије неколико година дође неки од судија да посјети пацку казниоиицу. Наишао је на једнога „познаника", кога је на годину дана прије тога осудио. Неко вријеме забављао се с њим лијепо и доброђудно, те му на-пошљетку рече:

„Но сад немаш више узрока да тајиш, знаш и сам да си своје примио и да ти нико не може повећати казне. Кажи ми дакле истину: Јеси ли био крив?“ — Осуђеник га погледа, диже три прста и рече: „Тако ми Бог помогао невино страдам!“ Они, који су били близу, кажу и да се заплакао, и судија је био очигледно збуњен. — Но тај се човјек, вели он на даље, хвалио не само том крађом, него и са 50 других, те кад га питах: „А што му нијеси казао истину, кад се толико пече?“ — он одговори: „Е па баш за то, што се пече. Ви'ш ти њега, дошао он мени да похвата крајеве.“

Сама пак природа овог питања упућује нас да изворе за њ потражимо у самоме човјеку и у околини његовој. Сваки производ друштвенога рада код човјека има свој заметак у њему самоме или отуда, што га је у природи наслиједио или пак отуда, што га је у друштву, у коме живи, стекао. И непризнање злочина је производ душевне радње човјечје, те и његови прави узроци морају лежати с једне стране у његовој природи, а с друге у његовој околици, у којој живи. Узроци ти, дакле јесу, урођени или стечени, једни су у природи, а једни у васпитању. У урођене узроке за ово долазе: *склоност, инсшинкш* и *сшид*, а у стечене: *васпишање* и *навика*. — Оно, до душе, сви људи имају те особине код себе, али нијесу код свију све и у једнаком степену развијене.

1. Да урођеност у опште код људи игра велику улогу, о томе нема сумње; рађа се са човјеком, предаје се с кољена на кољено и због многих својих узрока код једних бива у једном правцу јача, а код других слабија и обратно.

У претпрошлом вијеку наука се много бавила о природном наслијеђу у опште и обогатила се врло многим и важним проналасцима. Наука, која се о овоме бави, стоји у свези са филозофијом и за нас је врло важна: јер нам пружа кључ, да помоћу њега отворимо врата оних великих филозофских проблема, које нам некад изгледаше нескватљиве, а данас казују нам, којим начином Премудрост Божја пружи људима савршенство над осталим створовима земаљским.

Да је урођеност важна, знали су људи још из најстаријих времена; јер знамо, да су вазда при бирању домаћих животиња за приплод узимали најљепше, најјаче и најздравије. Чувени њемачки филозоф Бурдах вели: „Заиста поријекло више има на нас утицаја, него и једна сила с поља“, наводећи, да се и душевне особине човјека наслиједују онако исто, као и тјелесне. И збиља, кад радо признајемо, да се може родити пјесник, сликар, филозоф и т. д., зашто се онда не

би могао родити човјек и са способношћу, да радо гријеши и да те своје гријехове и не признаје?

До Гала вјечином је у свијету владало мишљење, да се сви људи рађају на свијет са једнаким способностима душевним и да од њештог васпитања зависи, да сви људи буду и једнако добри. Но Гал, бавећи се френеологијом, истаче начело сасвим овоме противно, а то је, да човјек мора бити и остати онакав, какав је и дошао на свијет, што значи, да човјек душевне наклоности не тече у свијету, него да их рођењем собом доноси на свијет, и да се ове касније ни чим измијенити не могу.

Но и та Галова наука није се дуго одржала. Ломброзо исправља Гала и тврди, да разне неприлике и рђава друштвена уређења стварају и рђаве људе, али признаје и то, да велики дио злочинаца гријеши и за то, што у себи има урођени нагон о томе.

Како се склоност ствара у човјечјој природи?

Кад човјек буди из ког узрока дуго понавља неку радњу, развије и усавршн онај орган, којим ту радњу извршује више, него други, и због тога тај посао касније лакше ради него други. Тако на пр. ковачу је лакше лупати маљем, него носити вреће, а носачу опет лакше носити вреће, него рукама држати за плуг и т. д. И као што се извјесним физичким радњама више развију они мишићи или органи, који ту радњу извршују, него други, тако и извјесним душевним радњама више се развију дотичне групе нерва, него друге, те у томе правцу и душевне радње бивају лакше и савршеније, него у другом. Овако мало по мало навикнуте радње преносе се с оца на сина; јер отац, који је имао неке нерве, или органе извјесним радњама више развијене, него друге, предао је то донекле и своме сину, и тиме је овај за тај посао постао способнији, само ако га је и он наставно радити.

Све душевне радње бивају или непосредним кретањем нерва или воде поријекло из негдашњег покрета истих. И непризнавање злочина није ништа друго, до извјесна душевна радња, која има свој зачетак у негдашњем покрету извјесних тих нерва. Јер ако је неко тако рећи, несретан био, те често у зло западао и за то га закони често прогонили, а он у таком стању довијао се, како ће ту своју злу судбину олакшати, зар до некле ту своју навику и на свога сина да не пренесе? Кад признајемо да отац своју извјесну душевну особину, коју је дугим вјежбањем нерва добио, преноси и на своје дијете, дошљедно онда морамо признати, да и непризнавање, које се дугом навиком стече, исто тако мора превијети и на своје потомство. Пре-

нашање ово може бити старије и млађе. Млађе је оно, које је пренешено од једнога или два кољена, а старије, које је од више кољена. Млађе се назива *склоност*, а старије *инстинкт* или *нагон*. Вриједно их је разликовати за то, што ријаве особине, које долазе по склоности, лакше се лијече, него оне, које су по инстинкту.

2. Како већ рекосмо, *инстинкт* долази оним истим путем, којим и урођена склоност, а разликује се тиме, што има старије поријекло. Особине човјечје, било тјелесне или душевне, све, што се буду више преносиле с једнога кољена на друго, вићаће се у све већој мјери и толико се сроћавати с човјечјом природом, да ће постати њеном својином тако, да се на пошљетку не ће моћи ни чим искоријенити. И то је онда у правоме смислу инстинкт. Инстинкт је радња, која врши свој посао без човјечје воље и свијести, и у главноме служи на одржање човјечјег живота. Погледајмо мало дијете, које још нема ни свијести ни воље, како зна сисати, кад је гладно, и плакати, кад га нешто тишти у колијевци. По томе истом видимо, да и животиње, које немају свијести, плаше се и бјеже испред ловца, од кога им прijети опасност. Инстинкт је дакле неразлучив од човјечјега организма.

Питање је сада, какву везу има непризнавање злочина са инстинктом?

Злочинац, који се ухвати и метне у окове, лишен је слободе и свега, чим би могао себи помоћи. Једина помоћ за њега је сада у његовим очима непризнавање или читавог чина или појединих околности у њему. Инстинкт је радња без свијести и без воље, а овдје учествује и једно и друго, т. ј. он зна, да одриче и хоће да то чини; и по томе рекли би, да инстинкт нема своје улоге у непризнавању злочина. Али опоменимо се овдје, да инстинкт има задатак да одржава живот, да је он главни мотор у борби за опстанак живота, а казна да је у очима злочинца скоро ништа мање, него смрт, па било то по његов морални или физички живот, и онда ћемо и нехотице признати, да и инстинкт у неку руку има своје улоге у непризнању злочина. Зар злочинац, који се плаши казне, било то у моралном или физичком погледу, кад се с њим говори о његовом недјелу, зар да не изгуби свијест о томе, да ли му треба говорити истину или не? Тако бива и са непризнавајућим злочинцима, који се страше казне или у казионици строжијег дисциплинарног поступка, хотећи себи помоћи, а незнајући се у томе другим чим послужити, до непризнавањем или читавог чина или извјесних околности у њему.

(Свршиће се.)

Разно.

Православна чешка црквена општина у Бечу издала је проглас, којим позива све Словене, да ју прилозима потпомогну у циљу, да се у Бечу подигну православна чешка црква и „гостински дом“, у ком би сви Словени, који у Беч долазе, могли осим међусобног познавања, користити се за јефтин новац и свима удобностима, које би им гостопримство у томе дому пружало. Чист приход тога дома намењује се издржавању православне чешке цркве и школе у Бечу. Прилози шаљу се на председника православне чешке црквене општине бечке F. Šohaj Wien IV. Schleifmühlgasse 3. „С. С.“

Седаметогодишњица манастира Хиландара. Српски калуђери спремају се да свечано прославе седаметогодишњицу манастира Хиландара у Светој Гори. У мјесецу јулу отићиће нарочито изасланство у Свету Гору да у славној задужбини Хиландару прославе овај значајан дан, који ће бити посвећен неизгладљивој успомени величине и побожности онога доба, кад је „бјел Вилиндар“ постануо. „Ц. Гл.“

Енглези и православље. Енглески листови јављају о једном кораку за приближење англиканске цркве св. православљу. Енглески надбискуп од Кентерберна послао је англиканског бискупа од Солзберна у Цариград, да поднесе васељенскоме патријарху Константину молбу, да православна црква призна, да канонички приједи крштење и причест, које изврше англикански свештеници на Истоку. Васељенски патријарх одговорио је, да тај предлог догматичне основе православне цркве, те да изискује зрело и дубоко расуђивање. Англикански бискуп посјетио је у истој јмисији ерусалимског и александријског патријарха а католици гледају у предлогу један корак од стране англиканске цркве, да се приближе православној цркви. „С. С.“

Прелаз Несторијанаца у православље. Депутација Сирохалдејских Несторијанаца дошла је почетком ове године у Петроград, да моли св. Синод, да прими Несторијанце у православље. Депутација та састајала се из Епископа Мар-Јоне, Архимандрита Илије, свештеника Георгија Бецанова и Сергија Бадалова и ђакона Јакова Бабаланова. Св. Синод примио их је и прелаз њихов по засебном чину „Како треба примати оне који прелазе у православну цркву из несторијанства“ извршен је на Благовијести о. г. у Александро-Невској лаври у Петрограду. Ови Несторијанци јесу персијски поданици.

Мокрањчева литургија у Русији. Литургија, коју је компоновао српски композитор г. Стеван Мокрањац и која се редовно пјева у саборној цркви у Београду, добила је приступа и у Русији, Руски св. Синод прегледао ју је и дозволио, да се и тамо може пјевати.

Православна српска манастирско-црквена штампарија. Свештеници монашког реда у краљевини Србији, на једном свом скупу ријешили су, да се оснује у ком манастиру у краљевини Србији једна штампарија за штампање црквено-богослужбених књига. Ово подузеће имало би се остварити новчаним судјеловањем свих манастира и црква православно-српских у цијелом Српству, те је у тој намјери и издат позив на уписивање акција. Једна акција стаје 50 динара у злату.

Јубиларна изложба у Бечу. У славу педесетогодишњег владања Његовог Апостолског Величанства Цара и Краља Франца Јосифа I. отворена је изложба у Бечу 25. априла о. г. свечаним начином. Опис те свечаности доносимо по „Сар. Л.“: „Данас је Његово Величанство свечано отворило јубиларну изложбу у Пратеру.

Цар-краљ се у $2^1/_2$ сата по подне извезао из цареког двора и ова вожња бјеше прави тријумфални поход. Од двора па до Пратера стајаху по свечано окићеним улицама у редовима хиљаде представника разних друштава, корпорација и свијех ветеранских друштава у Аустрији, даље огроман број свјетине, која је неописивим одушевљењем клицала Њег. Величанству чим би га угледала. Људи махаху шеширима, женскиње махрамама, из свијех прозора лепршаху се бијеле махраме љубљеном владару у поздрав, на којег је ова бурна овација становништва очевидно дубок упечатак учињела. Њ. Величанство пратило је ову овацију потпуном пажњом и непрекидно је отпоздрављало салутирањем десно и лијево и погледом у вис на околне прозоре. И само вријеме, дотлен кишовито, послужило је у часу ове овације веома пријатно. Према јужној капији у Ротунди изнутра стајао је царски чадор, пред којим чекаше на окупу велика чета сјајне господе позваних гостију у фраковима, сјајним војничким и државним униформама, првеним свештеничким талирима, а поред њих шарне народне ношње пољских и угарских великаша и стране дипломације. Пред јужном капијом дочекао је Његово Величанство покровитељ изложбе надвојвода Отон са предсједницима и директорима одбора за изложбу и увео владара у јужни транспорт Ротунде. Послије представе главних особа изложбе и разних депутација стигло је Њег. Величанство, до царског чадора у Ротунди, гдје је надвојвода Отон поздравном бесједом замолио Њег. Величанство, да благоизволи отворити изложбу. На овај поздравни говор одговорило је Њег. Величанство овако: Радујем се, што у оквиру ове изложбе могу да угледам отачаственe тековине душевне и материјалне културе састављене у једну слику — у слику, која пружа пријеглед неуморног и веома успјешног дјеловања у минулим деценијама, која оправдава очекивање, да они кругови који су позвани да судјелују у напредном развитку на културном и привредном пољу, приступају рјешавању великих задаћа будућности творилачком радошћу свјесни свога циља и препуни надања. Захвалним срцем примам мени спремљену овацију вазда посвједочених родољубних осјећаја. Ја ћу и даље обраћати моје старање томе, да снажно подупирем све оне тежње, чије успјехе посвједочава ова изложба. С овијем проглашујем јубиларну изложбу за отворену. — Иза овијех ријечи разастрео се застор, који је дијелио царски чадор од унутрашњости Ротунде, војене капеле засвираху царевку, а Ротунда забруја од клицања силне свјетине у њој, која је напунила Ротунду, а истом сада изишла на видјело. Цар-краљ је очито дирнут неко вријеме посматрао ову одушевљену свјетину, а за тијем је ставио клобук на главу и послије кратког опроштаја са дипломатским зборем наступио разгледање изложбе у пратњи обају предсједника. Кроз цијели простор изложбе пратило је Њег. Величанство одушевљено клицање сакупљене публике. Кад се Цар-краљ при свршетку својег пролаза унаоколо по изложби опростио од покровитеља и обадва предсједника рекао је: „Изложба је одиста величанствена. Ја ћу је, чим се вратим из Будимпеште, опет походити". Уз бурно клицање вратило се за тијем Његово Величанство у двор".

Са скупштине о избору пароха мостарског. У октобру прошле године умро је пошљедњи вишегодишњи парох мостарски Ивезић. Иза смрти његове остала је парохија мостарска од 835 домова а 3650 душа без свештеникâ — пароха. Сјутри дан по смрти Ивезића четири трговца мостарска отиду управо на окружну област и замоле, да им се дозволи сазвати скупштину ради избора пароха. Митрополита ни конзисторију нијесу ни тражили. Окружна област упутила их је Митрополиту, да се договоре. Међутим између себе договоре се и изаберу за пароха свештеника

у Сарајеву Стеву Трифковића. У овоме смјеру пођу по чаршији од дућана до дућана, стану купити потписе за истог и накупе потписа 185. Овакав избор са потписима доставе митрополији у Мостару. Митрополит односно конзисторија несхватише овакав избор као оправдан ни досадањим обичајем мостарским нити праксом икоје данашње обласне православне цркве; него га у интересу мира и љубави схватише као први корак у договору ради намјештања пароха мостарског. Тим поводом позва Митрополит у свој двор неколика грађанина мостарска, и то већином чланове распуштене мостарске црквене општине, да се са истима договори и припреми, што је потребно за сазив скупштине о избору пароха. Позвани не хтједоше доћи него по једноме изасланику поручише Митрополиту, да доћи неће, ако буде Митрополит кога другога звао од Мостараца, кога они неће и буде се Митрополит без знања њихова с другим грађанима договарао. На ово није Митрополит могао пристати ни ограничити се, да избор буде препуштен деветорици људи, па да они сами то извађају. Он је изасланику оне деветорице позваних категорично изјавио, да он жели и хоће, да сви грађани и парохијани мостарски, сав народ приступи избору пароха. Доцније Митрополит је позвао већи број грађана — њих 16 као шири одбор и то из свију странака, да барем с њима утаначи програм за скупштину, кад није могао с оним првим, који су били већ чланови црквене општине распуштене. Ови доцније позвани одазвали су се позиву осим неколицине, који су у пошљедњем часу наговорени одустали да дођу. Позвани, који дођоше, радосно прихватише племените и мирољубиве тежње и жеље Митрополитове. Доцније изјалови се и ови покушај услијед агитација извјесних, којима није стало, да се дође до реда и мира у цркви. Од оног доба почињу у Мостару сахране мртваца без свештеника, без икаква обреда црквеног и хришћанског, без огласа мртвачког звоном и ако је позван један јеромонах и привремено намјештен, да врши богослужење у цркви и на позив вјерних, да им врши душестарателске потребе. — Приближио се часни пост, а грађани мостарски никако да се сложе међу собом у сазиву скупштине и избору пароха, премда им је Митрополит оставио одријешене руке, да сами сазову и руководе скупштином и избором пароха; уступио им је највише право. Најпослије био је приморан Митрополит да сазове скупштину пошто је таким начином искључен сваки приговор са извјесне стране, да се Митрополит мијеша у права и обичаје народне. Ова би сазвана 22. фебруара о. г. За исту добише позив сви домаћини парсхијани, око 300, али их је и без позива дошло око 100, јер је оглашено у цркви преко службе, ако је когод заборављен позивом, слободно му је доћи на скупштину. Скупштину је отворио Митрополит најприје молитвом, па говором, у коме је препоручио народу мир, слогу, љубав међусобну и према цркви. Позвао је народ, да изабере најприје између себе предсједника скупштини, перовођу и два три члана као одбор, који ће руководити радом скупштинским, па да изабере парохе, а затим да му избор доставе на потврду. На овај говор одвратио је бивши предсједник црквено-школске општине, да они не примају скупштине нити ће бирати парохе, док је у скупштини владин повјереник и док не добију права народна, јер чекају одговор на меморандум. — Митрополит на ново позове скупштину, да бира парохе, јер се без свештеника не може. — Бивши предсједник црквене општине опет одговори: „Без свештеника могу и на даље бити, не требају им обреди црквени, у цркву не ће, све док буде влада управљала иметком црквеним и школским!“ Послије овога остави дворану скупштинску са својима и удаљи се. Тако би и прође скупштина.

Књижевне вијести.

Блаженоупокојеном Архиепископу Београдском и Митрополиту Србије, Михаилу у спомен. Ријеч на парастосу у Саборној цркви Новосадској 15. фебруара 1898. Говорио протопрезвитер Јован Вучковић. — Цио прилог ове књижице иде на споменик Митрополиту Михаилу. Штампано трошком А. Пајевића. У Новом Саду у штампарији Ђорђа Ивковића 1898. — Цијена 8 новчића.

Извјештај о раду и стању панчевачке српске православне црквене општине за годину 1897. Подноси црквени одбор главној скупштини сазваној за 19. априла 1898. XIV. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. — Из овог извјештаја види се да ова општина управља поред црквеног и општинског иметка, још са 20 разних фондова односно заклада основаних за просвјетне и хумане циљеви. Укупно стање свих тих институција према прегледаним и одобреним рачунима у сравњењу са годином 1896. увећало се у 1897. год. са 11.205.78 фор.

Зашто се у нас назарентство шири и како би то могли спречити. Расправа Владимира Димитријевића катихете у Пешти. Наградила „Матица српска“ са 150 фор. из фонда Јована Наке В. С.-Миклушког. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду 1898. Цијена је књизи 1 фор. и 20 новч.

Српски Магазин. Годишњи часопис за 1897 год. за поуку, забаву и књижевност (са двије изворне слике) уз сарадњу српских књижевника издаје и уређује игуман Дионисије Миковић. Година II. Српска Дубравачка штампарија А. Пасарића у Дубровнику. Цијена за претплатнике 1 фор., а дућанска фор. 1.50 новч. Чист приход намијењен је фонду „Српског гласа“.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 1334 ех 1898. 3—2
Реф. I., бр. 505.

Едикт.

На молбу Ане Гавриловића рођене Јовановића, из Приједора, овијем се позива Божо Гавриловић, члан Тиријеве позоришне дружине, да се писмено или усмено пријави овом духовном суду, и свој одговор на тужбу супруге стави, јер ће се у противном према односнијем прописима и без њега даље поступити и заподјенути брачни процес на основу прибављених доказа ријешити.

Рок пријаве одређује се до конца августа о. г.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. маја 1898. Бр. 10

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Произведење. Коста Ковачевић, парох и надзиратељ протопрезвитерата бихаћког, произведен је 14. маја ове год. за протопрезвитера цркве св. Тројице у Бихаћу.

НЕЗВАНИЧНО.

Младост Исусова и васпитање.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Свршетак.)

О дугачком низу година, које је Исус провео у Назарету, јеванђеље не говори ништа. Свети Лука са неколико потеза карактерише општу физиономију; али Божји промисао хтио је, да његов Христос остане сакривен.

Једна једина чињеница даје нам, да слутимо, шта се догађало у души Исусовој, за вријеме младости његове.

Дванаеста година у животу младога Израиљћанина завршује једну епоху. Од тога времена он самостално ради; сам лично одговара за своја дјела; није више под старатељством општине израиљ-

ћанске, него бива чланом њеним и обвезује се вјерно чувати прописе закона. Римљанин облачи се у тогу virilis, млади Израиљћанин постаје син торе. Он већ почиње носити на челу и мишицама, при вјерским свечаностима по Мојсијевом закону, т. зв. филактерије или изреке из закона. У покајним данима морао је постити, а о великим празницима — Пасхи, Педесетници и празнику сјеница — ићи у Јерусалим на молитву.

Исус је имао 12 година. Његов поочим га је одвео у назаретску зборницу, те је тако постао члан ондашње општине. Дадоше и Њему као и другима његових година на „Сабат-тефилин"-у ремење молитвено. (То бјеху мале пергаментне пруге, које су ремењем причвршћене биле на мишицама и глави, а садржај им је био нека мјеста из пете књиге Мојсијеве о љубави према Богу и благослову, који почива на оном, који вјерно чува закон, као и двије друге изреке из друге књиге: о Пасхи и о откупу првенца. V. Мојс. 6, 4—5; 11, 1—20; II. Мојс. 13, 1—10; 13, 11—16). Његови родитељи су, као добри Јудеји, сваке године о празнику Пасхе ишли у Јерусалим. Исус их је пратио. То је био послије дјетињства му први корак у животу његову и први свети рад, којим је доказао, да је покоран закону.

Ова побожна путовања у свети град и храм, чине једну црту народнога и религијознога живота јудејскога државнога грађанства. О три највећа празника бјеху четири цесте, што воде Јерусалиму, препуне каравanима. Ове цесте вођаху из Египта кроз пустињу Газу и Хеврон; из Переје кроз Јорданску долину, Јерихов, Витанију и Маслинову Гору; са запада кроз Јопу; а из Дамаска, Ливана и Сирије кроз Сихем.

Из свију градова јудејских из цијеле свете земље, из најмањих села и најудаљенијих земаља долажаху кроз све вратнице хиљадама хадија. Јосиф броји гомилу, која се у сличним приликама тискаше цестама и предграђем Јерусалима, па не мање од два милијуна. Пјевање псалама прати ове гомиле. Било је одређених мјеста за одмор. Галилејци, који су кроз Самарију путовали, радо су се задржавали с оне стране Сихема и студенца Јаковљева, у Аин-ел-Харами, пошљедној етапи пред Јерусалимом. Долина се овдје сужава и прави полукруг. Путања је исушено корито једног потока, који се напуни само кад је бура и пљусак. С једне стране диже се шиљаста стијена, из које бије извор воде хладне; а са друге стране има узвишење, које се диже постепено, као какав правилан Амфитеатар или циркус. Мјесто је усамљено, дивље, пуно туге. Често се чуо овдје одјек јеврејских пјесама, кад су ови у нестрпљивости жељи својој маха давали, да већ једном виде Јерусалим и дом Божји.

Као што кошута тражи потоке, тако душа моја тражи тебе, Боже! Кад ћу доћи и показати се лицу Божјему?“ (Пс. 41). Тако пјеваху они.

Послије путовања још од једно 2 сахата стигли су најзад на бријег Скопус, на мјесто, које се данас зове „Нашеват“. Свети град укаже се ту сасвим изненада, као сјајна каква визија: Храм са позлаћеним кровом покрива Морију, палата Иродова и првосвештеникова дижу се горе на Сијону, кубета се сјају спрам дивног сјаја ранога сунца, шездесет кула владају као исполинске страже градом небеснога цара. Скопу, којега један врх крунише Неби-Самвил, чини од стијења и шљунка мрк, за око пун туге полукруг, који опасује град са сјевера и даје слику озбиљну и строгу; Маслинова гора диже се на истоку покривена кедровим дрветом, кипарисима и другим дрвећем величанствене сјете; јужно на хоризонту плане се таласасте контуре витлејемских брегова; а далеко тамо у магли губе се висине моавске.

Слика Јерусалима необично је потресала хаџије; да одушевљењу маха даду, пјеваху степенички псалам: „О, како су дивни свети твоји шатори, царе сила“; — quam dilecta tabernacula, Domine virtutum.

О Пасхи године 760. или 762. путовао је овим путем Исус и караван из Назарета. Празник трајао је 8 дана, од 14. до 21. Нисама (априла). Пред храмом, под сводовљем и у предворју, тискаше се мноштво људи, који дођоше амо, да се помоле и принесу жртве Јехови, Богу своме. Свештеници приносили су животиње на жртву: сиромашнији људи гласно су молили за избављење Израиља; књижевници и Фарисеји говорили су о закону, тумачили пропис његове у учили народ његовим предањима.

Јерусалим тада није био само град за вјерски обред; он је био једно од већих мјеста, гдје су се развијале вјерске науке. Тадашњи духови дијелили су се на двије различите школе: на хилелску и на шамајску; прва бјеше стрпљивија и истицаше моралну страну закона, коју је стављала над обредом и вјерским чинима; друга бјеше тјесногруда и ужасна, јер се чврсто држала текста, који је још више отежчавала безбројним краћим прописима, што бјеше тешки терет за Мојсијев закон; сви треба за њом да слиједе, то је била жеља ове школе.

Долазак нових равина је с обје стране још већма оживио утакмицу међу учитељима и ученицима; усмена борба била је ватрена и жестока, а борило се у незнабошком портику, који се овдје звао Бет-Мидраш, и у њ се скупљаху учитељи. Овдје дакле на мјесту, на коме је Јустинијан у част пречисте Дјеве Марије саградио василику, догодио се онај догађај, о коме Лука спомиње (Лук. 2, 41).

Празник се свршио. Каравани оставише Јерусалим. Они из Назарета, а њима припадаше и света породица, кренуше се пут Самарије. Дошли су били већ до првог станишта, до Бира, не далеко од мјеста, гдје је патријарх Јаков уснио небесне лествице и гдје Самујило сваке године суђаше народу. У вече примјетише Јосиф и Марија, да Исуса нема међу њима у каравану. Врате се натраг у Јерусалим, да га потраже, и нађу га у храму, у „Бет-Мидрашу", гдје сједи окружен учитељима, па их слуша, запиткује и одговара им. Сви, који га слушаху, бијаху задивљени његовим мудрим одговорима.

Ко год познаје источњачке обичаје, ко је био у близини јудејских зборница и мухамеданских мошеја у вријеме, кад се у њима учи, не ће се зачудити овом појаву. Посједа се по миндерлуцима око учитеља, па се пита и одговара, како на кога ред дође; младић сједи поред старца, учитељ с учеником с прекрштеним ногама, на истом простирачу; свакоме је дозвољено говорити.

Шта је Исус питао, шта ли одговарао? Он, који ће као Син Божји сам себе прогласити за очекиванога Месију, који ће држати проповјед на гори, показати празнину јудејских обичаја, и свима послати Духа Утјешитеља, — да ли је засјао зраком безграничне мудрости, која га испуњаваше?

Повјесница ћути. Али ми о томе не сумњамо. Када чисто људски дар има ране своје плодове, који га откривају, допустити је, да је и Божанска мудрост Христова засијала још прије одређена времена јавнога живота. Што нас много више у чуђење баца, то је тама, у којој је Христос, јер тако му је воља била, тако дуго сакривен био.

Кад га родитељи тако видјеше, гдје сједи међу најзнаменитијим учитељима, окружен множином свијета, чуђаху се веома. Мати његова приближи му се и рече му: „Сине! Шта учини нама тако? Ево отац твој и ја са страхом тражасмо те."

А Исус им одговори: „За што сте ме тражили? Зар не знате, да мени треба у оном бити, што је оца мога?"

Свијест Исусова о узвишеном његовом достојанству изгледа да је први пут избила при овим ријечима. Он слободно стоји пред њима и назива се Божијим сином, са својим промислом што све управља, са божанским својим позивом. Његов живот у свима потанкостима својима не ће бити ништа друго, до ли обистињење ових ријечи, које нарече као дијете од 12 година. Ни Марија ни Јосиф не разумјеше сву дубљину ових ријечи.

Он се вратио са њима доље у Назарет, гдје је опет започео живљети кротко у раду; Он чекаше Божји позив, да отворено ступи на посао.

Човјека гони његов дар више, него што он хоће; он много пута више подлеже приликама, него што управља њима; он зна себе и своју снагу, па опет ради против њих и против своје воље. Није тако код Исуса. Он се покорава вољи Оца свога. У току тридесет година живи он прикривен, изузевши једини онај догађај у храму; његови сугрђани једва се и осврћу на њ; Назарећанин обраћа пажњу на се једино натприродном и милом својом појавом.

Што се тиче спољашњег изгледа, физијономије Исусове, никаква нам описа нијесу оставили његови савременици. Некоји научници су оно мјесто у Исаији (51) буквално схватили, те Спасу одрекли сваку љепоту. Ако је лице у човјека огледало душе његове, онда је Исус морао бити најљепши од свију. Божија свјетлост, покривена копреном сјенке, која од бола потјецаше, разведрила је његово чело и дала му је такав благ сјај, да никојој људској вјештини неће поћи за руком то насликати.

Грци, ови вјештаци у области естетике, представили су Исуса по његовој божанској величанствености; Латини имађаху пред собом ганутљив поглед човјека пуна бола и јада. Тако има он обоје: круну и сјај; круну мученичку и божји сјај.

С њемачког превео **Владислав Боберић.**

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Наставак.)

Прелазимо на ријеч о начинима склапања бракова. Од најкада је склапање бракова код свију народа обављано са извјесним спољашњим условима, који носе на себи или црквени или само грађански карактер, или заједно и један и други. По хришћанском учењу брак је тајна, коју врше преставници црквени извјесним начином и по извјесноме обреду. И хришћанска црква признаје само такови брак, као правилан. Међу тим у посљедње вријеме почео се и у Русији у неким круговима практиковати тако звани грађански брак, и то у оним круговима, који су према хришћанској цркви и њезиним установама непријатељски расположени. Као примјер у томе послужио је Запад, гдје грађански брак осваја себи све већа и већа права. Упоредимо овдје црквени и грађански брак између себе. Грађански је брак сасвим људска установа. Они, који желе склопити такови брак, долазе

извјесноме чиновнику, изјављују своју намјеру, коју и са својим потписима потврђују, њихови потписи утврђују се још и са потписима свједока — и с тиме је све готово[1]). Свршава се дакле у ствари исто онако, као год и каква друга писмена погодба при куповању чега (на пр. земљишта каквог), или при састављању завјештаја о предаји насљедства некоме и т. д. Једном ријечи, грађански брак добија само спољашњи карактер. Они, који су склопили такови брак, не осјећају се да су икаквим унутрашњим везама везани. И када престану имати мјеста услови, усљед којих је исти закључен, то се он обично и нарушава. Чим престане страствена љубав, ако је усљед ње брак склопљен, или чим нестане материјалног блага, ако је због њега исти склопљен био и т. д., то и грађански супрузи сматрају свој заједнички живот за изјалпан, и растају се. Једном дакле ријечи, грађански брак, као чисто спољашња погодба има свој посљедњи исход као и све погодбе такога рода. Па шта бива са дјецом грађанских супруга? У бољем случају са њима се брине један од њихових растављених родитеља. Дакле са бригом и старањем оба родитеља, они се не користе. А дешава се с њима некада и још горе. У Русији пак, према руским законима, дјеца из грађанскога брака сматрају се незаконита и немају свога презимена, ради чега трпе у будућем своме животу различне неугодности, те и онда када им се родитељи не растану, што је врло риједак случај, опет им је иста судбина. Што се пак тиче самих супруга (жена), то као што довољно показују тачни статистички подаци, протестантске науке (подаци што их пружа та наука особито су интересантни због тога, што протестанти не признају брак као тајну), грађанске супруге, које се растану са својим грађанским мужевима, попуњују у врло знатном броју контингенат проституткі. А и куда би на другу страну у већини случајева могле ићи? Па чак и у тим случајевима, гдје је држава, као на пр. у неким земљама на Западу, ставши на страну грађанскога брака, утврдила га са својим прописима доста солидно, предвидивши и све разне случајности такове врсте, супрузи ипак осјећају да су везани само спољашњим, само људским везама и с тога са пуном смјелости у даноме случају изневјеравају друг другу, јер у њиховој брачној свези нема ништа, што би их од такога гријеха одвраћало и т. д. У црквеноме браку, то је све сасвим друкчије. Христијани, који вјерују у божанску установу брака, склапају га пред лицем цркве, а тиме управ пред лицем самога Бога. Ступивши тако у брак, они се осјећају сједињени најтјешњим,

[1]) Тако је на Западу, док на против у Русији је грађански брак само један приватни међусобни споразум извјесних лица, који не добија никакве званичне форме или потврде, те с тога грађански брак има у Русији значење само незаконитога брака.

унутрашњим везама, — осјећају се да су једно тијело. Тјелесна, физичка љубав при њиховоме ступању у брак игра само споредну а не главну улогу. И с тога, када код њих и престане тјелесна љубав, то и тада њихова тјесна веза остаје непоколебљива (разумијемо само код оних лица, која потпуно схваћају светињу брака). Они знају, да човјек не може растављати оно што је Бог саставио (Мат. XIX, 6). Живећи између себе у духу хришћанских начела, они у томе духу васпитавају и своју дјецу, која од њих и примјере узимају и т. д. Какву моралну важност има такови брак и такова породица, о томе смо већ говорили. И с тога је врло разумљиво зашто у Русији државна власт заступа и штити једино црквени брак, и само у овоме види први и може се рећи здрави извор и самога здравља државе; разумљиво је дакле' зашто она не признаје грађански брак, јер би то признање било у некоме смислу осуда и за саму њу. Све су то потпуно јасне истине, које врло добро схваћају сви они, који здраво мисле и тамо, гдје је грађански брак успио, да се мање или више утврди. И тамо бољи људи схваћају каквим рђавим посљедицама воде такови бракови, који су на врло слабом ослонцу, и који су повољни једино ниским елементима друштва, ниским разумије се у моралноме смислу. У осталом о томе је довољно!

*

Тјесна веза међу хришћанским брачницима (супрузима), која се оснива на њиховој истинито хришћанској међусобној љубави, на божанствености саме тајне брака и осталом, о чему је већ говорено — та дакле тјесна веза, која супруге сједињава у једно тијело, сама већ собом говори у исто вријеме о нераскидљивости бракова. Како се може једно тијело раздвојити на два засебна дијела, која би и даље живила? Из овога је сасвим појмљиво зашто св. Писмо строго осуђује оне супруге, који се растају и за тим у нове брачне ступају, називајући их прељубницама, а њихов нови живот прељубом (Марк. X, 11, 12; Лук. XVI, 18; Мат. V, 32; XIX, 9; Ср. 1 Кор. VII, 10, 11). Но ипак неки сврћају пажњу на Мат. V, 32; XIX, 9, гдје се дозвољава развод брака у случају прељубе једнога од супруга, и то без разлике: мужа или жене. Истина, да се у тим мјестима говори о прељуби жене, услијед чега је мужу дозвољено развести се с њоме; но са хришћанског гледишта муж и жена равни су, те што се при извјесним условима дозвољава једноме, то се при таквим истим условима дозвољава и другоме. Но ако је који дио нашега тијела рецимо болестан, то га ми нећемо одмах осјећи, већ прво покушавамо не би ли га излијечили, и само тада га осјећамо, када је он већ изумро, и када би могао собом заразити и здрави дио нашега организма. Здрави дио

тијела, који је још за живот способан, не сијечемо, јер ако би га осјекли, то би он разумије се, по нашој кривици умр'о (јер, као што је и горе казано: како је могуће једно тијело раздвојити на два засебна дијела, а да ти дијелови и даље живе?), и ми би у некоме смислу постали самоубице. Зар се то исто не може примјенити и у овоме случају, о коме говоримо. Ако један од супруга учини прељубу, или друкчије рекавши, ако је у духовном супружанском организму завладала врло тешка болест, то зар не треба прије осијецања покушати да се болесни дио излијечи, т. ј. постарати се да се савјетом и другим сличним средствима криви и грешни супруг на прави пут поврати? И зар треба приступати разводу брака прије него што сва употребљена средства нијесу никаквога успјеха постигла? У томе дакле треба само тако поступати. Какви ће пак бити даљи живот раздвојених супруга, то се само по себи разумије. Супруг, који је пао у гријех прељубе, и који је, пошто се није поправио, осјечен од свога друга, то он као гњили члан већ због тога самог, нема права да ступа у даљи, нови брак; невини пак супруг, као здрави члан може продужити свој живот као и прије т. ј. може ступити у нови брак. То се све и само по себи разумије, а то је баш и потврђено богословском науком, која се оснива на правилном схваћању тих двају мјеста из Матеја, и на подацима црквенога предања. — Треба претрпити, као што и нели свеопшта заповјед: дрѣгъ дрѣга тѧготы носите (Гал. VI, 2) — коју су заповјед још више и вољније дужни једно према другоме узајамно испуњавати тако блиска лица, као што су супрузи. Нетрпљивост распирује свађу и малоумни се подијеле у двије непријатељске странке. На што је памет човјеку, него да му углађава пут његовога живота. Мудрост учини те се размимођу противности, које су се сукобиле. Но и када се оне не размимођу, то није због недостатка свјетске мудрости, већ више због тога, што просто неће да појме саму ствар, или још боље, што у животу немају других циљеви, осим тјелесних наслада. Престају наслађавања — престаје и задовољавање друга са другом; мало по мало и ето развода. Што су год ниже циљеви живота, то су чешћи разводи брака, а тако исто и све чешћи незаконити, привремени бракови.

*

Свака брачна веза редовно се и непрестано раскида смрћу једнога од супруга. И шта тада бива? Има ли право живи супруг ступити у нови — други брак? Ако погледамо на ово са идеалноморалног гледишта, то ћемо на то питање добити негативни одговор. Претпоставља се да супрузи, сачињавајући собом једно тијело, сачињавали су у исто вријеме и један дух — „Ја“ једнога од њих „Ја“ је

другога и обратно, њихове духовне потребе, њихова духовна садржина били су узајамно истовјетни. При таквим условима, човјек и по смрти своје жене, или жена по смрти свога мужа не прекидају међу собом духовнога јединства, тим више, што сваки од супруга, који је у животу остао, сматра тај растанак за привремени, убјеђен, да ће се они поново за гробом састати. Уз такове услове, просто је невјероватно, да би се живи супруг могао за другом особом толико занијети, те да постаје с њоме једна цјелина, и то не само једна тјелесно но и духовно. Овдје се намећу двије претпоставке: или у првом браку није било правога јединства између супруга, или ово у другом браку не ће бити право, јер два пута се сливати (ујединити), то је свакако немогуће. Једном ријечи другобрачје са идеалнога гледишта није нормална појава. Многи удови супруги држећи се тога гледишта, поступају према њему и у животу своме. Част им! — Но сви људи не могу или управо мало их је који могу остати на тој идеалној тачци. С тога је према тима нужно извјесно снисхођење и попуштање. Они за себе налазе оправдања у тој околности, што брак највише и јест ради размножавања рода људскога. С тога брак, пошто испуни свој задатак на земљи, он нема више мјеста у животу будућега вијека, као што се управо у св. Писму и каже: къ воскресенію ни женятся, ни посягаютъ, но яко Ангели Божіи на небеси сутъ (Мат. XXII, 30). А када браку припада задатак само на земљи, то је дозвољено (говоре они) повторити га онима, чији је муж (или жена) умр'о. То се може тим више тврдити што се баш у томе смислу изјављује и само св. Писмо. Тако св. апостол Павле сасвим јасно каже, да жена у случају смрти свога мужа има потпуно право ступити у нови брак и неће бити прељубница (Рим. VII, 3). У томе смислу, и ако не баш правце, изјављује се тај исти апостол и на другим мјестима у својим посланицама, на пр. када из средине осталих људи одваја на обашка лица, која заузимљу у хришћанском друштву видљиви положај (као епископи и др.), онда говори, да ови могу само у један и то у први брак ступати (1. Тим. III, 2; V, 9; Тит, I, 6). Из тога се претпоставља, да остали људи могу ступати и у други брак. И баш нарочито треба настојати за нека лица да у други брак ступају, ако су та лица сувише млада, или ако се за њих не може још рећи, да су потпуно утврђени у цјеломудреном животу и т. д., јер, резумије се, остајући такови, као удовци или удовице, лако могу у гријех пасти. У томе баш смислу и изјављује св. апостол Павле, управљајући нарочито своју ријеч младим удовицама и савјетујући их, да се удају, дјецу рађају, кућу куће и т. д. (1 Тим. V, 11—15). — Осим тога има још и тако

званих несрећних бракова. Супрузи, који су, превариши се, ступили у брак, не могу да постану једном духовном цјелином, ушљед чега им и заједнички живот постане мрзак, тежак и т. д. Разумије се да су у томе криви они сами, што су једно друго лакомислено изабрали и узели се. Но с погледом на све извјесне случајности, непредвиђене околности, које могу бити при склапању бракова, с погледом на младост лица, која у брак ступају, као и то, што више пута немају оних, који би им у своје вријеме могли дати потребни савјет и т. д., кривица таквих супруга не узима се увијек као сувише велика, и чак понекада та кривица скоро сасвим нечезава. Но када умре један од тих супруга, тада брак престаје и живи супруг добије тим више право на ступање у нови брак, што првога брака, с погледом на чисто хришћански његов обим, у ствари и није било, тако да у самој ствари удовац — није удовац, и он управо ступа у први (а не у други) брак. А пошто са пређашњом својом женом (или с мужом) дотична личност није састављала једне цјелине (у строгоме смислу те ријечи), то за њу, која још није ни с ким духовно везивана, отвора се потпуна могућност. да са другим лицем на тјешњи начин ступи у нови брак. И збиља такови брак често се оправдава са најбољим успјехом. — Представници хришћанске цркве није су се на практици према другобрачју подједнако односили. У старо вријеме дозвољавали су га сасвим нерадо, и гледали у њему доказ сувишне похотљивости дотичних особа. У доцније вријеме најстрожији је поглед на то код римокатолика. Протестанти пак пали су у другу крајност. Златна средина остала је у православној цркви. У крајњим случајевима дозвољава се ступање и у трећи брак, и то када су прва два била сувише кратког вијека, или када удовац ушљед свога положаја у друштву нема никако могућности да друкчије т. ј. не ступивши у нови брак, васпитава своју дјецу као што би требало, или када удовица, оптерећена са породицом, не може друкчије, т. ј. не ступивши у брак није у стању своју дјецу хранити, васпитавати и т. д. Но сви ови бракови, које смо ми расматрали само са чисто моралне стране и према указаним моментима, не могу се одобрити нити жељети. Ако се пак они на практици и допуштају, то је само као неизбјежно зло, које предохрањује од других — већих зала. — Према свему довде реченоме сматрамо већ и за излишно говорити о ступању у четврти брак.

(Наставиће се.)

Зашто злочинци не признају своје злочине?

Расправља: **Ј. Гргуревић**, свештеник казнионице.

(Свршетак.)

3. Ми знамо, да сваки човјек воли, да се о њему добро мисли и говори, а да би то било, он треба и да ради оно, што је добро и ваљано. Но ако неко зло ради, не треба други, да му кажу, он и сам зна, да се онда о њему рђаво говори. Злочинци чине зло, за то се о њима тако и мисли. Они и сами знаду, да је то тако и због тога, а као људи морају и жалити на такво своје стање. Јер нико није толико покварен, да нема макар и мало моралног осјећаја у себи. И злочинце вријеђа, кад им се у очи говори о њиховом недјелу. И они имају мање више тога осјећања у себи. То осјећање ми зовемо *стид*.

Сваки, ма и са мало моралних осјећаја човјек, стиди се за своје недјело пред другим, особито пред оним, кога поштује и уважава. По томе и злочинци стиде се својих недјела.

Стиђење је сродно кајању, али није у свему с њим једно и исто. Јер човјек се може кајати и да нико не зна, а стиди се само пред другим. Кајање је још и признавање, а стид на против тражи да се неваљалство сакрије пред другим. Управо, кад неко неби свој гријех крио, неби се за њ ни стидио. И злочинци свакако мање-више стиде се својих рђавих дјела, па за то и крију свој злочин и за вријеме издржавања казне.

Јачина стида зависи од тога, колико неко даје важности туђем мишљењу о себи. И све, што човјек више даје важности нечијем мишљењу о себи, више се и стиди пред њим за оно, што је учинио неваљало. Исто тако више се злочинци стиде за она своја недјела, која се у друштву мање одобравају. Уз то и сви људи не осјећају се једнако према свима стварима, за то и сви злочинци и не стиде се једнако за све ствари. Краће, пријеваре и блуд више се куде у друштву, него убијства или тјелесне озледе, за то ћемо и њих више непризнавања код првих, него код других злочинаца. Исто тако злочинци више полажу до мишљења судаца, свештеника и других уважених људи о себи, него до мишљења својих другова или оних, који су равни њима, за то теже и признају пред првима, него пред другима.

И ако човјек не може осјетити довољно јачину стида, док није неко недјело учинио, ипак осјећање то многога одврати од злочина, и по томе оно је врло важно и корисно за људе. Злочинац, који не признаје због стида, тешко ће се одважити, да и други пут учини какво неваљало дјело.

Но стид, и ако је урођен осјећај, није га могуће ослабити или на пошљетку и са свијем изгубити. За то тај осјећај код људи треба његовати и чувати.

Злочинца, који због стида не признаје, није тешко познати. Јер такав врло нерадо говори о свом злочину; а и кад говори о њему, обухвати га неко узбуђење, мијења боју лица, чисто наће се као у некој неприлици, погледâ обично преда се и око себе, и неће одмах да одговара.

4. *Навика* је велики чинилац у људском животу. Кад се неко навикне на неки посао, тај онда и сам од себе тако тече да бива и не мислећи на њ. И многи злочинац, често одричући свој злочин, може се у томе тако привикнути, да послије извјесног времена донекле и сам стане вјеровати у истинитост својих ријечи. Особито пак они злочинци, који чешће гријеше и нерадо признају, могу се у томе тако извјежбати, да и најбољег суца-њештака и при јасним доказима могу кад-кад у велику сумњу довести. Таквима није ни мало тешко, кад се с њима о њиховом недјелу говори, дебелим сузама и свима могућим клетвама правдати своје неискрене ријечи, да вас срце заболи за њима.

5. Но и *васпитање* у овом случају није далеко од навике. Збиља, многи држе да су васпитање и навика једно отуда, што је васпитање вјежбање, а вјежбањем се добива навика. Али ово двоје овдје се мора разликовати; навику човјек тече сам собом, а васпитава се примјерима и поукама у друштву.

Човјек, добро васпитан има племенито срце и узвишену душу. Такав не само да не ће никоме зла учинити, него ће настојати и да добро чини другима. И рђаве душевне особине, које човјек рођењем донесе на свијет, добро васпитање може толико оплеменити, да му касније не буду никаква сметња за добар живот. Исто тако рђаво васпитање може човјека, рођена са добрим душевним особинама, покварити и са свијем упропастити. И као што васпитање чини дали ће неко бити добар или рђав, тако исто оно много чини и то дали ће злочинци теже или лакше своје злочине признавати.

Васпитање почиње над дјететом одмах још из првих дана његовог дјетињства.

Но како наш задатак није овдје говорити о васпитању у опште, то ћемо се ми ограничити у томе и пружити прст на оно, што се код наших злочинаца односи на неискреност или на непризнавање злочина.

Васпитање је код нас на врло ниском ступњу. Наш сеоски сталеж нема ни појма, какве зле посљедице стварају код дјеце рђави

примјери, којих у породичном животу простог човјека у великом изобиљу има. Нијесмо намјерни, да те рђаве примјере сада помињемо, јер није то ни у обиму овог чланка, али ћемо сада напоменути, да су и наши злочинци чланови тога друштва, и отуда мање више са собом носи такво васпитање, и ово свакако мора доста утицати и на то, колико ће бити који искрен, а колико не.

Са овим, што до сад напоменусмо, држимо, да смо у главноме навели узроке, због којих злочинци не признају. На реду је сад да видимо каква је морална црта непризнавање за човјека и колико ово утиче на поправак казненика.

Да је нескреност рђава црта човјечјег поштења у опште, то стоји и против тога не ће нико војевати, те према томе онда и непризнавање злочина не може се похваљивати. Но, узевши у обзир узроке, које наведосмо у непризнавању, може се тврдити, да оно (т. ј. непризнавање) за поправак злочинца колико може бити рђава, толико опет може бити и добра страна; или овако: Нити се може тврдити, да су сигурно на путу поправка они злочинци, који потпуно признају, нити пак да се не ће поправити они, који не признају. Јер знамо, да има злочинаца, који сваки час грију̀еше и не устежу се признати, као и таквих, који ређе грију̀еше и тешко признају, и обратно.

Кључ за ријешење овога питања најбоље ће нам пружити мало-час наведени узроци о непризнању злочина. Сигурно сваки ће од нас тврдити, да непризнавање, које долази од инстинкта или стида не ће имати рђавог утицаја на поправак казненика. Шта више непризнавање из тих разлога може нам послужити и као неко јамство за његов поправак. Док на против непризнавање по урођеној склоности, по навици или по рђавом васпитању, доказује нам, да су такви злочинци доста покварени и за то да морамо у њихов поправак много сумњати.

Злочинци, који не признају по урођеној склоности, у толико нам пружају неизвјесну наду на поправак, у колико је та њихова душевна мана везана у природи за саме злочине. Јер док је неко у својој природи наслиједио склоност ка непризнавању, дотле је тај исти могао у још јачој мјери наслиједити и склоност ка чињењу гријеха, који је био везан за то непризнавање. На пр. ако је отац због честих крађа, које није признавао, пренио склоност непризнавања на свог сина, вјероватно је онда, да је на њ пренио и склоност ка крађи.

Исто тако и непризнавање, које долази по навици или рђавом васпитању, не може се ни чим правдати. Има једна српска народна пословица, која каже: „Ко радо лаже, радо и краде!“ Лупеж, који је

васпитан да не признаје истину, у исто доба мора бити васпитан и у чињењу неваљалих дјела, која су била везана за та непризнавања; или ако је често крао, па се због тога навикао непризнавати, онда се мора и крађи толико навикнути, да му тај посао постане занатом. И такови могу се толико на пошљетку покварити, да изгубе сваки морални осјећај и да им постане свеједно, што се кажњавају; јер се и томе привикну.

На против пак не може се тако држати о непризнавању, које долази по инстинкту или стиду. И ако инстинкт долази оним путем, којим и урођена склоност, напљеђујући се дугим низом генерација под утицајем раних околности обично губи везу са оним предметима, ушљед којих је таково непризнавање у човјеку постало. Осим тога, ваља овдје имати на уму, да инстинкт има задатак одржања живота, т. ј. он се бесвјесно бори против свега, што пријети човјечијем морално или тјелесном здрављу, и то је главно у овој прилици.

Искреност човјечија врло је важна, и да се ова тражи у сваком друштву, о теме нема никакве сумње. Црква нас учи, да без признања нема правога кајања, и док се неко у истини не покаје, да му ни Бог не ће његових гријехова опростити. И с практичне стране признавање гријехова пред црквом врло је потребно и корисно за то да се раскајаном гријешнику могу дати поуке и савјети, како ће се у будуће чувати да не гријеши.

Говорећи о узроцима непризнавања почињених злочина, била је једина намјера ових слабих редака упозорити и на узроке самих злочина, који се налазе било у самоме васпитању било у урођеној склоности или и у самом инстинкту човјечијем, како би позвани фактори, који одлучну ријеч воде у питању о васпитању народном, нужну пажњу обратили и оним узроцима, који за своје пошљедице имају умножавање злочина.

Разно.

Народни добротвори. Покојни Милош Димитријевић и његова супруга Марија Димитријевић рођ. Гавански завјештали су своје имање: 1. „Матици Српској“ и то једну кућу и 10.000 фор., с тим да се приход употребљује на књижевне цијељи; 2. фонду св. Саве у Карловцима 5000 фор.; 3. фонду српског учитељског конвикта у Новом Саду 5000 фор.; 4. фонду српске велике гимназије у Н. Саду 4000 фор.; 5. фонду српске велике гимназије у Карловцима 2000 фор.; 6. фонду српског народног позоришта у Новом Саду 2000 фор. Од вишка, који би може бити преко ових завјештаја претекао, фонду српске више дјевојачке школе у Новом Саду 1000 фор. а остатак на подизање иконостаса св. Саборне цркве у Нов. Саду.

Отпадање од римске цркве. У Француској међу католичким свештеницима учестало је у посљедње вријеме отпадање од римске вјере. Обично онда примају они свештеници протестантизам. Прије неколико мјесеци шест католичких свештеника уписаше се у протестанску школу у Паризу; друга четворица уписали су се у Монтобану. Католички листови дали су се у бригу и конетатују, да још никад нису толико њих отпадали од римске вјере. Рачунају, да је за ово неколико мјесеци не мање него 25 свештеника оставило римску вјеру. Онамадне парох у Мароју у департаменту Оази прочитао је са предикаонице у цркви своје писмо, у коме је бискупу своме јавно, да иступа из римске цркве. Пошто је дуго проучавао римске догмате, он је вели, дошао до увјерења, да он није више католик и да његово религиозно чувство нема више мјеста у цркви слијепог ауторитета и присиљавања савјести. Код ових појава највећма поражава католичке листове то, што се јавно мишљење не чуди таквим догађајима. Ови листови приписују то лабавој дисциплини, као и томе, што су у хришћанске кругове пустили духа сумње и критике. Као лијек они иште, да се ради према савјету папе Леона XIII. који иште јачу дисциплину у клиру и већу послушност. Протестанти француски од своје стране склопили су друштво, које даје потпору оним католичким свештеницима, „који са разлога савјести хоће да се опросте римске цркве.“ За 12 година ово друштво дало је помоћи до стотини свештеника. Бивши један католички свештеник издаје у Севру лист, у коме прави пропаганду међу свештеницима за отпадање од римске цркве. Тај лист растура се сад већ у 6000 егземплара. На сваки начин ово је реакција против језуитизама, који се нарочито у новије вријеме раширио у Француској.

Број 76.638/1.

Распис натјечаја.

Почетком школске године 1898./9. подјелиће се уз већ постојећих 71, још 12 нових штипендија по 200 фор. онијем ученицима гимназије у Сарајеву и Мостару, који су вољни, по свршеним гимназијским наукама посветити се свештеничком сталежу, и у ту сврху ступити у источно-православно богословско училиште у Рељеву.

Од оних новијех штипендијалних мјеста отпада на припаднике епархије дабробосанске 6, а на припаднике мостарске и тузланске епархије по 3 мјеста.

Они, који једну од тих штипендија добити жели, имаду своје, са крснијем листом, задњом школском свједоџбом, лијечничком свједоџбом и обвезницом (реверзом) — да ће по свршеним гимназијским наукама ступити у рељевско богословско училиште, а у противном случају добивену штипендију земаљској влади у цјелости повратити — обложене молбенице до најад 8./20. јула 1898. год. дотичној котарској области поднијети.

Обвезницу имаде осим дотичног молитеља супотписати и његов отац, односно судбено постављени старатељ (тутор), а мора иста и судбено легализована бити.

У Сарајеву, 31./19. маја 1898.

3—1 **Земаљска влада за Босну и Херцеговину.**

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 1475. 3—1

Стјечај.

На српско-православној четверо-разредној основној школи у манастиру Озрену упражњено је учитељско мјесто, са којим је скопчана плата од 500 форинти годишње, стан, огрјев, освјетљење и скромна храна са манастирским браством.

Ко ово мјесто добити жели, нека се потписаној конзисторији до 1. августа о. г. пријави са својом молбом и прилогом свједоџаба: да је Србин православне вјере, да је свршио препарандију или богословију, да је добро вјешт црквеном појању, да је самац и да је доброг моралног и политичког владања.

Сарајево, 15. маја 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 1334 ex 1898. 3—3
Реф. I., бр. 505.

Едикт.

На молбу Ане Гавриловића рођене Јовановића, из Приједора, овијем се позива Божо Гавриловић, члан Ћирићеве позоришне дружине, да се писмено или усмено пријави овом духовном суду, и свој одговор на тужбу супруге стави, јер ће се у противном према односнијем прописима и без њега даље поступити и заподјенути брачни процес на основу прибављених доказа ријешити.

Рок пријаве одређује се до конца августа о. г.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 362 3—1
од 1898.

Едикт.

Усљед бракоразводне тужбе Симе Васића, из Бјелошевца, котар зворнички, против законите му супруге Станке, рођене Видаковић, која га је оставила и у Србију побјегла, позива се овим речена Станка да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења овог едикта овој митрополијској управи као духовном суду сама пријави, или мјесто боравка свога писмено назначи; јер ће се иначе бракоразводна тужба њезиног супруга Симе и без ње ријешити.

У Д. Тузли, 28. маја 1898.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. јуна 1898. Бр. 11.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 1621.
ex 1898.

Окружница.

Пречасном српско-правосл. парохијском свештенству Дабро-босанске епархије.

Конзисторијалном окружницом од 1. фебруара 1888. г., бр. 152. („Источник“ од године 1888., стр. 165.) објављена наредба високе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 22. децембра 1887. бр. 72411/I. о давању брачних дозвола аустријским и угарским држављанима у Босни и Херцеговини, измјењена је сада надлежним одредбама тако, да I. чланак те наредбе, који говори о брачним дозволама аустријских држављана, остаје и на даље у потпуној важности својој, док се чланци II. и III., који се односе на угарске држављане, сасвим изван кријепости стављају, те угарским држављанима, били они припадници Угарске или Хрватске и Славоније, не треба у будуће од овоземних управних области посебне дозволе за склапање брака.

На мјесто тих укинутих чланака (II. и III.) речене високе наредбе ступиле су у живот овдје приложеном наредбом високе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 20. марта 1898., бр. 34.150/I., прописане шљедеће одредбе:

1. Угарски држављанин мушког или женског спола, који општински Угарској припада „смије само онда приступити склапању

брака у Босни и Херцеговини, ако је придонио потврду кр. уг. министарства правосуђа о томе, да браку по угарском закону никаква запрека на путу не стоји", а странци се „ставља на вољу, да себи ону потврду, као и угарску највештајну свједоџбу, која истој потврди за темељ служи, односно доказ о опросту од оглашења у Угарској добави путем, који се њој као најудеснији чини, при чему ће јој на њезину молбу од помоћи бити политичка власт прве инстанције њезиног овоземног боравишта правном поуком, евентуално узимањем у записник и уредовном отпремом њезиних предметних молби."

2. Угарски држављани, који су припадници Хрватске и Славоније имају себи прибавити „за склапање брака у Босни и Херцеговини цертификат о женидбеној способности издан од домаће (завичајне) политичке власти I. молбе", при чему могу потражити упуство и „судјеловање босанско-херцеговачких политичких власти I. молбе."

О свему томе видиће пречасно свештенство опширније из одредаба приложене ·/. високе наредбе.

Налаже се пречасном свештенству ове богохранime епархије, да се при вјенчавању угарских држављана речених одредаба тачно придржава.

У Сарајеву, 15. јуна 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро босански:
Никодим, с. р.

Одликовање.

Његово цар. и крал. Апостолско Величанство благоизволело је Превишњим ријешењем од 4. маја 1898. подарити протопрезвитеру Кости Ковачевићу у Бишћу витешки крст ордена Франца Јосифа.

НЕЗВАНИЧНО.

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Наставак.)

Мислимо е ће бити умјесно, да овдје речемо неколико ријечи о тако званој еманципацији жена. Еманципација значи ослобођење некога (или нечега) из нечијих руку, или испод нечије власти (ex, e;

manus, capio). Еманципација жена, то је у данашњем значењу не само ослобођење жена испод туторства и власти људи, но и изједначење истих са људима, у својим правима и преимућствима. Питање о еманципацији жена појавило се у Русији скоро, и то у опште слабо. На Западу пак, оно се појавило и много раније и много јаче. У осталом, то је питање још у току своме. — Суштину еманципације жена одређују моралисте са двије стране: прво је тежња жена извојевати себи право, да се одбаци брак, као нека застарјела појава, која их стјешњава, а мјесто тога да се уведе принцип (начело) потпуно слободне љубави; друго је старање жена о изједначењу својих права са правима људи. Дакле од ријечи на ствар! Многе жене, особито на Западу, ступају у слободни живот са људима, не мислећи ни мало о утврђењу тих веза са каквим било браком. У исто вријеме са одвратношћу говоре о улози, којом су се задовољавале жене првих времена и са којом се задовољавају и сада неке њихове савременице, т. ј. о улози матере, која сво вријеме посвећује својој дјеци. Њима је обим те улоге тијесан и чак сматрају да их понижава. Зашто, да и оне (жене) не буду такови дјелатељи у друштву, као што су њихова браћа, људи? У пошљедње вријеме ми видимо на Западу жена, које су правници, професори и т. д. Скоро су једне новине донијеле извјештај, да је у једној држави дозволила власт неким женама, да носе чак и мушко одијело (као да се све у хаљинама састоји?) и т. д. Гдје је коријен таквих женских тежња? Прије свега у чему је узрок њиховим тежњама да збаце са себе брачни терет? Узрок је стари и доста стварни. По томе узроку стање жене показује се у прећашња времена, као стање скоро ропско и врло стијешњено, — и могло је изазвати реакцију. Па и у наша времена има случајева, гдје је муж деспот, а жена робиња. И те робиње могу најпослије подићи главу. Млађи нараштаји, имајући увијек пред очима сличне примјере породичног живота, могу такође добити одвратност према браку. — Жене дакле одбацују брак и ступају по вољи и жељи срца свога у слободне везе са људима. Но када се догоде међу тим супрузима (!) неспоразуми и несугласице (а зар је могуће да их не буде?!), тада се слободна жена узбуни, те или одлази од свога сажитеља или остаје с њиме? Ако оде од њега, то онда шта је тај породични живот, који се може прекинути ушљед најмање ситнице?! Ако ли пак остане, зар то онда није пристанак на улогу подчињености? А и један и други тај случај није нормалан. Па како се могу те неправилности изљечити и уклонити? Хришћанске религије, и њезиноге у томе посредовања, не признају, те према томе неће јој се за помоћ ни обратити. Може бити обратиће се грађанскоме за-

кону?! Но узалуд. Породични је живот такова појава, која се не може потпуно регулисати никаквим спољашњим утицајима. Ако се у унутрашњости породичног живота покаже распадање, то га није могуће спасти ничим спољашњим. Једном ријечи, жена, која тражи слободне љубави, она се у ствари налази у рукама тога свога покорителя — човјека. Овај пак, увукавши је вјешто у своје мреже, наситивши се њезине љубави, мирно је остаља на милост њезине судбине, и она у томе случају не може истицати никаквих својих права, јер је сама тежила и вапијала за том слободном љубави. Нека се задовољи плодом својим! — Гдје је дакле узрок, који побуђује жене, да захтијевају изједначење својих права са правима људи? Узрок се налази у њиховој лажној гордости, која им не дозвољава да се задовоље првим положајем послије мужа — у гордости, која им побуђује тежњу, да постигну онај степен, на коме се овај (муж) налази. Јесу ли дакле основани такови женски захтјеви? Они би без сваког оспоравања били основани, када би мушка и женска природа била подједнака, чега ми никако не видимо. Снага и способност човјека и жене различна је, што се и на први поглед опазити може. Код човјека превлађује снага умна и физичка, а код жене више осјећаји срца. Човјек није у стању никако замијенити жену и њезину њежност срца тамо, гдје треба утјешити, ублажити, одазвати се коме у невољи и т. д. Докле т. зв. „женска њежност“ („женственность“, која даје индивидуално својство женској природи) нехотично привлачи и побуђује симпатију и љубав према жени, дотле та иста њежност, као мекуштво, код човјека је непријатно и одвратно својство, а међутим „мужаственост“ је (код човјека) својство симпатично и пријатно. Ови напоменути моменти већ говоре, да положај човјека и жене не може бити подједнак. Жене теже за дјелатношћу заједничкога карактера. Но имају ли код њих за то потребна својства? Сумњамо. Женл својствене црте, као: бојажљивост, стидљивост, скромност и остало, које баш и карактеришу женску њежност („женственность“), и које чине, да је за жену тежак заједнички рад — те црте могле би се овдје (у оваком раду) понекада врло рђаво показати, када би се радило на онај начин, како се у таквим приликама осјећа човјек у дјелокругу своме. Истина, појединн изузеци могући су и у женскоме свијету. Било је и жена, које су биле као преставнице вјештина, па чак и наука, на пр. математике, медицине и т. д. Но на првом мјесту, то су изузеци, ушљед којих није могуће говорити о једнакости људи и жена; а друго, што и ти изузеци нијесу били никада у стању, да својим умом, и у опште својим даром учине каквих било нових проналазака у вјештини или у науци, јер

су ти пропаласци увијек чињени само од људи. То се исто може рећи и о извјесним великим дјелатељкама, које су биле само изузетци (у Русији на пр. св. Олга, Екатарина вел., на Западу нарочито Јелисавета енгл. и др.), што су без сумње знале и оне саме. Јер друкчије, као што добро примјећује један моралиста, такове изузетне женске особе давале би женама, као што је и природно, више државна звања, за која треба ума и енергије, но то се није никада догађало. Ти изузеци потпуно говоре, да су женска и мушка природа упућене једна на другу, јер међу њима има односаја, који су и сувише осјетљиви — но о томе не ћемо више. Дужност лица, у чијим је рукама васпитање, своди се највише на то, да код женске и мушке дјеце развију њихове специфичне (односне т. ј. какве којима приличе) индивидуалне особине, и исте код обојих његују на свој надлежни начин, али никако да, игноришући (занемарујући) особине дјевојчица, васпитавају и једне и друге на један исти начин. Јер друкчије то може изаћи врло рђаво, а у најбољем случају само смијешно. Сјеверна Америка, која би хтјела да се у свему покаже као напредна земља, већ је покушала васпитавање женске по начину мушке дјеце. Па до чега се је дошло? Као што показују тачна статистичка посматрања, то је код младога женског нараштаја повећало процената смртних случајева, болести и т. д., јер што су мушка дјеца у опште примала без великога напрезања, то је за исто код женске дјеце требало много више труда, напрезања и т. д. Пријеступ природних закона не остаје без казне. Што се тиче ученица — „студенткиња“ т. ј. слушатељица „виших курсова,“ који су нарочито удешени за њих и према њиховој снази, то против истих ми ништа не говоримо, јер је то установа сасвим друкчијег уређења. Истина, да лакомишљеност наведе више пута те слушатељице на глупо подражавање мушкињу, грдећи своју праву љепоту (на пр. на потпуно здраве очи мећу наочаре, особито плаве, носе преко леђа плед-шал, огртач, шишају косу, цијелој фигури својој дају неодређеност, чак им се виде у зубима цигарете и т. д.), но та појава, која се је тако много и нагло појавила прије 13—16 година, сада већ постепено све више и више опада. — Но пођимо даље! Преставимо себи женску у улози, рецимо, судије. Може ли се поуздати у њу. Тешко! Судија мора бити у своме раду ладан и безпристрасан. У томе се и састоје све његове обавезе. Жена пак у опште не може бити ладна нити безпристрасна. Њезини осјећаји срца, о којима је већ говорено, а не ум, одлучиваће код ње, и то често на штету саме истине. Када би наша јурисприденција (правништво) почивала на томе лабавом темељу, на темељу осјећаја, то би се дошло до врло рђавих посљедица. Да и

не говоримо већ о томе, како се жена, као судија или као адвокат због физиолошких радња своје женске природе, не би могла увијек у одређено вријеме јављати на својој дужности, ушљед чега би страдала сама ствар заинтересованих странака и т. д. Потпуно право имају, моралисте. који поводом тих женских физиолошких радња примјећују, да исте радње боље од свега показују, гдје је право мјесто жена? Оно није изван породице, није изван ускога круга домаћих породичних брига и дужности, чијем остварењу не сметају њезине физиолошке радње. У осталом, као што је већ и речено, ако занимање науком, за које треба већи ум и веће умно напрезање није за женску личност — и најпослије, ако истој није суђено да у научној сфери (кругу) чини метаморфозе (преображаје) и проналаске, — то ипак не значи, да то занимање науком у неким случајевима не може бити и препоручено. Особито се може препоручити женскињу практично изучавање медицине. У његовању и надгледању болесника и рањеника, жена је ван сваке конкуренције. Сваки онај, који је живио у породици, гдје се обично дешавају различне болести, признаће нам ово. Признаће нам и тај, који је видио жену као болничарку, која у болници пази и надгледа болеснике. Ту се човјек не може поредити с њоме. Изучивши макар само најглавније елементе (основе) из медицине, жена као мати била би још већи анђео — хранитељ своје породице. Ето због чега ми са радошћу и поздрављамо отварање женских медицинских института, који су заиста благодатна установа. Нећемо већ ни говорити о томе, како је многа болесна жена и остала тако болесна с тога, што она по својој стидљивости и не тражи медицинске помоћи од мушкога љечника; нећемо ни о томе говорити, да ће таковић појава нестати, када буде бољих женских љечника, јер корист и потреба женских љечника показује се свуда. — Послије и то, у наше вријеме људи живе све теже и теже, и то баш с тога, што је врло тешко прибављати животне потребе и намирнице. Жене, поред осталога, баш и због тога остају у све већем и већем броју изван химена (брака). Па баш нарочито, због тога треба им сада да промисле о извојевању себи каквих било сфера за рад, које су сходне њиховим личним особинама, њиховим силама и способностима, да би тако добиле могућности хранити се и живити. Мушки елеменат — што му служи на част — схваћа то, и постепено уступа женама право да заузимају сходне и приличне им положаје у друштву. Тако, ми видимо жена, које су као учитељице и васпитатељке у женским, а и у нижим мушким школама, па и у породицама, гдје оне такође за плату служе; видимо их као касирке, телеграфисткиње, телефонискиње, продавачице у трговинама, отправљају неке дужности у радио-

ницама штампарским, литографским и фотографским, као и у разним фабрикама и т. д. и т. д. Права је дакле сфера (круг) женскога рада у породици, но због наведених узрока, може се и мора се измирити и са неким излазима из те области, као што су горе поменути. Но крајности у томе као што је већ говорено, не могу се желити ни препоручивати. Сасвим добро вели моралисте, да те крајности удаљују жену од једнога бријега, недозвољавајући јој при том да пристане другоме. Она тако постане и изгледа као да није жена, а већ разумије се да човјек и није, него управ то, што је познато под именом хермафродита (жено-муж). Но то је хермафродит вјештачки. Природа се не може угушити — она ће се показати. И добро је још, ако полумуж — полужена послуша на вријеме њезине заповједи. Иначе јој је жалосна судбина: доћи ће јој старост, када ће осјетити да је осамљена и да није ни коме потребна, као год пета чивија за колске точкове. За „старе дјевојке" вели се да су злобне. Но та злоба донекле је чак и природна, и чудо би било да је не буде. — И тако, једне жене војују против брака, а друге за изједначење својих права са правима људи. Но зар оне не војују у првоме случају против своје среће, а у другоме против својих права. Хришћанство признаје да су и човјек и жена по унутрашњем достојанству једнаки, јер и једно и друго носе на себи образ и подобље Божје, и обоје је подједнако Спаситељ искупио. Начело, које их у браку веже, то је љубав, као што је то већ у своје вријеме и речено. Када та љубав у ствари буде постојала, тада ће брак бити превелика срећа за жену, и старјешинство човјека (Јефес. V, 24; 1 Петр. III, 1) неће бити за њу никакви терет, већ права угодност: оно ће се више сводити на улогу разумнијег и искуснијег савјетника, а не каквога тиранина и т. д. Жене, које теже за емансипацијом, те немају појма о суштини хришћанскога брака. Јер иначе, оне се неби бринуле о некаквој „слободној љубави", већ на против бринуле би се о ступању у брак и о потребном уређењу брачнога живота. — Радећи на изједначењу својих права са правима људи, жене у самој ствари бјеже од бољега горему. Гдје оне имају већу снагу, и то баш праву снагу, ако не у хришћанском браку и у хришћанској породици? Та се снага истина не примјећује много, но за то је она у већој мјери главна и битна. Овдје се разумије васпитање дјеце, које је у рукама матера од онога часа, када се дјеца на свијет појаве. Ако жена само хоће, то она може тим путем постићи превелики утицај на друштво, ако не већи него човјек, али свакако не ни мањи. Са каквим се јасним примјерима у даноме случају показују: Макрена, која је васпитала св. Василија Великог, Нона, која је

васпитала св. Григорија Богослова, двадесетпетогодишња удовица-мати св. Јована Златоустог, која је истога васпитала и т. д. И зар се баш из истога узрока не појављује у данашње вријеме толики велики проценат бескарактерних и без своје воље лица, и то баш због тога, што матере из разних слојева друштва сматрају за понижење занимати се васпитањем своје дјеце — тим светим дјелом, него свађују дјецу на руке васпитача и васпитатељки, који као најамници, разумије се, не могу дати оно, што би могла да дâ мати, а оне саме шетају се по баловима, позориштима и помодним трговинама? — Са еманципацијом се дакле не треба шалити, нити је тако олако узимати.

(Наставиће се.)

Неколико историјских факата о тобожњем гоњењу учених људи у име Хришћанства.

Непријатељски односај међу Хришћанством и природно-научним открићима из давнашњих је временâ, а постао је особито у оних људи, који вјероучење хришћанско довољно не познаваху. Обично се хоће да престави, као да тај непријатељски односај налази основе своје у само-очувању Хришћанства. Наиме мисле и држе, да наука, просвјећујући умове, подрива основу наивној вјери народâ у хришћанске догмате, научна открића пак, противна одређењима Библије, стављају исту књигу на степен опаковијех књигâ, које у истини са старине њихове ваља поштовати, али их никако не сматрати богом надахнутим. Распростирање томе подобних мисли и погледâ отпочело је са појавом деизма међу хришћанима. Сусретај најважнијих природно-научних открића Коперника, Галилеја и Њутна са појавом Хришћанству непријатељског деизма одвело је неке чак на такву мисао, да је непријатељство међу Библијом и науком — дјело са свијем оправдано, природно и неизбјежно и да мир међу њима може бити само вјештачки и услован.

Такви погледи, потјечући из публицистичких чланака, па чак и из уџбеника у наше образовано и полуобразовано друштво, без сваке сумње да стварају у њему хладноћу спрам религије, ако не чак и отворено невјеровање у њу. Истина је, да не могу сви бити судије у спору науке с религијом, но сама историја научног покрета, као да свједочи у корист науке против религије, јер се наука овдје представља као побједна страна, дочим хришћански поглед на свијет као да напушта држање своје. Што је та борба постала не на православном истоку, већ на латинском западу, — нама, православнима, с тим није

ништа лакше. Латински запад у борби с науком заштитио је (и штити на пр. против дарвинизма) не само особине свога вјероисповиједања, него у опште све хришћанско вјеровање. Заступници запада, по г. Вл. Соловјеву, веле, да би при другим приликама и на православном истоку била инквизиција не мање жешћа од шпанске, а г. професор Кулаковски хоће да нас увјери, е је нетолеранција јасно обиљежје Хришћанства, као таквога.

Питање о односају науке спрам религије веома је важно и пространо. Но ми ћемо покушати додирнути га се само са гледишта историјскога, указујући једино на нека факта о тобожњем гоњењу учених људи са стране хришћанства. Ми смо намјерни стварно показати, да је распрострањено мишљење код неких људи о нетолеранцији Хришћанства према науци сасма преувеличано, неправилно схваћено, па чак и лажно.

Библија је — откривење Бога човјеку. Према томе, и сва васиона може се назвати откровењем божанским, у коме се присутност силе Божје вазда открива (Римљ. I. 20). За оне, који се природним наукама баве, може се наиме рећи, да им је Господ дао знања, да би „Њега у чудним дјелима Његовим прослављали“ (Исуса с. Сирахова XXXVIII, 6). Но томе дакле признати вала, е је и дисонанција, што међу Библијом и наукама природним постоји, сасма неприродна. Дух Божји, који је задахнуо пророке и апостоле, имао је много веће циљеви, када је људима саопћио и открио појмове из астрономије, геологије, зоологије и других наука, и саопћио им даље истине вјере на неколико хиљада година прије, него што су се те науке и појавиле на свијет. И свезнајући Син Божји за вријеме свога трогодишњега учитељевања на земљи није саопћио људима ни једне научно-природне истине. А то је сасма и појмљиво. Научна истина, по Коперниковој системи, никаква односија нема са нравственошћу и спасењем душе човјечје примљене и у вјеру усвојене истине научне губе чак и оно значење, које имају у духовном животу човјечјем. Чак и у првој глави Библије сваки хришћанин може видјети и примјетити вјечне и религиозне истине, као: да Бог има сасма одјелито од људи лично суштаство; да је свијет у времену вољом и свемогућством Његовим створен; да је садањи облик васиона складно са законом и постепено добила; да је човјек по образу и подобију Божјем створен, и т. д. Дух Божји писцу књиге Бића није ништа о сферичности земљиној саопштавао, нити о унутарњем саставу њену, ни о количини звијезда, планета и т. д. А то све с тога, што је библија карактера религиозног, а наука научног. Са каквим спокојством може вјерни да се односи према научним тео-

ријама, може се видјети из ријечи бл. Августина († 430.) у тумачењу његовом на књигу Бића: „Често питају, — вели он, — како учи св. Писмо о облику и форми неба. Многи о тим предметима на широко расуђују, а исте предмете поштовани наши учитељи не нађоше за нужно да распредају. И фактично, каква нам је нужда да знамо, да ли је небо сферично, окружује ли оно земљу са свих страна, или оно, подобно диску, покрива је само с једне стране?“ Скупивши оваква небогословска питања, која се св. Писма не тичу, бл. Августин уједно с овим у књизи својој о граду Божјем исказао је мишљење своје о сферичности земље, које тада бијаше у науци још ново и непризнато.[1])

Прије него је то мишљење и усвојено у науци, нашло је оно још и других заштитника у реду свештених лица. У VIII. вијеку енглески монах Беда и ирски свештеник Виргилије писаху о антиподима и сферичности земљиној. Св. Бонифације оптужи Виргилија у Риму, да он учи о фактичности другог неког свијета са сунцем, мјесецем и становницима њиховим, осим овог нашег. Папа Захарије позове упљед тога Виргилија у Рим, те задовољивши се његовим објашњењима, отпусти га у миру, давши му чак и сан епископски.[2])

Без сваког спора, да су претставници цркве по некад и били противници нових природословних идеја. Но разлог томе непријатељству јерархије ваља тражити не у односају науке спрам Библије, но само на другом мјесту. Библију у средњем вијеку мало су знали, а још мање разумијевали. Њу не познаваху чак ни бакалаври (baccalaureus) богословља.[3]) С тога противници црквенога учења вазда су налазили неко противљење међу Библијом и научним открићима чак и тамо, где га у истини и не бјеше. С друге стране опет и сами противници научнога развитка појачавали су то невјеровање у науку тиме, што су сами порицали и исмијавали вјеру хришћанску, мијешајући у Хришћанству суштаствено са временитим и случајним.

Но крај свега тога, средњевјековно свештенство устајало је против научног покрета, не да штити Библију, но учење Аристотелово, које је било новим открићима до своје основе уздрмано. За средњевјековно богословље значио је Аристотел више, но и Библија сама. Ради карактеристике мало напријед реченога, навешћемо само један примјер. Заједно са Галилејем и Ж. Фабрицијем открио је сунчане пјеге и језуита Шајнер. Саопштивши тај свој проналазак оцу Буду, провинцијалу свом, добио је од њега овакав одлучан одговор: „Ја поштујем и сувише уважавам мога Аристотела и могу те увје-

[1]) Цитати узети из књиге Boavier-Lapierre; „L' astronomie pour tous“. Paris. 1891.. стр 71.
[2]) Робертсон: „Истор. христ. Цркви“, т. I., стр. 631. [Сатрб. 1890., пер. Лопухина].
[3]) Исто т. 2., стр. 552, 561 и др.

рити, да њему нема равна. Гледај, сине мој, па се умири. Пјеге, што си их на сунцу видио, то су пјеге на очима твојим или на тјелескопу твоме.[1]) Чак сама наравственост средњевјековна бјеше смјеса наравствености хришћанске са Аристотеловом.[2])

Но судба Галилејева показује нам, колико је оправдана жалба на западну цркву. Страдање његово и дотле је подивало другове истине и његове науке, против религиозне несношљивости. Причају наиме, да су Галилеја мучили и алостављали, не би ли се само свога учења одрекао. Наиме, читаву су га годину држали и мучили у смрдљивој тавници, не хотећи га усмртити ради тога, да би му што више мука нанијели. Но касније и новије истраживања, још у нас мало позната, доказују, да је прича о страдањима Галилејевим за истину научну ни мање ни више, но пуста измишљотина, и гола лаж, која само вријеђа цркву. Галилеј је могао живјети и радити сасма мирно и спокојно, као и његов велики претходник Коперник, но он није хтио мировати, јер се окомио на папу, не каквим научним открићима, већ суптим, безобзирним памфлетом на главу цркве западне. Галилеј је представио папу као највећу незналицу и глупака, који се само за се и интересе своје брине. За то је Галилеј и био предан инквизицији. Суд инквизициони није ни у чему принуђавао научењака, нити га је мучио, но му запријетио само распростирање учења његова о кретању земље и осудио га на петомјесечно тамновање у дворцу Пиколошинија, архиепископа Сијенског, гдје је Галилеј посве удобно, а не биједно живио. По истеку пет мјесеци заштитник Галилејев посланик Тоскански испадио је учењаку дозволу, да може у својој кући близу Флоренције живјети. Њега су овдје окружили одани му ученици и пријатељи, а међу овима и неки Вивијани, који је и сачувао ову неизмишљену историју о њему. Старе дане своје провео је Галилеј занимајући се науком, сађењем цвијећа и економијом, дружећи се непрестано са пријатељима својим. Тако је он све до 78. г. своје проживио.[3])

Још је тендециозније изопачен животопис ученог Соломона Кауса. Све до скорашњих дана сматраху га мучеником науке, и ако није био ни гоњен, ни мучен.[4])

Без сваке сумње, да су нове теорије природословља изнојевале себи опште признање, али уз тешке борбе, што више често и уз мучења и крви. Но свалити сву кривицу с тога на цркву, на јерархију, на религиозни фанатизам, сасма је неоправдано. Када су нове истине

[1]) „L' astronomie pour tous., стр. 157.

[2]) „Христіанское ученіе нравств." Мартенсена, пер. Лопухина, Спб, 1890., т. I., стр. 356.

[3]) „L' astronomie pour tous", стр. 72, 94—99. Ср. „Мученички науке" Х. Тисанда. Пер. Павленкова. Спб, 1891. Стр. 70—74.

[4]) „Мученички науки" на крају књиге примједба С.

постале предметом непосредног истраживања и испитивања, наплазиле су оне на отпор многих људи, независних по свом религиозном увјерењу. Најпослије противници старих идеја са својственом равнодушношћу у средствима борбе често узимају на се вид заштитника вјере и благочешћа, али ни црква ни библија није тражила таквих заштитника. Непристрасна нам историја свједочи, да су свештеничка и монашка лица, често баш убројавала се међу људе напредне у науци, те и сами трпили гоњења баш од својих другова.

Такав бјеше монах доминиканац Тома Кампанела из XVI. вијека, одлучан филозоф слободних мисли, који је познао истину не само путем књига, но и мотрењем и искуством. Он се сматра као претходник Декарта и Бакона. Завист и клевета лишише га у Напуљу учитељске службе (предавао филозофију), те он у току десет година обиђе и проје сву Италију, рушећи и обарајући Аристотелов аукторитет, износећи нов метод испитивања и старајући се, како сам вели, „да сву науку, сагласно законима природе и св. Писма, реформише“. Он бјеше најжешћи противник Коперникове системе и написао је у обрану Галилејева учења општру апологију. Због тих својих научних новотарија, као и због тежње за ослобођењем Италије, провео је Тома Кампанела 27 година у затвору, издржавши њутећи мучења од 35 часова висећи на једном коцу о конопцу, који му се у тијело ушио, са рукама назад везаним. Истом што се тих мука опростио, буде бачен у неку пећину, гдје је провео 6 мјесеци. Све је то може бити, било оправдано, но факт је, да Хришћанство у томе није имало удјела. А томе сво и историјског доказа. Монах Кампанела, без обзира на претрпљене своје муке, уједињивши у себи љубав према науци са љубављу према цркви, написао је један састав „О хришћанској монархији“, у коме је доказивао, да ни један филозоф не може створити таквог владавинског поретка, који би надмашио устројство римског хришћанског друштва првога вијека. Факт је, да су Кампанелу оптужили због јереси, но по његовим ријечима, „због претпоставке о пјегама на сунцу мјесецу и звијездама, тада, када је Аристотел сматрао свијет вјечним и непропадљивим“. Па ко је управо био виновник страдања његових? Папу Павла V. немило је дирнуло онакво поступање са Кампанелом, те је сам лично посредовао код шпанског краља Филипа III., но без успјеха. Краљ је остао непопустљив, и тек по смрти његовој бјеше мученик за науку ослобођен и нашао је заштите и пријатељског склоништа у самога папе Урбана VIII.[1])

[1]) „Мученици науке“, стр. 110—112

Прије Кампанеле противник системе Аристотелове бијаше у Енглеској монах Рожер Бакон. „Ја бих све књиге Аристотелове спалио — пише он — само да су моје, а то стога, што човјек читајући их само вријеме губи. Оне га само залуђују и незнање му умножавају.“ Вјерујући само своме разуму и опажању, Бакон је нашао нетачности у јулијанском календару, те је предложио папи Клименту IV., да га исправи. Он је први пронашао далекоглед, особине и својства конкавног и конвексног стаклета, изнио теорију телескопа, усавршио пушчани прах, предвидио могућност пловљења по ваздуху и кретање помоћу паре. „Учени“ савременици нису трпили Бакона са његова оштрог суђења о Аристотелу, а народна фантазија прогласила је проналазача-монаха врачарем, мађионикомъ. Потпоре и заштите нашао је он у папама Клименту IV. и Николи IV. Но и овдје га не оставише на миру. Због његова пожртвовања и љубави наспрам истине осудише га непријатељи његови на петнаестогодишње сужањство. Пред смрт своју, тамновањем изнемогли Бакон узвикнуо је с горчином: „Жалим, што сам себи толико мука и страдања ради науке причинио!“[1]) Није вальда ни потребе доказивати, е хришћанство у свему овоме није имало удјела.

(Свршиће се.)

[1]) „Мученички науци“ стр. 102—105.

Разно.

Толстојизам. У неколиким руским провинцијама постоје насеобине, које су се добровољно удружиле да практички изведу правила о животу изложена у моралним дјелима грофа Толетоја. Ево неколико података о једној таквој насеобини на обалама Црнога мора. Што је интересно, она је основана прегалаштвом једног тамошњег чиновника. — Насељеници њих 50 на броју, рачунајући ту жене и дјецу сви су виногради. Они станују у врло чистим кућицама; свака фамилија има засебну кућицу, а нежењени живе у општој кући. Ту има и једна школа и неколико радионица, гдје се раде најразличнији занати: обућарски, столарски, ковачки, кројачки итд. Толстојисти налазе код њих све што им треба и немају потребе ни од кога за живот. Они су сами сазидали своје домове као и шупе и штале. У унутрашњости њихових домова влада највећа простота; намјештај, као и све остало, израдили су сами насељеници. — Село има 1 библиотеку, 1 апотеку, салу за састанке и општу трпезарију гдје сви становници заједно једу. Ред при обједовању доста је занимљив. Чорба се доноси у великим судовима од дрвета на којих шест људи захитају у један мах дрвеним кашикама, које су сами израдили а тањира засебних нема. Сваки има свој нож, виљушку и со у дрвеном сланику. Са три убруса, служи се за столом цио свијет. На столу су велике кришке хљеба, крчази пуни хладне воде и неколико боца вина. Прије ручка моле се Богу па

онда сви посједају на дрвене клупе око стола. У трпезарији има толико намјештаја колико је најнужније. На зидовима један сат, лампа и слика Толстојева. У опште све је тамо необично чисто и оставља на сваког најљепши утисак. **„Цар. Гл.“**

Српски универзитет. „Београдске Новине“ доносе, да је у једно сједницији професора Велике Школе у Београду једногласно закључено, да се умоли Његово Величанство краљ, да се Велика Школа прогласи универзитетом.

Књижевне вијести.

Српска Књижевна Задруга поводом V. и VI. кола њених књига. Од М. Јовановића. Отштампано из „Дела“. Београд. Парна радикална штампарија. 1898.

Из моје домовине. Цртице Од Светозара Ћоровића. У Мостару, издање и штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића 1898. Цијена 60 новчића.

Бујукдерска Венера од Мустафе Рашида са турског Хасан-Фехми Наметак. У Мостару, издање и штампа издавачке књижарнице Пахер и Кисића. 1898.

Именик (каталог) цариградских патријара, римских папа, српских првојустинијанско-охридских архиепископа и жичко-пећских архиепископа и патријара. Састављо по разним каталозима и историјама Е. Н. Ружичић. Београд. Штампарија Петра К. Танасковића 583—97. 1897

Архипастирска посланица православног епископа нишког Никанора. Београд. Штампано у штампарији Ђуре Станојева. 1898.

Број 76.638/I.

Распис натјечаја.

Почетком школске године 1898./9. подијелиће се уз већ постојећих 71, још 12 нових штипендија по 200 фор. онијем ученицима гимназије у Сарајеву и Мостару, који су вољни, по свршеним гимназијским наукама посветити се свештеничком сталежу, и у ту сврху ступити у источно-православно богословско училиште у Рељеву.

Од оних нових штипендијалних мјеста отпада на припаднике епархије добробосанске 6, а на припаднике мостарске и тузланске епархије по 3 мјеста.

Они, који једну од тих штипендија добити желе, имаду своје, са крсним листом, задњом школском свједоџбом, лијечничком свједоџбом и обвезницом (реверзом) — да ће по свршеним гимназијским наукама ступити у рељевско богословско училиште, а у противном случају добивену штипендију земаљској влади у цјелости повратити — обложене молбенице до назад 8./20. јула 1898. год. дотичној котарској области поднијети.

Обвезницу имаде осим дотичног молитеља супотписати и његов отац, односно судбено постављени старатељ (тутор), а мора иста и судбено легализована бити.

У Сарајеву, 31./19. маја 1898.

3—2 **Земаљска влада за Босну и Херцеговину.**

Број 92.879/I.

Распис натјечаја.

У сјеменишту источно-православног богословског завода у Рељеву упражњено је више питомачких мјеста, која се имаду попунити почетком школске године 1898./9.

Питомци добивају у сјеменишту бесплатан стан, храну одијело и наставу у богословским предметима; осим тога свршетком школске године примјерен путни трошак за одлазак својијем кућама преко ферија.

За попуњење овијех мјеста расписује се овијем натјечај са додатком, да се на то односеће молбенице управити имају преко надлежног епархијског митрополита на ову земаљску владу, код које до најзад 29. јула (10. августа) текуће године стићи морају.

Молитељи имају да докажу: 1) крсним листом, да су источно-православне вјере; 2) школском свједочбом, да су са добрим успјехом свршили осам разреда велике гимназије, односно, ако такових молитеља неби било, да су најмање свршили са добрим успјехом 5 разреда велике гимназије у Босни и Херцеговини, односно у подручју аустро-угарске монархије; 3) свједочбом надлежне политичке власти, да су припадници Босне и Херцеговине и да су беспрекорног понашања и неожењени; 4) лијечничком свједочбом, да су тјелесно и умно потпуно здрави.

У Сарајеву, 13./25. јуна 1898.

3—1 **Земаљска влада за Босну и Херцеговину.**

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 1475. 3—2

Отјечај.

На српско-православној четверо-разредној основној школи у манастиру Озрену упражњено је учитељско мјесто, са којим је скоп-

чана плата од 500 форинти годишње, стан, огрјев, осв|ет.ење и скромна храна са манастирским браством.

Ко ово мјесто добити жели, нека се потписаној конси|торији до 1. августа о. г. пријави са својом молбом и прилогом свједочаба: да је Србин православне вјере, да је свршио препарандију или богословију, да је добро вјешт црквеном појању, да је самац и да је доброг моралног и политичког владања.

Сарајево, 15. маја 1898.

АЕМ. конси|торија Дабро-босанска.

Српска православна АЕМ. Конси|торија Дабро-босанска.

Бр. 1586 ех 1898. 3—1

Стјечај.

Парохија Факовић, сребреничког протопрезвитерата, упражњена је. Има своју цркву и парохијалну кућу с баштом. Броји 241 кућу са 2388 душа. Приходи су лијепи.

Позива се пречасно свештенство, да компетује на ту парохију.

У Сарајеву, 15. јуна 1898.

АЕМ. конси|торија Дабро-босанска.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 362
од 1898. 3—2

Едикт.

Усљед бракоразводне тужбе Симе Васића, из Бјелошевца, котар зворнички, против законите му супруге Станке, рођене Видаковић, која га је оставила и у Србију побјегла, позива се овим речена Станка да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увр|тења овог едикта овој митрополијској управи као духовном суду сама пријави, или мјесто боравка свога писмено назначи; јер ће се иначе бракоразводна тужба њезиног супруга Симе и без ње ријешити.

У Д. Тузли, 28. маја 1898.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

„Источник“ излази два пута и то 15. и по|љедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредни|тву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 30. јуна 1898. Бр. 12.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: ТЕОДОР ЈУНГИЋ, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 400
Р. I.

Високопреосвештеном господину

Николи Мандићу,

архиепископу и митрополиту дабро-босанскоме

у Сарајеву.

По гласу отписа високог цар. и крал. заједничког министарства од 18. јуна тек. год., број 713/Пр. Б. и Х., благоизволело је Његово царско и краљевско апостолско Величанство, Превишњим отписом Својим од 18. јуна тек. год., премилостиво одобрити поднешени Му штатут мировинског фонда за удовице и сирочад српско-православних свештеника све три ју епархија босанско-херцеговачкијех.

Част је овој земаљској влади припослати Вашему Високопреосвештенству у пригибу 280 егземплара тога штатута, са молбом, да изволи овај акт Превишње милости Његовог царског и краљевског апостолског Величанства подручноме клиру сходнијем путем и начином доставити, и у ту сврху припослати сваком мирском свештенику по један егземплар тога штатута, на знање и сходну употребу.

Како ће овај штатут са 1. јануаром 1899. у живот ступити, од потребе је, да се подручно мирско свештенство већ сада позове,

да сходно наређењу §. 3. своје молбенице за пријем у чланство мировинског фонда благовремено поднесе овомјесној српско-православној митрополитској конзисторији, која ће од своје стране све те молбенице искупити, те своју одлуку о примању молитеља у чланство и нужна расположења о уплаћивању и зарачунавању годишњег приноса чланова (§ 28.) према званичном напутку, који ће ова земаљска влада споразумно са вашим Високопреосвештенством саставити, издати.

Ради образовања контролног одбора (§ 28.), односно ради раздиобе броја чланова истога на поједине епархије, нека изволи Ваше Високопреосвештенство своје цијењено мнијење овој земаљској влади приопћити, те након углављења броја одборника отпадајућих на епархију дабро-босанску, избор тих одборника сходно наређењу § 25. штатута одредити и провести.

Сарајево, дне 18./30. јуна 1898.

Поглавар земаљске владе:
Апел г. к., с. р.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 1885.

Окружница.

Пречасном српском православном свештенству богохраните Митрополије Дабро-босанске.

Саопштавајући пречасному свештенству горе изложени отпис високе земаљске владе за Босну и Херцеговину, и предајући му тиме радосну вијест о највишој потврди „уредбе о мировинском фонду за издржавање удовица и сирочади српско-православних свештеника босанско-херцеговачких епархија“ не можемо одољети чувству благодарности према највишему чину царске и краљевске милости, а да не позовемо свештенство своје, да побожне молитве своје за здравље, срећан и миран живот, дуго и благословено владање Његова Величанства, најмилостивијег цара краља и господара нашег Франца Јосифа I. с Нашом најсмернијом молитвом споји, те да се вршењем дужности узвишеног позива свештеничког, наслијеђеном вјерношћу и оданошћу према највишем пријестолу и отаџбини достојним покаже трајне и непромјењиве милости царске, а ништа мање и особите бриге и благонаклоности високе родољубиве владе наше.

Проглашујући уредбу ову и достављајући свакоме свештенику по један примјерак од ње, позивамо све ожењено и са дјечицом благословено свештенство, да се за чланове овог фонда без сваког оклијевања упише и тиме најјасније докаже, да цијењени знаде благотвор-

ност ове установе оживотворене највишом милошћу царском и знатним прилозима земље, а уједно да засвједочи љубав и пожртвованост спрећу свога рода и порода, па обезбјеђивши му опстанак узмогне, лакше и одушевљеније посвећивати сву снагу духа и срца свога благу и напретку свете православне цркве и милога нам народа српског.

Уредба ступа са 1. јануаром 1899. године у живот, те ће се молбенице за пријем у завод имати у смислу §. 3. поднијети АЕ. Митрополитској конзисторији Нашој, уз изјаву (§ 4.), која ће садржавати ону мировину, коју молитељ својој обитељи за случај смрти осигурати жели.

Сви, данас још служећи свештеници (§ 30.) могу као чланови завода примљени бити, ако шездесету годину живота преживјели нијесу, уплативши у име прилога уз 6% камате и једнократну приступнину у § 12. слово *б)* означену; остали пак клирици имаће то још прије рукоположења учинити (§ 2.).

Пошто се чланови завода приме и утврде, приступиће се избору контролног одбора, §-ом 24-им установљеног.

Очекујемо од свјесног свештенства нашег, да ће се овоме позиву са свом готовошћу и што брже одазвати.

У Сарајеву, 25. јуна 1898.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Никодај, с. р.

Уредба

о мировинском фонду за издржавање удовицâ и сирочади српско-православних свештеника бос.-херц. епархија.

(Одобрена Превишњим рјешењем од 18. јуна 1898., а проглашена наредбом земаљске владе за Босну и Херцеговину од 21. јуна 1898., бр 90.398/I.)

§ 1. За издржавање удовицâ и сирочади српско-православних свештеника бос.-херц. српско-православних епархија оснива се мировински фонд.

§ 2. Сваки кандидат свештеничкога чина дужан је, још прије него што рукоположен буде, да постане члан овога завода, што ће он код свога надлежнога епископа морати да докаже.

По томе ће сваки клирик или ђакон обвезан бити, да још прије него што буде рукоположен, код дотичног епархијског епископа докаже да је у овај завод ступио као члан.

§ 3. У завод прима српско-православна митрополитска конзисторија у Сарајеву, те сваки молитељ мора своју молбу путем претпостављенога епископа реченој конзисторији поднијети. Та молба треба да садржава и изјаву у § 4. означену.

§ 4. Сваки члан дужан је одмах при свом ступању у завод, изјавити, коју пристојбу за издржавање своје удовице, односно сирочати осигурати жели.

Уредби одговарајући ужитци за издржавање установљују се у годишњем износу од 200 фор. до 600 фор.

Осигурања годишњих мировина испод 200 фор. и преко 600 фор. не примају се.

§ 5. Годишњи принос сваког члана одмјерава се са 6% осигуране мировинске своте, те се може или на једанпут у напредак или у мјесечним антиципативним оброцима код порезног уреда пребивалишта дотичнога члана за рачун тога завода положити.

§ 6. Свакоме члану слободно је из ниже у вишу, — или обратно, — мировинску категорију у статутарним границама, то јест од 200 фор. до 800 фор. годишње, прије̇ћи; прелазећи у вишу категорију дужан је ипак члан допунити своје првобитно плаћене годишње приносе од 6% за отпадајући износ разлике у смислу ове уредбе и своје стање здравља лијечничком потврдом доказати.

На темељу тога лијечничкога мнијења одлучује управа завода, да ли се повишење дозвољава или не.

Но затражено повишење издржавача ступа у живот истом пошто се уплати цијели износ разлике, који се мора платити за прошле године. При прије̇лазу из више у нижу категорију не повраћају се уплате, које су већ учињене.

§ 7. Ко једном постане редовни члан овога завода, не може ни под којим условом својевољно из истога иступити нити плаћене годишње приносе натраг добити.

Они чланови, који са својим годишњим приносима преко године дана заостану, могу се путем политичке оврхе на плаћање заосталих износа приморати.

§ 8. Чланства овога завода лишавају се од стране управе они свештеници:

а) који престану бити српско-православни свештеници у једној од епархија у Босни и Херцеговини;

б) који су уз пркос против њих употријебљене политичке оврхе заостали са више него трогодишњим приносима;

в) који ступе у какво друго издржавање удовица и сирочади.

§ 9. Ако који редовни члан обудови, а нема дјеце, која би имала право на својевремено издржавање, онда престаје за њега даља обвеза на плаћање годишњих приноса.

§ 10. Годишња мировина (§ 20.) удовица и малољетне сирочади умрлих чланова исплаћује се у потпуном износу своте, коју су њихови умрли мужеви, односно оци у смислу §§ 4. и 6. осигурали.

§ 11. Право на мировину или потпору имају удовице и дјеца до 20. године живота само оних свештеника и свештеничких канди-

дата, који су чланови овога завода те су платили годишње приносе доспјеле до сртнога дана, евентуално који нијесу дужни остали у свему више од 12 мјесечних оброка, при чему се претпоставља, да су свештеници, о којима је говор, најмање цијелу годину дана заводу припадали.

§ 12. Иметак мировинскога фонда за удовице и сироте српскоправославних свештеника сачињавају:

а) годишњи приноси чланова (§ 5.);

б) приноси новоименованих пароха и протопрезвитера, који при свом именовању једном за назад слиједеће таксе у фонд уплатити морају, и то пароси 10 фор., протопрезвитери 50 фор.;

в) дисциплинарне новчане казне, што их епархијална власт свештеницима прописује;

г) добровољни приноси, легати и дарови.

§ 13. Пошто се по одредбама § 11. у првој години постојања овога завода не исплаћују никакве мировине, то се сви дохоци прве године употребљавају на образовање резервнога фонда, који ваља код које банке у Сарајеву плодоносно уложити уз отказ у свако вријеме.

§ 14. Ако у слиједећим годинама приходи од приноса у § 12. наведених за подмирење у дотичној години доспјелих пристојба за издржавање не би довољни били, онда се може у ту сврху узети у помоћ резервни фонд.

Износи по исплати горе споменутих пристојба за издржавање евентуално преостајући теку у резервни фонд.

§ 15. Осим тога установиће се изванредни фонд за осигурање тијем што ће земаљска влада за Босну и Херцеговину кроз 24 године сваке године 5000 фор. као принос овоме заводу доприносити. Главница фонда за осигурање не смије се ни под којим околностима дотакнути, нпак служе камате истога на покриће статутарних ужитака за издржавање, у колико се ти ужитци на годишњих чланових приноса и горе споменутога резервнога фонда подмиривати не би могли.

Непотрошени износи камата овога фонда урачунавају се сваке године у главницу његову.

§ 16. Да би се пак удовице и сирочад и за случај, да за намирење пристојба за издржавање ни камате изванредног фонда за осигурање не би довољне биле, сачувала од прикраћења мировине, која им по уредби припада, с друге стране, да би се иметак изванредногa фонда за осигурање недотакнуто одржао, то ће се оне пристојбе за издржавање, које се ни из годишњих приноса, ни из резервнога фонда, нит из камата изванредног фонда за осигурање не би могле подмирити, из земаљских средстава намирити.

§ 17. Правилна мировина припада удовици од дана смрти њезиног мужа, те иста ужива ту мировину за цијелога трајања њезиног удовичког стања, ако се она по установама ове уредбе владала буде.

§ 18. Ако удовица, која мировину ужива, опет у брак ступи, онда за њу престаје право даљега побирања мировине од онога дана, у који је у брак ступила; на против даје се та мировина на то овлаштеној дјеци, ако их има.

Права на мировину немају даље оне удовице, које због своје доказане кривице са својим супругом до дана његове смрти у брачној заједници нијесу живиле.

§ 19. Удовице, којима је из овога фонда мировина подијељена, морају се бринути за узгој и издржавање брачне дјеце од умрлога мужа, те ова пошљедња морају учествовати у мировинском ужитку њихове матере.

Ако се докаже, да се удовица, односно мати, која мировину ужива, за дјецу, која имају право на издржавање, никако не брине, или се слабо брине, онда ће управа завода удовичку мировину сразмјерно међу удовицом и њезином дјецом раздијелити и наредити, да се њиховом судски постављеном сутутору ради намирења њихових потреба исплати.

§ 20. Дјеци, која су само иза оца сиротна остала, припада самостална потпора истом онда, кад удовица, односно мати умре, или се опет уда, или на други који начин мировинског ужитка лишена буде.

У тијем случајевима даје им се иста потпора у износу досадашње мировине њихове матере и то на тај начин, да једно дијете цијелу мировину добије, дочим се дјеци, ако их неколико има, та мировина на једнаке дијелове дозначује.

§ 21. Незбринута дјеца умрлих свештеника ужипају потпору до навршене 20. године живота, ако раније не би збринута или удата била.

Овијем сиротама, које су слијепе, осакаћене, или пате од неизљечиве болести, тако, да су за сваки рад неспособне те које немају нити каква иметка, који би за њихово издржавање довољан био, нити сродника, који би их се примили, даје се стална потпора до њихове смрти.

Износ ове потпоре одређује управа завода годишње по слободном увиђењу, узимајући у обзир расположива средства фонда.

Али се због таквих потпора не смију употребљавати доплате из земаљских средстава (§ 16.).

§ 22. Мировину и потпору могу они, који на то право имају, односно њихови законити заступници у пошљедни дан сваког мјесеца уз намире по пропису издане, код надлежнога порезнога уреда примати.

Свака намира мора садржавати потврдну запорку надлежнога пароха, да је дотичник жив и да се његови односаји ни у којем

правцу нијесу промијенити, дакле да ништа не предлежи, чим би прималац изгубио своје право на даље уживање мировине.

§ 23. Даље уживање стечене мировине и потпоре губе удовице и њихове сироте у оном случају, кад се докаже,

а) да су иступиле из заједнице српско-православне цркве;

б) да проводе неморалан, саблажњив живот;

в) да су због злочина, или због пријеступка почињеног из похлепе за добитком правомоћно осуђене биле.

§ 24. Мировински фонд за удовице и сирочад српско-православних свештеника свијех епархија Босне и Херцеговине стоји под непосредном контролом одбора од одасланика свијех чланова овога завода.

Овај одбор састоји се од архиепископа и митрополита сарајевскога као предсједника и од осам одборских чланова, које ће чланови завода између себе бирати; раздиобу одборских чланова на поједине епархије предузима митрополит у Сарајеву споразумно са владом.

§ 25. Звање овога одбора траје три године, а кад мине то вријеме, мора се одбор изборима обновити.

Избор одасланика у одбор наређују благовремено дотични епархијски епископи, којима чланови завода њихове епархије морају путем надлежних протопрезвитера своје запечаћене гласовнице послати. Епархијски епископ отвара гласовнице у присуству најмање двојице консисторијалних савјетника, ако ових нема, двојице свештеника, који у његовом званичном сједишту станују, саставља о резултату гласања записник, који он уз прилог гласовница и с потписом обадвојице других скрутатора сарајевскоме архиепископу и митрополиту као предсједнику контролнога одбора у оригиналу мора припослати, у исто вријеме пак и изабране одборске чланове о њиховом избору декретално обавијестити.

§ 26. Звање одбора јест почасно звање, с тога немају његови чланови права на одштету за свој статутарни рад нити за путне и друге трошкове у тој ствари учињене.

§ 27. Ради вршења контроле над руковањем са фондом сазива предсједник сваке године у мјесецу мају одбор у сједницу у Сарајево.

У тој сједници предлаже се одбору закључна биланца о руковању са фондом у прошлој години на увид и обавјештај, при чему је појединим одборским члановима на вољу остављено, најавити конкретне предлоге и жеље, које се односе на руковање са фондом.

§ 28. Овијем мировинским фондом управља непосредно српско-православна митрополитска конзисторија у Сарајеву, која ће ради правилнога побирања годишњих прилога чланова фонда, ради наређивања исплате и благовременог исплаћивања свијех пристојећих миро-

-вина удовицама и сирочади умрлих чланова преко овоземских пореских уреда, затражити посредовање земаљске владе.

Али и руковање са самим мировинским фондом подлежи врховном надзору земаљске владе, којој остаје придржано право, да у свако доба загледа у све књиге и списе, који се односе на управу мировинскога фонда те да како од одбора, тако и од митрополитске конзисторије разјашњења заиште.

§ 29. Непосредну контролу над руковањем са фондом за осигурање (§ 15.) врши у погледу на то, што је овај фонд искључно од земаљских средстава основан, земаљска влада за Босну и Херцеговину, која ће и одредбе ради елоцирања главнице овога фонда учинити споразумно са сарајевским архиепископом и митрополитом.

Приједазне установе.

§ 30. Сви сада већ рукоположени српско-православни свештеници овоземских епархија, у колико нијесу већ навршили шездесету годину живота и још не стоје у другом којем одношају издржавања удовица и сирочади, могу приступити к овом мировинском фонду. — С тога не могу свештеници, који су од државе збринути, у исто вријеме бити и чланови овога завода.

§ 31. Чланови на темељу § 30. примљени, морају осим годишњих статутарних приноса (§ 5.) плаћати и једнократне статутарне приносе, а то су у § 12., слово *б)* установљене таксе.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Рукоположења. Милош Радић, свршени богослов, рукоположен је у Сарајеву 14. маја за ђакона, а 14. јуна о. г. за презитера и постављен за свештеника на парохију Виочане, у протопрезвитерату прњаворском.

НЕЗВАНИЧНО.

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Наставак.)

III. Начела, која владају у одношајима између родитеља и дјеце, браће и сестара и т. д.

Брак је дакле правилнија појава, него икакви друкчији одношаји између људи и жена. Брак даје и дјецу. Но породица се не

ограничава уским оквиром, у коме се налазе само родитељи и дјеца. Тај оквир треба да се размакне и да у се смјести још и све сроднике. И тада се добија породица у доста опширнијем смислу. Начело, које потпуно прожима односаје између свих чланова породице, јесте љубав. Она опредјељује, и од ње у непосредној зависности стоје све појаве породичног живота и рада једнога члана према другоме. Та љубав, која собом сједињује све чланове породице, распростире се не само на њих, него и на општи дух, општи распоред породичног живота, породичних предања, породичних обичаја и т. д. И тиме се добија нешто налик на неки (тако да га назовемо) „породични патриотизам", који одликује једну породицу од друге, од прилике онако, као што шири државни патриотизам разликује собом чланове једне државе од чланова друге. Ради утврђења узајамне породичне љубави, чланови једне породице подржавају узајамно опћење, особито у оне дане, који за сваку породицу имају какво особито значење. Али ипак, сама љубав, која није ничим регулисана, не може бити руководно начело човјеку са његовом напљедном поквареношћу. Иначе таква љубав може се показати у врло рђавим формама, јер слобода без икакве стеге и управе, у међусобним односајима једне породице, може уродити врло жалосним посљедицама. А тај регулатор и управљач сматра се власт родитељска, којој се потчињавају сви млађи чланови породице. Цио породични живот управља одређеним правцем речена родитељска власт која разумије се треба да је разумна, те не треба да прелази у деспотизам, али не треба ни да пада у другу (противну) крајност (из породице, гдје влада ова друга крајност, излазе врло жалосни елементи). Златна је средина: власт, власт снажна (не привидна), но при томе потпуно прожета љубављу, то је оно, што се у свакоме случају може највише жељети. А ако би се морала бирати једна од речених двију крајности (што није жељети), то би било боље изабрати прву. Искуство свакидашњега живота говори у корист овакога гледишта. — Што се пак тиче посебних односаја између мужа и жене, то о њима није потреба говорити послије свега онога, што смо већ у своје вријеме о томе говорили. Овдје пак треба да се каже штогод о односају између родитеља и дјеце. Родитељи, који су дјецу на свијет довели, морално су обвезани, да својој дјеци дају морално васпитање. Њихово унутрашње право не допушта им, да се одречу те дужности. Но пошто је васпитање дјеце дјело велико, и пошто сви родитељи не схваћају потпуно сву светињу својих родитељских дужности, то у свима добро уређеним хришћанским државама чини се надзор над родитељским васпитавањем и старањем о дјеци. Прије свега новорођенога уводе родитељи тајном

крштења у крило Христове цркве, а за тим исти постаје учесник и других хришћанских тајни према потреби, жељи и могућности. — Карактер општега васпитања дјеце од стране родитеља јасно се означује овим ријечима св. апостола Павла: Отцы, не раздражайте чадъ своихъ, но воспитывайте ихъ въ наказании и ученіи Господни (Јефес. VI, 4). Суровост и прекомјерна строгост према дјеци, која се на жалост понекада употребљава, производи код дјеце то, што апостол разумије под ријечи: „ресдражавања“. То раздражавање рађа код дјеце гњев и љутњу, и онда се ту о синовљој љубави не може ни говорити. У мјесто тога препоручује се родитељима, да своју дјецу васпитавају у у ученју и настави Господњој. Израз у ученју на први поглед, као што се чини, говори о развићу само умне стране код дјеце и о обогаћењу њиховом са знањима — на што се у данашње вријеме највише (и можда једино на то) и своде бриге родитељске. Међу тим грчка ријеч: παιδεία, а још јасније латинска „disciplina“, која стоји у реченоме мјесту апостолске посланице, више се разумије и односи на васпитање воље код дјеце. И без сумње је, да је васпитање воље дјело од прве важности, које се код дјетета у читавом доцнијем животу показује. Обогаћење пак дјетета са теоријским знањима ствар је од другостепене важности, у сравњењу са реченим; и када постоји оно прво, тада се ово друго лакше постизава. Но особито се треба побринути о васпитању дјеце у настави Господњој. Са начелима Христове вјере треба дијете постепено упознавати, и то треба да почне одмах, чим дијете могне схваћати и разумијевати. Први су учитељи дјетета, разумије се, родитељи и остали сродници, који се налазе у непосредноме додиру са истим, но на првом су мјесту родитељи, а особито мати, која је увијек с њиме. Ученје се предаје ријечима а највише дјелом. Религиозно морално владање родитеља, које је увијек пред очима дјеце, највише утиче на њих. Но како од дјетета може постати прави човјек и грађанин само тада, ако су се родитељи како ваља бринули не само о његовом умном и религиозно-моралном напредовању, већ и о његовом правилном физичком развитку, то се због тога и ово пошљедње не смије занемарити, јер друкчије дотична особа не ће моћи ништа постићи ни са умном ни са религиозно-моралном висином. Ако односај родитеља према дјеци у опште буде правилан од почетка до краја, то ће без сумње и дјеца са своје стране одужити то родитељима својим са добрим осјећајима: љубављу, поштовањем, послушношћу и другим, — осјећајима, који не ће престати ни онда, када већ дјеца одрасту, те и сама постану родитељи своје дјеце. О тим осјећајима и потреби истих код дјеце према родитељима, говори често и само св.

Писмо, које заповиједа дјеци, да поштују оца и матер, и које им за то обећава дуг живот (Исх. XX, 12; Јефес. VI, 2—3) и у опште свако добро и срећу. Поред тога, са гледишта св. Писма, тако владање дјеце по примјеру владања самога Господа, који се покоравао својим родитељима (Лука II, 51), на првоме је мјесту праведно (Јефес. VI, 1), као одуживање дјеце родитељима за оно, што су ови њима прије давали (Сир. VII, 29—30; 1. Тим. V, 4), а на другом је мјесту угодно Господу (Кол. III, 20; 1. Тим. V, 4). Друкчије пак владање и поступање дјеце према родитељима преступно је и грешно. Вријеђање родитеља од стране дјеце по закону Мојсијеву кажњава се смрћу (Исх. XXI, 16). То Мојсијево узаконење напомиње и сам Господ са укором својим слушатељима, којима је то говорио (Мат. XV, 4 и даљи стихови). — Што се пак тиче односаја између саме браће, између сестара, између браће и сестара, ти се односаји разумију и сами по себи. Браћа су и сестре гране једнога дрвета, и с тога је блискост њихова једнога према другоме сасвим јасна и разумљива. Разумљиво је и то, да њихови међусобни односаји, због те блискости, требају бити проникнути искреном љубављу. А пошто су браћа и сестре једни старији а други млађи, то и односаји првих према посљедњима слични су односајима родитеља према дјеци, а оних других, као дјеце према родитељима; из овога се виде и њихова узајамна права, дужности и т. д. Но када се браћа и сестре по природноме осјећају међусобне љубави увијек потпомажу при узајамном напредовању у свима приликама живота (1. Тим. V, 4, 8), то се из истога разлога не ослобођавају ни даљи сродници од сличних узајамних односаја, и ако су они због страних примјеса, између себе различнији него први. Свакако дакле и у овоме случају треба имати на уму ријечи св. апостола: **Ѥщє жє кто ѡ своихъ. паче жє ѡ присныхъ не промышляєтъ, вѣры ѿкрылса єсть, и невѣрнагѡ горшій єсть** (1. Тим. V, 8). И када би поменути односаји постојали (што је на жалост у наше вријеме ријеткост) између браће, сестара и сродника, тада не би било ни зависти, ни препирања о наслеђству, нити ичега сличнога.

Ми смо говорили о узајамним односајима између чланова породице: браће, сестара и т. д., претпостављајући, да ће се код лица, која у брак ступају, и дјеца рађати. Но ипак ово посљедње увијек не бива. Како треба гледати на бракове, који су обилни са дјецом, а како но оне, који су без дјеце? Још из старозавјетних времена утврдило се мишљење, да су дјеца видљиви знак Божјега благоволења према супрузима, а када ко није имао дјеце, то се сматрало као јавни знак Божјега негодовања. Све је то, разумије се, у самој ствари тако

но ипак треба неких објашњења. Када брак по својој идеји треба да служи циљеви размножавања рода људскога, то се на тога самога разумије, да је рађање дјеце нешто, што треба жељети, и што, разумије се, нехотично собом говори о Божјем благовољењу према ономе, код кога већ постоји. У старозавјетна времена то се мишљење код избранога народа појачавало са још једном новом околности. Сваки Јеврејин желио је, да баш од њега произађе будући Месија, и с тога, што се више рађало дјеце, то је више било наде, да ће из потомства од кога било његовог дјетета и произићи Избавитељ. Дакле, рађање дјеце било је у очима старозавјетних Јевреја као знак особитог благоволења Божјег. У наше вријеме та се околност промијенила. Исус Христос давно је већ дошао, испунио своју божанску мисију и узнио се на небо. Осим тога надзирање и васпитање дјеце, показивало се често у старија времена као лако бреме за родитеље, но то је у данашње вријеме, усљед намножења људства, као и због сасвим измијењених услова, често пута као најтеже бреме и највећа брига. У данашње вријеме већини је родитеља врло тешко да својој дјеци дају савремено образовање; па не само то, него има родитеља који нијесу у стању ни да ране своју многу дјецу. И због тога се природно у сиромашним и оскудним класама јавља жеља, да што мање дјеце имају. И у самој ствари сваки би требао прије ступања у брак да размисли о томе, хоће ли он бити у стању васпитавати дјецу као што би требало? Јер умножавање рђавих људи без разлике никоме није драго. Много рађање дјеце „дар“ је, но тај дар, као што се добро изражава један моралист, „не добија се непосредно с неба“ (Мартенсен). У томе случају треба многог и великог старања од стране родитеља, те да то буде жељени дар. Тај моралист, наводећи ријечи св. евангелиста Јована: **жена егда раждаетъ, скорбь имать, яко пріиде годъ ея: егда же родитъ отроча, ктому не помнитъ скорби за радость, яко родися человѣкъ въ міръ** (XVI, 21), — разлаже, да су се тако радовале и матере Каинова, Авесаломова и Јуде Искариотског при рађању истих; но какви су ти доцније били?! О Јуди је сам Господ казао: **добро бы было ему, аще не бы родился человѣкъ той** (Мат. XXVI, 24).

(Наставиће се.)

Неколико историјских фаната о тобожњем гоњењу учених људи у име Хришћанства.

(Свршетак.)

У реду мученика за науку ваља нам споменути проналазача брзојава опата Шапа (у XVI. вијеку), који је много прекатно од побу-

њене свјетиње, која је нашла у његову проналаску падајство наспрам отаџбине, те његов бројан сагорјела и тражила чак и да се на смрт осуди. Но Шап умрије не насилном смрћу, него у неком опустјелом кладенцу, гдје је упао, када се са неког весеља враћао дома.[1])

Још жалоснија судба бјеше англиканског свештеника Пристлеја (XVIII. вијека), који је много на хемији радио. Познанство са Франклином побудило га је, те је написао „Историју електрицитета", које му је прибавило титулу доктора. Пристлеј је много допринио усавршењу науке о гасовима, пронашао је својство оксигена, којим се подржава живот и горење. У Паризу бјеше он врло поштован и од учењака и философа уважавен, те је то била јединствена појава видјети међу атеистама човјека, кога сви за необично умна сматраху, гдје се није стидио назвати се Хришћанином и помно изучавати св. Писмо. Чак је бунтовнички Конвент увео Пристлеја у списак својих кандидата, но Пристлеј је то „почаствованье" одбио и до краја живота свога остао богослов и свештеник. Његови политички противници побунише против учења пастира раденике, који му уништише сву књижницу рукописе поцијепаше, инструменте поломише и дом његов запалише Спасавши се у сусједство, гледао је Пристлеј тај варваризам философском мирноћом. У нади, да ће се од својих непријатеља моћи скрити, побјегне у Америку, но и тамо му Енглези нарушише његово спокојство подозрењима и сплеткама, док га најпослије на једном обједу не отроваше. Умирући слушао је Пристлеј побожно читање Еванђеља, славећи Господа, који му је дао живот на корист својих ближњих. „Ја ћу сад умријети — рекао је умирући својим унуцима — као и ви што ћете у своје вријеме, но опет ћемо сви једном ускрснути, јер се ја уздам и вјерујем у вјечно блаженство."[2])

Из свију ових примјера, којих нам није нужно више набрајати, јасно је и очевидно, да Хришћанство у опште, а на по се западно свештенство, није било ни у каквом непријатељском односају са научним покретом. Почевши од времена блаженог Августина, па до најскорашњијих дана, свештена лица и монаси често се јављају као поборници науке, трпећи гоњења од политичких власти, или од народа, или од схоластичких претставника. Папе су често биле покровитељи и заштитници гоњенима ради науке. Било је, истина, случајева, када су научне новотарије подизале против учењака и свештенство, но ти случајеви не смију служити као доказ дисонанцији међу Библијом и науком и нетолеранцији Хришћанства. Под видом религије у таким

[1]) „Мученички науки" стр. 216—220.
[2]) Исто, стр. 138—141.

случајевима прикрива се само непријатељство двају научних погледа на свијет. Бојазан од новотарија својствена је људима свију времена и налази себи оправдања у томе, што нове идеје нијесу свагда и правилне и истините. Ми данас на теорије Галилеја и Коперника, које су установиле мање-више правилне представе о устројству васионе, сасма другчије гледамо. Али у оно вријеме, када су сада одбачени назори ухватили дубока коријена и од тадашњег свијета били признати (на пр. положај земље, кретање сунца), и када се нове теорије тек у главама само неких људи појавиле, тада је сасма појмљива борба тадашњег времена против тих научних новотарија и то наравно у духу тадашњег времена, најгрубљим насиљем извађана. Појмљиво је и то, да се најесу разликовале старином освјештане представе о васиони од догмата религије и нападај на те тобожње догмате, сматрао се као јерес. Испитивати доказе тих новотарија други не хтјеше, а већина их није била ни кадра. За таке и остале бјеше довољно, да аукторитет није на страни новотарија. А повјеровати Галилеју и Копернику и др. без свестрана и помног испитивања њихових идеја, било би са данашњег гледишта сасма непохвално. Да ли се можда не варају и не гријеше ти велики учењаци? Да ли није сам тај Галилеј, чије је име по цијелом образованом свијету познато, објасно и протумачно плиму и осјеку потресом воде, слично води у покретљивом суду?[1]) Да ли нијесу аукторитети природословља до почетка данашњега вијека одбацили фактичност падања еролитâ и болицâ са воздушне сфере?[2]) И новим идејама природословља с невјеровањем и непријатељски се односили не само богослови, не само остали учени људи, но почешће чак и сами покретачи науке. Теорија Њутнова наишла је на јаку опозицију са стране ученог Роберта Хука. Лајбницу, не гледајући на сагласност Њутнове теорије са својим монадским учењем о силама, односно се према њој неповјерљиво, а Хујгенс је чак презирно гледао на учење његово о привлачној снази.

Противници Њутна доведоше умног природослова скоро до умоболности.[3]) Анатом Варзонг (XVII. вијека) пао је као жртва зависти једнога свога друга. Мисли Харвеа о крвотоку не најоше одзива у научном свијету, јер су се косиле са већ установљеним научним назорима. Знаменити Гвидо Патен исмијавао је и ружно Харвеа.[4])

И политичка заслијепљеност није оставила на миру покретаче науке. У реду научних мученика видно мјесто заузима Лавоазје —

[1]) „L' astronomie pour tous", стр 254.
[2]) Исто, стр. 286—294.
[3]) „Мученички науки", стр. 86—87.
[4]) Исто, стр. 205.

творац хемије. Није мјесто овдје, да набрајамо велике заслуге његове као научењака и великог патриоте и управљача Француске. Свршио је живот свој на гилотини, осуђен револуционарним Конвентом 1793., баш у оном моменту, када је довршивао колекцију својих списâ. Сличне судбе бјеше и астроном Бали̓е. математичар Кондорсе и пјесник Шенје.[1])

Из тих примјера види се јасно, да су научењаци гоњени не само од стране хришћанства, но поглавито и баш у име науке и политике. Но ни религија, ни наука, ни политика не беху фактични покретачи тога гонења. Сасма су ту други мотиви по средји, а које смо горе напоменули. Наиме: страсти људске, незнање, пакост, гордост и завист и др. играју у томе главну улогу, а само не љубав према општој, а понаособ хришћанској истини.

Но у свези са прогоњењем науке у име религије ваља нам још један повод привести. Многи противници научног покрета учинише и праве, а и данас чине својим убрзаним и погрешним закључцима користи скептицизму, те тако наоружаше против природословља људе пуне вјере и богослове. Наука је религији објавила војну, и богослови су је неки примили, те у томе тако далеко отишли, да су ограничење слободног дјеловања научног тражили и свагда се против несумњивих резултата и научних истраживања борили.[2]) При таким тежњицама често су противници религији били чак и они представници науке, у којих је љубав према истини научној и хармоничној вези била са срдачном вјером у св. Писмо и предање.

Бацили су рукавицу непријатељства хришћанском погледу са научне стране већим дијелом људи не велика имена научна и свијетли велеуми, но површни популаризатори енглеских деиста, даље Бихнера и Хекла, Писарева, Зајуева и Благосвјетлова. Чувенији велеуми научни пак односили се већим дијелом према науци хришћанској и хришћанству дубоким уважењем и не даваху никада повода задјевицама међу вјером и науком.

Није риједак случај, да су они неки пропалазак против невјеровања религијом штитили. Такови, из реда природњака, бијаху астроном Кеплер и Физиолог-анатом Халер. Од филозофа Фр. Бакон и Лајбниц; од правника Хуго Грације; од математичара Ајлер и Паскал Овај је посљедњи поклањао више времена молитви и читању св. Писма, него ли науци и одликовао се првим, истинитим аскетским животом, клонећи се сваког задовољства и уживања. У својој соби имао је само најпотребнији намјештај. „Ја љубим сиромаштво, — вели Паскал, —

[1]) Мученички науки стр. 142—147; 220—221.
[2]) Кѣрчъ огнокняго богомлокія. И. Рождественскаго. Ч. I. 56. и др. Спб. 1884. г.

јер га је и Исус Христос љубио. Богатство пак цијеним само у толико у колико се с њиме биједнима помаже". Старање и брига о убозима истрошиште сасвим ум ученьаков. Када су га сажаљевали са његових тјелесних невоља, говорио им је он: „не тужите за мном и не жалостите се: страдање је — судба сваког хришћанина".

Пред смрт своју причестивши се св. Тајном, дао се Паскал пренијети у болницу сиромашних болесника, пошто је желио да умре посред убогих. Ето нам јасног, очевидног примјера у Паскалу, да се слободно научно мишљење и религиозност трпити могу! — Ово неколико историјских примјера и факата, по мишљењу нашем, необорива су и несумњива докази, да се хришћанство ничим окривити не може, е је оно према науци нетолерантно. Напротив оно је баш свим силама настојавало и упућивало шљедбенике своје, да се природним силама и изумима њеним паметно и разумно користе.

Само осредњи и несамосталан ум, изучавајући природне законе, законе духовног живота човјечијег и историју људства, не ће се са пуним поштовањем и побожношћу односити Богу, творцу и старатељу васионе. Јер у истини „Господ је дао људима знање, да би га прослављали у чудним дјелима његовим". (Ис. с. Сирах. XXXVIII. 6).

По руском. **Ж.**

Званични огласи.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

Број 362
од 1898. **Едикт.** 3 3

Ушљед бракоразводне тужбе Симе Васића, из Бјелошевца, котар зворнички, против законите му супруге Станке, рођене Видаковић, која га је оставила и у Србију побјегла, позива се овим речена Станка да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења овог едикта овој митрополијској управи као духовном суду сама пријави, или мјесто боравка свога писмено назначи; јер ће се иначе бракоразводна тужба њезиног супруга Симе и без ње ријешити.

У Д. Тузли, 28. маја 1898.

Управа српско-православне митрополије Зворничко-тузланске.

„Источник" излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. јула 1898. Бр. 13.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 1863.
ex 1898.

Окружница.

Пречасном српском православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Позивно на окружницу Нашу од 19. марта 1898., бр. 854, реф. IV., бр. 208/М., послали смо свему пречасном свештенству штампане исказе за попис младежи Нашег благочастија од 10— 15 година у сврху обучавања у науци хришћанској у недјељне и празничне дане, почевши од празника св. великомученика Ђурђа, до празника св. мајке Петке, или од 23. априла до 14. октобра ове и сваке будуће године.

Пошто смо попис младежи горњом окружницом већ наредили, надамо се, да је свештенство то и учинило и да обучавање тачно одржава. — Као допуну пак овој окружници, имамо да дамо свештенству своме још и ово кратко упуство:

Сврха наставе јесте васпитна и поучна: навикнути треба дјецу најприје на бољу пристојност и владање, на страхопоштовање према Богу, на зависност од његова промисла; на послушност и покорност према старијима својима, родитељима, свештеницима и учитељима, а особито црквеним и државним властима, и на дужности према свима њима. Преставити им ваља примјером и очигледно побожно владање у цркви и на обуци, особито код куће, гдје нема никаква надзора, где јих нико не види и не чује, осим Бога, који све види, зна и чује.

Препоручивати им ваља чистоћу тијела и одијела, тачност и добру вољу за похађање цркве или другог за то одређеног свештеног мјеста, гдје ће вршити дјела побожности и слушати вјерске поуке, св. литургију и ријеч Божју, која им је нужна за духовно сазидање, миран и срећан живот овога, а спасење онога свијета.

Пошто су се дјеца у довољну броју код цркве прије подне искупила и пошто ју је свештеник сву редом по селима и кућним бројевима прозвао, присутне и отсутне прибиљежио, казаће им, како ће ступати у цркву, наиме: да се свако, ступивши преко црквеног (или ћелијиног) прага, прекрсти и каже: „Господе, помилуј ме!“ или: „Боже, милостив буди мени грешноме!“ и пошто дође на сред храма, да се опет два пут прекрсти, очита „Оче наш“, цјелива икону цјеливачу, која је стављена на налоњу, на средини цркве, потом да се опет један пут прекрсти и стане на своје мјесто; а ако се обучавање држи пред црквом у хладу под дрњем, онда ће изаћи ван и стати, гдје му се одреди.

Кад се већ успостави мир и ред и побуди пажња, свештеник ће одређену молитву говорити на изуст гласно, а сва дјеца за њим понављати; свако дијете мора скрстити руке на прси; мушки морају скинути капе и остати гологлави за читаво вријеме обуке.

Пошто је свештеник више пута прочитао одређену молитву гласно и јасно, и дјеца то за њим поновила, упитаће, ко је од њих то запамтио, па ће их испитати; за овом даровитијом дјецом упитаће мање даровиту, и најпослије ону слабо обдарену, и понављати докле сви не запамте.

На другом састанку и обуци ваљаће најприје поновити пријашњи задатак, и спојити га са овим новим у цјелину. Ово треба извађати нарочито код већих молитава, као на пр. код Символа вјере, 10 заповиједи Божјих и 9 црквених и т. д., гдје ће свештеник с почетка само један или највише два члана вјере, двије или три заповјели задавати моћи.

Препоручујемо свештенству да настоји, да задобије љубав и повјерење дјетиње, ако жели да постигне жућену сврху. С тога се не смије гњевити, дјецу ружити или ју тјелесно (разумијемо шибом по рукама и са великим обзиром) осим великог изгреда казнити, јер онда му неће катихумен већ никда на науку доћи.

Свако дијете ваља да долази цркви на науку хришћанску с највећом вољом и љубави. Одраслији ће то моћи увидјети, корист душевну отуда просудити, и осјећати неки понос у себи, како су нешто добра од свога свештеника код светог храма научили, и весело ће, враћајући се кући, казивати то домаћима својим, потстрекавајући их, да и они то исто науче.

На овај начин моћи ће наша православна сељачка кућа по времену постати у истину, а не само по имену, хришћанском кућом, правом домаћом црквом, у којој се Бог моли, старији слуша и поштује стјече земаљска и небеска срећа и благослов Божји.

Ако би похађање било повољно, а бојати се да не ће, јер ова је година испраћена са много невоља и народ наш пао је у оскудицу, због које ће старији нараштај разићи се по свијету заради ради; неки ће опет изговарати се инокоштином, оскудицом цркварског одијела итд. али се свештенство наше не може на то осврнати, него са свом снагом настојати, да сваки, ко је здрав и код куће се бави, редовно на науку долази, попријетивши за недолазак казном и глобом од стране политичке власти.

Што се тиче инокоштине, због које ће се многи родитељи и старјешине изговарати, да им млађи морају марву чувати и друге домаће послове обављати, ваља одговорити, да је вријеме обуке удешено тако, да се и једно и друго ласно извршити може. А односно одијела треба народ поучити, да није срамота и у старом одијелу, само ако је чисто, цркви долазити.

Гдје је више свештеника, ондје ће се вршити ова катихетска дужност чредно или наизмјенице. Вријеме предавању или подучавању мораће свештеници сами, како најбоље знају, опредијелити. По нашему мишљењу, најбоље ће бити, да се отпочне изјутра око 8 или 9 сати, па да траје до 10 или 11 сати, а послије тога да се сврши служба Божја, а гдје нема цркве часови, па да се дјеца отпусте с обичном завршном школском молитвом, или са „Нынѣ отпущаеши“ кући.

Ондје, гдје је црква у близини школе, ту ће наши учитељи — Срби, из родољубља и одности према својој светој прађедовској вјери моћи увести свештенство у овај рад по својим педагошким новим начелима, што би од велике користи било за постизавање истакнуте свете циљеви.

Издајући ово упуство, да олакшамо свештенству, бар у неколико, начин предавања науке хришћанске, и да разне начине старовјечне сведемо на један јединствени, како би један другоме лакше у помоћ притећи могао, у случају званичне отсутности или болести ондје, гдје је више свештеника.

А гдје то није, ту ће се вазда наћи честит појац црквени, тутор или који други црквени званичник, старјешина или други ко, да замијени свештеника, да дјеца не би бадава око цркве трчала и у беспослици вријеме проводила што би и њима и њиховим родитељима убило вољу за ово наше једино спасоносно предузеће, за које смо

увјерени, да ће, ако се савјесно, тачно и са пожртвовањем од свештенства нашег вршило буде, донијети корисна и благословена рода и плода.

И пошто немамо разлога посумњати у добру вољу свештенства нашег у његово родољубље и оданост према светом своме свештеничком чину и позиву, Ми му желимо истрајност у раду и добар успјех, препоручујући га милости и покровитељству Спаситеља и оснивателја св. вјере и цркве наше у којој смо се родили и у којој ћемо, исповиједајући своје дично православље, кад Божја воља буде, достојно и хришћански умријети.

Апелујући на сво свијесно житељство Богом чуване Митрополије Наше, особито пак на честито грађанство Наше, да свештенство своје у овом великом и трудном дјелу својски и без сваког устезања и премишљања потпомогне, увјеравамо свакога, да од ове не може нико да принесе ни веће ни Богу пријатније жртве, јер је свакому јасно, да је наш прости сељачки народ у васпитању моралном и религиозном врло заостао, и да сви пријатељи његови морају све могуће да учине, да га из ове очајне таме и незнања изведу на свјетлост познања свете православне вјере и закона Божјег.

Пречасна господа протопрезвитери имаће сваких 15 дана да поштту од парохијалног свештенства о раду и успјеху у обуци извјештај, које ће Нам, равнања Нашег ради, редовно подносити, да опажене мане и недостатке исправимо и сметње, које би се у пожељеному успјеху у раду на супрот ставиле, поукљањамо.

У Сарајеву, 22. јуна 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро босански:
Николај, с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Писмо Чеде Мијатовића[1])

Уреднику „Источника“.

Кад је Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Дабро-босански Николај, у почетку ове године, повјерио уређивање преустројеног духовног часописа „Источника“, новоме уредништву, стављено је било исто у часган, али у исто вријеме и у врло тежак положај. Показати се достојним тога повјерења, и одазвати се оним очекивањима, које у ново уредништво ставише нови власници часописа

[1]) Ово писмо, које би због његове велике важности радије назвали „Послањцом Чедином српско-православном свештенству у Босни и Херцеговини“, публикујемо без нарочите дозволе писчеве. Преузвишени господин писац, по уродјеној доброти својој, опростиће нам то — о томе смо увјерени — јер уредник овога часописа није имао снаге, да овај, њему повјерени талинат, у земљу закопа. **Ур.**

својим окружницама, којима препоручиваху свештенству и народу овај часопис, захтијевало је и дубоко знање, и практичну умјешност, а новоме уредништву, осим добре воље и готовости, да послужи светој ствари, фалило је и једно и друго. Ово стање новог уредништва отежано је било и тим, што се та промјена догодила у врло мучним приликама нашег црквено-народног живота, у приликама, у којима сваки разбор не вођаше главну ријеч, у којима разбуктане страсти свој врхунац постигоше, у којима ни математичка сигурност не бијаше довољна да докаже, да упозори на штетне посљедице таквог стања.

У таквим приликама ново уредништво преузело је своју задаћу са потпуном свијешћу о својој немоћности, али и са тврдом надом у помоћ Божју, да ће се успјех постићи, јер је циљ свега и узвишена. Свијесно тих мучних прилика наших, а у исто вријеме свијесно и важности св. православне вјере по наш народни живот, уредништво је ово у свом чланку „Прва ријеч", у 1. броју часописа од ове године ступило у јавност са својим мнијењем, са својим програмом, који се са једном пјесничком изреком исказати може:

„Вјеруј вјеру, вјера ће те спасти."

Овакову девизу уредништво је црпљело из вјерских истина и тужне историје српског робовања; и ставило ју је себи као једину и крајњу мету.

Отпочевши дакле рад у оваким приликама, уредништво је било увјерења, да се са оним чим оно располаже, не може часопис подићи на ону висину, на којој га желјаху видити нови власници, и са које би исти ка своме задатку успјешно гредити могао, те се због тога и обратило на неколике раденике, познате на црквено-просвјетном пољу нашег народа, на раденике, чији су радови својом озбиљношћу и својом патриотичном тендеционшћу привукли на се општу пажњу, са молбом за њихову сарадњу и њихову моралну потпору — и то са тврдим увјерењем да иста неће остати не услишана, јер му је за то јамчио несумњиви и доказани патриотизам њихов.

И заиста уредништво се у свом очекивању није преварило. Између оних, који, било својим радовима, било изјавама симпатија према задатку „Источниковом", указаше се вољни потпомагати овакав рад, заузе једно од највиднијих мјеста, Чеда Мијатовић, посланик краљевине Србије на Лондонскоме двору.

Ко је Чеда Мијатовић.? . . .

Јесте ли икад по жарком љетном дану подуже пјешачили, јесте ли при таковој шетњи наишли на какав шумски бистри поточић, јесте ли у скровитом хладу слушали жубор његов, јесте ли се крије̇цили

бистром водицом његовом, мирисом цвијећа, дебелом хладовином. Све то производило је неко миље у вашем бићу, ви одмарасте трудне кости ваше, а у исто вријеме свјежисте и дух ваш, хладан напитак кријепио је тијело ваше, а жубор потока и мирис цвијећа увесељавао је душу вашу, и ви осјетисте неку тугу у души вашој онда, кад то мило мјесто оставити морадосте. Ви сте окријепљени а ипак вас нешто ту још задржава. Душа ваша осјећа неку сродност са том околином, и ви се напошљетку и одвајате, а те миле утиске понесосте са собом. Та угодна хладовина гдје се тако одмористе, тај жубор бистрог поточића, којим се тако окријеписте, тај мирис цвијећа, који вас тако разгали — то све — јест Чеда Мијатовић у хришћанској заједници, у људском друштву, у српској књижевности.

У његовим књижевним родовима огледа се велико знање, зачињено топлином осјећаја једне племените душе, у његовом друштвеном опхођењу избија силовитом снагом човјекољубље, а у хришћанској заједници Чеда је оличени евангелски Самарјанин. Богом надарен, хришћанским васпитањем оплемењен, Чеда, попут оног доброг пастира, што каже:

„ . . . . . ином,
Сам својијем потврђује чином“.

Говорити о Чеди — хришћанину, човјеку и књижевнику, — није лака ствар, и ми — поред наше неумјешности, да му оплетемо достојан вијенац, — не осјећамо ни потребу за то, јер нема образована Србина, који Чеду не би познавао, који Чеду не би уважавао.

Читајући његова дјела ви под силом његових разлога вољно се пуштате, да вас он управља, јер добијате увјерење, да вас сигурна, вјешта и патриотична рука води, и ви том приликом кријепите се оном снагом, која из тих разлога избија, оним животом, који се у њима огледа, и крijепећи се тако, ви у исто вријеме и уживате — није вам дуго вријеме — ви удишете шумски мирисни ваздух — мирис једне племените душе — будите се из сањиве садашњости, да правим оком погледате на јаву, у којој се налазите: вама се у срцу појављује туга, што није све онако, као што би требало да буде, и ви се и даље радо задржавате на ономе, „како би требало да буде“, и кад се један пут са тим растајете, ви носите са собом и успомену на те тренутке тог душевног уживања, а у исто вријеме под утиском тих разлога и одлучујете се, да ћете у будућности водити рачуна о ономе, што вам таким силним начином у ваше биће тако рећи би уцијепљено.

Ето, то вам је Чеда Мијатовић, ето такова је снага у његовим дјелима.

Овакав дакле човјек пише нашим свештеницима о свештеничким дужностима.

Ради бољег појимања и потпуности, уредништво ово доноси овдје и писмо уредниково, којим се молило за сарадњу Чедину. Писмо то гласи овако:

Сарајево, 16. априла 1898.

Преузвишени Господине,

Ја сам био тако слободан да Вам преустројени лист „Источник", духовни часопис овопредјелне цркве шаљем. Ову слободу прпио сам из мога увјерења, да свега православна црква има у Вашој Преузвишености јединог сина лајичког елемента у нашем народу, који не само потпуно појима наше народне односе према св. вјери православној, него који и са својом диловском умном снагом ради на популарисању св. вјере православне и хришћанског морала у српском народу. Због тога сам дубоко увјерен, да ми мој горњи чин не ћете у гријех уписати.

Повјерењем Њег. Високопреосвештенства г. Дабро-босанског Митрополита Николаја ја сам постао уредником овдашњег јединог у овим крајевима духовног часописа, који би поред свог службеног карактера имао да буде, и проповједником љубави и оданости у народу нашем ових крајева према нашим народним светињама — св. вјери православној. Но при вршењу оваког узвишеног задатка, ја осјећам своју потпуну немоћ, и не могу ка постигнућу ма каквог успјеха ништа друго уложити, него моју сву добру вољу и непоколебиву вјеру, да светој и племенитој ствари моје слабе силе у службу стављам.

Но радити на једној ствари без наде на успјех, било би право безумље, а циљељ пак оваког подузећа, тако је узвишена, тако целисходна за наш народ, да ја несмијем презати ни од каквих умјесних корака, који би к успјеху водити могли, те због тога, немојте Преузвишени Господине узети као дрекост с моје стране, него као потпуну одност постављеном ми великом задатку, да се на Вас са покорном молбом усуђујем обратити, да нас и Ви, Преузвишени Господине, са Вашим златним пером, потпомогнете при вршењу овог светог смјера. Обраћајући се на Вас за сарадњу на овом духовном часопису, ја апелујем на Вашу љубав према св. цркви и народу српском, чији сте Ви један од најодличнијих му синова, и не смијем сумњати, да у Вашем патриотском срцу нема љубави и према синовима ових крајева, не смијем сумњати, да би Ви били у стању устегнути производ Вашег великог ума — право алем-камење наше хришћанско-моралне књижевности — овоме сиромашном народу.

Ваше велико знање, Ваше богато искуство, Ваш Богом подарени Вам дар припадају српском народу, као што сте Ви то до сада доказали патриотичним дјеловањем Својим. Па је ли онда дрско од нас, ако и ми у овим крајевима желимо, да будемо учесници тих блага, и то тим више, што су баш ови крајеви до прије кратког времена били и неприступачни хришћанској цивилизацији, те због тога и много заостали иза остале наше браће. Следујући патриотском кућању Вашег срца, Ви не можете другчије одговорити, него да Вам је једнака љубав и према српском народу у Босни и Херцеговини, као и према Вашој ужој отаџбини, и због тога сам увјерен да ћете са готовошћу одобрити и умјесност ове моје скромне молбе.

На завршетку дозволите ми Преузвишени Господине да Вас увјерим, да ме је на овај корак — Вама се непосредно обратити — навела једино љубао ка свеси овог подузећа, и да све, што до сад рекох, не рекох да ласкам сујети људској, него да дам одушке мојим истинитим осјећајима и мнијењу о личности Ваше Преузвишености. Као свештеник св. православне цркве заклех се живим Богом, да ћу поштено и истинито творити и борити, па је од мене свако ласкање сувише удаљено. Свако друго мнијење јако би ме болело.

Поближу адресу Ваше Преузвишености не могох у мом домашају сазнати, пак би се врло, врло радовао, кад бих исту сазнао, јер нијесам увјерен, да ли ће ово писмо, као и већ послати бројеви часописа сигурно свом опредјељењу стићи.

Изволте примити, Преузвишени Господине, израз најдубљег поштовања од

Теодора Јунгића

свештеника и уредника духовног часописа „Источника".

На ово писмо стигао је овакав одговор:

Lime Hill House, Tunbridge Wells England

На Петров-дан 1898.

Поштовани и драги Господине.

Узимам по већу хартију јер намеравам да вам пишем по дугачко писмо.

Имали би сте право да сте свашта помишљали и о мојој ућудности и о мојој љубави према свему што иде на добро нашега народа, кад вам на онако родољубиво и дирљиво, а за мене лично врло ласкаво, писмо тако дуго ништа не одговорих. Да сам вам могао одмах одговорити мање бих о вама и вашему послу мислио. Не одговоривши вам одмах имао сам вас скоро једнако на уму и готово сам осећао — и то са грижом у савести и бо̂љом у души — да се ваше мисли овда и онда баве са мном, и да се чудите што вам човек — о коме тако лепо мишљење имадосте — ништа не одговара!

У самој ствари мисли, којима сте у свом писму тако леп израз дали, захтевале су да на њих одговорим кад узимао будем душевног спокојства те узмогнем пуно осећати и одговорност, коју ми сви образовани Срби према своме народу имамо, и светињу задатка, који наше свештенство у опште има, а који сте ви још и нарочито као свој задатак узели. А на жалост, од три месеца на овамо ја сам био јако збуњен најпре само болешћу моје жене, а после и болешћу мојом. Због тога, а по савету лекара, морадосмо оставити Лондон, па се привремено настанити овде у овој красној вароши, која је према Лондону нешто као Илиџе према Сарајеву. Могу рећи да сам се тек од ово десетак дана вратио у моје нормално здравље, и ево ме сада

прво да вам кажем хвала што сте на ме помишљали и веровали да ћете у мени наћи пријатељског интересовања за ваш рад, па онда да вам објасним моје дуго ћутање, и да вас замолим да пријатељски примите то објашњење и да ме извините.

Судећи по вашем писму видим да је вама познато, да сам ја, испитујући узроке садашњем стању српског народа (бар онога у краљевини), и истражујући услове, под којима би он своје народне идеале остварити могао, дошао до убеђења: да је нашем народу пре свега потребан морални препород, тај да се може постићи само животворним упливима једне чисте и топле вере, а ова опет да се може по ново зажећи у срцу нашега народа једино свесном и живом радњом наше православне цркве. Није задатак цркве да остварује политичке идеале. Њен је задатак да се стара о спасењу душе сваког појединог човека у својој духовној пастви. Ви не можете ни једну душу спасти док је не проникнете упливима Христове науке и Христове жртве, док је не поведете да са потпуном преданошћу, потпуном свешћу о својој грешности и савршеном вером у милостивност и свемоћност Господа Исуса Христа припадне к Њему као своме Спасу и Господу. Али онај грешник кога сте ви најпре молитвама очистили и поуком окрепили, кога сте Господу одвели, и кога је Господ благословом својим препородио, тај грешник сасвим је други и нов човек. Задобивши свој душевни мир и окусивши сласт уверења да је нашао Спаса и у Спасу своје спасење, тај човек нужним начином постаје бољи син својим родитељима, бољи брат својој браћи, бољи друг, бољи пријатељ, постаје мудар, умерен, одмерен у свему, праведан према свима, двогубо праведан и пажљив према онима који нису вере његове или ни рода његова. Такав човек нужним начином постаје примеран грађанин, веран син свога народа, истинит родољуб. Такав ће човек радо да гине за велике идеје, за своју отаџбину, за своју браћу, за правду и истину. Радећи тако и искључиво на остварењу божјега царства на земљи црква посредно, и тако рећи нехотице, ради на полагању и утврђењу темеља земаљскоме царству свога народа. Ово последње није њен непосредни циљ, и не треба то да буде, али је то природна последица њене радње на спасавању душа а кроз ово на моралисању свога народа. У самој ствари ја не видим како ће царство божје моћи на земљи да се оствари ако се људи не задахну чистотом идеја и начела царства божјег, ако земаљска царства моралношћу свога народа и моралношћу својих закона и установа, не постану достојна да уђу у састав царства божјега на земљи! А ко ће да задахне људе моралношћу, ко ће да их спреми да буду достојни грађани царства божјег на земљи?! Нико други него — црква!

У наше је доба наука највећи чудотворац; она може много, али једно не може: не може да од грешника начини божјег праведника! То не може ни школа, ни држава са свом својом силом, па чак не може то ни мајка, која је по неким правцима већа чудотворка и од саме науке. Али то чудо још једнако и данас може да учини црква, и једино црква!

Ја сам потпуно уверен, да је наша православна црква — не мењајући ни своје догме, ни свој стародревни устав — кадра и способна да изврши велики задатак моралног препорођења српског народа, да од једног народа у коме је на жалост пуно себичњака и грешника начини народ од људи несебичних, племенитих великодушних, народ од самопрегоривих родољуба, народ од праведника. Али да се то постигне треба нешто да се промени. Не знам шта ћете ви као свештеник на то казати, али ја налазим да је неопходно да наша православна црква промени своју тактику. Њена је стародревна тактика свагда била да чека да јој народ дође. Некада је то могло бити; али су се у овом нашем веку прилике и околности измениле. **Ако ви, свештеници православни, и даље скрштених руку чекате да вам народ дође, ви ћете дочекати дане, у које ће те се у златотканим и свиленим одеждама својим вртети сами самохрани под кубетима и међу стубовима од цркава.** И, што није мање жалосно, народ ће се може бити и даље називати и православним и хришћанским, али у самој ствари у понашању његовом, у практичном свакодневном животу његовом, не ће бити ничега ни православнога ни хришћанскога! И у наш народ улазе сваким даном, — а улазиће још и више и јаче, — мисли за које се каже да су ресултат научних испитивања, да су неумитни закон васелене, на име: да на овоме свету влада борба за опстанак, борба себичности, у којој надвлађује онај који је најјачи, управо онај који доспе да приграби све себи! **Ви, свештеници, позвани сте да изиђете у народ, да га обавестите, да браните основе моралности, да на супрот оном закону физичне васелене проповедате да је велики закон божји: љубав према Богу, љубав према сваком човеку, љубав према правди и истини, и да је, после љубави према Богу, прва и највећа дужност свакога од нас и свију нас: да својски и пожртвовањем један другога потпомажемо!** „Борба за опстанак“ може бити неумитни закон за бесловесну животињу; „братска љубав и братско суделовање“ закон је за људе. Те велике истине тако су очевидне, да је довољно само објавити их па да им се верује; али треба их објављивати и то из дана у дан, ревносно и неуморно.

А ко ће их народу објављивати ако не ви свештеници, „Посланици и Министри“ Христови?!

Може лако бити да ја не видили јасно, али у светлости у којој гледам ствари мени се чини да се вера у нашем народу налази у критичним тренутцима, и да је крајње време да православни свештеници пођу у народ да веру спасу народу и народ вери. Тај се велики циљ не да постићи седећи мирно под звонаром.

Мени даље изгледа да је божја промисао хтела да баш православно свештенство у Босни и Херцеговини отпочне нову еру у животу српске православне цркве, предузевши активну улогу у разбуђивању и гајењу вере у народу. Српском свештенству у краљевини може да се чини да нема потрэбе за какву ванредну делателност, почем тамо православној цркви никаква опасност од какве стране пропаганде не прети. Српском свештенству у Угарској може да се чини да баш ни од Назаренства нема озбиљне опасности православној цркви. Али у Босни један и исти народ подељен је у две вере и три цркве. Ми Срби волемо да кажемо да католичка црква прави пропаганду. Колико ја видим католичка црква не прави пропаганду него само врши жарком ревношћу дужности, које свака хришћанска црква — православна и католичка и јевангеличка — има и треба да има. Католичка црква иде у народ, интересује се индивидуално за сваког појединог човека, организује наставу, организује милосрђе, негује болеснике, теши уцвељене, помаже сиротињу, једном речју изводи начела Христова у свакодневни практични живот. Наравно да такав рад посредно прави пропаганду, али свако добро дело само собом прави пропаганду. Налазим да је недостојно да ми православни дижемо само вику како католичка црква прави пропаганду; много је достојније да прегнемо да покажемо да и православна црква има жарке и животворне љубави према Богу и човечанству које страда. **Изиђите и ви у народ и проповедајте Господа Исуса Христа који је оличење смерности и покорности законима божјим, оличење љубави према Богу и људима. Не чекајте да народ вас тражи; тражите ви по народу изгубљену јагњад Господњу, и отимајте их од вукова, и спасавајте. Изиђите и ви у народ као пријатељи свих оних који страдају, болују или су у забуни и невољи, који потребују моралне потпоре, мудра савета, можда и материјалне помоћи. Да ову дате сиротињи иштите је у богатих и оних који имају. Будите пре свега лечници моралних зала; колико можете и лечници друштвених неправди, и макар само посредно лечници телесних болки и сиротиње. Организујте и ви милосрђе! Организујте надгледање болних и помагање бедних и невољних!**

Ја и опет велим да не видим потребе да се црква православна реформише. **Али ми је савршено јасно да је прека потреба да се свештенство православно реформише и новим духом задахне. Кад кажем „новим духом" мислим новим према овоме који сада влада, а у самој ствари што треба да буде то је да се оно задахне првобитним духом апостола и првих отаца цркве хришћанске!** [1])

Прочитав све бројеве „Источника" које сте ми послали поцрпао сам утисак, да вам је циљ да допринесете, да свештеници православни постану што спремнији за свети задатак који имају. И ако сам мирјанин и лајик од свега срца желим да вас Бог благослови да у томе подузећу потпуно успете. Нека би Бог дао да ви, ваши сарадници и ваши главари истрајете у томе тешком послу, и да дочекате да видите плодове трудова својих у томе што ће православна црква у српском народу новим сјајем засијати, што ће се у њој с благодарним одушевљењем нова победна песан запојати, и што ће наш народ, кад год му православни свештеник дође, поздрављати га ускликом искрене радости и оним славе пуним речима: „Благословен нека је онај који ми у име Господње долази!"

Остајем ваш, искрени доброжелатељ и пријатељ,

Чеда Мијатовић.

Браћо свештеници, ову поруку, која не потребује никаквог коментарисања, јер је сасвим јасна, а нити икакве препоруке, јер долази од једног Чеде, примите као излив душе и срца човјека, чија побожност родољубље, учености и искуство високо стоји изнад сваке сумње. Читајте ју у часовима вашег одмора, она ће вас потсећати на свете дужности вашег узвишеног и тешког позива. Само вашим напорним радом учинићете да света српска православна црква новим животом оживи, новом снагом у напријед крене.

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Наставак.)

IV. Узајамни одношаји господара и слугу.

У многој породици налази се често, осим сродника, још и слугу. Одношаје између господара и слугу одређује св. Писмо овако: **Раби, послушайте господій своихъ по плоти, со страхомъ и трепетомъ, въ простотѣ**

[1]) Steinschrift је нам. Ур.

сердца вашегѡ, якоже и Христа: Не предъ очима точію работающе яко человѣкоугодницы но якоже раби Христовы, творяще волю Божію ѿ дѹши: Со благорасположеніемъ служаще якоже Господѹ, а не яко человѣкомъ: Вѣдяще, яко кійждо, еже аще сотворитъ благо, сіе пріиметъ ѿ Господа, аще рабъ, аще свободъ. И господіе, тажде творите къ нимъ, послабляюще имъ пращенія, вѣдяще, яко и вамъ самѣмъ и тѣмъ Господь есть на небесѣхъ, и вознесенна лица нѣсть оѕ Негѡ (Јефес. VI, 5—6). Упуство, које даје св. Писмо, тако је јасно и одређено, да му не треба никаквог објашњења. Када би међу господарима и слугама постојали такви односаји, тада слуге у дотичном дому не би биле као туђини, већ би са осталим сродницима били такођер нека врста чланова тога дома. У прећашња времена тако је у опште и било: слуге су се са дотичном породицом сматрале једно и исто, њима су се повјеравале породичне тајне, питани су за савјет и т. д.; свако добро и срећа њихових господара, била је и њихова срећа и добро, а сваку пак незгоду својих господара сматрали су као своју незгоду. У данашње вријеме такови су случајеви врло ријетки, и ако се који гдје-год нађе, то је као изузетак, и ништа више. У данашње вријеме, када се свуда чује само ријеч о једнакости свију људи без разлике, — која се једнакост највише и разумијева у спољашњем смислу (ријеч о унутрашњој једнакости природе обично и не занима све савременике у толикој мјери), сваки се слуга стара, да покаже своме господару, да он од њега није ни у чему нижи, и ако господар учини према њему што-год сувишно, то ће он истога часа отићи од такога господара, и чак, ако могне ставиће га под судску одговорност. Шта више, одношаји међу слугама и господарима, већином су у виду неке борбе: господар се брине о томе, да му слуга што више ради, а он да му што мање плати, а слуга се опет стара о томе, да што мање ради, а да што више наплати. Данас се већ не може тако што чути (изузетци се не узимају у рачун), да је који слуга са опасношћу свога живота учинио што год добро за свога господара, већ на против ми често читамо вијести о покушају слуге на имање, па чак и на сами живот господара свога. Новац — то је лозинка нашега времена. Новац — то је једино начело, које данас веже слугу са господарем. С тога данас, особито у великим варошима, понеки слуга за годину дана промијени читаву дузину нових господара. А и господари су у томе доста криви, јер понекада прогоне слугу за најмању кривицу, чак која им се само учини, а у ствари је није ни било. Као што се дакле види, и једна и друга страна раде на погоршању својих међусобних односаја, а тиме и на својој сопственој штети. При данашњим условима горе наведена

апостолска парека понекада изгледа чак неразумљива; но свакако желети је ради општега добра и среће, да се у томе вратимо староме реду и обичају!

(Свршиће се.)

Распеће Спаситељево.

Од **Инокентија**, архиепископа херсонског и таврименског.

Крсна казна, на коју је осуђен био Исус Христос, припада к изумима нечовјештва, којима се прославише источни тирјани[1]), и заузимаше посљедње мјесто и међу самим најужаснијим казнама[2]). Са Истока је она прешла у Рим, и слеђовала је за освајачима свијета свуда, док Константином Великим не бјеше укинута[3]). Код јевреја крсне казни није било; за неке преступе закон прописиваше вјешање преступника, но њих не прикиваху клинцима, и лешеви се са наступањем вечера ради сахране имађаху поскидати[4]). У самом Риму распињаху крсту само робове, који се тамо једва и сматраху људима[5]). Од житеља из провинције прикиваху на крст једино разбојнике и бунџије[6]). Распећу већим дјелом предходило је бичевање[7]). Извршивало се, као и све друге казне, ван градова и села[8]), на што виднијим мјестима као: на хумкама, или на друмовима. Џелатску дужност вршише војници, који код римљана извршиваху све казне[9]). Осуђеник је морао до стратишта сам носити свој крст, изложен за то вријеме подсмијеху и бој[10]). Крст се утврђиваше прије[11]), и тек по томе прикиваху на њега осуђеника: отуда и изрази **восходить, быть поднятъ, возвесить на крестъ**[12]). Са осуђеника скидаху сво одијело[13]), које је прелазило у својину војника[14]) Погреба за распете није било[15]). Тјелеса остајаху на крсту као плен грабљивих тица и животиња[16]) или да се сами собом од ваздушних промјена истроше. По некад давана је дозвола сродницима да осуђенике скину и сахране[17]). У случају какове нужде (при наступању празника, славља и т. д.

[1]) Crudelissimum et teterrimum supplicium. Cic. Verr. v. 64.
[2]) Herod. 3, 125. 6, 194. Јездр. 6. 11. Est. 1., 9. Polyb 86.
[3]) Sozom. 1, 8.
[4]) Brop. 21, 22. V. Bormitii Dissert. de cruce num Haebraerum supplicio fuerit 1644.
[5]) Joseph. Bell. Jud. 2. 14. 9. Petron. c. 3.
[6]) V. Wetsten. ad Matth 27. 38.
[7]) Liv. L. 32. c. 26.
[8]) Plaut. Mit. Glor. act. II. sc. 4, 80. 9 Числ. 15, 35. 1 Цар. 21, 13.
[9]) Tertul de coron. mil.
[10]) Plut de tart. Del vind. t. II. opp. p. 544. Artemid. 2. 16.
[11]) Joseph. Bel. Jud. 7. 10. Cic. Verr. 5.
[12]) Ascendere. insilire, tolli, agi, levari in crucem.
[13]) Augut. civ. Dei. 16. 2. Ambr. J. 10 in Luc. Artemid. oneiro cr. II. 58.
[14]) Senec de tranquil. c. I. Meryl Not. in Pass. Dono. num. 31 in Johan.
[15]) Scio crucem mihi futurum. Plaut Mil. Glor. II. 4. 19.
[16]) Pasces in cruce corvos. Hor. Epist. I. 16, 48.
[17]) Флавије описује, да је римски војсковођа Тит послије велике молбе, њему дозволио да са крста скине своја три познаника, који су били још у животу, од којих су двојица после умрли од рана, а један да се исцјелио. Cont. App. p. 1031.

живот распетих могао је по закону бити и скраћен пребијањем цевања, димом и пламеном од под крстом наложене ватре[1]), ударом у главу, срце и друго.

Сам облик и склоп крста, у колико се даје закључити из прилежног сравњења свију древних писаца, био је овакв: основом крста служио је један усправан стуб или даска, који се утврђиваше у земљу. На горњем дјелу, ради прикивања руку, била је једна пречага, — некада на самом врху стуба, те је крст изгледао као писме **T**[2]); али већим дјелом мало ниже врха, сразмјерно рукама, које ће се тамо приковати; од чега је горњи крај стуба, по ријечима Јустина мученика представљао слику рога[3]). У средини (in medio), стуба утврђивало се, слично рогу, сједало (sedile)[4]), ради подржавања тјела, да оно својом тежином неби раздерало руке и пало доле са крста. Тим начином крст је, по ријечима св. Иринеја имао пет кракова, два у висину, два у ширину и један по сриједи[5]). О подножју крста древни писци ништа не спомињу; свједочанства доцнијих су слаба; јер говорећи о подножју они не говоре о сједалу; пошљедње је по свој прилици по омашци узето за оно прво[6]). Руке, а каткад и ноге прикиваху на крсту клиновима[7]); осим тога често привезиваху тјело и ужетима[8]). Врх стуба, над главом распетога прикиваше се мала бијела таблица (χειχμία) на којој се црним писменима исписиваше име и преступ осуђеника. Ову таблицу каткад ношаху пред осуђеником до стратишта; или ју је носио он сам на своме врату[9]). Догађало се да се ова писмена објава замјенула говор: тада је један од војника ишао напред пред осуђеником и викао је: овај и овај, распеће се због овог и овог преступа. Крстови нису били високи, толико да су ноге одстојали од земље не више од три стопе[10]).

(Настављаће се.)

[1]) Cic. ad Quint. cont. Salmas. de cruce.

[2]) Nostra **T** species crucis. Tert. cont. Marc. 3. 32. Lucian. in judic. vocal.

[3]) Dialog. cum Triph.

[4]) Ipse habutus crucis fines et summitates habet quinque duos in longitudine, et duos in latitudine et unum in medio.

[5]) Први о подножју спомиње Григорије Турошки који је живио у седмом вијеку; али не говори отуда је он усво ово извјешће, па и сам себи противурјечи говорећи, да се на древним распећима ноге Исуса Христа представљају висећима, а не стојећима.

[6]) Таковог мњења о подножју крста био је и св. Димитрије Ростовски. „Бјеше ли, пишше он, на крсту подножје, или не, у св. Писму се нигдје не спомиње. (Росиск ч. 2, гл. 24 стр. 154, 1755.).

[7]) Cont. Arrian. Dissert. n. Epict. L. 4. 26. Paulus Memor. 4. 38. Johan. II. 366. Theolog. Nachr. 1803. 314. 1804. 46.

[8]) Plin. Hist. N. 28. II. Lucam 6.

[9]) Sveton. in Calig. c. 32.

[10]) V. Salmas. de cruce.

Разно.

Размирице у антиохијској цркви. Прије извјесног времена патријарх Антиохијски г. Спиридон дао је канонску оставку на престо патријаршиски анти-

охијске цркве. — Кад је патријарху г. Спиридону примљена оставка канонским путем, одмах је Синод антиохијске цркве приступио избору заступника, до избора новог патријарха и изабрао таквога у лицу Германа, митрополита Тарсо-Аданског, родом са острва Патмоса. Ово се све догађало у другој половини мјесеца марта о. г. и све је дотле ишло лијепо и по реду. Али се доцније појавише нове тешкоће и сукоби. Повод томе дао је заступник Герман. Он је са још четворицом митрополита из Синода антиохијске цркве, тражио, без пристанка других осам чланова истог Синода, од васељенске патријаршије, да се ова постара и одреди једног кандидата из своје цркве, којега би послије тамо изабрали за патријарха антиохијског! Међу тим, осморица чланова антиохијског синода били су и остају одсудно томе противни, изјавивши, да они са стране ни једног кандидата примити неће, већ да истакнути кандидати морају бити из антиохијске цркве и урођеници. Пошто ни заступнику, па ни његовим присталицама, није дошло овако држање већине у Синоду, они су потражили помоћ од велике цркве у Цариграду, и, како се оза бјеше умјешала, и ако у први мах пасивно али и ненадлежно, у питање, пошто је црква антиохијска са својим Синодом независна — одмах је већина састављена из оних осморице митрополита, збацила заступника Германа и изабрала другог заступника од урођеника, који ће заступати патријарха и руководити изборним тијелом за избор новог патријарха антиохијског. — Православни живаљ у антиохијској цркви у Сирији, говори арапским језиком, и има већи број својих митрополита, који су у Синоду те цркве у граду Дамаску. Патријарх је од времена на вријеме бивао Грк, а данас већина у Синоду, као што се види, дигла се, да бира патријарха народног. — Већина митрополита у Синоду антиохијске независне цркве изјавили су поново и одлучно и маљини у Синоду, као и високој царској влади „да изван граница антиохијске цркве неће бирати никојег архијереја за патријарха антиохијског, већ само из своје средине и цркве, као што и остале цркве не траже себи поглавара из Антиохије!“ — Кад је синодална већина антиохијска изабрала другог заступника патријаршијског, поднијела је исто-добно, како је у реду и по закону, и две мазбате царској влади: једном, којом је поднијела листу кандидата за патријаршијски престо антиохијски, и другу, којом је тражила, да царска влада благоизволи потврдити новог заступника патријаршијског митрополита Лаодикијског, који као урођеник говори арапским народним језиком. — У једној од пошљедњих својих сједница министарски савјет забављао се антиохијским црквеним питањем и претресао представке синодалне већине па је донио рјешење: да се листа кандидата за патријарха начини под предсједништвом прво изабраног заступника патријаршијског, митрополита Тарсо-аданског, којега је већина била збацила, и да избор новог заступника не врједи; о томе пак, да ли ће ући у кандидатску листу, који од јерарха из страних цркава чему тежи маљина, то је остављено Синоду на вољу. — Тарсо-адански митрополит Герман, први заступник, једним својим писмом позива све источне цркве као: Цариградску, Јерусалимску и Александријску против већине у антиохијском сабору, те да му ове притеку у помоћ да очува грчко преимућство у антиохијској цркви! Ако се фактично умјешају поменуте три цркве, у овакво обично питање једне независне цркве православне, такво ће мијешање бити онда нејасно за цио црквени свијет, а нарочито за канониче, јер, овдје није питање о каквој му драгој догми црквеној, која би се рушила тиме, кад би се у Антиохији односно у Дамаску појавио народни патријарх. — Сачекаћемо и коначно рјешење антиохијског црквеног питања, те о њему извијестити наше читаоце. По „Ц. Гл.“

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. јула 1898. Бр. 14.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Одликовања. Јован Брежанчић, парох јеремићки, протопрезвитерата власеничког, одликован је 25. маја ове године црвено-угаситим појасом.

НЕЗВАНИЧНО.

О условима нормалног живота хришћанске породице.

Од професора **А. А. Бронзова.**

(Свршетак.)

V. Раширење породичнога обима.

За раширење породичних узајамних односаја, и као неки прилаз односајима ширега друштвенога карактера, служи опћење извјесне породице са особама, које њој не припадају. То породично опћење показује се на различне начине: као гостопримство, дружење и т. д.

Гостопримство или гостољубивост води свој почетак из првих времена људскога постања на земљи. Њега је сасвим природно изазвала нужда и потреба, и то приликом путовања једнога или више људи. У данашње вријеме то је све сасвим друкчије, јер нама данас

стоје на услузи: жељезнице, паробродн, добри друмови, поштанска кола и коњи, бицикли, а можда наскоро и ваздушне лађе, то је све с једне стране, а са друге опет: гостионице, крчме или сврашишта за одмор и т. д. Сада може човјек пропутовати око цијеле земље, а не мора молити никога да га прими на конак, као госта свога. У старија времена то није било тако, јер о побројаним удобностима за путнике није тада нико ни појма имао. И с тога путник — хтјео не хтјео — морао је за гостопримство молити. Гостопримство се указивало путнику између осталога још и за то, што сваки, примајући госта на конак, знао је, да и он лако може путовати куда, те и сам гостопримства тражити и молити. Дакле и једна и друга страна имале су пред очима своју корист. И онда није чудо, што је указивање гостопримства постало светињом. Ко је госта примио, тај је поред указивања материјалне помоћи ближњему, допринио тиме још много и за очување личности дотичнога госта, а то се у та времена, када је у основи узајамних односаја народних владало највише само начело борбе за опстанак, много цијенило и поштовало. Већ Аврам прима странце на конак (Бит. XVIII), а прима их и Лот (— XIX). Гостопримство је било врло распрострањено и код незнабожаца, који су то сматрали као једну од важнијих добродјетељи. Сјетимо се, шта се о томе прича на пр. у Омировој Одисији, која је написана далеко прије Христа (може бити на 8—9 вијекова): како је странца Одисија примио Алкиној и његова супруга? — Гостопримство је задржано и за сво доцније вријеме и сасвим до наступања нових времена. Чак у мрачно средњевјековно вријеме, када је владало право песнице, гостопримство је цвјетало, и с погледом на тадашња насиља и неправду, особито је цијењено и уважавано било. Поглед на гостопримство измијенило се тек у најновије вријеме. О узроцима тих промјена ми смо већ говорили. Но осим напоменутих узрока, имају у томе значаја такође и неки други, који леже у самоме начину савременога друштвеног и личног живота. У осталоме, ако се у већим градовима гостопримство подржава још само међу познаницима и сродницима (а пред непознатима се обично затварају врата и чак се дешава, да му се и са осјечком пријети), то у селима, гдје и сада постоје у неколико старински услови, гостопримство се још и сада понешто практикује. Но цивилизација ће још и тамо доспјети, те ће гостопримство и у селима остати само успомена; но о свему томе може се, разумије се, само жалити, само туговати о томе, што то све савременим љуством све више и више овлађује. Но прави и истинити Хришћанин не мора заборављати гостопримства. Сам ће Господ казати на страшноме суду: странинъ бѣхъ,

и введосте Мене (т. ј. разумије се: сотвористе единомъ сихъ братій моихъ меншихъ. Мат. XXV, 35, 40). И св. апостол Павле савјетује да се гостопримство не заборавља, говорећи: странолюбіе не забывайте, додајући, да су неки тиме, и не знајући, примили анђеле на конак (Јевр. XIII, 2). Свети апостол под некима разумије Аврама и Лота. Сваки дакле од нас, поред тога, што ће према апостоловим ријечима учинити дужност човјекољубља, још може из гостопримства извући себи неку корист, као што су је извукли речени мужеви. Но најпослије, дешава се и то, да се гостопримство злоупотреби, али таквих злоупотреба бива свагдје, и оне ни мало не утичу на суштину саме ствари.

Што се тиче дружевних (пријатељских) веза и односаја између искрених другова, то се исте практикују и сада у доста великој мјери Још у старија времена савјни су добро схваћали суштину и велики значај тих дружевних веза. Велики Аристотело посветио је ријечи о пријатељском друговању (φιλία) већи дио своје етике (науке о моралу). Друговање је нека добродјетељ или бар нешто, што са њоме стоји у тијесној вези. Оно је по Аристотелу сидро (котва-ленгер) наде за човјека у бједи и несрећи, веза за младеж, лијек у изнемоглој старости; при друговању свака нужда и потреба испчезава сама по себи. Ми волимо што је добро, угодно и корисно. Црте су дружења: жељење добра, или љубав једне особе другој, која је (т. ј. љубав) побуђена тежњом да се у вољеној особи, или уз припомоћ исте, постигне и добије нека корист, или угодност, или добро („благо“), — за тим, узајамност, која треба да се очито показује од обију страна. Угодност или корист, које се налазе у основи друговања, не могу га учинити дуговјечним, јер када нестане могућности да се помоћу дружења постизава једно или друго, тада нестане и дружења и т. д. Право и истинито друговање има у основи својој тежњу људи да постигну добро. Право је друговање ријетко, као што је у опште мало у истини добрих људи, који су за њ способни. Узвишени поглед на друговање има и еклектик Цицерон. Он, као год и Аристотело, само добро и само доброчинство сматра за начело, које треба да друговање спаја и везује. Тим мислима о друговању, које су та два велика мужа исказали, додаћемо овдје нешто. Ми себи добијамо другове највише у младим годинама или чак у дјетињству. У то вријеме ми смо искренији и отворенији, него што смо доцније. Ушљед тога ми можемо вјерније упознати друг друга, своје опште наклоности и остало. Чим ми, као другови, нађемо да смо између себе слични, то и нехотично осјетимо узајамну наклоност, особито ако код дотичне особе примјетимо у друге допадљиве знаке. Право и тврдо (а не какво летимично) друговање, које је у младости почето, често

пута остаје и кроз цио наш живот, и служи као извор тога добра, тих блага, о којима је говорио Аристотело. Но ако је дружење почело мање више случајно и на сумњивим основима, то се обично брзо и прекида. Велика је то и тешка ствар наћи себи доброга друга. — Ређе се догађа да се здруже и постану другови људи у зрелијем добу живота. Узрок је јасан: ништа тако не зближава друга са другом, као школско опћење, искрене дјечије игре, забаве и остало. Колико много успомена има свако из свога младога доба, — успомена, које су често у стању да подгрију охлађело дружење и т. д.?! — Код одраслих пак, те све околности, разумије се, не могу бити т. ј. у тим случајевима, када одрасли, који склапају између себе дружење, нијесу још од прије један другоме познати били. Овдје је већ између њих мање веза и алки, које их сједињују. И с тога ова дружења и пријатељства ријетко бивају онако чврста и стална, као она више речена. О својствима, са којима се одликују та дружења, није потребе много говорити, јер су та својства извјесна и позната у опште свакоме. Другови треба да су један другоме искрени, и међу њима не смије бити ни сјенке од какве лажи или чега сличнога. Они треба да су вјерни један другоме и не обазрући се ни на какве спољашње неприлике, они не треба да један другога издају и остављају. Но при свем томе, они не морају један другога бранити у томе случају, када један од њих рђаво и непоштено ради. Јер иначе, то није пријатељство, већ нешто налик на лоповску дружину. Па када су тако мислили Аристотело и Цицерон, то тим више треба да ми тако мислимо. — Дружити могу и људи и жене, јер међу њима нема никакве битно човјечанске разлике. Но при свем томе ипак се препоручује, да другују људи с људима а жене са женама. Узрок је томе јасан. Јер иначе могло би бити пошљедица, које се не могу жељети. — Ако се сада обратимо на библијске податке, који говоре о дружењу, то и ако их нећемо наћи много, но они су ипак врло поучни. Премудри Исус син Сирахов, савјетује да се ступа у пријатељско дружење тек онда, када се освједочимо о врлинама извјесне личности, — хвали вјерног друга, назива га блâгом, мелемом и т. д. (VI, 7—16). Сам Господ назива својим друговима оне, који испуњавају његове заповједи (Јован. XV, 14). Дружење међу хришћанима, као таковима, добија свој нарочити вид с тога, што међу њима има још и друга нова веза, а то је вјера у Исуса Христа. Хришћанско дружење освештавају, и њиме потпуно владају, начела хришћанскога учења, и с тога оно треба да буде тврдо, чисто и благотворно. Врло су поучни високи примјери дружења међу овим или оним Оцима хришћанске цркве, о којима нам говори хришћанска историја!

Поред напређаних начина, у каквима се показују узајамни односаји људи у породичноме домаћају има још много и других. Тако на пр. приређују се вечере, балови, различни састанци и т. д. Овдје се сусрећу не само позната но и непозната лица. Заједно се веселе, разговарају, — једном ријечи брину се, да проведу вријеме више или мање весело, а понеки и са каквом користи за себе. Таково провођење времена може носити добар и морални карактер у томе случају, ако оно служи на добру циљељ и ако не носи на себи каквога знака, који се не слаже са захтјевима моралнога закона. Одмор је у животу човјечијем безусловно потребан. А сви поменути састанци људи могу носити на себи карактер такога одмора. Овдје се човјек у неколико осјећа друкчије него обично, и већ само то даје му одмора и окрјељења. Послије тога дјејствују на њега повољно: разговори, који се дотичу његових личних интереса, игре, које припомажу одмарању његових живаца, који су напрегнути у остало вријеме његовог живота и т. д. Но све се састоји у томе, да се у свима тим случајевима не удаљи човјек од нормалне тачке, јер ма и најмање удаљење већ је дјело рђаво и није морално. Но умјети се у свакоме случају одржати на моралној висини, то је нешто, за што треба већега труда и искуства. Нуждан је особити такт, који би сваки пут напомињао то човјеку. Зашто се данас мало брине о томе, да се добије такови такт, то је познато свакоме. Данас се приређују вечере и балови, не за то да се одмори, или да се вријеме проведе трезвено, у кругу извјесних лица, већ више са корисним цијељима (неко се нада тим путем придобити благонаклоност извјесних лица, неко пак хоће тим начином да добије младожењу својој кћери и т. д.), или из жеље, да што веселије проведе вријеме, и не обазирући се на то, хоће ли се то весеље прибавити моралним или рђавим путем и начином (неко води хазардне игре, картајући се у новац, неко срамотно игра, неко безобразно говори, неко оговара другога, неко се приједа и т. д.). Но најпослије бива састанака и са друкчијим цијељима, но то у опште врло ријетко, за чим треба само жалити. Жељети је да такова сазаљевања у будуће не буду имала мјеста; жељети је, да би се из речених састанака избацивало све, што није морално, а особито дивља игра с картама, која по згодном и правичном изразу једнога мислиоца (Шлајермахера)[1] „увијек служи као знак неуређеног, и на нижем стушњу, друштвенога живота".

С руског **В. С. Поповић.**

[1] Види навод (за овај случај) у Мартенсена.

Распеће Спаситељево.

Од **Иннокентија,** архиепископа херсонског и тавримског.

(Наставак.)

Црквени писци сравњују крст са летећом птицом, — са човјеком који плива или се моли раширеним рукама, — са котвом и крмом брода и т. д.

Пошто евангелисте нигде не спомињу, да се крст Исуса Христа било ма чиме од обичних крстова разликовао, то нема сумње да је и он имао напред описани облик, т. ј. имао је четир крака, а урачунавајући и сједало, пет кракова[1]).

Мучења распетих била су ужасна. Морамо представити неприродан положај тијела са горе раширеним рукама, при коме је и најмањи покрет причињавао нове неописиве болове. Тежина прикованог тијела све је даље раздирала ране на рукама, које су усљед тога бивале све несношљивије. Крв изгубивши свој природан ток, подизаше се глави и срцу, причињавајући у првој несјестицу а у срцу муку грознију од саме смрти. Несретник окружен овако са свију страна смртним мукама, преживљавао је, тако рећи, самог себе, и висио је на крсту често по три, а по некад и шест и више дана. Чаша са смртоносним отровом, пружена руком као некада Сократу, била би у овим мукама право доброчинство.

Са мукама распетих равнаше се још само њихово презрење, Назване крстоносац (crucifer, cruciarius) бјеше пошљедњим изразом гњева и презрења. Сами свирепи тирјани за тешке преступе својих робова налагаху на ове крсто-образни јарам (furcam) и у овом срамном стању проваћаху их по улицама[2]). Ово је значило лишити несретника имена човјека, изложити га општем презрењу. За Јудеје крсна казна било је још особито одвратна; зато што у Мојсејеву закону стоји написано: **Проклатъ всякъ висящій на древѣ**[3]). Из овог узрока и сам славни Ускрс Господа и божаствена чудеса, којима је пропраћена била проповјед св. апостола, нијесу била у стању, да у очима невјерних Јудеја загладе бешчасност крста Христова; он је по ријечима св. апостола Павла за Јудеје остао **саблазномъ**, за Јелине **безуміемъ** (I. Кор. I, 23). У опште крсна казна била је бешчасна и свирепа у тој мјери, да и сам Цицерон не имађаше довољно ријечи за њезину осуду, и именом домовине захтјеваше, да је не само тијело, но ако је могуће и вид и слух римског грађанина слободно од крста[4]).

[1]) Cont. Lipsius. Salmasius de cruce. Barthol. de cruce Christ. 1670. Jahn. Arch. 2. 11. 361.
[2]) V. Val. Max. 1. 7, Macr. Satirr. 1. 2.
[3]) Обнов. зак. 12, 22. Cont Henkii Comment de eo, quval inprimis ignomin. est in supplic. Jesu Chr. 1785.
[4]) Pro Rabyrio.

И баш ову смрт изволео је изабрати Отац небески за свога јединог и љубљеног Сина!!! Хришћанине, сјећај се овога и клони се гријеха, за које је Син Божји претрпио распеће, и којима се Он, по увјерењу св. апостола, поново распиње (Јевр. 6, 6).

*

Паклено дјело, над којим се тако орно трудио сам књаз таме (Јов. 13, 2. 27; 12, 31), било је у пола готово: Светији од Светих био је проглашен злочинцем; остало је још да Га узнесу на крст, да би Он могао къ сѣкѣ привлечь всѣческая . . . (Јов. 12. 32).

У Јевреја, ако је вјеровати Талмуду[1]), постојао је обичај, по коме осуђенике нијесу одмах по наречењу пресуде лишавали живота. Прије него што ће се пресуда извршити, гласник је неколико пута јавно у народу објављивао осуђениково име и преступ којим се оптужује, као и казну на коју је осуђен, позивајући свакога који може, да иде у суд и заштити несретника. И код Римљана је постајао закон[2]) издан Тиверијем, по коме се смртна пресуда не извршиваше прије десет дана. Но за Исуса Христа, будући је Њему суђено и по римском и јудејском закону, наређења ни једног ни другог не показаше никакву снагу.[3]) Изгледа да је ово законско наређење важило само за обичне преступнике; а за бунџије, непријатеље Мојсеја и кесара, каквим је клевета Исуса представила, не бјеше никакве милости: за ове је пресуда била тим више правоваљана, у колико је она била прије извршена.[4]) И тако је, Исус Христос, послије пресуде одмах био предан војницима да Га разапну. Први њихов посао био је, да са Исуса скину црвен плашт, којим га је Ирод био подругљиво заодјенуо и да Га обуку у Његово сопствено одијело: ово захтијеваше обичај, а можда и сажаљење. Евангелисте не спомињу да ли је овом приликом скинут био и трнов вијенац са главе Господа, или је он остао до скидања са крста. У осталом древни обичај представљати Исуса Христа на крсту са трновим вијенцем има вид историјског предања. У потврду овога може се рећи, да су војници имали довољно побуда да на глави Господа оставе трнов вијенац, што је овај, по мнијењу његову био врло згодан, изражавајући оно исто, о чему је говорио натпис.

За тим војници, по обичају положише на Исуса Христа крст, и поведоше Га ван града, гдје се извршиваху казне. За такови ход обично се бираху главне улице, а с намјером се продуживаше у колико се више могло; но овом приликом није било ни мало времена на одмет:

[1]) Sanaedrin. c. 6, § 1. Maimonid. in tract. de Synod. evrumque pvenis c. 13.

[2]) Tacit. Annal. L. 3, c 51. Dion. L. 57. Svet. in vita Tibercap. 75.

[3]) Тврдња Талмуда, да је над Исусом Христом пресуда извршена тек послије 40 дана, за које је вријеме сваки дан објављивано народу Његово дјело и позивани заштитници, — јесте пука лаж која нема никаквог историјског значаја у толико више, што он сам собом долази у опреку.

[4]) Bynaeus de mort. Christ. t. 3. c. 5.

јер до пасхалног вечера, који и ако није био толико свет, као предидући, на коме јеђаху пасху, али у толико свечанији и обредан, остало је још само неколико часова. У смислу закона са наступањем вечера тјелеса се распетих имађаху са крста поскидати, а крст, као што смо видјели умртвљавао је не тако брзо: то би распеће Христово морало бити одложено, да, као што знамо, није у таковим приликама био обичај, живот распетих скраћивати и другим насилним мјерама. Синедрион, поред све жеље да што више продужи мучења свога личног непријатеља, принуђен је био да се задовољи и овим средством; иначе, за вријеме празника био би изложен каквој побуни у корист Исуса Христа.

Указао се необичан призор! Онај, кога је народ јерусалимски недахнимице слушао у своме храму, који је, чињаше се, заповједао цијелој природи, дајући исцјељење слијепима од рођења, изгоњо зле духове, ускрсавао мртве, — коме је само прије неколико дана указана почаст као потомку Давида, као цару Израиљском, — пролажаше широким јерусалимским улицама, између два злочинца, вукући за собом свој тешки крст! Испунише се дакле ријечи Христове изречене некада о своме понижењу: блаженъ есть, иже мнѣ не соблазнится о Мнѣ (Мат. 11, 6)!

Да ли је могуће (тако су могли премишљати и они, који се доселе надаху у Исусу Христу видјети обећаног Месију) да ли је могуће, да би се Месија изложио таковом понижењу, каквом је изложен сада Исус? Ко није у стању да сам себе избави од овако срамне казне, може-ли тај избавити цио бједни народ јудејски? Осим ако се ми сви не обмањујемо, очекујући успостављење царства Израиљева, доласком моћног и силног Месије? — Али тако нас учише оци наши; тако, вели, написано је у закону и пророцима. И нашто би сви пророци прије толико вјекова величанственим изразима навјештавали долазак Месије, ако је Месија имао бити таки човјек, каковим се јавља сада Исус, ако му је суђено, да не учинивши ништа у корист народа, који стење под тешким јармом, оконча свој живот оваковом срамном смрћу? — И каква смрт? Крсна!... О, проклятъ всякъ, висяй на древѣ! Не! О томе не може бити сумње, крст је знамење — не спасења, него проклетства: свакако, сам Бог нашао је каквог гријеха на овоме човјеку".

Овако су могли премишљати једни. С друге пак стране, пољуљана вјера пошљедователја Христових имала је за себе не мале разлоге. У кога је било срце осјетљиво чувством вјере и свете љубави, тај се није могао сагласити са фарисејима и књижевницима, који су Исуса Христа представили заводником и човјеком, који је имао своје личне

нечисте смјерове. „Не! Он нас није обманьивао, када нам је са таковим одушевљењем говорио о љубави према Богу и ближњима; када раскриваше пред нама свете путеве Промисла позивајући нас, да се угледамо на вјеру и врлине наших праотаца; када срце наше горијаше племенитим жаром, који никада не распламтише бесједе фарисеја и књижевника. Служба Његова потпуно је достојна Сина Давидова. Да је хтио земаљске славе, колико му се пута пружила прилика да је добије! Није ли баш кротост Његова узрок, да фарисеји тако лако њиме овладаше? Њега оптужише због бунтовништва и нове науке: али то је јавна клевета, коју су измислили првосвештеници за то, што је Он њихова неваљалства изобличавао, од којих ми страдамо. Није ли га и сам Пилат у неколико пута прогласио невиним, и приликом саме пресуде, назвао Га праведником? — Њега осудише на крсну смрт; — но Он је, као што знамо, сам прорекао своју смрт, говорећи, да је Њему од самог Бога предопредијељено да пострада за спасење Израиља. Ми слиједећи нашим (слијепим) учитељима, не очекивасмо сличне догађаје. Но да ли је нама навјесна сва судба Месије? Ко је прозрио цио смисао пророчанства, од којих Га некоја представљају страдајућим? — Не противслове ли сами књижевници међу собом, када описују лице Месије? — За то, још није све свршено Његовом смрћу. Он је обећао, као што је познато, да ће трећи дан из мртвих ускрснути. О, када би се ово обећање нешто испунило! . . .

Поступак Ирода са Исусом Христом, без сумње, потсјетио је многе на Јована Крститеља, кога је овај дао посјећи; а успомена на опште љубљеног и уваженога Јована, одстрањивала је саблазан, проналажану крстом Исусовим, јер анађаху сви, да га је Јован признавао за Јагње Божије, које се приноси на жртву за гријехе цијелога свијета, и толико га је узвисио, да је себе сматрао недостојним, да му послужи као слуга (Јов. 1, 27).

Са Господом воде на смрт два злочинца (Лук. 23, 32), који такође бијаху осуђени на крсну смрт, и без сумње, и они ношаху сами своје крстове. Древно предање говори, да је једном од ова два злочинца било име Гестас, а другоме Дисмас[1]). У погледу њихових преступака нема вјерних података; спомиње се у опште, да су они припадали чети Варавиној и да су учествовали у побуни и убијствима, која је Варава починио, јер са Варавом, по примјетби св. Марка (15, 7), находише се у тамници и његови другови, којих се судба имала ријешити пред празником — судећи по тежини прије ступа — крсном казном.

[1]) In Evang. Nicodemi.

За осуђеницима ишао је силан народ (Лук. 23, 27). Казне у сред празника, за побожне Јудеје било је то дјело непријатно и одвратно. Али казна пророку Галилејском, у коме многи очекиваху видјети Месију, и нехотице је свакога привлачила. Међу тим за ову је тек сад сазнао цио Јерусалим, који је за вријеме пасхе бројао неколико стотина хиљада житеља.

Са народом Господ не бесједјаше. Било је времена, да су они, који су имали уши, могли чути; сада је дошло вријеме, да и виде они, који имају очи. Само ношење крста и умор пријечио му је да говори, тим мање, што му се глас у шумној гомили народа не би ни чуо.

Жалосни крици и запјевка неких женскиња принуђаваху Господа, да прекине своје ћутање. То бијаху не блиске ученице Његове, које ћемо доцније видјети на Голготи и којима није могло бити то речено, што ће се сад овима рећи, него то бјеху већим дијелом жене Јерусалимкиње, може бити матере оне дјеце, која му клицаху осана, а дијелом и друге, које су дошле у Јерусалим на празник. Њих не могаше ништа од суза задржати, када видјеше Исуса, да је изнемогао под теретом крста: ни присуство првих лица синедриона, који горјеше мржњом на Исуса и на сваког, који Му је био привржен, оне се, заборављајући на све опасности, предаваху горкој тузи какву је само кадро да осјети осјетљиво и безутјешно срце....

Господу, који је обећао не заборавити ни чашу хладне воде, понуђене у име Његово (Мат. 10, 42), саучешће ових жена није могло бити непријатно. Али смрт, на коју је ишао Он, била је изнад обичних саучесних суза: требало је да плачу сва кољена Израиљева, само не због тога, због чега плакаху жене.

„Дщери іерѹсалимскіѧ! — рекао је Господ, — не плачитесѧ о мнѣ; обаче сеѧ плачите и чадъ вашихъ!“

(Овакова дивна забрана да Га не оплакују, када је Он ишао на очевидну мученичку смрт, могла је потпуно бити схваћена тек послије Његовог васкресенија; но савјет, да оплакују себе и своју дјецу, и сада је већ давао разумјети женама и свакоме, каква је велика разлика између Исуса Христа, који се и у овом тешком тренутку брине за судбу јерусалимске дјеце, — и бесчувствености првосвештеника, који пред Пилатом тако нерасудно призиваху на цио народ крв праведника.)

„Мнѡ сѧ, — говораше Господ, — дни глаголѧтъ, къ нимъ рекѹтъ, блажены неплоды, и ѹтробы, иже не родиша, и сосцы, иже не доиша. Тогда

начнѣтъ глаголати горамъ, падите на ны: и холмомъ, покрыйте ны. Зане, аще въ сѣровѣ древѣ сіа творятъ, въ сухѣ что вѣдетъ?" (Лук. 23, 29—31.)

Немогуће бијаше силније изразити биједе, које грозише Јерусалиму. Бешчедство сматрано је код Јудеја великом несрећом и проклетством Божјим: па према томе пасти у такво стање, у коме би се и бешчедним позавидило, значи пасти у највеће очајање. Тако се изражаваху и пророци (Осија 10, 8; Исаија 2, 10—19; Апок. 6, 16), када именом Бога Израиљева угрожаваху Израиљу због његових преступа. Али ова пријетња изречена је Сином човјечијим без сваког личног негодовања на неблагодарне суграђане. Он им не рече, да ће доћи вријеме, када ћете ви, који сте ме предали на суд, рећи, него говори просто: рећи ће, не дотицајући се ни мало својих личних непријатеља. Чувство највишег самопрегорења приморава Га, да заборави на своја сопствена страдања, а Он забрањује плакати за Собом: али истинито чувство љубави према биједном свом отачаству побуђује Га, да не скрива страшну судбу, која му предстоји, ради опомене онима, који још могоше познати истину. Ово бјеше посљедња проповјед покајања, коју је народ јудејски чуо из уста свога Месије, изречена њежним чувством љубави према ближњима. Ратови, глад, болести и друге невоље, које су имале претходити разорењу Јерусалима, највећма поражаваху матере, које носише одојчад. Тако и прије, описујући својим ученицима ове страхоте, Господ је особито истакао невоље матера дојиља: горе же дѣющимъ къ тыя дни! (Лук. 21, 23; Марк. 13, 17 Мат. 24, 19.)

(Свршиће се.)

Проповјед на св. Симона, првовјенчаног краља Стевана.

— Владислав Бобрић. —

Побожни Хришћани!

На данашњи дан, кад св. црква наша слави спомен прво-вјенчаног краља Стевана — монаха Симона. набрао сам, да вам говорим о великој његовој љубави спрам св. вјере наше, о великој му вриједноћи и заузимању око подизања св. храмова, о монашким подвизима, у којима је био стуб трпљења, ревнујући слично праоцима нашим: Јову у страдању, Јосифу у искушењу.

Љубав његова спрам св. вјере наше огледа се у помном шљедовању стопама мудрог му оца Немање, јер је вјерно чувао чистоту св. православља и вриједно плијевио врт св. вјере наше од опасне траваљине — богумилске јереси. У искушењу је увијек притицао тихом пристаништу, св. вјери, јер се чврсто држао ријечи

Спаситељевих, да вјера спасава; у вјеру је полагао сву своју наду, сво уздање своје. Кад је био у великој биједи и невољи; кад се враг, тај вјечни непријатељ човјеков, дигао у лицу брата му Вукана, да га куша: није се Стеван латио копља ни оружја, да силу силом сузбије, да у земљи море братске крви пролије, него је прибјегао св. цркви и вјери својој тражећи утјехе и помоћи, — молио је брата Саву, да дође у земљу Србинову са моћима светог им оца Симеона, и да умудри завађену браћу, да божјим словом успостави у земљи ред и мир, који они нарушише.

О, благо њему, кад му је вјера била тако чврста! Благо њему, кад се надао тако поуздано — хришћански! Јер, браћо моја, „вјером принесе Авељ Богу већу жртву, него Кајин, и кроз њу доби свједочанство, да је праведник; вјером би Енох пренесен на небо, да не види смрти; вјером Ноје постаде нашљедник правде; вјером се Аврам оправда и дође у земљу обећану; вјером Мојсије велик би и изведе народ израиљски из Мисира, и одведе га у земљу обећану; вјером прећоше Израиљћани Црвено море и ријеку Јордан; вјером њиховом уздрхтали попадаше пред њима зидови Јерихонски; — судије, цареви и пророци вјером побиједише царства, учинише правду, добише обећања, затворише уста лавовима, угасише силу огњену, утекоше од оштрице мача, ојачаше у немоћи, посташе јаки у биткама, растјераше војске туђе“; вјером се спасли многи од болести и смрти чудесним исцјељењем Христовим; вјером свог господара исцијелио се сатников слуга; вјером свога оца спасао се син духа бијесног; вјером се спасао и данашњи светитељ: у земљи му се ред успоставио; разбуктале се страсти угасиле; узбуркано, валовито море се стишало, и брод државни опет пође тихо путовати.

Из љубави спрам св. вјере наше и њене славе родила се у њему друга лијепа врлина — ревновање за св. вјеру, које се огледа у помном помагању оцу и брату, кад су ови дизали српски манастир Хиландар у св. Гори. Стеван им је обилато слао помоћи у грађи, злату и сребру, јер је провидио, колико ће добра донијети овај манастир српској цркви и просвјети. И сам је подизао храмове, помажући брата Саву; бијаше Стеван ваздa велик ревнитељ добрим дјелом.

А што да вам говорим, какав је био свијетао у монаштву, кад је тијелом живио, као што живе бесплотни анђели? Зар би га иначе св. црква наша уврстила у светитеље своје, да није био анђео животом? Зар би му славила свијетао спомен до данашњих дана?

Споменом на њега, св. црква хоће да побуди своје вјерне на подражавање његову светом животу и на молитву том светитељу, да их заступи код престола божјег.

Увјерен сам, да сте му се данас топло помолили, да се код Бога за вас заузме. Та зар бисте иначе дошли били овако затомице у свети овај храм божји? — Али ме почујте, да вас поучим, како треба да подражавате светом животу данашњега божјег угодника, јер мало вас је, који тако живите, као он што је живио; мало вас је, који ходите путем спасења, којим је он ходио, а много вас је, који низбрдице клизате путем, којим се стиже у царство огња и вјечних мука.

*

Напријед мало рекох, да је данашњи светитељ, св. Симон помно помагао оца и брата Саву у подизању храмова, а и сам их је подизао, јер је знао, да је тешко оном мјесту, земљи и народу, гдје се ријеч божја не чује, гдје се не поје св. литурђија.

Данас до душе не захтјева се од вас појединаца, да дижете храмове: није потребно, јер мало, те не има храм у сваком мјесту, селу и граду. Али се с правом може од вас захтијевати, да подижете један други храм, на који се данас слабо пази који занемарујемо и рушимо,, и због тога смо несрећни и овога вијека, а онога ћемо већ примити плату своју.

На једном мјесту св. Писма пита се: Зар не знате да сте храм божји? а на другом се позива: Прославите Бога тјелесима вашима и душама вашима, јер то је божје.

Да, душом и тијелом сте храм божји, али само онда, кад се душа са тијелом природно — хармонично развија. А то значи, тијело толико његовати, колико да помаже добром развијању племените и побожне душе; значи тијело толико његовати, да постане чуварем душе, храмом душе, која небу тежи. Данашњи људи не мисле много о томе, јер све њихово дјелање и рад, једино је угађати тијелу и материји, а која им је брига о души! Сметнуше јадници с ума, да тијело умире, а душа живи; изгубише несретници, из вида вриједност душе, а лебди им пред очима једино тјелесна њега — плотска страст. Заборавише душу, која је за вјечност одређена.

Из претјераног угађања тијелу слиједи разњеженост и слабост, помоћу које се роди љута змија у виду разноликих страсти; и та змија према заклетом од искони непријатељству са човјеком, демонским концима везује душу човјечју, гуши у њој сваки племенити осјећај, помрачава и мрља у њој свијетле боје образа и подобија божјег, лишава ју лијепих својстава божанскога поријекла.

Имамо примјера из најближе околине наше, докле су дођерали људи, који су пређерано угађали тијелу и страстима, а занемаривали душу; ни један није добро прошао ни овога свијета... Ено га, лица блиједа, понијенрх очију, упалих груди; погнуо се у земљу, као старац од 90 година. Страсти су га обузеле, па га испреплетале, као вијугаве змије и даве га, те пропада и — пропаће! Угасила се искра вјере у њему, потамнела бисер-нада, нестало у њему душе, тог племенитог дијела нашег бића, нестало храма божјег, а на мјесто њега дође се разбојничка пећина, пуна смрдљивих и загушљивих задаха, који му душу трују, чист и бистар ум помрачавају, те пропада и тјелесно прије времена, не користивши ни себи ни друштву, из којега је изашао: јер шта може тијело, мртва материја, кад дух спава, тиња, или је већ сасма издахнуо?! Шта може душа, ако је тијело заражено, слабо и трошно, те дух не може да се вије у висине плаве, *Шшедње пријатељ помоћи нам?!* Шта може разум, ако духа нема, покретача стварања лијепих и племенитих дјела, кад је mens sama in corpore sano?![1])

Али вам кажем, да има и разлике међу њима!

Зар нијесте видјели онога сиједога старца, који је богоугодно овај живот проводио, како каткад живне, како му око засија необичним сјајем велике радости? То је искра вјере, бисер хришћанске наде, који се прелива у чистој му души као сребрна мјесечина у јасној ријеци. О, како је диван старац у часу те дјетиње радости, спиновље оданости вољи божјој!

Прени се и ти, блиједа слико, подигни очи, освијести се! Не клони! Камо ти вјера, камо чврста нада?!

Па зар ћемо пустити да страсти толико овладају нама?! Зар да тијело отме маха и удави нам душу, као штир и трње племенито цвијеће?! Зар да уни-

[1]) „Бистар ум у здравом тијелу."

штимо по образу божјем у нама саздану красоту?! Зар баш никад небу да не погледамо, ни да уздахнемо жељни Господа?!

Који цвијет већма волите? Да ли цвијет, пун бајна миомира, или цвијет мртав, без мириса? Је ли да вам је милији свјеж цвијет, лијеп и пун миришљава уља; сваки се за њега отима: старо да га гледи и мирише, а младо да се китн њиме? Ето, то вам је слика човјека, који се, поред тијела, и о души брине — мирише му душа, као мир босиљка. А онај цвијет мртав, без мириса, то је човјек, који се само о тијелу брине; то је тијело без душе, то је — мртва материја!

Али ако, његујући тијело, и на душу не заборавите, већ ради њеног добра више пута обрнете очи небу за помоћ и милост; ако будете његовали тијело на корист свјеже и побожне душе; ако будете тијело и уништавали, ако смета и спрјечава развијање племените, хришћанске душе: онда сте, браћо, ступили на стазу, којом је ходио и данашњи светитељ, јер ћете подићи храм божји, у ком ће се кроз душу вашу разлијевати миомирни кâд вјере, љубави и наде; храм, у коме ће се тихо таласати умилни звуци дјетиње захвалности за безбројна доброчинства божја; у коме ће громко одјекивати величање божје славе и светог му имена; у коме ће сваки откуцај срца вашег, тог јасног звона у храму душе ваше одјекнути одушевљеним позивом: „Хвалите име Господње, хвалите раби Господа!“

Клањати се божјој величини, славити и хвалити доброчинства божја, јасно и без зазора исповиједати св. вјеру своју, то је дужност сваког, правог хришћанина. А колика и дивна је срећа то за њега, кад он у свом храму, у срцу и души својој Бога слави, велича, хвали и исповиједа! Јасно исповиједање вјере учиниће га срећним, умириће му живот, учиниће га задовољним и блаженим на овом свијету, а на оном стећи ће му заслуга, да од Спаса Господа чује утјешне ријечи: Ходите благословени оца мојега, примите царство, које вам је приправљено од постања свијета. Вјером одушевљен, биће срећан и у несрећи, биће задовољан и у сиротињи; и кад дође ора, да се мријети мора, смјело ће погледати смрти у очи, јер ће га храбрити нада у милост божју, нада у вјечни живот; кроз све бриједе и невоље овог свијета проћи ће мирно, јер ће га одушевљена и чврста вјера увијек спасти, као што је и св. Симона ваздa спасавала, који за св. вјеру не пожали ни круне краљевске! Амин![1]).

[1]) Ову проповијед говорио је г. Боберић пред садруговима му, у богословском училишту у Ср. Карловцима 24. септембра 1897. године. **Уредништво.**

Разно.

Лијеп дар цркви. Г. Јефтан Бобан трговац из Кључа у Босни, приложио је храму Вознесенија Господњег у Кључу, један врло лијепо израђен и позлаћен крст од сребра у вриједности од 98. фор. Крст је освећен 10. маја ове године и на своје мјесто на часну трапезу постављен.

Књижевне вијести.

Историја хришћанске цркве. За школску младеж израдио Глигорије (Никола) Живковић митрополит Зворничко-тузлански. (Треће попуњено и прерађено издање). У Доњој Тузли. Штампарија Николе Писенбергера 1898. Цијена 80 нч.

Литургија или наука о богослужењу свете православне цркве. За школску младеж нарадио Глигорије (Никола) Живковић, митрополит Зворничко-тузланеки. (Друго издање). Д. Туала. Штампарија Николе Писенбергера 1898. Цијена 50 нч.

Читуља.

† **Партеније Ђедовић,** јеромонах св.-ваведенског манастира Добрићева, преминуо је 7. јуиија ове године у 85. години живота, а 50. своје свештеничке службе.

Српско-православно протопрезвитерско звање у Невесињу.

Број 132.

Јавна благодарност.

Наша Висока земаљска влада благоизволела је преко овдашњег славног котарског уреда милостиво обдарити цркву на Удрежњу храм св. пророка Илије код Невесиња са доље назначеним црквеним цвијет утварима:

I. Два скупоцјена потпуна свештеничка одијела; II. Једно јеванђелије, требник, апостол, октоих I. и II. дио; III. један престирач за часну трпезу; IV. Једну кадионицу и четири кандила; V. Два чирака велика пред царске двери; VI. Пет чирака за часну трпезу; VII. Један крст и кивот (дарохранилницу); VIII. Једну петољебницу; IX. Један (полијелеј).

На овоме племенитоме дару потписани изричe у име своје и народа најтоплију благодарност.

У Невесињу, 5. јула 1898. год.

Надзиратељ протопрезвитерата:
Ристо Кочевић.
парох и пресједник удрежанеке општине.

Јавна захвала.

Ниже потписати, налазимо се побуђени, да од стране наше и цијелог срп. прав. овдашњег парохијског народа изнесемо на јавност, најпскренију и најоданију, нашу захвалност Високој земаљској влади за ниже означене утвари, које је висока земаљска влада благоизволела

подарити сиромашној цркви у Шћеници; и то: два потпуна окрута; потребне књиге црквене; цвијет за 8 свијећа; два велика чирака пред двери; два мала чирака на часну трапезу; ћивот са кутијом за држање св. частица; крст на часну трапезу; плаштаницу; путир; дискос и остале дијелове за проскомидију; петољебницу; два велика и два мала кандила; кадионицу и друге потребите ствари.

Нашу захвалност исказујемо и г. Бијелићу, кот. предстојнику, на његову труду и заузимању, око наше цркве код Високе владе. Бог га поживио на много љета!

У Горогашину (кот. Требиње), 30. јуна 1898.

Црквени тутори:
Тодор Вукановић,
Ристо Башић.

Парох:
Сава Поробић,
српско-православни свештеник.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Бр. 502.

Рев. I., бр. 262 ех 1898.

Едикт.

Позива се Сава Матић из Љубешева (котар Високо у Босни), сада непознатог боравишта, да се пријави овоме духовноме суду, било писмено или усмено, до конца Октобра т. г., ради тужбе, заметнуте за развод брака против њему од стране његове напуштене супруге Анђе, рођ. Живак из Борчана (котар Коњиц у Херцеговини). У случају, да се поменути Сава Матић не пријави овоме духовноме суду кроз горе означено вријеме, након истека овога одржаће се главна расправа и тужба за развод брака ријешиће се по односним прописима, а на темељу прибављених доказа.

У Мостару, 7. маја 1898.

3—1 **АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.**

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. августа 1898. Бр. 15.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

Прије, него што повјесницом даље пођемо, као што ју причају јеванђеља, да разгледамо, какав је био живот у јудејском друштву у Палестини око године 26., кад је Пилат био римски прокуратор. Пред нама је слика врло заплетених догађаја: религијозан и друштвен сепаратизам, страначка игра или боље рећи страначка борба, велико мноштво празновјерица, предрасуда, страсти и надâ, струја разноликог мишљења, једном ријечи: стање народне свијести, коју нам ваља у потанкостима предочити, ако хоћемо да дознамо што о природи и карактеру околине, у којој је Исус живио, и о покрету, проузрочену појавом Јована Крститеља.

На првом погледу разликују се на малом овом попришту разноликe гомиле, веома одвојене једна од друге. Овдје су прво велике, племићке и свештеничке породице, из којих бивају првосвештеници, а то су: Боетос, Фаби, Ханан и Канит. Првосвештеништво је за њих као нека награда (плата) постала, а о њу су се они код римских власти отимали хитрим лукавством и блâгом. Богата и пуна охолости, предмет гнушања, притјешњава ова аристократија народ десетином и порезом, и пагрђује његово сиромаштво велељепношћу своје спољашњости. Племићима и поглаварима свештеничког реда тешко се пратало, ако се који помирљивијим показао спрам омрзнуте, поганичке власти. Прво-

свештенике је римски прокуратор самовољно именовао и скидао; због тога изгубише они сваки утицај и углед. Народ их мрзи и презире; он им се као угњетачима свети тиме, што их ружи, исмијава и куне. Нема тога, ко ће уздржати дивљу струју њихове мржње; она се све већма диже и руши све преграде и насипе. Још ће проћи неких двадесет година, па ће се јерусалимским улицама захорити:

„О несрећо над несрећама, кућо Боетос! Проклета им копља била!

„О несрећо над несрећама, кућо Кантарос! Проклети им лажни књижници!

„О несрећо над несрећама, кућо Ханан! Проклети им језици били, што као змије сичу и уједају!

„О несрећо над несрећама, кућо Фаби! Проклете им тешке руке!“

То су ето првосвештеници; њихови синови су управници ризница, њиховим зетовима потчињени су чувари храма, а слуге њихове туку народ тешким тољагама[1]). Ове клетве огорчене свјетине јасно нам говоре и свједоче о окрутности и немилосрђу свештеничке тираније. Гледали су, како обијесне слуге уз припомоћ својих неваљалих другова наваљују на гувна и житнице и силом отимају десетак за своје господаре, а ко би им се противио, тога би без милосрђа злостављали[2]). Првосвештеници много пута искаху за себе искључиво право продавати животиње, које свјетина на жртву доношаше. Ханановци имађаху на Маслиновој Гори тргове (Kapeioth), на којима одгајаху и продаваху голубове за жртву. Они учинише у том погледу велико дјело, што су овај монопол претворили у добит. Они на зло употребљаваху свој углед, јер су умногостручили случајеве, у којима су Јудеји према светом обреду приморани били голубове жртвовати. Скупоћа је прешла сваку мјеру и дотле се дотјерало, да су пар голубова продавали по дукат. И док су првосвештеници пливали у изобиљу богатих прихода, дотле је ниже свештенство умирало од глади.

Лако је представити, како су у вјерским стварима ти несити неваљалци равнодушни били. Тако покварена дјеца Аронова и Левитова нијесу горјела од нестрпљења, да виде царство божје; па ипак нико није конзервативнији од њих. Они сачињавају језгро странке Садукеја[3]). Њихова правовјерност с обзиром на све, што се обреда тиче, бјеше непромјењива, а што једном рекоше, то више не порекоше. Загробни живот слабо је занимао њихов дух; као материјалисте

[1]) Talmud, Hieros., Pesachim, 57, a.

[2]) Antiqu. 20, 8; 9.

[3]) Странка „праведних“, од Tsedakah, праведност. Ово име изгледа с почетка, под Јованом Хирканом, де обиљежава ону странку, која се састојаше из свештеника, и која се, против претјерености Фарисеја, задовољавала „праведношћу“, коју прописиваше текст закона. Може бити, да је ова странка помоћу тога имена хтјела наслонити се на побједнике првосвештенике, чији сномен бјеше свијетао, наиме на Симеуна, званог „праведника“ (упореди Antiqu. 13, 9; 17, 2; 18, 1; Bell. Ind. 2, 8).

и скептичари, одани чулном уживању нијесу вјеровали у њ. Као битно нешто важило је код њих: одржати ред који, већ постоји, у добром споразуму живјети са Римљанима, остати у звању своме и добро јести и пити. Религија за њих није сврха, већ средство. Наравно они се чувају то јавно изрећи; али у истини кроз цио живот њихов то им је основно начело.

Поред аристократије по рођењу, богатству и свештенству, бијаху они аристократе и по знању религиозном. Они сматраху себе: књиже ницима, представницима научних школа и тумачима закона. Откако је „тора“ у животу Јудеја заузела тако високо мјесто и, мало те не као и храм, постала средиште његово, појавише се на обзорју поред људи „обреда“ и људи „торе“ или закона.

Једни су позвани за жртву, а други за науку. Први су по рођењу свом дужни вршити свештеничке радње; други пак припадају свима родовима и разредима. Они су представници догматичке, моралне обредне и правне науке; они тумаче свету књигу, преписују је и проширују; још мало, па ће они, надвисивши свештенички ред, постати спроводници „јавнога мњења“. За свако људско друштво, које је достигло неки степен образовања, постоји овај закон: Моћ управљања имају они, који су јачи; а јачи су они, који имају знања.

Представници школа чине више, него да само испитују „тору“ и поучавају; они се одликују већом вјерношћу према свему, што се законом тражи; они се брижно чувају сваких поганичког уплива. Они су „хасидим“, праведни, у вријеме, кад се јелинизам, грчка образованост, послије Александра Великог, свуд раширила. У томе, што се ограђише од цивилизације и обичаја, који долажаху од Грка и Сираца, одупираху се они и римској покварености. Јудејско изолирање код њих се налази у свој својој тврдокорности. Они оличавају народну свијест; они се надају, они се сјећају. Све веће историјске чињенице живе у њиховом сјећању; сва обећања, која је Бог дао свом народу, свијетле пред њима као сјајна будућност. За њих је „тора“ све; у њој је сва прошлост и будућност њихова; она учи, како треба по закону бити праведан, да се буде угодан пред очима божјим; она је јемство за побједу свога народа и вјере његове.

Из ове двоструке аристократије постале су двије странке; и њихове борбе, такмачење и мјерење, то су догађаји у повјесници јудејског народа пошљедња два вијека: Садукеји (Tsaddikim) и Фарисеји (Perischim), наиме „праведни“ и „одијељени“ или „растављени“. Први укупно припадају аристократији државној и свештеничкој, а други књижевничко-научничкој.

У томе, што Фарисеји постадоше странком, подлегоше они закону, који важи за све секте[1]). Они се нијесу чврсто држали свог основног начела, него су једнострано, схвативши га, једино се само о томе бринули, да их свјетина не куди, а тиме су на се навукли проклетство и мржњу најблажијега и најмудријега учитеља. Својевољно заслијепљени и ограђени од живоносног надахнућа светога духа, они нијесу знали ни за какву тајанственост у дјелима, којих они свједоци бијаху, те тако постадоше силом, која се царству божјем најгоре и најтврдокорније одупирала и противила.

Задубивши се са свим у изучавање торе, „књиге“, како је они називаху, виде у њој само писмена; дух измиче од њих, а писмо их убија. Све више и више остављају они на страну морални елеменат и пазе цигло на спољашњу обредност. Једва да ће и помислити кадгод на светињу душе; али за то страсно се држе светиње радње. Њихова дужност више није у испуњавању божје воље; нада све стављају они строго вршење спољашњих прописа закона. Занесени ватром посматрања празних обличја, не мисле расти и јачати у врлинама, него много већа им је брига што више умножити обредне обичаје. Најсветији није онај, који себе савлађује и Бога и ближњега свога љуби, него онај, који највише пости и завјетује се, који чини највише прања и жртава; који носи најшире филактерије и најдуже ројте, који у ходу леђа више погрби, очи земљи обори и кад пости, суморније лице показује; који не дозвољава главу мазати, лице прати[2]), или пријатеље поздрављати[3]) и који при молитви обреде отеже. Његова побожност није ништа друго до образина. Лицемјерство — та вјештина преобразити спољашњи изглед у лажан, и под видом побожности крити празнину и порок душевни — постала је код њих скоро општа.

Ни о каквој великој идеји не збори се у њиховој зборници. Славни представници школа, који су, под Иродом Великим, у великој мјери допринијели развићу предања и обичаја, као и ваљаном тумачењу закона, наиме школе: шемаја, анталијон, хилелска и шамајска нијесу више живовале; и, као што то обично бива, кад велики људи погрију̀еше, мали тјерају до ситница и цјепидлачења. Формалитет оте мах, истраживање би лукавије, казуистика бизарнија, и што ова неправилнија бијаше, тим се више уздизала над позитивну науку.

[1]) Фарисеј, од „Parousch“ растајање, одјељеност. Фарисеји или растављени, одијељени, чисти одликују се брижљивошћу, којом су гонили од себе све, што није било јудејско. Сваки додир са погаником, свако признавање њихових обичаја, изгледало је њима код Садукеја као оскрвљење светиње и кукавичлук.

[2]) Talm. Hieros., Schabbat, 6, 12.

[3]) L. c. Taanith 1, 4—7.

Борбе о обредним питањима разбукташе страсти у научника; то бјеше поприште, на ком се огледаху поједине школе као такмаци.

(Настављће се.)

Распеће Спаситељево.

Од **Инокентија,** архиепископа херсонског и таврименског.

(Свршетак.)

Ријечи: „када са сировим (зеленим) дрветом овако чине (т. ј. са Мном), то шта ће бити са сухим“ — (с народом јудејским), — изражавају много, врло много ужасног по народ јудејски. Но и у овим ријечима нема никаквог сличног негодовања. Ова узречица шла је непрестано од уста до уста[1]); и зар се могла приличније употријебити ако не оном приликом, као опомена свима и свакоме? — Ако се воље народа јудејског, првосвештеници, фарисеји и књижевници сравњују овдје са сухим дрветом (обични код пророка симбол људи неваљалих[2]), то је ово сравњење још силније нашло израза у ријечима Јована Крститеља, у вријеме, када га изасланство синедриона питаше, није ли он Месија (Мат. 3, 10).

У вријеме, када је Господ Исус Христос посљедњи пут овако опоминьао своју сународнике, ријечи Његове, по свој прилици, нису од многих са љубављу примљене. Тек за вријеме разорења Јерусалима, које је услиједило послије неколико година, и самим упорним непријатељима Христовим морале су оне пасти на памет. Читати опис невоља за то вријеме, човјек није у стању да се не потресе[3]). Стање матера било је таково, да су многе клале своју сопствену дјецу и јеле . . . Гудуре и пештере палестинске, које у вријеме ратова служиле обичним уточиштем и заклоном Јудеја, постадоше, као што је Господ прорекао, гробовима многих несретника, који сами призиваху смрт, као своје једино избављење.

Када се приближише градским вратима, Исус Христос био је изнемогао у тој мјери, да више није био у стању да носи свој крст, и како гонори једно старо предање, пао је под њим. Сад или човјекољубље римског стотинара, који управљаше извршењем казне, или нечовјечност Јудеја, који се побојаше да им жртва не умре прије него што би се казна извршила, бјеху узроком, да се војници одлучише да Христу олакшају, и ван обичаја. Његов крст положише на другога.

[1]) V. Lebensgeschichte Jesu, 1774. p. 352. Schlegel.
[2]) Псал. 1, 3; Језек. 20, 47; 21, 3; Сир. 6, 6. Santede. fol. 96.
[3]) Josep de Bell. Jud.

Промисао на ову цијељ послао је човјека по имену Симона, родом или прозваним Киринејског[1]) који се враћаше са села и у путу при самом уласку у град срете поход са Исусом. Војници тога часа га ухватише и дадоше му да носи крст Исусов: дужност веома тешка и према тадањим околностима врло понижавајућа; с тога је јако вјероватна тврдња некојих[2]) да је Симон припадао шљедбеницима Исусовим и да се приликом сретања као такав било ма чиме одао, што је побудило војнике, можда и по наговору Јудеја, да на њега положе крст. У крајњем случају, три евангелиста (Мат. 27, 32; Мар. 15, 21; Лук. 23, 26) неби без разлога предали потомству име и порјекло човјека, који је носио крст Господа, те се мора тако тумачити, да је Симон носио крст не само што је на ово био принуђен, него и из љубави према Распетоме на њему; или тако, што је он бар доцније потпуно познавао цијену крста Исусова, и носио га постојано све до краја свога живота. Св. Евангелист Марко спомиње још, да је Симон био отац Александра и Руфа: двојице мужева, који су у крајњем случају, за вријеме када је Марко своје евангелије писао, припадали броју Хришћана и бијаху општепознати са својих хришћанских врлина: иначе успомена на њих била би без цијељи. Руф овај биће по свој прилици оно исто лице, кога ап. Павле у посланици к Римљанима (16, 13), назива изкраннимъ къ Господѣ, и чији спомен је он толико цијенио, да матер овога називаше својом матером. Глава такове породице бјеше Симон, удостојен Промислом највише и јединствене чести — подијелити са Господом терет Његовог сопственог крста! . . .

Да неби когод, видећи Симона гдје носи крст помислио, да је он сам осуђеник[3]) то су војници заповиједали Исусу да иде управо пред њим. — Овај нов положај, указан ради неког олакшања, у исто вријеме могао је послужити непријатељима Његовим поводом нових нападаја и поруга. Изгледа, да је Промисао с намјером около крста Исусова све скупио, што је могло отежчати ову казну, како би искупитељ људских гријехова сам собом све искусио.

---

[1]) Кирени, град, налазећи се у дјелу Ливије, који се називаше Пентополском. Pompon. Mel. 1. 4. Да је на тој страни живило много јудеја, свједочи Флавије. Bell. Jud. 38. Киринејаца Јудеја било је врло много у Јерусалиму, гдје они имађаху и своју особену синагогу. Дјела ап. 2, 10; 6, 9.

[2]) Grotius de Luc. Schlegel. Hess in Lebensgeschichte Jesu.

[3]) Без сумње, само ово и ништа друго означавају ријечи св. Луке: чтобы нес крестъ за Іисусомъ (φερειν οπισθεν του Ιησου). Међу тим ове су ријечи издавна дале повода погрешном тумачењу, да је Симон само одостраг подржавао крст, а предњи део његов да је и даље носио Господ, како је то и представљено на неким иконама. Погрешност ова огледа се и из ријечи друге двојице евангелиста (овога заустављше да носи крст Његов. Мат. 27, 32; Мар. 15, 21) и природом саме ствари: јер олакшање би било врло незнатно, да је предњи — тежи део остао био на Исусу Христу. Ријечи св. Луке ни мало не бране ово мњење; јер носити крст за Исусом, није то исто, што и носити заједно са Исусом. С тога је то мњење постојано одржано још св. оцима црквеним. Hieron. Comment in Math. August. de consens Evang. Orig. in Math.

Најзад достигоше Голготу, или лобно мјесто[1]). Тако се називаше једно од сјеверо-западних узвишења, која окружаваху Јерусалим, на коме се извршиваху казне[2]), и која је у ови мах имала постати најсветијим мјестом на цијелој земљи. Једно старо предање јудејске цркве свједочи, да је на овом мјесту погребена била глава Адамова[3]); и где, на ту главу имаћаше се пролити сада очистителна крв Адама другог. На овом мјесту је праотац Аврам подигао нож да на жртву Богу принесе свога сина Исака; а сад, над Јединородним Сином Божијим извршило се оно, чега је Исак био само предслика далеке будућности.

Пошто су, међу тим, војници утврдили крстове, Исусу Христу било је дано по древном обичају[4]), пиће, које се састојало из вина помијешаног са смирном[5]). Овај напитак помрачавао је свијест, те је тим начином олакшавао муке осуђеника[6]). Судећи по томе, што је међу посљедователима Христовим било довољно богатих људи, могло се очекивати, да ће пиће поднешено Исусу бити пријатно, или у крајњем случају бар неодвратно: међу тим оно је било горко, — као жуч и кисјело, — као сирће. Овај факт доводи до тог увјерења, да су са овим пићем располагали непријатељи Христови, и да је мирра и вино изабрано најгоре.

А да није овом приликом употребљена права жуч и сирће? Нечовјечност непријатеља Исусових чини ово вјероватним, а ријечи св. Матеја јако нагињу овој претпоставци (Мат. 27, 34). У том случају, ради сагласја евангелиста мора се представити, да су једни подносили Господу вино, помијешано са смирном, како то спомиње св. Марко, а други — непријатељи његови — даваху му жуч са сирћетом, како то спомиње Матеј. У осталом није искључена могућност да евангелисте говоре о једном истом пићу: јер ријеч ὄξος, употребљена св. Матејем, значи не само сирће, него сваку киселину, дакле и хрђаво вино, кисело, какво се, без сумње, и даваше осуђеницима[7]). Исто тако χολὴ, осим жучи означава сваку горчину, особито смирну, која се са своје горчине код Јевреја другче и не називаше него горчина[8]). Према томе, говорећи са ријечма Теофилакта, жуч са сирћетом кога спомиње св. Матеј исто је то, што је у св. Марка вино са смирном: јер је и

[1]) Јеврејски Gulgoleth, по халдејски Gulgatha. Из посљедњег по гласовном закону, постало је: Γολγοθᾶ. Ријеч ова означава: лубању, врјеп (Цар. 9, 35) и главу (Парал. 13. 13, 24).

[2]) Sclandus in Palaestina. Plessing über Golgatha und. Ch. Grab. 1786. Michall. in Orient. Bib. 7, 45.

[3]) L. Sviccr Thesaurus Eccl. sub. voce: Γολγοθᾶ. Cornl. a Lap. in Matth. 27, 33. С тога се обично представљала под крстом Исуса Христа лубања човјечија.

[4]) Јеврејски нисци основу овог обичаја налазе у причама Солотоновим. Прит. 21, 6 Santed. c. 6.

[5]) И даваше му да пије вино са смирном. Мар. 15, 23.

[6]) Galen de Simplic med. S. 15. c. 19. Апулеј спомиње о једном жреду сирске богиње, да је он, употребивши неколико делића мирре, разводњено сносно силне ударе и опеготине од ватре. V. Glatz. in Comment. in Matth.

[7]) Macrob 5, 6. Merule. Not. in Pass. Dom. pag. 41.

[8]) In consens Evang. L. 3, c. 2.

вино могло названо бити сирћетом по својој киселости, као и мирра жучју, будући је веома горка. Тако је у своје вријеме поменута мјеста св. евангелија тумачио и блажени Августин[1]), оснивајући своја тумачења међу осталим на древном сиреком преводу евангелија Матејева, у коме мјесто жучи стоји ријеч, која уопште значава горчину. Св. Матеј, замјењујући смирну са жучју и вино сирћетом, без сумње, имађаше пред очима ријечи псалма Давидова (по преводу Седамдесеторице): **дашѧ въ снѣдь мою желчь и къ жаждѣ напоиша мѧ оцта.** (Псал. 89, 22).

Господ примивши у руке чашу са пићем, окусивши, не хтједе пити. Чашу хладне воде, могуће да би испио био, јер тјелесна изнуреност произвађаше жеђ; али пиће, које помрачује свијест, бијаше недостојно онога, који сам за све пијаше чашу гњева Божја. Не обзирући се на страшне муке, које су му на крсту предстојале, Син човјечији хтио је да их све претрпи потпуно свјестан. Другог расхлађујућег пића или не бијаше, или непријатељи Господа не допустише дати.

Првосвештеници и старјешине, не марећи што бијаше дан великог празника, бијаху сви на Голготи. Овамо их је довела и бојазан, да ће без њиховог присуства, непостојани народ промијенути своје мисли о Исусу Христу; или још више, да ће се Његови привржени усудити, да на пут стану и извршењу саме пресуде. Али, већим дјелом, њих је на Голготу довела жеља за осветом, жеља да својим очима виде муке свога личног непријатеља, да му се у посљедњем тренутку наругају и да не дозволе, да му се укаже ма какво олакшање. Ах, природа човјечја већ и за вријеме суђења над Исусом Христом показала се у таковој ниској и мрачној страни, да је и најсвирјепије дјело било потпуно могуће!

Приступајући сада опису самог распећа и смрти Богочовјека, вољно признајемо, да ми не без страха душевног приступамо к овоме дјелу: ваља нам описивати оно, што служи предметом удивљења самим ангелима (1 Петр. 1, 12) . . . Творац свега што се види и не види (Јов. 1, 3; Евр. 1, 3; Кол. 1, 16), који је могао призвати, па и створити легеоне ангела (Мат. 26, 53), ради извршења своје воље, узноси се на крст као злочинац, и подвргава се ужасним мукама! . . . Јединородни син Божји оставља се у сред смртних мука од оца, у коме је он имао славу **прѣжде міръ не бѣсть** (Јов. 17, 5), са киме је он једно и исто (Јов. 10, 30, 5, 23), по суштаству и слави! Господ сведржитељ, који је извор живота (Јов. 5. 26) и даје биће свакој ствари, таје од жеђи, умире као најгори од синова човјечанских! Ето — то су појмови које никада небн представило ни највеће уображење, да ови нису пре-

[1]) Толков. на Мат. и Марка.

дани њером; то је тајна премудрост Божја, скривена, која и ако од почетка вијека бијаше докучена, докле је Бог не изволи открити светима својим (1 Кор 2, 7. 8). Овдје се из неопходности потире сваки исцрпнији опис са самим предметом, те описивање, само по себи слабо, постаје још површније и непотпуније. Сами евангелисти у овом случају изображавају Исуса Христа, тако рећи, само по плоти (1 Кор. 2, 7, 8), — како је представљен спољним чулима, не дотицајући се тога, шта се догађало у његовој души, не описујући тајне унутарњих страдања Богочовјека. Ко хоће да позна ову тајну, (не учествујући у њој са живом вјером правог Хришћанина), тај се мора са молитвом обратити самоме духу божју (1 Кор. 2, 10), који је једини преднавешћивао Христова страдања по извршењу њихову. Слово божје објављује толико, да је зарад појимања силе страдања Христовог нужно да се са Христом распнемо и њему сахранимо (Рим. 6, 4). А један, који је примио духа разума божја тврди, да се послије поимања ове тајне цио свијет показује ничкмъ (Фил. 2, 8).

Када су крстови били у земљу утврђени, војници по обичају, свукоше са Исуса Христа сво одијело, узеше пречисто његово тијоло, подигоше на крст, раширише руке, и почеше их прикивати клиновима. Потоци крви пролише се на земљи . . .

Мјесто уздаха и јаука, обичних и неизбјежних у таком случају, из уста искупитеља чуло се друго: у ономе тренутку, када по свој прилици, кивни његови непријатељи злурадо посматраху сваку цртu лица његовог, очекујући да виде наражене муке, — Господ је кротко подигао своје очи к небу и рекао: „Оче, прости им! Не знају шта чине".

Такова послушност даже до смерти, и смерти же крестныя! — Онога, који га је предао у руке непријатељске, допустио да се осуди на мучење и смрт, божанствени страдалник назива својим оцем, исто онако, како га називаше при гробу Лазареву (Јов. 11, 41), или када глас с неба јасно засвједочаваше о његовом божественом достојанству (Јов. 12, 18). Налажући својим сљедбеницима да се Богу моле и за своје непријатеље, Богочовјек даје сада примјер ове узвишене молитве, даје у страшном минуту мука својих. У ужем смислу рјечи ове молитве, свакако, односиле су се на војнике који га распињаху (и којих кривица не налажаше се у томе, што извршаваху заповијест својих предпостављених, него што су, сљедујући наговору од стране Јудеја, били и сувише свирепи); но у ширем смислу ова молитва Спаситељева обухватала је све Његове непријатеље: из ње се не искључиваше ни Кајафа, ни Пилат, ни Ирод. Јер сви они, поред све своје злобе и лу

канства, фактично нијесу знали, шта су чинили. Јер, да су знали, говори св. апостол Павле, то не би распели Господа Славе.

Без молитве Господа, могуће је, да природа неби могла подићи поругу свога Творца, и непријатељи његови, слично непријатељима Мојсеја и Арона (Числ. 16, 32), били би прогутани земљом, која је са трепетом држала на себи његов крст.

С руског превео: **Жарко Ј. Поповић,**
свештеник.

Још једна икона*).

И ако су Срби овђе некад добро стајали, као што се то може видити по њиховим кућама и сточарским зградама, ипак се то њихово „добро стање“ по унутрашњости овдашње св. цркве видити и дознати не може. Спољашњост зграде цркене би још некако и у неколико томе и свједочила, јер она је и велика и пространа; но унутрашњост њена баш ни мало, јер је врло сиромашна.

Па ипак у тој сиромашној цркви има једна икона, која обраћа на се пажњу по изради својој. Јест, израдом и старином својом заслужује она пажњу ту, а још и тиме што она има нешто лијепога, доброга и похвалнога из прошлости српске да нам каже. Па за то и држим, да ће бити умјесно, да ју поближе опишем.

Кад уђеш драги читаоче у овдашњу св. цркву, опазићеш велику икону над царским дверима, коју сам ти рад описати. На икони су тој: Христос Спаситељ, Мајка Божија и Јован Претеча.

Како је дашњани иконостас цркве ове само до половине висине црквене, икона је на иконостасу тако смјештена, да је скоро са половином висине своје иконостас надмашила; стражња страна иконе, и то онај дио, који је над иконостасом, био је папиром залијепљен. Кад је икона једном приликом скинута и и артија са горње половине одлијепљена била, видио сам да је и на другој страни један лик.

На првој страни иконе је велик, златан, полукружан престо, који је постављен на двостепену подлогу. Облик и број престола је врло лијеп; двије кратке обле (јабучасте) ноге престола се виде; а трећа (због полукружног облика само три) се не види, јер је заклоњена ногама Христовим, који на престолу сједи. Горњи крајеви полукружног престола су украшени са по једном куглицом (јабучицом), какве се и данас обично мећу на огледала и друге политиране ствари; боја тих јабучица је — као и самога престола златна.

На Христу је хаљина јасно црвене боје, која се на савијутцима прелива у златну, по средини је опасан узаним, црнкастим пасом. Горња хаљина Христова покрива једним крајем лево раме и руку, а други крај је испод десне руке пребачен преко ногу Христових; боја горње хаљине је јасно плава, и на њој су сребрнасто-златне шаре.

*) Са првим јулом 1895. године започео је излазити у Сакулама (Банат) „духовно-морални часопис за народ“ под именом „Бранич Православља“. Тај часопис бијаше и одвише кратка вијека, изашла су само — два броја. У том часопису, а у та два броја је и мој чланчић: „Двије иконе“. 1) Икону пресвете Богородице; и 2) икону пресвете Тројице, на којој је пресвета Тројица необично представљена: у облику човјека са једним трупом и једном главом, а три лица.

На како сам 1895. у „Браничу Православља“ описао „Двије иконе“, за то и носи садањи мој чланчић наслов: „Још једна икона“. **Ј. С.**

Спаситељ је десну руку на благослов склопио, те ју је у лакту савио и до груди уздигао; у лијевој руци држи расклопљену књигу, по дну које се виде крајеви од свих пет прстију; на десној страни књиге пише: „пріидите благословенїи ѻц҃а моегѡ“, а на другој страни: „го наслѣдѣйте ѕготованое ва ц҃рствѡ“. Престо је висок тако, да се преко наслона му види само глава и нешто рамена Христових; поред главе Христове с једне и с друге стране су слова: „ӀЇС ХС“; босе ноге Христове, које се само мало виде испод доње хаљине, леже на двостепеном подножју (подлози) престола.

Христу с десне стране, нешто ниже, а непосредно до престола и подлоге истога је Мати Божја. На Божјој су Матери двије одјеће: прва је јасно плава са крупним сребренкасто-златним цвјетовима, та је хаљина дуга тако, да се само врхови од ногу, односно златне обуће им виде; друга је кратка са ројтама тек до кољена, боје жућкасте са златним шарама; преко те је горња хаљина, која је крајем и обликом од прилике као архијерејски плашт, боје јасно црвене са преливом у златну боју; та је хаљина дуга, тако да јој је стражњи узани крај на земљу пао. Повезача је на глави и опет јасно-црвене боје са златним преливом; сприједа је састављена и кратка, до пола груди; на леђима је на три угла и спушта се доли.

Мајка Божија је приклонила главу и мало на лијеву стрвну нагнула: руке држи пред грудима склопљене, као кад се моли; но руке нису тако склопљене да су и длanови састављени, него само крајеви од прстију. Више десног рамена су слова: „МР. ѲѴ.

С лијеве стране Христу, управо на спрам Мајке Божије, и опет одмах уз престо је св. Јован. Св. Јован се нешто горњим тијелом, а највише главом према престолу пригнуо и главу мало на десно скренуо. С тога, што се пригнуо, и ноге му нису једна крај друге, него је лијева напријед, а десна мало натраг, као да би десном ногом клекнути хтио. На св. Јовану је доња одећа „ѿ ѵласъ ѵелѵазждь“, но боје златне. Од горње хаљине се један крај преко десног рамена до кољена спустио; и други крај је испод лијеве руке око ногу увијен; боја ове хаљине је тамно-зелена, која се на савијутцима у јасно-златну боју прелијева. Руке светитељеве су преко груди укрштене; лијева је рука горе и прсти су јој на десном рамену; десна је рука доли и прсти јој допиру до лијевог пазуха; прстима десне руке држи овлаш црнкаст крст. Више лијевог рамена пише: „стый Ѡаннъ Ѯѵтитель“.

Испод подлоге престола је бијело-црни облак, и на њему стоји Мајка Божија и св. Јован. Разумије се, да је око главе и Христове и Мајке Божије и св. Јована светитељски нимб, и то широк златан.

Та три светитељска лика, средње величине, оперважена су широким лијепим златним шарама; а по угловима иконе су повећи таким шарама затворени простори и у њима знаци појединих јеванђелиста.

С десне стране у горњем углу је човјек са нимбусом око главе и полураширеним крилима. На њему је доња угасито-зелена одјећа са златним преливом; горња хаљина је кратка, боје угасито-жућкасте са сребренкасто златним преливом. Пред њим је сто застрт платном загаситије боје од доње му одјеће; на столу је дивит, и у њему гушчије перо (Јеванђелист Матеј). — У доњем углу је лав, боје кестењове, са златним нимбусом, са раширени крилима; лежи и предњим ногама држи исправљену златну књигу (Јеванђелист Марко). С лијеве стране у горњем углу је орао жућкасто-црнкасте боје, са златним нимбусом и раширеним крилима;

ногама држи исправљену златну књигу (Јеванђелист Јован). — У доњем углу је во (телцъ), боје бјеличасте, са златним нимбусом и уздигнутим крилима; лежи и међу предњим ногама држи исправљену златну књигу (Јеванђелист Лука).

Икона је ова и у цјелини и у појединостима врло лијепо израђена; боје, ликови и друго што је на њој, све је то јасно и добро.

Сличну икону видио сам и у једног овдашњег парохијанина мога. Вјероватно, да је то копија описане иконе.

Прије него што бих прешао на опис лика, који је на другој страни иконе те, добро ће бити, драги читаоче да прочитамо још и запис, који је такође на првој страни иконе.

По дну иконе, између лава и телца, и опет у широким златним шарама затвореном простору исписан је крупним минејским словима слиједећи запис: „Сѡ҃ржѧ́сѧ, хара́ктъ сей, хра́ма ѹ҃спе́нїа пре҃стыѧ҃ Бц҃ы. При держа́вѣ ѝ҃хъ цеса́рокралѣ (в) — и а҃́нтоли (ч) — величествъ. Гд҃и́нѣ Ісѷсѣ́ второмъ и госпо́жи Мар҃іи Ѳере́зіи — ри́мскихъ кладѣ́телей. И, при е҃пи́сцѣ теми(ш)варско(м) Гд҃и́нѣ Мо҃́сею Пѣ́тникъ. Трѹдомже и трошко(м) сѣ҃це кѣ́хъ хѹдо́жниковъ рѳ҃ства ѣюрчи́скагѡ, чре(а) ѹ҃ржде́ни(х) майстеро(в) — и господаро́къ настоѧ́телство(м) ѹ҃ ве́лико(м) Бечкере́кѣ 16. ѝо҃́нїа 1775. лѣта. — Дими́трїй Попо́ки(ч) иконописецъ“.

Дакле је ово икона са литије „сѣ҃це кѣ́хъ хѹдо́жниковъ рѳ҃ства ѣюрчи́скагѡ“, која бијаше у цркви Велико-Бечкеречкој и то цркве „хра́ма ѹ҃спе́нїа пре҃стыѧ҃ Бц҃ы“, а то је данас зване „велике цркве“ Велико-Бечкеречке, које је и сада исти „храм“.

На другој страни иконе је „Сѳ҃тый и сла́вный пр҃о́рокъ Ілі҃а Ѳесвитани́нъ“, свакако заштитник (патрон) „рѳ҃ства ѣюрчи́скагѡ“.

Лик пророка је израђен у величини скоро цијеле иконе. — На пророку је доња хаљина боје јасно-зелене са крупним златним цвјетовима; иста је хаљина по средини везана узаним црвкастим пасом. Врх те хаљине је горња хаљина (плашт „мѡ́лотъ“) боје више сиве, са шарама блиједо-златним, тако да скоро личе на сребрене.

Пророк у десној руци држи нож, а у лијевој свитак, на коме је исписано минејским словима слиједеће: „Ре҃кѹ́ѣ порѣ҃кока́хъ по — гд҃ѣ́ Бз҃ѣ — ксѣдержи́телѣ, а҃́кш вста́ниша тѣ сино́ки Ілі҃е҃вы, цр҃ѣ́въ, книги ѓ҃ — гл҃а — дѣ́ гр҃ѣ. — ѕ҃ “.

Са обје стране главе пророкове исписан је наведени запис имена светитељева.

На икони су претстављена и два догађаја из живота пророкова.

Око средине иконе по дужини, а с десне стране пророку су два повећа дрвета (два „смрекова“ дрвета), при корјену којих светитељ спава (I. Цар. 19., 5.), над њим се надниједа два гаврана носећи му у кљуну храну, хљеб и месо. (Исто 17, 6).

Пророку с лијеве стране, од прилике на спрам главе његове је „колесни́ца о҃гнена́ и ко́ни огненни“ (II. Цар. 2., 11.). И коњи и кола су боје огњене, а из кола лижу пламен на све стране. На колима сједи пророк, лијевом се руком наслонио на страну од кола и гледа доли, а десницом благосиља. Нешто испод кола је плашт (мѡ́лотъ) пророков, кога је он бацио пророку Јелисију. Ниже око половине иконе; а на спрам споменута два дрвета смрекова је пророк Јелисеј, који је

главу горе подигао, а руке раширио, те чека да прихвати на висине, с кола спуштени плашт Илијн.

По дну иконе, а код ногу пророкових су знаци руфета ћурчијског и то с десне стране је тако звани „теглич“ а с лијеве стране је ћурчијска „коса“, и то двострука.

И на овој као и на првој страни је икона оперважена широким златним шарама.

Рекох реч, да је ова икона била на литији. Како икона не смије заузети цијелу литију, него дужини и ширини иконе мора одговарати и сразмјерна дужина и ширина литије; те кад знамо да је икона дуга и широка, онда можемо себи замислити, да је литија та у истини велика морала бити. А кад знамо, да је икона лијепо и вјештачки израђена, онда закључити можемо и смијемо, да је и материја литије била лијепа и да је литија богато искићена била. Узмемо ли на ум, да је литија та прављена прије 123 године, дакле онда, када је све за литију потребно скупо било, млого скупље, него данас: онда поуздано рећи смијело, да је литија та свакако велике цијене била.

А шта нам онда то каже?

То нам каже, да је прије сто и толико година „руфет ћурчијски“ у Великом Бечкереку бројем и имањем био велик и јак; јер толике и таке литије није могао дати направити бројно мален, а имовно слаб „руфет ћурчијски“.

Још нам о нечем лијепом ова литија казује и свједочи наиме, да је „руфет ћурчијски“ не само могао него и х т и о толику и таку литију зготовити; кратко свједочи и каже, колико је „руфет ћурчијски“ цркви прилагао. А јасно је да нијесу ни други Срби Хришћани заостали и за „руфета ћурчијскога“, него и они цркве богато дариваху.

Јест, јест; — док вјеру вјеровасмо, док се цркве држасмо, бијасмо ниђени и чувени — и стасом и гласом, и стањем и имањем, јер нас вјера спасаваше.

Но од кад у вјери слабити, од цркве бјегати, од Бога закидати, те „мамону“ давати стадосмо — од тог доба никаква добра ни на нама ни у нама, падамо и опадамо с дана на дан, те нас нико неће ни да гледа, а камо ли да нас цијени и уважава. — Истина Бог, нађе се и данас по нека добра и побожна душа, те се сјети Бога, и приложи неку па и повећу своту св. цркви; но то се онда по свијету труби као нешто необично, чудновато; док прије прилагаше цркви бијаше нешто са свим обично, те нико није ни чуо ни знао, кад је неко баш и велику своту, знатан дар св. цркви учинио.

Па за то Србине и српски сине, тврдом се вјером Богу помоли и сад, а ни дарка свога из цркве не носи — да би теби Бог гријехе опростио, и да би теби старо добро, стару срећу, стари углед и стару славу опет повратио!

Како је ова икона у овдашњу цркву дошла, ко ју је са литије скинуо, уоквирио и у овдашњу цркву смјестио — није ми познато.

Тараш, 9. јуна 1898.

Југ Станикић,
парох.

Разно.

Прослава Превишњег рођендана у Сарајеву. Ове године прослављен је овдје у Сарајеву Превишњи рођендан нашег Премилостивог Цара и Краља са изван-

редним одушевљењем. Државна и општинска звања, разна друштва и приватни људи надметали су се, ко ће декорисањем својих кућа и осветљењем дати видњиег знака своје љубави и оданости према Превишњој Особи љубљеног владара. 5. Августа у очи Превишњег рођендана, Сарајево је на главнијим мјестима тако рећи пливало у мору свјетлости, правило је слику, коју је само источњачка машта могла напртати — слику, из „Хиљаду и једне ноћи.“ Уз то још, пуцање топова, ватромет на граду, војничка и ветеранска музика својим свирањем по улицама подигли су раздраганост и одушевљење на ону висину, која се не може описати, него се само може осјећати. Оваковом одушевљењу становништва главног града земље, допринијеле су још и ове околности, што је ова година у исто вријеме и педесетница сретног и мудрог владања љубљеног Цара и Краља, и што је овај дан скопчан успоменом на онај дан, кад су побједом увјенчане ц. и кр. трупе прије 20 година, указале се пред главним градом земље, као претеча реда и законитости у земљи. На сами дан прославе на св. Преображење Господње, послије божанствене службе, коју је одслужио Његово Високопреосвештенство Г. Дабробосански АЕ. и Митрополит Николај уз асистенцију свештенства одржавано је „благодарење“ у присуству члаништва, војеног и грађанског чиновништва и побожног народа. По свршетку благодарења Његово Високопреосвештенство Г. АЕ. Митрополит држао је са заноснim одушевљењем говор о значају тога дана. Послије божанствене службе, прослава је настављена честитањем и изјавама оданости и љубави према очинском владару у Конаку прије подне, послије подне свечаним банкетом, пред вече кућењем добротворне лутрије пред палатом градске општине и завршена је концертом војничке музике у касинској башти.

Књижевне вијести.

Народно-црквена конференција код његове светости српског патријарха *Георгија* дана 8. (20.) јуна 1898. год. Прештампано из „Српског Сиона“ бр. 28 1818. год. Штампа српске Манастирске штампарије у Ср. Карловцима 1898. Цијена 15 новч. — Ова књижица о току те конференције састављена Чика Стевом (Стеваном В. Поповићем) јасно илустрира садашње стање спора у српској православној цркви у Монархији. Онима који се интересују за народно-црквене прилике наше браће Срба у Монархији, пружиће ова књижица довољно обавјештења.

Најљепше српске народне пјесме, из збирке Вука Ст. Караџића. У Новом Саду. издање и штампа српске књижаре Браће М. Поповића 1898. Цијена 30. новч. — Ова друга књига „Српских народних пјесама“, приређена за народ, садржи 20 пјесама на 124 стране. И ако не држимо, да се прештампавањем српских народних пјесама сузбијају учестана присвајања српских народних умотворина, као што мисле издаваоци ове књиге, јер они, који се радо баве са присвајањем туђега, имаће и на даље доста начина да са својственом им безобзирношћу истражу на том недопуштеном становишту, то ипак мислимо, да се српском народу у његовом народном правцу велика услуга чини, кад му се овако јевтиним издањем, пружа могућност да и његова сиромашнија класа до овог блага може доћи. Препоручујући ово издање нашем народу, не можемо а да у исто вријеме не примјетимо и издавалачкој књижари да „садржај“ једне књиге никако не би требао да буде штампан на њеним спољним листовима нити да буде без ознаке страна, на којој се поједини њени

дијелови налазе. Пјесмама, које су свака за се засебна цјелина, требало би са у самој књизи штампаним „садржајем“ означити и стране на којој се налазе, и то тим прије што би ово издање, ако би обухватило цјелокупну Вукову збирку српских народних пјесама, као што то обећава поменута књижара, представљало огроман материјал у коме се нико не би могао снаћи. Овај недостатак могао би се бар у сљедећим књигама набјећи.

Хвала вам!

Српско-православним босанско-херцеговачким архијерејима.

Намијењено: **Миље.**

Хвала вам, дични српски архијереји, вјерни чувари светог православља, њежни оци својих духовних синова, свога свештенства!

Ви сте вазда били покретачи корисних замисли, које су ишле у прилог народно-религиозног бољитка, али својом најновијом замисли, оснивањем босанско-херцеговачког м и р о в и н с к о г ф о н д а, за српско-православне свештеничке удовице и сирочад, подигли сте сјајан споменик у народу нашем, који ће вјечито свјетлити и показивати ваша добра дјела.

Вјековима се српско свештенство борило и старало за бољитак рода свог, не жалећи ни крвце своје, само да што више поради и принесе на олтар и спас своје пастве. Вјековима је оно било барјактар народне мисли проповједајући свуда међусобну слогу, љубав и одушевљење за народни напредак и наду на бољу будућност, па ред је да и оно једном окуси ма и мрву плода од племенитог рада свог.

Како је морало бити српском свештенику, који лежи на самртном одру, а око њега се окупила невина му дјечица, као да му хоће и на смрти да приговоре: „Бабо, хранитељу наш, ти се спремаш да од нас одлазиш, а како нас спротане остављаш?!“, а он је знао, да по његовој смрти ни првог дана његова миљенчад ни хљеба немају.

Последњи његов поглед, што га при издисају шаље био је пун љ у б а в и према породици, али у исто вријеме и пун очајања при и помисли, шта ће бити са његовом незбринутом породицом послије његове смрти. Већим дијелом овако је свршавао живот свој српски свештеник, али хвала божјем промислу и заузимљивости наших вриједних архијереја, дође вријеме, да се и српском свештенику олакша ма у неколико тешка брига о његовој породици, јер ће одсада мирније и безбрижније моћи посветити све своје силе цркви светој и њеним синовима, за славу светог имена божјег, а за добро миле нам домовине.

Са сузом радосницом кличем вам: „хвала!“ Кличем ја, који сам ток ступио ногом у озбиљнији живот и рад, а како ће вам тек клик-

пути наши старији оци, она браћа свештеници, који су окружени многијем члановима своје породице, — слабом женом и нејаком дјечицом. Од сада ћемо вишијем полетом моћи порадити за род свој и мирније и безбрижније полазити са овог свијета, јер нам неће бити приморана жена и дјеца, да се послије нас потуцају од немила до недрага, изгледајући, ко ће им дати кору хљеба.

Сретна замисао Ваша и успјехом крунисани рад нек су Богом благословени, а ја вам још једном кличем као родољубивим покретачима и добротворима српског свештенства са благодарношћу и из дубине срца свог: Хвала Вам!

Читуље.

† **Миле Остојић,** парох ракелички приједорског протопрезвитерата, преминуо је 10. јула о. г. у 70. години живота, а у 47. своје свештеничке службе.

† **Јован Илић,** свештеник и помоћник протопрезвитерата и пароха тешањског, преминуо је 18. јула о. г. у 34. години живота, а 16. своје свештеничке службе.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Херцеговачко-захумска.

Бр. 502.

Реф. I., бр. 262 ex 1898.

Едикт.

Позива се Сава Матић из Љешева (котар Високо у Босни), сада непознатог боравишта, да се пријави овоме духовноме суду, било писмено или усмено, до конца Октобра т. г., ради тужбе, заметнуте за развод брака против њему од стране његове напуштене супруге Анђе, рођ. Живак из Борчана (котар Коњиц у Херцеговини). У случају, да се поменути Сава Матић не пријави овоме духовноме суду кроз горе означено вријеме, након истека овога одржаће се главна расправа и тужба за развод брака ријешиће се по односним прописима, а на темељу прибављених доказа.

У Мостару, 7. маја 1898.

3—2 **АЕМ. консисторија Херцеговачко-захумска.**

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. августа 1898. Бр. 16.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

†

Царица-краљица Јелисавета.

Вијек цивилизације и хуманитета, хваљени деветнајести вијек примиче се крају, а на хоризонту подижу се црни облаци, који никаквог добра не претсказују. Човјечност и култура раширили своја златна крила, да обухвате сав свијет, али и мрска алоба разапела је своје паклене мреже, да помрачи свјетлост и да јој обустави лёт.

У времену, када се човјечанство поносити може са својим тековинама, иза сјајних завјеса људске углађености крију се звјерске намјере, које остављају за собом ужасну слику данашњег просвијећеног вијека. У леглу културе и хуманитета — тамо, од куда зраци човјечанске свијести и достојанства по свуда се распростираху, подмукли демон људских страсти изабрао је поље за свој паклени рад, и отуд од времена на вријеме чују се црни гласови крволоштва, подлости и дивљаштва људског. Узбуркани оркан разузданих људских страсти у своме бјеснилу не штеди ни саме слабе и болесне жене, те је на сами дан успомене мученичке смрти Претече Христова, у суботу 29. августа ове године, аликовачка рука спустила се на слабу и немоћну главу женску. Међу синовима јуначке Италије, познате са својих

родољуба из борбе за уједињење, а међу одгајеницима демократске Француске, познате са борбе за народна и лична права, нађе се „велики јунак“. да дигне своју тешку руку — на слабу жену. На земљишту слободне Швајцарске паде као невина жртва људског дивљаштва један бијели крин — вијерна супруга нашег премилостивог Владара, **Царица-краљица Јелисавета паде од убилачког ножа.**

Овај страховити злочин завио је у црнину Аустро-Угарску Монархију, потресао је оправданим гнушањем сав хумани свијет и бацио је неизгладиву љагу — Кајинов жиг на просвијећени деветнајести вијек.

Очински, многоискушени и љубљени Владар наш ни у предвечерју Свога живота не би поштеђен од грозне судбине. Горки пехар Његових кобних доживљаја прелио се је — и само преданост Његова у вољу Божју и љубав његова за срећу Богом повјерених му народа, могу Му дати снаге, да и овај ужасни удар издржи. И ако још ништа може ублажити ову нијему и очајну тугу Његову, било би то, да блаженоупокојена мученица одлази у оне небесне сфере, **идеже нѣсть болѣзнь ни печаль ни воздыханіе**; и да Ју са Њим заједно оплакују не само народи ове Монархије, него и сав хумани свијет.

А Ти, Племенита Царице! Анђелска Твоја доброта приготовила Ти је небесно царство, у замјену за трнов вијенац, ког си на овом свијету носила; љубав Твојих народа чуваће Твој земни пепео као залогу оне љубави, коју си цијелог Твог вијека према човјечанству имала; а Твоја племенита дјела подигла су Ти живи споменик у благодарном срцу Твојих народа, који ће Твоју успомену чисту и узвишену чувати, докле их траје.

Управљајући наше скромне молитве премилостивом небесном Оцу, де Ти дарује рајско насеље у вјечном царству Свом, молићемо се, да и Твом вијерном другу, нашем многоискушеном племенитом Владару подари снагу, да ни под тим ударом страшне судбине не клоне, и да у љубави Његових народа, који Му вијерно око узвишеног пријестола стоје, нађе утјеху, како би на срећу и напредак народни још дуго и дуго могао старати се о вршењу Богом повјереног Му задатка.

Вјечна слава блаженој успомени Твојој!

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2187
Реф. I., бр. 858 ex 1898.

Окружница.

Пречасном свештенству српско-православне Дабро-босанске епархије.

И ако је ова консисторија, окружницом од 19. јуна 1897., бр. 1765, реф. IV., бр. 467, упозорила српско-православни народ и свештенство ове епархије и посредовала, да се иконе од познатих и овлаштених трговина, прегледане и потврђене овом консисторијом само преко својих пароха и консисторије уз утврђену цијену наручују; ипак се у неким котарима десило, да су непозвани трговци српско-православним становницима нудили и продавали иконе православне само за то, да уз њих лакше и своје сопствене протуре.

Ти непозвани продавци нијесу чланови цркве православне, нити имају од консисторије дозволу, да православне иконе продавати могу.

Да се и тој наметљивости доскочи, консисторија је наредила православним продавцима икона, да поред печата и потписа консисторијалног повјереника, на сваку икону ударе и свој сопствени печат.

Ради лакше предохране, да се не би нашем народу подметале неправославне иконе, позива се пречасно свештенство, да поново посавјетује своје парохијане, да ни од кога сами не купују иконе без свога свештеника, и да иконе купују само од православнијех продаваца, који имају писмену дозволу консисторијалну, да могу иконе продавати.

У осталом биће најбоље, да свештенство по овостраној наредби од 19. јуна 1897., бр. 1765., поступи, и за своје парохијане иконе само наручује.

У Сарајеву, 25. августа 1898.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Мора ли се о великом празнику мира тамјан запалити пред „сватаа сватыхъ“ или у самим „сватаа сватыхъ“ чим првосвештеник уђе? Ово је питање било толико важно, да су Фарисеји о дану пред

празником тражили од највишег представника свештенства, да се закуне, да ће чинити по правом обреду. Припада ли прилог, који је принешен у пратњи холокауста, свештеницима или олтару? Смију ли се први плодови у години, који се приносе дан послије Пасхе, брати у суботни дан? Смије ли се вода, принешена као жртва о празнику сјеница, на сам олтар просути; смије ли опход са врбовим гранчицама, кад иде око олтара, једном застати или се мора без застајања облазити? Је ли жртвовање пасхалнога јагњета повреда суботе? Треба ли се десетак узимати само од усјева, вина уља, или се треба узимати и од анижа, кима и метвице? Вриједи ли заклетва, кад се човјек закуне небом или земљом или Јерусалимом или својом рођеном душом? или само вриједи заклетва Богом? Треба ли се заклињати храмом или новцем храмовним, олтарем или жртвеном животињом, што лежи на на олтару? Шупља и без икакве вриједности казуистика без моралног карактера и без снаге, да дух уздигне!

Они, који су без граница тјерали, били су најомиљенији: школа Хилел, која је била блага, би надмашена ученицима Шамаје, строге школе, која не знађаше ни за какво попуштање. Слово и писмо, то је извор закона; што се више слово поштује као пресудно начело, тим је човјек сигурнији за успјех. Кад се једаред страст, било то у религији, било у политици, ослободи окова, тајна побједити лежи у вјештини ласкати страстима.

Важно питање, око кога су се странке борише, познато је: смије ли се дозволити суботом или празником јести јаје, које се излегло у суботу? Блага школа хилелска одговараше неумитно са не, непопустљивост њена била је несавладљива. А шамајска, иначе тако строга, била је овдје попустљивија. У обичном, практичном животу слушали су строжију школу. На супрот томе Шамаја није дозвољавала суботом дјецу обучавати и болне његовати, три дана прије суботе није било слободно укрцати се у лађу, па ни опсаду града почети. Највеће пак питање међутим код Фарисеја, било је питање о чистоти; не до душе о душевној чистоти, коју Бог љуби и пророци је подизаху, него о чистоти по спољашњим прописима закона, о чистоти, коју можеш видјети, која Јудејца у велику противност ставља према поганицима.

Да ли је на лешини нечисто месо или кожа или кост? Да ли саблажњава додир са поганичким књигама или још прије са светима? Је ли вода, која тече из нечистог суда, и сама нечиста? Тешко ономе, који презире прање руку, тако говораху ревни; нестаће га са лица земље. Садукеји се ругаху: ви ћете видјети, говораху, да ће Фарисеји још дотле доћи, да ће и само сунце чистити.

Тако дјетињаст ригоризам занимаше њих увијек. Њихова побожност биле су жртве, завјети, утврђене молитве, које су тим више вриједиле, што су многостраније и заплетеније биле, а говорили су их и читали већином у храму или на отвореној улици. Много прања морало се чинити прије жртве, чак и прије читања закона. Прали су се пред јелом, обичај, који су јамачно увели Хилелци или Шамајци. Чували су се, и то строго, хљеба, уља и вина поганичког. Постили су дваред у недјељи све до вечера са највећом строгошћу и са свим својевољно, и то понедјељником и четвртком. Хваљаху се милостињом, коју даваху.

Сви ови скроз самовољни обичаји уведени су мало по мало, утјецајем Фарисеја послије вавилонског ропства, и то бијаше тежак јарам, који су они сами себи и народу на врат метнули. Смисао правог морала насилно бијаше покварен овим безгранично механичким дјелањем и чисто спољашњим радњама.

Јеванђеље даје нам слутити у понављаном укоравању, којим Исус поред многих њихових заблуда кори Фарисејце, да они не сматраху својом дужношћу помагати сиромашне родитеље своје, јер за Бога они су све своје Богу на жртву принијели.[1])

Посред ових рушевина од лукавства у схватању закона и од казуистичких расприи свјетлио је још по који слаби зрачак науке о моралном закону. Представници школа, по источњачком обичају, показиваху своје знање у кратким и снажним изрекама или у причама оригинална и снажна израза. Талмудисте нам дају безброј примјера. „Пирке Аботˮ пружа поучну збирку. Али као и узвишена начела филозофије тако бијаху и лијепи прописи синагоге ништа друго, до ли мртво слово. Ни једнима, ни другима није пошло за руком постати моралним законом у срцима оних истих, које они често устима помињаху, и оних, којима управљени бијаху. Незнабошци не могаху скршити јарма фатализма и пантеизма; а јудејски учитељи подлегоше кукавној, механичној формалности.

Ипак неправедно би било, и уједно историјска заблуда, кад би когод мислио, да су сви Фарисеји без изузетка, дакле цијела странка имали удијела у овим вјерским заблудама и настраности, у овој претјераности и пороку. Нови завјет црта више ликова, као Никодима, Јосифа Аримателје, Гамалиела, које освјетљаваше велика једноставност и узвишеност мисли. Наћи ће се у њима право чисто потомство духа, који живљаше у Хилелу, типу Јудеја, којих срце бијаше отворено за наду на божје обећање. Они сачињаваху изабрану гомилу, на чију мудрост у савјету

[1]) Мат. 5, 20; 15, 3.

стараца и поглавара на жалост није се много осврtало. Они не могаху задржати ријеку јавнога мнијења; али слава њихова бијаше, што су ствари у правој њиховој свјетлости гледали. Они чуше глас Христов, и бијаху судбине оне потиштене мањине, гдје се у часу насилне одлуке пораз кадгод сматра чашћу, а побједа срамотом.

У оном многобројном разреду народа, који се данас рачуна у средњи сталеж, мало их је било, који су учествовали у шупљим препиркама школа, и још мање, којима је брига била пазити на безбројне најаве фарисејске строгости. Дивљаху се фарисејима и побожности њиховој; али нико их ое подражаваше. Садукеји их исмијаваху и говораху: „гледајте их само, како се муче у овом животу, само да с тешком муком добију награду у будућем животу.“ Но упркос томе Фарисеј је сачувао свјесно држање и охолост, која је већ у приповијест прешла. У његовим очима имало је нешто привлачности и само знање закона и вршење спољашних обичаја. Глупа и равнодушна свјетина као и сви они, који нијесу ревно пазили на фарисејске прописе, бијаху му предмет најгорег презрења. Он поступаше са њима као са грјешницима, изметом изабраног народа, нечистим животињама.

На прво мјесто убрајаху они као предмет своје мржње и презрења цариннике. То бијаху купљачи пореза, агенти царскога фиска, они, који робу прегледаху и примаху царину и порез од увожења и извоза као и новце за мостове и друмове. У сравњењу с овима био је Фарисејац задовољан са собом: нијесам ли ја све посматрао, у чему сам згријешио? То бијаше његова формула.

У цјелини бијаше народ више млак, него равнодушан. О празницима сви се тргоше из сна. Па и они чак, који су, као цариници, опћили са поганицима, и пристали да буду агенти римске управе, долажаху у великом броду у предворје незнабожаца и из далека присуствоваху при жртви и обредним церемонијама.

(Наставиће се.)

Проповјед у недјељу свих Светих.

„Узмите јарам Мој на себе и наћи ћете покој душама својим. Јер је јарам Мој благ и бреме је Моје лако“ (Мат. XI, 30) говори небески учитељ разумијевајући под јармом учење живота хришћанскога, ком се животу ми позивамо.

Но ма како било лако бреме заповијести Христових, али оно се чини нама тешким и неизведљивим. Оно нас обвезује, не само да обуздавамо, укрошавамо страсти, него да ограничавамо и природне потребе своје природе, захтијева од нас чистоће не само спољашњих, него и унутарњих дјеловања и покрета, не само дјела и ријечи, него жеља и помишљаја, а сво то није лака ствар. Шта се ту може чинити, кад

је „мисао срца човјечјега зла од малена“ (Постање 8, 21). А намјера је Христова да узвиси, уздигне човјека к Богу, коме се никакво зло, никаква нечистоћа, никаква таштина не може приближити. У осталом, ма како да су строга правила Јеванђелске нравствености, не може се казати, да она у датој мјери свакоме од Бога, нијесу била неизведљива; живим доказом за то служе нам сви Свети, помен којих православна црква слави и велича сада. У збору њиховом ми налазимо људи свих звања и стања, свакога узраста и пола, видимо не само крјепких силом мужева, него и слабих по природи својој жена и младића. И кад би стали изучавати и набрајати посебце све њихове хришћанске подвиге, тада би морали говорити о њима годинама — тако су многобројни и разнолики! А у укупности као да нам представљају широки и дивни луг, покривен разноликим цвјетовима хришћанских врлина, у реду којих заузима неспорно прво мјесто непоколебима вјера у Исуса Христа, као Сина Божјега, и тврда вјера у Његову св. Цркву. Споменимо се првих вијекова хришћанства, споменимо се страшних непријатеља Цркве Христове, сјетимо се и јунаштва исповједника и мученика, које ни мач, ни ватра, ни тамнице, ни окови не могоше поколебати у вјери и натјерати да се одрекну Христа и Његове св. Цркве. Па сјетимо се и својих прађедова, шта они претрпише за вјеру Христову опоменимо се хаџи-Ђере и хаџи-Рувима и осталих Срба пађеника-мученика „за крет часни и слободу златну“. То дивно јунаштво исповједника вјере Христове, коме од нас неће наћерати руменило стида у образе, кад видимо како смо хладни према вјери и немарни према животу хришћанском. А колико је међу нама таких, који су хладни у вјери, не мало је и таквих који се шта више стиде, називати себе православнима. Па шта ми треба да осјећало видећи пред собом читав облак светих који угодише Богу? Шта ћемо рећи у своју обрану и оправдање и на страшном суду Божјем, кад уграедамо цио збор сабраће своје, украшених разним хришћанским врлинама и за своје подвиге увјенчаних од Господа славом небеском?

Ми се обично правдамо за немар свој према животу хришћанском слабостима природе своје. Но и Свети, као људи, који су имали природу као и ми, нису били такође слободни од слабости. Али они су лијечили слабости своје дубоким покајањем, строгим уздржавањем, а поглавито — пламеном молитвом. У опште пажљиво промотривши живот светих, ми видимо, да све завјештано нам небеским учитељем и његовим апостолима, само ради тијела нашега лијенога на све добро, изгледа тешким бременом, а истинити ученици и пошљедователи Христови, у његовим заповједима налазили су и налазе себи утјеху и насладу. Не назива забадава и Спаситељ заповијести своје јармом благим и бременом лаким. Ко носи спасоносно бреме то са задовољством и радошћу, за тога се оно чини обичним теретом и мало по мало не само да губи тежину него со обраћа у крила, која носе и узносе трудбеника Христова ка савршенству. За доказ овоме служе нам угодници Божји, који су испуњавали не само позитивне заповједи Христове, него су стављали на себе и добровољне подвиге ради славе Божје и спасења свога.

Па проучавајмо чешће и усрдно хришћанске подвиге светих Божјих угодника, и ако не свију, а оно бар оних, које славимо као крсно име своје и као заштитнике домова својих. Живот угодника Божјих је богата ризница, из које сваки може узимати све, што му је потребно за успјешање у животу хришћанском, и што је сходно и згодно са његовим узрастом и силама, звањем и стањем; живот светих угодника Божјих — то је непсцрпни извор истина, утјешних ради ума нашега, то је жива вода за срце, које жедни правде и побожности. Не заборавимо

и то, да су свети угодници Божји најусрднији молитвеници и заступници наши пред Богом, и ако се само одлучимо, гледајући на свршетак живљења, угледати се на њеру и живот њихов, то ће они удвојити, утројити молитве своје пред Богом, па ћемо се и ми удостојити блаженога живота и оне части и славе, какову имају они у Господа, које части и славе нека удостоји све нас Отац наш небески по љубави према нама грјешнима и ради молитава свих Светих. Амин.

У Митровици 1897.

Прерадио и говорио **Григорије А. Николић,**
парох иршки.

Црквене вијести.

Освећење цркве. Његово Високопреосвештенство Господин АЕ. и Митрополит Дабро-босански Николај, осветио је 25. маја о. г. новоподигнуту цркву у славу св. апостола Петра и Павла у селу Копривну, парохије јеремићке, протопрезвитерата власеничког.

Са овогодишњег пута по епархији Његовог Високопреосвештенства Господина Дабро-босанског АЕ. и Митрополита Николаја.

Добротом наших дописника примили смо слиједеће дописе о путовању по епархији Његовог Високопреосвештенства Господина Дабробосанског АЕ. и Митрополита Николаја, те их овде по реду нашим читаоцима саопштавамо.

У Власеници, на Павловдан 1898.

Радостан глас — да ће Његово Високопреосвештенство посјетити — о Тројичину-дне — власенички протопрезвитерат у поносном српском Бирчу, брао се разнио по цијелом власеничком котару.

Усхићење народно са двоструком радошћу, — једно што ће први пут видјети свога милог Архипастира, а друго, што ће у кратком времену присуствовати и при освештању, и треће, новоподигнуте цркве, — привукло је народ са свију страна протопрезвитерата власеничког, — без разлике пола и узраста, на сва она мјеста, гдје ће моћи видјети и први пут по уређеној српској народној љубави радосно поздравити свога љубљеног Архипастира.

У суботу 23. маја о. г. брзојавна жица донијела је радостан глас, да тај дан долази мили народни путник, љубљени владика. Тај исти дан сакупила се радосна Србадија из вароши и села те са избраних 30 коњаника, са два барјака, — царским и народним, у 8 сахати прије подне крене се у сусрет са мноштином одабраних грађана, како православних тако и мухамеданаца у Подгору 2 сахата од Власенице удаљену, куд је у 11 сахати прије подне стигао госп. Митрополит са својим секретаром преч. госп. Бјелановићем и часним ђаконом г. Драмушићем.

При дочеку поздравили су Његово Високопреосвештенство, котарски предстојник, који је такође у сусрет пошао, и надзиратељ протопрезвитерата у име свештенства и народа.

По свршеном поздраву крену се цијела поворка у Власеницу, коњаници напријед с барјацима, а за њима редом кола. На догледу цркве поздрављен је госп. Митрополит и пуцањем из прангија и звонењем звона.

Пред црквом искупила се мноштина грађана. Школска младеж у два реда стајала је пред црквом, пред којом је једна дјевојчица, именом Драгица Марковић, китњастим говором поздравила Његово Високопреосвештенство предавши Му китку цвијећа. Пред црквеним вратима под звоником дочекали су Га три у црквено одијељење обучена свештеника са јеванђељем, крстом и кадионицом, — од којих надзиратељ Марковић, поздравио је Његово Високопреосвештенство прикладним говором. За тим је Његово Високопреосвештенство господин Митрополит цјеливао јеванђеље, и крст примио у руке, ступио у цркву, цјеливо пријестоне иконе и часну трапезу, по том с амвона изговорио народу дирљиву и поучну бесједу. Благословши народ врати се из цркве и оде у припремљени стан, гдје су му учинили подворење: котарски предстојник са чиновништвом, свештенство, градско заступство и православни црквени одбор.

По подне у четири сахата Његово Високопреосвештенство господин Митрополит посјетио је котарског предстојника, надзиратеља протопрезвитерата и више одабраних грађана.

Вечерња у цркви свршена је у своје вријеме, а сутра-дан на св. Троицу, по свршетку јутрење у 8 сахати благозвонило је Његово Високопреосвештенство доћи у цркву пред којом Га је дочекало у црквеном одијељу обучено свештенство и у цркву допратило, те је отпочета Архијерејска служба, која је до подне трајала. Народа је било пуна црква. На литурђији Високопреосвештени госп. Митрополит по свом урођеном говорничком дару, изговорио је врло лијепу и дирљиву поуку, коју је народ у тишини пажљиво саслушао.

По подне у један сат котарски предстојник госп. барон Малкомес позвао је Њ. Високопреосвештенство у свој стан на ручак на коме су присуствовали и неколико одабраних особа, православних и мухамеданаца.

При ручку наздравио је домаћин госп. предстојник Њег. Високопреосвештенству, на што се је Њег. Високопреосвештенство захвалило и уједно наздравило цијелој породици његовој.

У 4 сахата по подне кренуло је Њег. Високопреосвештенство пут Копривна гдје је имало новоподигнуту цркву освештати, праћено госп. кот. предстојником и мноштином народних првака.

По обављеном освећењу цркве у Копривну 25. маја 1898. повратио се Господин Митрополит у Власеницу, гдје је доспио у 7 сахати у вече.

Сутра-дан 26. маја у 6 сахати прије подне крене се Његово Високопреосвештенство у пратњи котарског предстојника и надзиратеља власеничког протопрезвитерата, да посјети цркве: на Рудишту, Ловницу и манастир Папраћу. За 2 сахата приспјело се цркви на Рудиште, гдје је Његово Високопреосвештенство дочекао и поздравио пароx г. Софронije Чалмић са искупљеним народом и упарађеном младежи, катихуменима. Њег. Високопреосвештенство ступи у цркву и у олтару цјелива часну Трапезу, за тим сакупљени народ поучи дугим говором о свему, што му је као православном Србину најнужније знати. По том испита младеж из молитава, свако је дијете слободно и јасно одговарало, чим је засвједочено енергично вршење дужности надлежног катихизатора, на чему је и Њег. Високопреосвештенство своје задовољство изразило.

Одавде крене се Њег. Високопреосвештенство пут Ловнице, $2^1/_2$ сахата удаљеној, путујући дугачком рудишком косом, зеленом шумом обраслом, преко високе планине Столице, низ коју се морало $^1/_2$ сахата пјешачити. Ниже виса Столице сусретоше нас сретиоци од цркве Ловнице, са заставама 30 коњаника, на челу им честити грађанин Кладањски врли Србин Тимотије Савић, који Њег. Високопреосвештенство поздрави. Одавде пође се низ гору Столицу пјевајући и из пушака мећући. Сишавши низ страну планинску, дошло се на ријеку Дрињачу близу цркве Ловнице. Овдје се је Њег. Високопреосвештенство поодморило и у 3 сахата по подне кренуло се цркви Ловници, гдје су при доласку пуцале прангије и звоно звонило. Пред црквом дочекао је Њег. Високопреосвештенство парох Вићентије Савић са искупљеним народом и ученом се у вјеронауци српско-православном младежи у два реда распоређена — и поздравио и у цркву спровео. Њег. Високопреосвештенство поучило је и том приликом многобројни народ: о чувању св. православне вјере, међусобне љубави, красних српских обичаја и радњи и штедњи. За тим испитало катихумене и свако добро одговарајуће дијете похвалило и очински помиловало. Њег. Високопреосвештенство задржало се дуже времена код цркве поучавајући народ о хришћанским врлинама и дужностима, те је у 5 сахати по подне повратило се на Дрињачу, гдје Му је преноћиште било спремљено.

Сутра дан 27. маја у $6^1/_2$ сахати пође Њег. Високопреосвештенство у манастир Папраћу праћен народном коњаничком поворком. У $^1/_2$10 сахати дођијемо на високу гору Борогово, ђе је млади јеромонах Штркић са парохијанима манастира Папраће и црквеним барјаком дочекао и Њег. Високопреосвештенство лијепим говором поздравио, на чему је Њег. Високопреосвештенство захвалило и све предусретиоце благословило. По томе сиђемо низ гору Борогово манастиру Папраћи. Пред манастиром поздравио је Њег. Високопреосвештенство господин архимандрит Илија Иињић. Њег. Високопреосвештенство ушав у цркву, својим подужим говором поучи народ, препоручивши му, да чува свету православну вјеру, да храни и чува свете задужбине прађедова својих, — за тим прегледа манастир, натписе и старине његове, те по том оде у припремљени Му стан на одмор.

Послије подне исти дан у 3 сахата пође Њег. Високопреосвештенство пут Власенице праћен цијелом пратњом од Папраће и цркве Ловнице до на Бијелу Земљу на подножју горе Борогове. Ту пратиоци пољубивши свету десницу Њег. Високопреосвештенства и пожеливши му сретна пута, а у здрављу опет сретна виђења вратише се кући, пјевајући и из пушака пуцајући. Ми сиђосмо у ријеку Дрињачу, преко равна поља, пријеђосмо и Кретац планину, до на Цикотско брдо големо, ђе је негда била стара међа манастира Папраће, $1^1/_2$ сат од Папраће далеко, те у 7 сахати у вече стигосмо у Власеницу.

Сутра дан 28. маја у 6 сахати из јутра крену Господин Митрополит у Сребреницу, а 5. јуна повратио се на Сребренице, те је 6. јуна у 6 сахати прије подне кренуо из Власенице за Рогатицу, праћен кот. престојником, свештенством и грађанством власеничким. У Краљеву Пољу близу Пијеска, а пред љетниковцем Васе Краљевића из Сарајева, подигнут је био славолук са натписом „добро дошао". А на Пијеску парох Малог Поља Ристо Ерановић са својим парохијанима дочеко је и поздравио Њег. Високопреосвештенство. При растанку на Пијеску котарски предстојник г. барон Малкомес изговорио је Њег. Високопреосвештенству тронути говор, да су присутни морали сузу пустити, пошто је Њег. Високопреосвештенство подужим говором одговорило г. барону, захваливши му на његовом пријатељском

гостољубљу. По том поздравиоје Њег. Високопреосвештенство и надзиратељ власеничког протопрезв. Марковић пожеливши Му од Свемогућега сретна пута, на што је високопреосвештени господин одговорио, препоручивши свештенству, да ревносно врши своју свештеничку задаћу учећи паству закону Божјем, хришћанском моралу и међусобној слози и љубави.

Сада Њег. Високопреосвештенство са својом пратњом крену на Соколац кроз романтичну гору зелену уз трикратни усклик присутних: живио! и пјесмом од свештенства „Тон деспотин".

Парох-надзиратељ протопрезвитерата
Ђ. Марковић,
свештеник.

(Наставиће се).

Освећење новоподигнуте српско-православне цркве, парохије јеремићке у протопрезвитерату власеничком на други дан Сошествија св. Духа (25. маја) 1898.

У славу Бога, на дику и поное овдашњих православних парохијана и свију других приложника поносне нам Босне са припомоћи високе земаљске Владе за Босну и Херцеговину, подиже се и довршн и трећа црква у овоме протопрезвитерату храм св. врховних апостола Петра и Павла у покрајини Горњем Бирчу у селу Копривну, баш управо у родном мјесту Бирчанин Илије.

Православни народ ове парохије, полажући темељ својој цркви 14 априла 1896. год. из великог поштовања и синовње љубави радовао се, да ће по свршетку отпочетог богоугодног дјела, у средини својој видјети љубљеног Архипастира, поглавицу цркве и владику свога, па да би отпочето дјело што прије и боље концу привели надметали су се тко ће више прилога и труда око подизања цркве уложити.

Са концем 1897. год. ова је црква од тврдог материјала са звоником сретно доготовљена, те је општина са највећом радости позвала Његово Високопреосвештенство господина АЕ и Митрополита Николаја ради освећења новоподигнуте цркве.

Лицем на Спасов-дан (14. маја) о. г. црквена општина обавијештена је била да ће Његово Високопреосвештенство 20. маја ове год. кренути на пут преко Д. Туале у Власенице, а отуд у Јеремиће ради освећења нове цркве, те је та радосна вијест у исти дан овамошњем православном народу објављена била.

У недјељу на Сошествије св. Духа (24. маја) код новоподигнуте јеремићке цркве, која је сва зеленилом окићена била, три метка прангија са милозвучним гласом звона са торња објавили су тога дана долазак Архипастира. Овдашњи православни народ гомилама се искупио, да што свечаније дочека свог владику. Око 100 коњаника са тробојницом и државном заставом до у Подгору изишло је у сретање господину Митрополиту. Овдје се још много искупило народа, који је освећењу пошао, у коме бјеше и браће нам вјећинјех Мухамеданаца из Власеница, те у оваком братском састанку са највећијем одушевљењем ишчекивао се долазак Митрополитов, а кад се опазио фијакер, у ком се господин Митрополит са својом пратњом возио, сва чекајућа пратња упоредила се, на челу које је стајао Јован Брежанчић, парох јеремићки. Кад је високопреосвештени г. Митрополит упоређе-

нијем редовима пристао, изишао је из кола, гдје га је речени парох поздравио овим ријечима:

Ваше Високопреосвештенство!

Глас о доласку Вашем у наш крај, Високопреосвештени Архипастиру, одјекнуо је у души и срцу нашем великом радошћу и највећим поштовањем према Вама, свети владико. Српско-православни народ овога краја поздравља Вас овом приликом са највећим одушевљењем и синовском оданошћу, кличући Вам: Добро нам дошао и живио!

У суерет изишавши народ придружио се овом поздраву са трикратним „Живио!"

Овдје се није дуго бавило, већ се одмах крену цјелокупна поворка пред г. Митрополитом, око 150 коњаника, са пјесмом и пуцањем из пушака и за кратко вријеме приспјело се цркви голићке парохије, гдје је г. Митрополит из кола изишао те прешавши ћуприју преко Јадра, изиђе цркви, гдје га православни народ у великом броју ишчекиваше, те га са бурнијем клицањем: живио! поздрављаше. Пролазећи кроз упорећену православну младеж, која, на броју их 174, са десне и лијеве стране улаза цркве шпалир направила бијаху и благосиљајући присутне дође г. Митрополит пред цркву, гдје га је парох јеремићки поздравио овим ријечима:

Ваше Високопреосвештенство!

Ова српско-православна црква и парохија голићка, која је од скорашњег времена, поводом неумитне смрти блаженоупокојеног свештеника и пароха свога Марка Голића, у црно рухо заодјенута, облаче данас свијетло одијело и подижу заставу радости и весља свога, јер их посјећује Архипастир и погланица свете нам цркве, те Ти са потпуним повјерењем у Твоје очинско старање о добру и напретку наше св. цркве и милог нам народа, најердачније кличемо: Добро нам дошао, свети владико!

Изишавши из цркве испитивао је из вјеронауке упорећену младеж, послије чега Му приступни народ приступи цјеливању св. десниие.

Пошто одавде кола даље нијесу могла, то је г. Митрополит са истом пратњом на коњу продужио пут новоподигнутој цркви јеремићкој кроз плодну долину Јадра на вис питомог Копривна, које растојање око два сата путовања обухвата.

На погледу новоподигнуте цркве глас звона и пуцњава прангија поздрављали су високог путника све до самог доласка, а народ у густијем гомилама нагрнуо је да види свог Архипастира. Одмах на улазу подигнутог славолука с десне и лијеве стране, овдашња младеж упорећена, на броју 92, поздравила је господина Митрополита са бурнијем клицањем: живио! а на јужнијем црквењем вратима дочекао га је мјесни парох са још једним свештеником, те га поздравио слиједећим говором:

Ваше Високопреосвештенство!

Народ српски од вајкада љубио је, поштовао и високо уважавао своје црквене достојанственике, своје духовне пастире, па и дан данас та красна врлина није ишчезла из Србинова срца, и данас Србин дијели срећу и несрећу, радост и жалост са својијем духовнијем пастирима.

Са истом љубави предусрета и Тебе, високопреосвештени Архипастиру, српско-православни народ ове парохије и цијеле околице наше, кличући Ти из дубине душе: добро нам дошао!

Долазак Твој премили владико, зарадовао нас је. Радост наша подобна је оној апостолској, која је обузела ученике Христове, кад су први пут по васкрсу видјели свог божанственог учитеља, спасителља васцијелог свијета, као што каже свето јеванђеље: „*зарадоваша се ученици видјевши Господа.*

А што нам радост нашу у овом тренутку највише уздиже, то је, што у Твојој високопросвештеној личности видимо Србина, који нам српски збори и српским језиком говори, видимо достојна потомка првог Архијереја и просветитеља српског светитеља Саве, видимо патриоту рода свог и другог просветитеља милог нам Српства у овијем земљама, који је цио вијек свој посветио Богу и народу српскоме. Твојом очинском бригом и неуморнијем трудом свети владико на пољу просвјете — српске школе и цркве, синула је зора љепше будућности.

Па зато ходи, ходи, премили владико, словом и дјелом Својијем поучи нас врлинама св. јеванђеља, слози и љубави драгог нам Српства, да би тако у општем напредку нашем преблаги Бог дао, да под владом нашег премилостивог Цара и Краља Франца Јосифа првог и управом земаљских великодостојника наших, достигнемо онај степен напретка, кога су и остала наша једнокрвна браћа по другијем покрајинама постигла. Амин!

Почем је љубљени Архипастир ушао у цркву и прегледао учињену припрему за освећење, изишло је упорећеној православној младежи те и овдје испитивао из вјеронауке, којом је приликом знатан број сиромашних ученика новчано обдарио.

Послије вечерње и унешења св. моштију у цркву г. Митрополит је отишао у за њ припремљени стан на одмор а присутни народ забављаше се пјесмом и игром до саме зоре. Кад су сунчани зраци са истока врхове околних брда обасјали, звона са торња и метци прангија огласише околици почетак овој свечаности. Кроз кратко вријеме одпоче и јутрења а у своје вријеме и господин Митрополит свештенством допраћен у цркву дође, те одпоче освећење.

По свршетку ове свечане Божанствене Архијерејске литурђије високопреосвештени господин Митрополит са жезлом у руци са амвона благијем и очинскијем ријечима у језгровитој поуци, препоручио је побожност, челичност у православној праћедовској вјери, међусобну љубав, поштовање и послушност према старијим. За сво ово вријеме благе очинске поуке, свак је у највећој тишини чисто Му ријечи гутао, што је то све до $11^1/_2$ сати трајало. По свршеном богослужењу приспјело је вријеме и ручку, који је у ладњаку за 150 особа даван.

При ручку господин Митрополит наздравио је Цару, господин котарски предстојник господину Митрополиту а г. Митрополит високој земаљској Влади и за сво вријеме ручка здравице су се подизале које су од свију са топлом у Бога жељом бурно пропраћене. Послије ручка господин Митрополит крену се је у Власеницу.

Овом приликом и овдје немогу пређутати овамошњем одбору и народу јеремићке парохије, као и господину предстојнику за њихов труд, који су са највећом вољом полагали за припремање и градњу ове наше новоподигнуте свете цркве па у исто вријеме захваљујемо се и оној господи која нам своје честитке исказујући своју радост о нашој свечаности изразише. Хвала им! Живили!

У равној мјери за дужност сматрамо заблагодарити се драгој браћи сународницима а особито браћи мухамеданцима на многобројној посјети код ове свечаности и обилатом пруженом дару и повећаној народној љубави; ништа мање нек је од

стране наше најусрдније хвала свима, који нас на дан ове свечаности посјетише, и дароваше храм Божји као и свима другијем приложницима, што нам прилозима омогућише подићи овај храм Божји и дочекати оваке славе и свечаности.

На исти начин нек је уредна хвала и братско признање на посјети код ове свечаности српско-православном црквеном пјевачком друштву из Сребренице које је при свечаној служби Архијерејској умилно одговарало.

Овом одбору још преостаје, што за свету дужност сматра, истакнути побожност и хришћанску врлину честите и побожне фамилије браће Крсмановића званога Ивановића тежака из Копривна, који су прилогом својим црквену градњу подупрли сумом око 300 фор. а исти су и кумовали цркви дарovавши јој 231 фор., на чему је старјешини исте породице Пери, АЕ и Митрополит благословивши га уједно са породицом уредно захвалило, давши му свој Архијерејски цјелов у чело.

Црква је при овој свечаности знатно добила прихода, што у новцу, што у роби око 6—7 стотина форинти.

Ова црквена српско-православна општина желећи путем јавности ово објелоданити, умољава Вас господине уреднице да би благоизволјели у цјењеном листу „Источнику“ уступити мјеста штампању овог чланка.

Јеремићи, 28. јула 1898. године.

За српско православни црквени одбор:

Предсједник:
Јован Брежанчић,
срп. прав. парох.

Разно.

Старокатолицизам међу Пољацима. Међу досељеницима у Сјеверној Америци налази се много и Пољака, који су потчињени тамошњој римско-католичкој јерархији. Они одавна раде на томе, да имаду свога пољског епископа, па како им то не пође за руком, појави се међу Пољацима незадовољство, које се сврши тијем, што је већи број Пољака прешао у старокатолицизам. Пољаци старокатолици изаберу себи за епископа Антонија Козловскога, који је недавно рукоположен за епископа у старокатоличкој цркви у Берну. Рукоположење је извршио швајцарски старокатолички епископ Герцог. Старокатолика Пољака у Сјеверној Америци броји се 40.000; а свега старокатолика има 100.000 и 4 епископа: холадски архијепископ Јулл, швајцарски епископ Герцог, германски епископ Рајкенс и пољски епископ Козлавски. Старокатолици најављују велику љубав и жељу, да се сједине са источном православном црквом. („Школа и Жизнь“).

Нове руске цркве за границом. Осим постојећих за границом православних цркава у Сан Франциску, Ницци, Прагу и По, ријешено је градити их у Китају, Урги и Кореи — у Сеули, а духовне мисије — Јерусалиму, Пекингу и Токију с катедром архијерејском у Сан Франциску. На издржавање духовног семинарија у Црној Гори — ријешено издати 4000 рубаља. („Рус. Л.“)

Књижевне вијести.

Извјештај о православном богословском заводу у Задру за школску годину 1897./98. Година XX. Задар. Штампарија Шпира Артале 1898. — Овај извјештај, подијељен на два дијела, садржи у првом: нови устав заводски; а у другом податке: о управи заводској, настави школској, библиотеци, наредбе и кореспонденција управе заводске, важније догађаје у заводу и статистичке податке о успјеху слушалаца и привравника богословских. На овом заводу, који стоји под управом и надзором православног епископа задарског, предавало је у овој школској години 6 наставника, а ђака је било уписаних свега 35, од којих су 28 положили испите. Библиотека заводска располаже са 3139 дјела у 5461 свесци.

Девети извјештај о православном српском богословском училишту у Ср. Карловцима. Школска година 1897./98. Саставио протопрезвитер Јован Вучковић професор богословије и ректор богословског училишта. У Ср. Карловци Српска Манастирска штампарија 1898. — Врховна власт овог училишта, Архијерејски Синод Карловачке Митрополије, прописала је ове године штатут о устројству овог училишта, дисциплинарна правила за слушаоце и испитни ред; што се све у првом дијелу овог извјештаја налази. Из другог дијела види се, да је на овом заводу у току ове школске године предавало је 11 наставника, и да је слушалаца у све четири године било 79, од којих су 71 припуштени испиту, кога су њих 57 положили. Библиотека училиштна има преко 2000 дјела.

Јавне благодарности.

Српско-православно протопрезвитерско звање у Билећи.

Број 205.

Јавна благодарност.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизволила је преко овдашњег славног котарског уреда милостиво обдарити цркву у Одњићима, храм Покрова Пресвете Богородице, у котару билећком; са означеним црквеним скупоцјеним утварима:

Два скупоцјена потпуна свештеничка одјејанија; два велика чирака пред царске двери; два мала чирака за часну трапезу; један путир са свим прибором; један простирач за часну трапезу; један крст и кивот (дарохранилницу); једну петохљебницу; једну кутију са прибором за држање св. частица; једну кадионицу; два велика и два мала кандила; један цвијет (полијелеј).

На овом скупоцјеном и племенитом дару у име моје и народа парохије одњићке, изричe се највећа благодарност и захвалност Високој земаљској влади.

У Билећи, 7. августа 1898.

Надзиратељ протопрезвитерата:
Ђорђе Перишовић,
српско-православни свештеник.

Јавна благодарност.

Висока земаљска влада у Сарајеву, која свагда очинску бригу води о народу нашем у Босни и Херцеговини, изволјела је ове године нашој цркви у Тур-

јаку, храму св. пророка Илије, поклонити два лијепа потпуна свештеничка одијела; један св. путир са два покровца; један дискос са двије звијездице; једну врло лијепо израђену дарохранилницу; два велика чирака пред св. двери; два већа и два мања кандила за пријестоне иконе; затим једно Евангелије, апостол, требник и октоих I. и II. дио.

Овај дар, кроз који се види отворена наклоност наше високе земаљске владе према народу овом, изазива у њему нарочито осјећање захвалности, те овај црквени одбор не може пропустити, а да и овијем путем у својој лојалности и привржености не изрази високој земаљској влади најтоплију благодарност узвикујући: Да Бог поживи Његово ц. и кр. апостолско Величанство нашег премилостивог цара и краља Франца Јосифа I. и нашу високу земаљску владу на срећу и напредак наше драге отаџбине.

Турјак, 20. августа 1898.

Црквени одбор:

Васо Хаџић, парох, **Петар Дакић**, тежак, **Миле Станишљевић**.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Бр. 502.

Реф. I., бр. 262 ех 1898.

Едикт.

Позива се Сава Матић из Љубешева (котар Високо у Босни), сада непознатог боравишта, да се пријави овоме духовноме суду, било писмено или усмено, до конца Октобра т. г., ради тужбе, заметнуте за развод брака против њему од стране његове напуштене супруге Анђе, рођ. Живак из Борчана (котар Коњиц у Херцеговини). У случају, да се поменути Сава Матић не пријави овоме духовноме суду кроз горе означено вријеме, након истека овога одржаће се главна расправа и тужба за развод брака ријешиће се по односним прописима, а на темељу прибављених доказа.

У Мостару, 7. маја 1898.

3—3 **АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.**

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. септембра 1898. Бр. 17.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2551.
Реф. I. бр. 1014. ех 1898.

Окружница.

Пречасном српско-православном свештенству, црквено-школским општинама и народу Дабро-босанске епархије.

У недјељу 20. септембра о. г., пренијеће се, по нижеизложеном програму земни остаци блаженопочившег митрополита Ђорђа Николајевића из српско-православног гробља у Кошеви у Сарајеву, у наročиту гробницу у српско-православној цркви у Блажују.

Дужност пијетета према овом великом добротвору народа српског налаже нам, да се покажемо благодарни и достојни његове љубави и доброчинства, и да у овом свечаном чину сви духовно учествујемо одржавајући парастосе на дан преноса овога.

С тога очински позивамо наше свештенство и српско-православне црквене општине, да се 20. септембра о. г. у свјема српско-православним црквама послије св. литургије отпоје свечан парастос за покој душе блаженопочившег митрополита Ђорђа, великог српског добротвора.

У Сарајеву, 10. септембра 1898. год.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Програм преноса тијела блаженопочившег АЕ и Митрополита Ђорђа Николајевића.

Српско-православна АЕ. и Митрополитска конзисторија Дабробосанске епархије, као извршитељ тестамента блаженопочившег АЕ. и Митрополита Дабро-босанског Ђорђа Николајевића, сходно стављеном јој аманету у додатку тестамента од 23. новембра 1895., у споразуму са заступствима српско-православних црквено-школских општина у Сарајеву и Блажују, одредила је, да се часни земни остаци поменутог блаженопочившег митрополита Николајевића из привремене гробнице у српско-православном гробљу у Кошеви подигну и у нарочиту гробницу, подигнуту у новој српско-православној цркви у Блажују, свечано пренесу и сахране. Сходно тој наредби покојниковој издаје се слиједећи

Програм преноса:

I. У суботу 19. септембра 1898. одржаће се у новој сарајевској цркви свечана Архијерејска служба са парастосом уз асистенцију од осам свештеника за упокој душе блаженопочившег митрополита Ђорђа.

II. У недјељу, 20. септембра (2. октобра) 1898. у 6 сати прије подне отпочеће у присуству двају свештеника, а под надзором санитетске комисије, послије обављена спомена откопавање и отварање гробнице и мртвачког првог сандука.

III. Пошто комисија према санитетско-полицајним прописима изврши своју дужност и о том састави записник, подигнуће се ковчег и положити на приређено постоље у српско-православној капели на гробљу. Над остацима читаће одређени за то свештеници наизмјенце св. јеванђеље уз односна ектенија.

IV. У 8½ сати улази високопреосвештени г. Митрополит, свештенство, корпорације према простору у капелу, а ученици свију завода поређају се на улици по приложеном распореду. Питомци српско-православног богословског училишта стоје уз капелу и одговарају на јектенија.

V. Пошто се Архијерej и свештенство обуку у црквено одијело, обави се спомен, послије којег високопречасни г. Ст. Н. Давидовић, прото и савјетник конзисторије изговори у спомен покојника слово.

VI. Послије овога Архијерej и свештенство са дјецом, обученом у стихаре, крену према жељезничкој станици, докле шест свештеника подижу сандук с тијелом преносе га из капеле и полажу на мртвачка кола, која у кошевској улици пред главним улазом у гробље приправна чекају. Око кола заузеће мјесто чланови „Пијетета“ и богослови са запаљеним свијећама.

VII. Пошто се сандук стави на кола, спровод се крене уа појање великог „Свѧтый Бо̀же“ и мртвачких тропара и кондака, улицом кошевском, Ћемалушом, до станице према духанској фабрици.

VIII. Овдје, послије малог помена и пошто један свештеник окади и освештаном водицом окропи мртвачки вагон, тијело се уноси и у вагон ставља, а свештенство и пратња улази у остале вагоне засебног воза, који се у 10 сати 31 минут креће од духанске фабрике до цркве у Блажују.

IX. Школска дјеца, осим неколицине питомаца богословског училишта враћају се од духанске фабрике под надзором својијех наставника натраг.

X. Народ парохије блажујске са ученицима школа у Блажују и Илици у раздвојеним редовима поређан, са мјеснијем парохом дочекују воз, и шест изабранијех тежака парохије блажујске, прихваћају тијело својег црквено-школског фундатора и српског добротвора, и спровод се крене до пред цркву, гдје се отпоје мали помен.

XI. Послије тога тијело блаженопочившег Митрополита обноси се три пута око цркве и уноси у цркву, те полаже на приређени одар и отпочиње велики парастос, по свршетку опрашта се с покојником високопреосвештени г. АЕ и Митрополит Николај.

XII. Послије тога поје се: „Со дх҃ми пра̀ведныхъ,“ и „Вѣчнаѧ па̀мѧть,“ свештеници спуштају остатке блаженопочившега у нову освештану гробницу с лијеве стране иза пјевнице.

XIII. По свршену обреду општина блажујска даје подушје.

XIV. Засебни воз полази испред цркве до духанске фабрике у 5 сати по подне.

Распоред спровода.

Из капеле српско-православног гробља у Кошеви креће се спровод дана 20. септембра (2. октобра) 1898. у 9 сати прије подне, по овом реду:

I. Напријед јаше почасна стража.

II. 1. *Велика црквена застава.*

2. *Застава српских школа.*

3. Ученици српско-православне вјероисповијести свију основних мушких школа.

Црквена застава.

4. Ученице српско-правосл. вјероисп. свију основн. женских школа.

Црквена застава.

5. Ученице српско-православне вјероисповијести виших дјевојачких школа са питомицама завода пл. мис П. Ирби.

Црквена застава.

6. Ученици српско-православне вјероисповијести завода занатлијске школе, ц. и кр. војничког пенсионата и трговачке школе.

Црквена застава.

7. Ученици српско-православне вјероисповијести средње техничке и учитељске школе.

Црквена застава.

8. Ученици српско-правосл. вјероисповијести велике гимназије

Застава богословског завода.

9. Питомци српско-православног богословског училишта.

Три црквене заставе.

10. Дјеца обучена у стихаре са крстом, свијећама и рипидама.

11. Свештенство у црквеном одјејанију.

12. Високопреосвештени г. Митрополит са ђаконима, који носе дики- и трикирије са кадионицама.

Мртвачка кола са тијелом.

Око кола иде: шест људи, „Пијетета“ са вопганицама.

Иза кола:

1. Представници високих власти.
2. Изасланства општина и свештенства.
3. Заступници српско-православне општине сарајевске.
4. Сва остала пратња.

Примједба. Школска се младеж распоређује по узрасту, а гг. наставници се моле, да припазе на ред.

Спровод иде пјешке до духанске фабрике, а одавле жељезницом до Блажуја.

НЕЗВАНИЧНО.

О узроцима опадања и средствима подизања религијозности у српском народу.*)

Реферат јереја **Светозара Грубача**, пароха Горњо-Средичкога на свештеничком сабору у Беловару, 1897. г.

„Какви су све и који су узроци томе:

а) да је попустила у народу нашем стара ревност у полажању свете цркве своје?

б) да је престало скоро свуда подучавање ваншколске младежи и одрасле младежи у науци хришћанској, ма да постоје наредбе, да се обучава и та младеж у науци хришћанској? и на пошљетку

в) да се затро и онај стари обичај, да су свештеници ишли уз часни пост по селима парохије своје, исповиједали народ и спремали га за свету причест?

Која би средства и начине имало парохијско свештенство да употријеби, па да узбуди у народу засталу ревност и обнови напуштене старе добре обичаје?“

У Христу љубезна браћо! Ово су врло важна питања у религијозно-моралном животу нашега народа, ово су, браћо, неке од оних жалосних појава, које морају потрести душу и срце свакога од нас, и баш за то нека је брижном Архипастиру Његовом Високопреосвештенству господину Епископу Мирону најтоплија благодарност, е нам је дао прилике, да се о невољи и бољетици тој, као духовни врачеви, посавјетујемо и потражимо радикална средства, која ће бити кадра да из темеља помогну, да у млитавим жилама посиједи прејашњу циркулацију и да живот обезбиједе. Морамо признати, да се за рјешавање таке теме тражи озбиљна студија, резултати психолошког посматрања и вјештина практична пастира. Ја ћу, браћо, истаћи овде само моје скромно мишљење, а за повољан и успјешан рад вала узети ријечи великога учитеља цркве Христове св. Григорија Богослова: „Ма колико да се когод стара и размишљава, ипак није могуће исказати

*) Његово Високопреосвештенство господин Епископ Пакрачки Мирон покренуо је прошле године свештенство у својој епархији, да ово потражи и проучи сво религијозно-морално стање у нашем народу, ради уклањања народно-привеног живота. Са том својом мјером пружа прилике свештенству, да о својој свештеничкој исповиједи једаред преко године саборно проучава и претреса по два од страже конзисторије донесена питања у овом правцу. Овдје сво једно таково питање, које је расправно пријеђни сарадник нашег листа, пречасни госп. јереј Светозар Грубач. Ову расправу, коју је на збору свештеничком у Беловару одушевљено поздрављено (види „Србобран“ год. XIV, бр. 74) доносимо тим радије, што су прилике там. религијозно-народног живота у многоме истовјетне са нашим приликама, и што и ми почињемо осјећати на нама симптоме оне исте болести, која је код остале наше браће већ приличног коријења ухватила. Ур.

ријечима и обухватити мишљу све појединости, па укратко исказати сав тјечај лијечења; но у пракси и на дјелу то постаје познато и и љекарској науци и љекару“ (Слово 3. Твор. св. от. т. 1. стр. 33.—36.).

Ово су, браћо, питања унутарњег душевног расположења човјека хришћанина и ту нам ваља потражити „materiam peccantem“ Нема сумње да је црквеност религијозно расположење, а свако расположење одвиси од срца, по ријечима Христа Спаситеља: „Добар човјек из добре клијети срца свога износи добро, а зао човјек из зле клијети срца свога износи зло, јер уста његова говоре од сувишка срца (Лука 6, 45.) У кога је, дакле, срце отровано пороцима: неморалним животом, страстима, себичним тежњама и т. д. тај не може да у срцу своме уступи места начелима закона божјега и прописа црквених. И кад је тако, шта можемо друго — абстрахирајући вриједне изузетке — наћи данас у срцу многих наших парохијана него равнодушност, индиферентизам према вјери, цркви, законима и обредима њенима. Та горка је и вијековима прокушана истина да побожност у народу и свршавање религијозних дужности опада упоредно са моралом.

Ово је коријен, који је у дну срца, као под земљом, захватио повољно мјесто, па од времена на вријеме пушћа све јаче жиле. Са таке подлоге, а на повољном земљишту може по времену да узбуја најотровнија биљка — од које сам Бог да нас сачува. Биљка је та нерелигиозност, као логична посљедица равнодушности и индиферентизма према вјери и цркви.

Послије те прве и најстрашније појаве у религијозно-моралном животу нашега народа долазе и друге неке, али више као покретачи и те су кадре да поруше стару ревност и побожност, па да га отуђе од цркве и закона њених.

Тешку одговорност и гријех ради тога носи на себи наша интелигенција, па онда такозвани средњи сталежи, као што су трговци, занатлије и др., носе донекле школе и учитељи, а више него ико носимо, браћо, ми свештеници, пастири и учитељи повјереног нам стада. Тако је то на жалост, а да ме не би који од браће криво разумио велим: част и признање вриједним изузецима, та ту нема ни порока о којима говоримо, или су барем у мањој мјери.

Ето, то су да речемо најглавнији, а можда, и једини узроци да је попустила у народу нашем стара ревност у полажењу свете цркве своје, да се данас у неким парохијама ваншколска и одрасла младеж не подучава у науци хришћанској. Да, у томе лежи узрок и посљедица, е је малаксао, клонуо, али никако није још растројен.

Прије него што ћемо потражити средства и начина да узбудимо у народу заталу ревност и да обновимо напуштене старе добре обичаје приказаћемо горње узроке у њиховој правој слици.

Честити и побожни Србин Милорад П. Шапчанин у једној бесједи својој, (Бог и вјера) рекао је: „Сувише би био оштар суд, када би ко тврдио, да је вјера у нашег народа клонула, а црква сасвим онемилила, јер има предјела нашег народа, гдје је вјера у својој старој чистоти, а црква је велика поштована светиња. Али и поред тог мога блажњег погледа, ипак смо попустили у врлинама духа и душе, постали смо више мали дневни људи, који све своје моћи улажемо за хљеб насушни, за земаљска уживања, и за храну небесну најмање се бринемо." Ето браћо, материјална корист, то је мјерило, како у јавном, тако и у приватном животу, а поред таких начела, узвичу и губе се вјечни идеали. Одавде није далек пут, који води до страсти за наслађама, до задовољавања чувствености и до грамзења за материјалним пробитцима. Тако падају врлине душевне, пада морал, али паду морала, како мисле разборити људи, није извор један, не долази само на цркве, на једних узрока. Њега заражавају, подгризају и искорјењавају многа друга друштвена и политична уређења. Западна култура, цивилизација и како се то све зове ринула је нож у срце Србиново пуно чистоте, нарави, и од тог доба није у нас „свака кућа чиста као злато, бијела и невина као дан, без пјега и моралнога кала. Вјерност брачна не прати мужа и жену до гроба и не подржава међу њима свезу породичну кроз цио живот. Стидљивост није више основна црта у карактеристици домаће чељади, особито женске. Цјелина домаће части и поштења, свјетлост образа не чува се као зеница у оку, као очи у глави". Најтежи је пак ударац моралу народа нашега његово материјално пропадање, оно потискује мало по мало све врлине наших старих, и за собом повлачи морално зло и грдило. И заиста лијепо је рекао један пријатељ народа: „Дапас важи лаж за мудрост, пријевара за вјештину, непоштење за слабост, отимање и подвала за течиво", а још љепше приказао је црну слику морала велики наш пјесник Змај Јован Јовановић: у преводу пјесме „Богомрак":

„Гледо сам доста кроз замену кору
Људских домова и људских срдања,
И свугде виђох вероломну врлу,
Превару подлу и претворну лаж.
Читам са лица мисли надајућа;
Бацим ли поглед на девице младе,
Кроз румен стида видим грешну страст,
А мајке њене то су лукве живе,
— Усељен осмех — проиграна част.
А старци мудри, ја' ко хладна змија,
А људи трска, што је ветар њиха,
А момци ни сенка несташних делија,
И свугде збиље и човече свести,
И свугде празна напућтала смет,
И ја већ не знам је-л болница само,
Или је људница овај земни свет".

Са попуштањем у врлинама духа и душе и са пропадањем морала у народу, стоје у уској, да речемо скоро узрочној свези али

примјери са стране просвјећеније масе народа, т. з. интелигенције и средњега сталежа.

Не ћемо претјерати, ако рећемо, да је данас већи дио наше интелигенције заражен болешћу са запада, а та се зове: рационализам, пантеизам и материјализам. Ова пошљедња бољетица избија у највећој мјери и њезине отровне и пријепчиве клице нагло се растурују. Красно је рекао један од браће свештеника у једном нашем богословском листу: „Господа са финим рукавицама на рукама, са свијетлим цицелама на ногама; у најфинијим фраковима и високим глатким цилиндром на глави, господа сита сваке ђаконије, раздрагана најизврснијим вином, очарана бајношћу препредених намигуша, угријана свакојаким призорима на позорници, — та господа викаху на сав глас: „Бог је пријевара, душа је лаж! А њихове ријечи чуо је народ и гладан и жедан и го и бос, жељан свега и сваčега. Народ је чуо и протумачио је те ријечи онако, како је он знао; протумачио их је онако, како је њему пшло у прилог. Кради кад немаш, отимај кад ти треба, не можеш ли другчије, а ти убиј, па опљачкај, та и онако је живот борба“.

„Такав је господар тај наш гост, коме се отварају данас врата многих наших кућа. Или му се зар не отварају и наша врата? Камо среће, да му их не отварамо. Но док ми чујемо и слушамо ријечи: Ја не вјерујем у ништа, нема Бога, каква црква, какве тајне, то нам је већ сигуран знак, да су нам врата широм отворена западноме госту. Да то није, пуније би нам бивале цркве. Да то није, било би више љубави међу нама. Да то није, било би у нас више пожртвовања. Да то није, било би више несебичности. Да то није, било би у нас више мира. Да то није, било би у нас више доњељености у животу и раду, приватном и јавном“.

(Свршиће се)

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Једини Јесеји правили су изузетак. Ови аскети су оригинална појава у животу народа јудејског оног времена. Они не чињаху никакву странку у народу, уклањаху се од свијета и одрицаху се сваког политичког живота; и они би се најзгодније могли означити као религијозни редовници (орден). Они се не би могли сравнити ни са

ишћијским Јожевцима, ни Питагорејцима грчким нити са Тајрговцима александријске школе. Њихови прави учитељи су „Хасидим", Скромни, т. ј. они ревни Јудејци, који бијаху непријатељи грчке културе, и из чије средине указа се ватрени Јудеј Макавеј. Закон Мојсијев за њих бијаше све и сва; ради њега они се одрекоше радног живота, законских препирака, политичке борбе и одадоше се у потпуној одвојености мирном посматрању. Они држаху фарисеје за млаконье, а синагоге, да су на странпутицу запиле. Они увиђаху да се свијет не могаше препородити, и сматраху себе мртвим за свијет. Они живљаху у заједници и бијаху сиромашни. Дуже времена називаху их „Ебионим" сиромашни, јер они нешто полагаху на то, да ништа немају. На пошљетку скупише се сви и направише као неку конгрегацију и тек тада појавише се под именом „Јесеји". Њихово пребивалиште налазило се на западним обалама Мртвог мора, и тамо под палмовим дрвећем оазе Енгади подигоше праве манастире.

Они се одричу позива, да се старају о поправљењу људи, и у својој лажној тајанствености све препуштају Богу или слијепом удесу. Они вјерују у бесмртност душе, надају се ослобођењу материје и очекују блажен живот. Никад се не заклињу, трезвени су, чисти, страсти умртвљене, и ћутљиви. Неће да имају слугу. Сви су једнаки, браћа. Не жене се, вели Јосиф[1]) али усиновљавају дјецу оних, који нијесу у њиховом реду, претпоставив да дјеца нијесу превалила доба за васпитање, и сматрају их као чланове сопствене породице и васпитавају их за њихов начин живљења. Главни свети чин састајао се у често понављаном прању; сваког јутра купали су се при рађању сунца.

Они сматраху себе свештеницима, јер стоји писано: „Ви сте народ свештенички"; (II. Мојс. 2.); они се уздржаваху од вина, јер је вино забрањено свештеницима за трајања њихове свете службе. Они не иду у вароши, јер су њихове капије украшене са киповима. Они не примаху ни грчког ни латинског новца, јер пета књига Мојсијева забрањује прављење слика.

Закон Мојсијев јест гроб у ком су они закопани; они нијесу више жива створења, они су сијенке. Они пролазе пустиње и села као бића из другог свијета; са бијелим огртачем у „Mehil" одјевени, бедра са дугим појасом обвијена, на страни dolabra — сикирица о којој се говори у петој књизи Мојсеовој, и која као убојито оружје не значи. Фарисеји су их презирали и називаше их због њиховог раног купања „хемеробаптистима", и немијаваху њихове обичаје. Њихову

[1]) Bell. Ind 2, 8.

заједницу сматраху незнатном игаријом, а све њихове радње, радњама мирних слабоумника.

Јесеји се први пут појављују под Аристовулом I., 100 година прије Христа; и нестаде их око 70 године у вријеме разорења Јерусалима и храма, и не показаше доцније никаква прага.

Осим странака власника и ученјака, и осим мање или више равнодушне глупе и покварене свјетине, налази се скоро увијек у народу извјестан број људи, који ушљед њиховог ниског положаја, избјегну покварености и надувености богаташа, пороцима велике масе па и предрасудама, која под именом науке и изображености често дух знанствено изображеног човјека на странпутицу заведу, ограниче га и на пошљетку га сасвим ослабе.

Они живе смјерно; мирно врше своје дужности једноставни су и искрени, поштују Бога и задовољавају се малим; ни богаство ни частољубље не креће их; без гунђања сносе искушења овоземног живота, и милостиви су према онима који трпе; они воле мир и чувају се од зла. Њихов је поглед прав, и њихово је срце добро; они виде шта је праведно, јер добру теже; они траже свето препорођење, јер су гладни и жедни правде; они су сб земљина и пријече, да трулеж све поквари.

Кад оће Бог, да човјечанство напредује и да један народ у духу оснажен буде, тада шаље он своје пророке. Пророк је полуга божја а скромни људи јесу подлога. Онај глас који света откровења објављује, одјекује у њима, они се први веселе при опажању зрака новог живота, који све подмлађује. Тешко би их било избројати, али их Бог познаје и његов дух почива на њима.

Ко на ову класу у животу народа заборавља губи из вида једну од оних сила, које истина у тишини, али тим успјешније дјелују. У времену криза и мука мора се са овом незнатном, заборављеном и безименом класом рачунати, јер они су, које је Бог изабрао. Они избјегну потоп и остављају лађу, да отпочну епоху новог живота на очишћеном и обновљеном земљишту.

Ову класу у јудејском народу немогуће је процјенити са историјском сигурношћу. Не да се порицати да се је она свукуд помало налазила, по варошима и по селима, у Галилеји и у Самарији, под сјеном храма и на обалама морским, па и међу самим презреним царицима.

(Наставиће се).

Са овогодишњег пута по епархији Његовог Високопреосвештенства Господина Дабро-босанског АЕ. и Митрополита Николаја.

(Наставак.)

Сребреница, 18. августа 1898.

Још 1897. године поговарало се, да ће Његово Високопреосвештенство доћи и посјетити народ свој овог краја. И народ је заиста нестрпљиво — одушевљено очекивао вријеме, кад ће свог љубљеног Архијереја у средини својој видјети, — и то очекивање испуни се ове године.

Овдашње протопрезвитератско звање добивши обавјештење о путовању љубљеног Архијереја и о Његовом доласку, у овај протопрезвитерат, прогласило је ову радосну вијест, послије св. литурђије на Спасов-дан, народу, који је тога празника у приличном броју св. Богослужењу присуствовао.

Овај радостан глас био је од народа са одушевљењем примљен, те је одма и одбор послове и улоге око дочека подијелио.

Жива жеља, да се код дочека не осрамотимо, правило је грозничаво узбуђење и код старих и код младих; одборници за распоред око дочека, пјевачко друштво о појању, свештенство за ред у и око цркве, учитељи за ред и распоред ученика, млађарија о послуги — једном ријечи, свако се је трудио и старао да задати посао потпуно изврши, а све за то, да би што сјајнији дочек био.

На пошљетку и жељени дан осване, 28. маја јави брзојав да се Његово Високопреосвештенство кренуло из Власенице у правцу Сребренице, те се истог дана крену у сусрет одабрани прваци из цијелог протопрезвитерата сребреничког. Њима се још придружно и лијеп број браће Мухамеданаца, којима нека је за то срдачна хвала.

Сви тако заједно око 25 коњаника отишли су до на Братунац, од Сребренице далеко 2 сата. Пред сретиоцима лепршала се српска тробојна застава, коју је носио угледни Србин Марко Зекић из Вијогора, тежак и одборник. Око 3 сата по подне приспјело је Његово Високопреосвештенство са својом пратњом на Братунац, гдје га сретиоци поздравише, те се цијела поворка одма крене пут Сребренице, гдје око $4^1/_2$ сата п. п. стиже до цркве сребреничке, која је од Сребренице по сата удаљена.

Пуцањ прангије огласи, да се господин Митрополит приближује цркви — те одмах поставише се у ред ученици, са својим наставницима; пјевачко друштво окићено својим знацима и под својом заставом; одборници и остали народ. При самом доласку господина Архијереја једна од ученица 4. разреда по имену Милева Миладиновићева поздравила је Његово Високопреосвештенство са неколко ријечи, предавши Му киту цвијећа. Остала дјеца бацала су цвијеће по путу до на портанска врата гдје Га је сребренички парох и намјесник протопрезвитерата Теодосије са још двојицом свештеника, свећеносцима и рипидоносцима и црквеним барјацима дочекао, те уз појање храмовског тропара у цркву допратио.

По свршетку кратке молитве, у којој је овдашње српско-православно црквено пјевачко друштво појањем учествовало, мјесни свештеник поздравио је Њег. Високопреосвештенство сходном бесједом испред народа, свештенства, црквене општине и споменутог пјевачког друштва. На то је Његово Високопреосвештенство

окренуо се народу, којег је црква пуна била, и поучио га врлинама хришћанским, миру и слози, напоменувши и мане, којих народ треба да се клони. Народ је недахнимице слушао ову поуку, те је по свршетку исте с одушевљењем приступао цјеливању св. деснице.

Црква је по своме начину најсвечаније осивјетљена, с поља и изнутра зеленилом, капија црквена такођер зеленилом и заставама окићена била. При доласку и главним моментима у цркви, као и при одласку Његовог Високопреосвештенства у Сребреницу — грувале су прангије и са одјецима својим проносиле су на све стране радосне гласе о градбишљк къ нма Господн.

Истим сретаоцима и мноштвом народа испраћен је одавде у Сребреницу до стана, који Му је црквена општина приредила била. Пред станом је био дочекан и поздрављен г. Митрополит од стране чиновништва и осталог грађанства уз брујање звона. Пред станом је био славолук дивно окићен зеленилом и заставама, а пут до ходника застрт је био зеленом травом.

Послије вечере, у почаст доласка Његовог Високопреосвештенства, овдашње српско-православно црквено пјевачко друштво приредило је серенаду, те пред прозорима стана отпјевало за то сходну пјесму.

Сјутра дан, т. ј. 29. маја, Његово Високопреосвештенство благоизволело је чинити своје посјете, а у суботу 30. маја посјетило је стан црквене општине и црквеног пјевачког друштва, те је прегледао њихове радове, дајући напутке и савјете, како се има у будуће радити. За тим је посјетило женску и мушку школу, те је дјечицу испитивало и бодрило их на учење.

Ина тога по молби неколико Срба грађана благоизволио је госп. Митрополит светити им у домовима „водицу".

Тога дана послије подне отпутовало је Његово Високопреосвештеоство у кочијама до „Бјеловца", а одавде на коњима старој цркви „Сасе" ради прегледа цркве и положаја њеног према организованој парохији Братунцу.

Нешто због бављења и прегледања у Сасома, нешто пак због кишног времена, прилично се доцно повратило у Сребреницу.

Сјутра дан тек зора рана, а глас звона и пуцњава прангија огласи почетак Богослужења.

При свршетку јутрење, дошло је Његово Високопреосвештенство у цркву, те отпочело Архијерејску службу са тројицом свештеника.

Торжествену службу слушао је народ побожно. На литурђији одговарало је „српско православно црквено пјевачко друштво" из Сребренице, складним, лијепим појањем.

По свршетку свете литургије Његово Високопреосвештенство госп. Митрополит је подужом бесједом поучио народ, напутио и ободрио га на побожни хришћански живот, на утврђење у истинама вјере, на љубав према светој матери цркви, на међусобно братство и слогу, што све условљава морално-религиозни напредак.

У почаст доласка и Архијерејске посјете Његовог Високопреосвештенства овдашња је црквена општина приредила била и банкет — свечани ручак, на који су позвате биле и друге знатне личности, којих је било око 20. За вријеме трајања банкета говорене су уобичајене здравице, које су са великим одушевљењем пропраћане.

Око 3 сата послије подне Његово Високопреосвештенство је наставило канонични визитацију и по околним парохијама и црквама, те се одвезло пут Факовића, гдје је пристигло рано пред вече.

И овдје је парохијални народ код цркве у приличном скупу предусрео и поздравио Његово Високопреосвештенство.

Сутра дан је, — у понедељак — прилично киша падала те је сметала намјерном, раном поласку пут цркве и парохије Жлијепца, као подређеној цркви и парохији Факовићкој.

Око 9 сати пошло се ипак, док у том киша престаде, те путовање бјеше пријатније. До под Жлијебац довезло се у колима Његово Високопреосвештенство, а одавде се је на коњима до у Жлијебац морало ићи. И овде га је народ у приличном скупу предусрео и поздравио.

Походивши лијепу и укусно израђену црквицу, окићену зеленилом и заставама, зауставио се ту мало и искупљени народ поучио, шта је и како треба да се влада према себи, цркви и властима. — Црква је на дивном положају, на једној висоравни, с које, кад се погледа, види се

„На све стране шеница бјелица, Између њих валовита Дрина,
А око ње зелена ливада, Која поји брда и долине“,

те се милином човјек напаја. Послије разговора с народом и бесједе, којом је народ потсјетио на ред и хришћански живот — Високопреосвештени господин, настави је пут на коњима све поред Дрине пут Скелана, који су далеко од Жлијепца 3 сата лако путујући.

Скоро на средини тога пута је црква Црвица, филијала цркве прибојевићке. И ову је цркву посјетило Његово Високопреосвештенство. Код цркве је такође дотични народ сабран био, те гласом звона и пуцњавом прангије поздравио свог Архијереја. Послије кратког одмора пошло се у Скелане. Пред вратима баш Скелана зауставио се г. Митрополит са пратњом и прегледао ископано камење разнога облика с натписима и шарама старог времена.

Пред вече дошло се у Скелане, Тако су названи због скеле (превоза) за краљевину Србију. Скелани су лијепо и романтично мјестанце, и ту се остало на преноћиште.

У уторак око 6 сати изјутра наставио се пут даље „Височнику“ цркви. Тога дана прегледане су цркве: Височник, Прибојевић и Крвић. Све су на угледним мјестима и код сваке је народ најсрдачније предусретао Његово Високопреосвештенство.

У Крвић селу, гдје је и црква, мало се одмарало, те се продужи путовање карипској цркви — филијали височничкој. Но како у том мјесту, код цркве, није било мјеста за преноћиште, то се недалеко од цркве у мјесту Ђурђевцу имало коначити. И ово је мјесто поред Дрине, пуно занимљивости, на једном јајастом брежуљку, а више Дрине и данас постоји траг од града, који се звао „Ђурђевац“, по ком је имену и ово мјесто тако прозвано.

Народ прича, да је тај град зидала проклета Јерина и више времена ту пребивала. Ово је мјесто доста каменито.

Сјутра дан, у сриједу рано, кренуо се г. Митрополит с пратњом пут карипске цркве, код које се стекло прилично народа. Дошавши овдје, прегледао је цркву и положај, гдје се налази.

Послије кратког одмора, изишло се из Карине, те је с тим изласком свршен излазак и из цијелог „Осата“, који заузима цијели југоисточни дио протопрезвитерата.

У Сребреницу дошло се истог дана рано и ако је путовање због дугог и мање више рђавог пута трудно и тешко било.

На домак Сребреници изишао је приличан број грађана у сретање господину Митрополиту, те је и овај пут радосно поздрављен и праћен кроз Сребреницу до Његова стана, уз звонење звона и пуцањем прангија.

Сјутра дан, у четвртак, по напријед већ удешеном распореду кренуо се госп. Митрополит са својом пратњом из Сребренице пут Кравице преко Братунца, те је са синовљом љубави испраћен.

У Братунцу, којим се именом и околна парохија зове, заустависо се госп. Митрополит и школу походио, ради испитивања из вјеронауке. Одавде наставио је пут с пратњом пут Кравице парохије и цркве. Недалеко од Братунца предусрели су Га кравички сретиоци на коњима а с трообојницом. Које сребреничке, које кравичке пратње било је око 50 коњаника, које је дивота било видјети, како се у реду иде, како је сваком лице весело, срце раздрагано, како горе и дубраве одјекују од пјесама.

Пут погодан и вријеме угодно чинили су, те, и ако се полако ишло ипак се пред подне стигло у Кравицу.

На улазу у Кравицу су ученици народне основне школе Његово Високопреосвештенство поздравили са: „Живио!!!“ Један од ученика поздравио је Високопреосвештеног господина с неколико ријечи.

Недалеко одавде је на брду црква, код које се многи народ искупио био. Портанска капија је окићена била заставама и зеленилом, катихумени су били такођер у лијепом броју поређани.

Свештеник Ристо Поповић је предусрео с крстом и кадионицом Његово Високопреосвештенство, те одпратио га с појањем у цркву. По цјеливању у свршеној јектенији и отпусту, високопреосвештени господин је поучио народ у цркви. За тим је испитивао катихумене, а одмах затим и школску дјецу из вјеронауке.

Како је ово мјесто пошљедња тачка протопрезвитерата и рада госп. Митрополитова у истом, то је Теодосије надзиратељ, поздравио Његово Високопреосвештенство и захвалио Му на високој посјети, која је имала једини циљ добро свете цркве и народа.

На то је Његово Високопреосвештенство одговорило да је Он вазда будан пастир народа свог, да ће вазда бдити да народом Његовим не овлада дух спотицања, и да ће он спокојан бити кад буде од стране паства одзива и послушности на Његов глас налазио.

Овдје се неко вријеме одмарао и послије тога поздравивши се са свима отпутовао је око 3 сата по подне у Нову Касабу, одакле ће преко Власенице у Рогатицу и Вишеград.

У свима црквама овог подручја Његово Високопреосвештенство је по прегледу цркве поучавало народ и својом Архијерејском ријечи напућивало на оданост својој матери цркви, на међусобну слогу и љубав; одборнике, на ердачно, вјерно и ваљано управљање црквом и њеним иметком; брачнике, на супружку љубав и вјерност, младеж на цјеломудрије и чистоту; све пак на поштовање свештенства свог и власти; на марљиво долажење цркви; на уредно шиљање дјеце цркви ради катихизације. Уз то још напоминало је и неке мане, којих народ да се клони, као: сувишне трошкове при дањама и свадбама, за продавање и куповање

под скупе новце дјевојака; за богумрско гатање и врачање, наложивши тачно, како из тога могу да произиђу хрђаве и штетне посљедице по народ и његов подмладак и да све то само, код дивљих и непросвијећених народа може бити и да је то само њима својствено. О свему овоме народ је помњиво и благодарно слушао за знак тврдог убјеђења да ће послушати глас пастира свог.

И Бог ће дати те ће Његова посјета, Његов рад и Његова ријеч заиста уродити плодом хришћанског напретка.

Овакошњи је народ заиста са истинитом искреношћу примио, и пропратио Архијереја свог, држећи се оног:

„Благословень грядый къ имени господнѣ."

Т. Поп Златокос.

(Наставиће се.)

Разно.

Римско-католичка канонизација светих. У садашње вријеме готови се канонизација Јована Гама, сукмарског епископа у Мађарској, умрлога прије 40 година, па с тога је интересантно знати, како бива та канонизација. — Дјело канонизације тога почившега епископа почето је 16. новембра 1896. у цркви манастирској у Сукмару, гдје су свједоци били приведени заклетви. Комисија под предсједништвом епископа. Јулија Меслени у 54 заједања преслушала је 29 свједока, међу њима 14 духовних лица, 12 мирских и 3 жене. Записи исказа свједока (350 листа), копирају се, а те копије буду послане у Рим к кардиналу, Камилу Мавели, префекту конгрегације обреда, који се нарочито бави канонизацијом светих. Када савјетници (consultatores) конгрегације објаве, да се на основу прегледаних писама може почети у Риму апостолски процес канонизације (processus apostolicus) раб Божији добива титулу „преподобни" (venerabilis), о чем папа издаје декрет, у ком се објављује, да је преподобни раб Божији у вишем степену хранио добродјетељи богословске: вјеру, надежду, љубав к Богу и ближњему и остале добродјетељи: мудрост, справедљивост, умјереност и т. д. Послије тога буде већ дозвољено растурати образ „преподобнаго раба Божија", но на том образу несмије бити сјаја, који на иконама вјенчава главе светих. Дозвољено је такођер раздавати одијело и друге ствари блаженаго, као реликви. У току римскога процеса конгрегација изашиље на мјесто, гдје почивају моштн вјернога раба Божја два члана, који у присуству љечника и неколико свједока открију гроб и напишу протокол о том, шта су видјели и примијетили. Гроб се за тијем запечати, протокол потпише те они, који присуствују присегом се обвежу, да ће све, што су видјели у току апостолскога процеса сачувати у тајности. („Лис.").

Жидови у Китају. Жидови живе у Китају од незапамћених времена. Судећи по томе што су о њима писали неки путници, а особито мисионери, историја китајских Жидова је врло занимљива. Тврђење о том, да су први жидовски досељеници из Јудеје у Китај налазили се у Китају још за времена првог Јерусалимског храма, види се из једнога мјеста, гдје прор. Исаија говори о „Синезима", великом народу, који живи на далеком истоку, под тијем именом већина учењака сматрају Китајце. Даље се примјећује, што се у једном китајском рукопису из II. вијека прије Христа, говори о Ноју, потопу, о Авраму, Мојсеју, Јосифу и његовој браћи, — из чега шљедује, да се из Јудеје у то вријеме путовало у Китај,

јер иначе, Китајац не би ништа знао о библијским догађајима. Напошљетку, исторички је утврђено, да се 224. године пред Рождеством Христовим много Жидова из Персије отселило у Китај. Године 1617. мисионер Гонзало вели, да је видјео китајскога Жидова, који је био вичан лијечничкоме искуству, и могао се с' њим разговарати. Жидов се обрадовао, што је видио човјека, који вјерује у једнога Бога. О Христу и хришћанској вјери никада није слушао. Китајски Жидови и по спољашности и по обичајима мало се разликују од Китајаца, а вјере у једнога Бога нијесу оставили.

Књижевне вијести.

Доказна средства у нашем старом кавненом законарству. Написао Алекса С. Јовановић. (Прештампано из „Бранича"). Биоград. Штампарија Светозара Николића, Обилићев Вијенац бр. 2. 1898. Цијена 60 пара динарских.

Извјештај о српској вишој дјевојачкој школи у Новом Саду на крају двадесетчетврте а школске 1897./98. год. Књига двадесетпрва. 1898. У Новом Саду Штампарија Ђорђа Ивковића. — По статистичком прегледу уписало се ученица у почетку ове школске године 177, приступило испиту на концу године 164, а по издржаном испиту оспособљено за прелаз у виши разред 152. На овом заводу предавало је ове године 6 наставника.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 502. 3—1
Р. I., бр. 980.

Едикт.

Катарина Дуњић рођена Петровићева, законита супруга Манојла Дуњића, писарничког официјала у Добоју, овијем се позива, да се до конца новембра о. г. писмено или лично консисторији пријави и мјесто свога становања означи, јер ће се у противном случају брачни процес повести и довршити са њезиним службено постављеним заступником.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 27. августа 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник" излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 30. септембра 1898. Бр. 18.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Именована. Коста Божић, помоћник парохије травничке, именован је 10. септембра 1898. парохом травничким и повјерена му је управа протопрезвитерата травничког.

Премјештена. Милорад Јелић, парох кобашки, протопрезвитерата прњаворског, премјештен је 10. септембра 1898. на парохију Лушци-Паланку, старомајданског протопрезвитерата. — Лазар Ожеговић, парох санички, протопрезвитерата кључког, премјештен је 10. септембра о. г. на парохију кобашку, протопрезвитерата прњаворског.

НЕЗВАНИЧНО.

О узроцима опадања и срествима подизања религијозности у српском народу.

Реферат јереја **Светозара Грубача,** пароха Горњо-Средичког, на свештеничком сабору у Беловару, 1897. г.

(Мјесто сврштава наставак.)

„Отворена су нам врата, широм отворена. То знамо ми сви. Но још се тјешимо, да нам је тај немили гост освојио само неке куће, да му се клањају само по неки људи,“ — а народ да нам се неће никада

опријатељити с препорођеним западним духом. Ми се тјешимо. Налик смо западним дарвинистима, који мишљаху да могу пред народом сакрити своју науку. Њима то није пошло за руком. И наша утјеха слаба је. Из господских кућа прелази невјерица и у сељачке колибе или зар није тако?! Камо среће, да није! Но кад знамо, како је данас лако нашем човјеку огријешити своју душу, кад знамо, какви су нам они, који ходаше по свијету, било тражећи посла, било с пушком о рамену, кад знамо, да слуга од свог господара прима господске назоре и даље их растурује, кад познајемо свој народ, — а ми свештеници морали би га најбоље познати — онда нам се лако увјерити, да нам се утјеха слаба. Западни гост продире у сељачке колибе! Ми постајемо колонија западнога духа и живота. Он осваја поље наших мисли, наших обичаја, нашег рада, нашег живота. Он осваја по мало нашу кућу, школу, А видимо, да му и државе — да л' с вољом или против своје воље, не тиче нас се — своје капије отварају."

Таквим примјером предњаче народу неки из интелигенције, а ко може рећи, да злочест примјер не квари добре обичаје. Свети апостол Павле вели: „Не знате ли, да мало квасца све тијесто укисјели, а зли разговори кваре добре обичаје." Како ће наш сељак ревно и радосно полазити цркву своју, како да уредно и према пропису цркве своје пости, исповиједа се и причешћује, кад у интелигенције своје не види тога, или ако и види, што је ређе, бива то само неким случајем. Такви људи — како је један пријатељ цркве згодно примјетио — желећи задобити титулу образованог човјека, сматрају јавно богослужење и обреде црквене за мртву, празну, сувишну навику и зато веле: „Црква је за сиромашан непросвијећен народ. Добро је нама у лову или у судници, за писаћим столом или за тезгом." Горко је то искуство и многи су већ о томе писали. У једном нашем богословском листу нашли смо оваку тужаљку: „Не жалимо се на оне, који не знају, но на оне, који би хтјели, да крај владике сједе, на наше варошане. Жалимо се на њих, што се, као паметнији не сјете, да смо рано почели остављати своју богомољу, која нас је чувала кроз вијекове јада и чемера, кроз вијекове искушења, те не постасмо одроди, не постасмо издајице вјере прађедовске и имена свог. Наши трговци, механџије, па и већим дијелом занатлије, прије божје службе отварају своје дућане и механе, те очекују своје муштерије.... Сељак би наш наглио у цркву, али кад види, да „не бије гром" варошанина и он се од ње одбија, још ако му се напуни глава ријечима: „Поп је оваки, поп је онаки!" Механе и кафане пуне су сељака обојега спола, па још прије цркве. Сад реците, ко је томе крив?

Ко други, ако не наш чаршилија — трговац и механџија, који трчи, да своју радњу отвори".

А какве су нам данас школе, какви учитељи, обзиром на религијозне потребе наше?

Да не би ко год рекао, да су моји назори у том погледу претјерани или непотпуни, пустићу да други говоре. Прије четири године донио је наш званични орган у своме незваничном дијелу овакав пасус: „Глете само, на пр. по гдје-којег — на жалост нарочито млађег учитеља, — како се љуто поуздао у своју „ученост", у своје „свестрано знање", па му је свештеник мањи „радник народни" од њега, а у цркву иде... тек онако, како иде. Уз то се он још често са тим својим „становиштем" и размеће пред народом, као да ће му тиме открити све оне „мисли", што му се роје у глави! Па када заиста имаде таквих учитеља, ко би ту онда могао и посумњати, да тиме паства мора изгубити од своје првобитне привржености цркви, да мора према њојзи охладњети? „Тз, наш је учитељ паметна глава... зна он!" — А каква тек појма могу о цркви добити оне безазлене малишане, када примјете, како њихов учитељ нехатно говори о вјери и како немарно стоји за пјевницом?.... Уз ово ћу још нешто споменути. Морамо тек видјети, шта ли бива у вјерском погледу са оном нашом дјецом, која долазе у средње заводе, да на њих послије оду на више науке, те да најзад заузму у нашем народу најугледнија мјеста? — Ту имам пред очима своје другове, па и себе. Ми сви бијасмо на добрих, већином свештеничких кућа, те бијасмо — бар за прве двије-три године — махом врло побожни. Но шта то би с нама у један мах? Један но један почесмо се тужити, да нас више молитве прије спавања слабо могу поутјешити, шта више, да их често и заборављамо, да, заборављамо оно, без чега прије не могасмо заспати! Шта бијаше тому узрок? — Ништава религијозна настава и понеки сумњив назор професора природних наука, нарочито геологије. Па је ли чудо, да многи наш „зрели младић" тако радо удара на основно нам богословље, догматику и символику нашу? Је ли какво чудо, да он о вјерским потребама често, врло често не ће ни да чује? Је ли чудо, да га и за вријеме св. литургије прије виђамо у загушљиву зраку пивара и кафана, него ли у св. храму? — Није заиста, није чудо!"

И заиста тако је то, глава је пуна олимпијских богова индијских и индогерманских митоса, а за хришћанског Бога не ће ни да чује. Рђавом васпитању омладине наше иде у прилог неморална школа живота, кужна књижевност, престава саблажњивих позоришних комада и т. д. Ето, такова је та наша омладина, која се за скамијом образује

да данас сутра прими у животу часну улогу интелигенције, да се спреми за радника на пољу просвјете, и напредка нашега народа. Наши просвјетни заводи, школе и фондови за изображење дадоше нам доста учене господе, али мало, врло мало свјесних радника на пољу народне просвјете, народне среће и благостања.

Из школе и од учитеља пођимо у цркву, у парохију, да тамо посматрамо свештеника и његов рад. Шта је свештеник, шта је попа у народу, то ми, браћо, сви добро знамо. Позив је његов диван, красне су његове дужности, ево ријечи практичних људи које карактеришу њега и његов рад: „Свештеник је онај који врши божанску мисију овдје на земљи. Без њега се не може ни родити, ни умријети; он узима човјека са њедара његове мајке; и тек га у гробу оставља; он благосиља и осјећује колијевку, брачну ложницу, самртничку постељу и мртвачки ковчег; њега мала дјеца обикну да љубе, да поштују и да га се боје; њега и непознати зову „оче“; пред њим Хришћани изливају своја најприснија признања, своје најтајније сузе; човјек, који је по самом положају утјешитељ свију душевних и тјелесних биједа; који је нужни посредник између богатства и сиромаштва; који гледа гдје на његова врата редом куцају и богати и сиромаси; богати, да приложе своју скривену милостињу, а сиромашни, да је прими, а да се не постиди, човјек који се додирује подједнако са свима сталежима, с нижим сталежима по свом животу сиротном, а често и по скромности поријекла, с вишим сталежима по васпитању, знању и узвишености осјећаја, које улијева и наређује једна човјекољубива вјера, човјек који зна све, који има право да све каже, и чија ријеч пада озго на разум и срца са важношћу једне божанске мисије и са снагом једне вјере потпуно утврђене. Од њега не може нико учинити више добра, ако он испуњава своју високу друштвену мисију, нити више зла, — ако је заборави и занемари“. Ове посљедње ријечи тешко нам на срце падају, али је горка истина, да смо по кадкада заслужили, да нас коре савест наша ради живота и рада нашега, ради нетактичности, несавјесног, па, можда, чак и немарног вршења свештеничких и учитељских дужности у цркви, школи и парохији. То је, браћо, врло штетно и тако не би смјело бити. Овдје сјетио сам се једне окружнице блаженопочившег Архијепископа и Митрополита Дабробосанскога Ђорђа Николајевића, у којој међу другим читамо ово: „Вели се, да „у сваком житу кукоља има“, али свештенство мора бити чисто, то семе мора да је као злато.... недај, дакле, да се због твоје слабости и мана људских застиди српско-православна црква,

српски народ." Признајмо сваки своје гријехе и бићемо на путу који води до поправљања, а не учинимо ли тако осудио нас је свети апостол Јован ријечима: Ако речемо, да гријеха не имамо себе варамо и истине не има у нама.

Долази питање: „Која би средства и начине имало парохијско свештенство да употреби, па да узбуди у народу заспалу ревност и обнови напуштене старе добре обичаје?

Поправљање грјешника назива се, у светом писму различно: „промјена и обновљење ума" (Рим. 12. 2.), „скидање старога човјека и облачење у новога" (Ефес. 4. 24.), „умирање грјеховнога тијела" (Рим. 6. 2.—10.) и „нови живот" (II. Кор. 5. 17.). На оваком програму треба отпочети наш свештенички, пастирски и учитељски рад. Средства којима се можемо и морамо служити као духовни врачеви многостручна су, а узимају се према нарави саме болести, дјеловању лијека и стању болесника. На самом дјелу не смијемо никада заборавити ријечи светог Григорија Богослова: „Као што се тијелима не дају једнаки лијекови..., тако и душе лијече се различитим начинима и средствима. Једне научи савјетовање а други се поправљају примјером. За неке је потребан бич, а за друге узда. За једне је корисна похвала а за друге прекор, но и једно и друго у своје вријеме."

Прво је и најмоћније средство: религијозно-нравствено васпитање народа. А гдје нам ваља са тим васпитањем отпочети? Одговарам: тамо гдје почиње клица добра или зла. „На младима свијет остаје", баш за то „куј гвожђе док је вруће" а „исправљај шибу, док је млада."

Катихетичка настава школске и ваншколске дјеце, треба да нам је једна између првих и најсветијих дужности у раду и дјеловању нашем. Катихетичка је настава, како смо чули у архијерејској поуци при рукополагању, главни основни камен хришћанском усавршавању у страху Господњем. Неко је врло лијепо схватио важност катихизације, кад је рекао: „Вриједна и савјесна катихизација, то је брижљиво његовање биља, од кога очекујеш обилата и богата плода, то је основа врлинама будућег Хришћанина. Који свештеник то губи из вида, губи уједно и наду, да ће и остали његов труд уродити успјехом. Ваља се дакле на то поље бацити са свом љубављу доброга оца, који је од свег срца рад напредку и спасењу дјеце своје. Кати-

хизирајући савјесно, најлакше ћеш управити паству своју к чистоти душевној. Ту јој се буди савјест; ту стече она осјетљивост с једне стране према врлинама, а с друге стране према пороку — ту она најбоље сазна за Бога и за Његову очинску љубав и милост му неизмјерну! А ко би смио тврдити, да тако упућивано стадо не ће увијек тежити храму Господњем!"

Но није доста ако се само бринемо око катихетичке наставе у школи, колико је тек така настава потребна ваншколској одраслијој младежи, која живи у најопаснијем добу људског живота. Ево шта каже премудри Соломун: „Троје ми је чудно и четврто не разумијем: пут орлов у небо, пут змијин по стијени, пут лађин посред мора и пут човјечији у младости." Баш за то треба младеж нашу утврдити у вјери и ударити темељ моралу у срцу њезином, док још није годинама сасвим отврднуло. А да нам дјело боље пође за руком, сјетимо се ријечи цара Николе I.: „Закон божији не може се упоредити с науком, срце а не ум треба да га изучава. Да се приме и усвоје небеске истине, треба преданач, да прије свега разгрије срце младежи. (Свршиће се.)

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Уз пркос ропства и бродолома, који је њихова независност претрпила, имађаху Јудеји, како они у Јудеји, тако и они у насеобинама под поганицима, неку врсту своје управе. Највиши углед вјерски и народносни уједно, у рукама је удружења од 71 члана. Јудејско предање радо води оснуће овога удружења у Мојсијево доба, и позива се на закон,[1]) да му да освећено обиљежје. У ствари узевши, санхедрин или високо вијеће, нема ништа заједничко са најстаријима, о којима говори Мојсије. Ови посљедњи нијесу ништа друго, до народни заступници; они се савјетују, кад по народ наступе тешки, црни дани, али немају над њим никакве власти. И не треба мијешати овај санхедрин са „великом скупштином", која би Јездром установљена. Много прије бијаше она друштво књижевника, које имађаше задаћу ријешавати чисто вјерска питања.

Први санхедрин појављује се тек у средини трећег вијека пред Христом под Антијохом Епифаном. Јосиф га назива „γερουσία"[2]). Ово

[1]) IV. Мојс. 11, 16.
[2]) Antiqu. 12, 3.

вијеће би установљено канда вољом Птоломејеваца, који у намјери стећи наклоност Јудеја признаше за право, да сами собом управљају. По свој прилици у почетку, под Селевкидима, права његова бијаху доста скучена, и тек под Асмонејевцима поче расти његов утјецај. Морамо се вратити све до године 130—те, до владавине Хирканове, да видимо, како се „Бет-дин“ претворио у „синедријум“, те се тако влада над јудејским народом подијелила међу синедријумом и првосвештеником, који дотле бијаше највиша власт. Римљани, који годином 63-ћом бише господари у Јудеји, оставише ово народно представништво, једино што му власт ограничише. Наћи ћемо га под Иродом и прокураторима с истом организацијом, коју му Хиркан даде.

Првосвештеник је предсједник синедријума, особито од смрти Хилела[1]). Име му је „Наси“, кнез, а заступник његов зове се „Аб-бет-дин“, отац суднице, јер он води главну ријеч у правничким препиркама. Вијеће се састоји из чланова 1) оних породица, које имају право на првосвештеничко достојанство, као што су Ханан (Ане) и Фаби, то су првосвештеници; — 2) оних породица, које имају неко имање и потврђују своје чисто јудејство родовним регистрима: то су старци, πρεσβύτεροι; — и 3) законика, представника школа, равина, који тору преписују, испитују, тумаче и уче; то су књижници, γραμματεῖς, и учитељи, διδάσκαλοι, ἐπιστάτης.

Власт синедријума је различита и многостручна. Све, што припада елементима, који сачињавају јудејски живот, у његовој је власти до најмањих ситница: он је уједно црквени сабор и суд и парламенат. Он рјешава у научним, правним и обредним питањима, бдије над чистотом рода, над браком свештеничких породица, утврђује календар и мијене мјесеца и сједначује приватну трговину Јудеја. Даље он чува предање и закон, доводи преда се хулиоце божјег имена и лажне пророке, шта више осуђује их и на смрт каменисањем; само у потоњем случају мора пресуду потврдити римски прокуратор.

У вријеме Исусово, од владе Иродове, бијаше синедријум постао скоро презрено вијеће[2]). Ирод и Римљани дадоше првосвештенику предсједничко мјесто у синедријуму, и начинише га својом лутком; а тако пронађоше начин, како ће читаво вијеће робљем учинити, да да дјела по њиховој ћуди. Први народни живот не одсијева више у овом званичном представништву. Док фарисеји још имађаху већину, дивља ревност њихова не устрашаваше се ничега; они се не бојаху ни самога Ирода пред суд позвати.[3]) Странка Садукеја, који су у ври-

[1]) Ibid. 20, 10; Дјела ап. 5, 17; 9, 1.
[2]) Antiqu. 15, 2 и 3.
[3]) Ibid. 17, 2.

јеме Исусово бројали вечину, не познаје више ову горду независност; они се не брину ни о чем другом, него о том, да у народу угуше сваку побуну и вријење, и да избјегну сваку заједницу са властима у Риму. Најбоље оруђе Пилатово, да народ држи у миру под јармом, били су сами првосвештеници. Видјећемо доцније, да су у поједести страдања Господња ради мира у земљи и пријатељства с императором они већу ревност показали, него сами прокуратор Пилат.

Врло се ријетко догађа, да су власти, које већ постоје, и као већ образовано представништво ради, вољни каквих новотарија. Они једино мисле себе одржати на крмилу. Садашњост њих занима; нове замисли узнемирују их; сваки нови дан улијева страх у њихову душу; радије гледају на прошлост, него у будућност; званична управа њихова има више циљел сачувати, него обновити. Сваки напредак тражи, да се овештале форме одбаце; кроз лом и рушевине напријед се тиска, што је престало живити. Синедријон је сам на себи опазио тај закон; он би био јаке препрјеке укрстио пред царство божје, да је човјечја моћ могла била стајати пред моћи духовном.[1]) (Наставиће се).

[1]) У прошлом броју омакле су се двије погрешке у преводу овога чланка, што се овим исправља: мјесто Тајргошцима треба да стоји *Теургевцима* (теургија); и мјесто Јудеј Макавеј треба *Јуда* Макавеј. **Пр.**

Са овогодишњег пута по епархији Његовог Високопреосвештенства Господина Дабро-босанског АЕ. и Митрополита Николаја.

У Тријавцима, 21. јуна 1898.

Од 1887. год., кад је блаженоупокојеним митрополитом Николајевићем великим српским добротвором освештана црква добруњска, па до данас, овај крај није имао среће, да види у својој средини свог узвишеног Архијереја. Али премилостиви Бог не заборавља свог народа, не оставља га без свог вође, па му буди хвала и слава, јер нас се сјети, те нам ове године спреми пастира, да обиђе и види, шта му ради стадо. Ох, како је то лијепо — ох, како душу Србинову крцати и снажи, кад види свог Архипастира у своме крају. Душа му се вине у више сфере, те у том заносу и радости, причиња му се, као да види св. Саву српску славу, гдје поред престола свевишњег стоји, те својим благим погледом гледа са недокучиве висине, свој мили српски род, како се купи око свог Архипастира. — Чим се је глас распростро и долазак високопреосвештеног Митрополита потврдио, т. ј., да ће 6. јуна у суботу иза подне стићи, одма се је за дочек припремало. Тридесет коњаника у народном одијелу, под водством свештеника Јосифа Поповића из Вишеграда, оду на Сјемеђ, границу протопрезвитерата вишеградског и рогатичког, удаљено од Вишеграда $2^1/_2$ сата. На Сјемеђ је стигло Његово Високопреосвештенство уз пратњу Рогатичана у 4 сата, гдје га је поздравно трговац Павле Бранисављевић. Овдје је био пô сата одмор. Послије одмора упутише се половица јахача пред колима, а половица иза кола, те се тако у $4^1/_2$ сата крене поворка пут Вишеграда. Пјесма и праска пушака разлијежу се по околици, а околни народ поред пута изашао клањајући се, и љубећи десницу Архијерејеву. Све што се је ближе долазило Вишеграду, тим се је народ више скупљао, а и поворка пратње

већа бивала. Код дринске ћуприје стоје школска дјеца у дугом шпалиру, са учитељским зборомъ, а иза дјечице до на саму пијацу и сједне и с друге стране многобројни народ без разлике вјере. Удружно се брат Мухамеданац, да и он помогне брату Србину дочекати узвишеног Архипастира. Чим су кола стигла на домак ћуприје, наиђе из кола узвишени Архијерej, те се упути пјешке кроз поворку, благосиљајући народ с обје стране. Кад је дошао пред школску дјечицу ступи пред архијереја ученик III. разреда Петар Ђуровић, цјелива руку и поздрави га дословце овако:

Ваше Високопреосвештенство! Ова моја мала дружина православних Срба са радосним срцем Вас овдје очекујемо, а између свију најрадоснији сам ја, што ми је у дио пала част, да Вас из мојег млађаног срца поздравим са: Добро сте нам дошли! У толико нам је већа радост, што ће Ваша посјета, не само у нашим млађаним срцима, већ и у наших родитеља утврдити још боље мило нам православље. Ваша посјета у нашем крају обрадовала је и старо и младо, јер свако је жељан цјеливати свети архипастирску десницу, и Ваш свети благослов получити. Јер, од тужног косовског дана, ријетке су биле прилике у овим крајевима, да Србин види Србина Архипастира, што ево сада по милости божијој, и по доброти нашег премилостивог цара и краља Франца Јосифа I. имамо. С тога поново кличем: Добро сте нам дошли и живио премилостиви Архипастиру! На овај поздрав громовито „Живио!“ разлијегну се из стотинама грла. Архијерej пољуби малишана у чело, а дјечица приступише цјеливању св. деснице. Пред црквеном портом дочекало је Архијереја чиновништво, а пред црквеним вратима свештенство. Архијерej ступивши у цркву, цјелива пријестоне иконе и часну трапезу, те стаде у свој сто.

По свршетку јектенија, поздрави Архијереја са царски двери прото Јефто Ђуровић, кратким говором, у коме се захвали на доласку Његовом, зажеливши Му, да још много година посјећује свој народ, у овом протопрезвитерату. На што су за цјевницом отпјевали велико „многаја“. Њег. Високопреосвештенство господин Митрополит захвали се на срдачном дочеку, поучи народ, да полази своју свету цркву, да живи у љубави и слози са свима, истакавши, да га весели, кад види љубав у народа без разлике вјере, те им препоручи, да и на даље та љубав у њих остане. Благословивши народ, упути се праћен свештенством и народом у стан, на одмор.

Сјутра дан т. ј. 7. јуна у недјељу у 8 сати, отпоче архијерejска служба уз судјеловање четворице свештеника. Црква пуна народа, да већ није било мјеста у цркви, него су многи морали пред црквом стојати.

По свршетку службе, са владичиног стола држао је архипастир поучан говор народу. Жао ми је што нијесам могао онај дирљиви и пун заноса говор на папир ухватити, да Вам га мили читаоци саопштим. Само вам то могу казати, да је патриотичним говором својим све присутне опчарао.

По свршетку архијерejске службе било је водоосвећење, а послије тога праћен свештенством и многобројним народом оде Његово Високопреосвештенсво у свој стан, гдје је примао разна подворења, и то официрски кор, црквену општину, политичну општину и корпорације разних вјероисповијести. Послије подне око 2½ сата походило је Његово Високопреосвештенство све, који му прије подне своје подворење учинише.

У понедјељак 8. јуна, у 6 сати изјутра Његово Високопреосвештенство, кренуло се пут Добруна. При Његовом поласку народ се већ био скупио да

испрати свог Архијереја, и чим се Он помолио из стана, народ га је поздравио са „живио“ из стотинама грла, а тако исто и кад се је кренуо. На пола пута између Вишеграда и Добруна дочекало је архијереја у селу Јагодини 20 коњаника, и допратило Га до Добруна. У Добруну Га је иноштво народа код цркве са протом Јефтом Ђуровићем дочекало најодушевљеније, као у Вишеграду. Послије излаза из цркве, архијерej је сам испитивао катихумене, који су били овдје скупљени, те је био задовољан с успјехом, који се је полученио за ово кратко вријеме од Ђурђева дана, па до данас. Поучио их је, да долазе редовно, да се уче Богу молити, и да се тврде у православљу. У 11 сати продужно је пут госп. митрополит за у Штрпце. Стигавши на Бијело Брдо у 12½ сати, а допраћен коњаницима из Добруна, би овдје дочекан са 10 коњаника из Штрпца, гдје Га је поздравио од сељака Павле Ђировић са „Добро сте нам дошли!“, а присутни народ са „Живио!“. На ½ сата од Бијелог Брда, дочекаше га опет 20 коњаника у селу Омаринама, гдје га је поздравио Јеврем Мелентијевић, трговац из Ужица. Са 15 коњаника напријед, а 15 коњаника од зада, кренула се поворка даље. Сад драги читаоче долази нешто дирљива, нешта, што се не може описати. 160 ученика и дјевојчица, лијепо обучени, под водством свог учитеља изашло на дочек, поредало се с обје стране цесте у дугачким редовима. Угодно дирнут посматрањем редова ове дјечице, изађе Архипастир из кола, а ученик III. разреда Обрен Ђировић, ступи преда њ и јасним гласом поздрави Га овако:

Ваше Високопреосвештенство и мили наш Архипастиру! Птичићи у гнијезду и дјетенце у колијевци жељно очекују своју милу мајку, да их нахрани, а и ми нијесмо ништа друго, него птичићи и дјеца, само у тој разлици, јер неочекујемо тако жељно тјелесне хране, за то нам се брину наши мили родитељи, него очекујемо нешто пречега, и које ријетко добивамо, а то је св. архијерејски благослов. Жељени дан ево хвала Богу дочекасмо. Дочекасмо дан, када ће нас мили наш Архипастир благословити својом св. десницом, попут св. Саве, кад је благосиљао Србчад своју. С тога ступих пред Вас св. владико са дубоким страхопоштовањем, да Вас у име моје присутне браће поздравим са „Добро сте нам дошли!“ — „живио живио, живио Вас Бог!“ а остала дјечица из 160 грла понове сваки пут „живио“ Ох, да си читаоче могао доћи, да видиш овај призор, који се сваки дан не дешава. Архијерej дирнут овим ријечима, а обрадован здравом дјечицом, немогаше уздржати сузу из ока — знак Његове радости и љубави, према нашем српском подмлатку. Дјечица приступише цјеливању св. деснице, а Архијерej их све благослови. Архијерej сједне опет у кола, те онда са својом пратњом крене цркви. Прошавши кроз дуг дворед по ново упорећане дјеце код цркве, која су пријеким путем цркви прије приспјела, поздрављен од народа са „живио“, и дочекан од мјесног свештеника уђе у цркву, те цјелива пријестоне иконе и часну трпезу, то се врати у свој сто. По свршетку јектеније, свештеник Коста Поповић, стане на царске двери, те поздрави дичног Архипастира, да Га српски народ дочекује са искреном љубављу, синовљом одношћу, те да данас у својој средини са одушевљењем гледа српског Архипастира, српску узданицу, чувара православља, браниоца српског имена, те пожелivши му од свевишњег творца, да поживи дуг низ година, да узмогне овај народ и надаље посјећивати. Архијерej дирнут овим говором, а и сердачним дочеком српског народа одговорио је дугим говором, из кога извираше љубав према Србству и његовим светињама.

Изашавши из цркве предузео је испитивање катихумена, којом приликом похвали их ради њихове марљивости, а такође препоручи им, да се и у будуће труде, те што бољи успјех постигну. Иза тога благонаволељело је Његово Високопреосвештенство посјетити народну основну школу. Пред школским двориштем дочекао га је мјесни учитељ, и провео га кроз школске просторије. У разредима је затекао преко 120 дјечице, отворених, као дријен здравих дјечака, те их је испитивао из вјеронауке.

Послије малог одмора, кренуо се уз пратњу мноштне народа кроз села, те се одвезао до Увца, а од Увца до на Рудо на коњу, куд се је још истога дана у касно доба приспјело.

У Рудом је дочекао високопреосвештеног господина народ са мјесним свештеником Ђорђем Поповићем. Сјутра дан прегледавши цркву и мјесто, вратио се госп. Митрополит истим путем на Увац, а из Увца у Вишеград.

Из Вишеграда у сриједу 10. јуна са мноштвом народа би отпраћен до на Сјемеч, те ту опростив се са народом, благослови га и крену пут Сарајева.

Алекса Ђуровић,
свештеник.

Из Сарајева у Блажуј.

Приликом преноса земних остатака митрополита Николајевића.

Кад се у недјељу 20. о. мј., као дана одређеног за пренос тијела блаженопочившег митрополита Николајевића, упутисмо се на овдашње српско-православно гробље у Кошеви, нехотице натураваху нам се мисли о томе, како је чудновата судбина, појединих људи на овоме свијету. Док једни, при највећем напрезању и тежњи, да се истакну, остају у мраку и непознати; дотле други и при највећој скромности и повучености својој, излазе на видик, и преузимају важне улоге у друштвеном животу. Не можемо тврдити, да они први, не би имали способности, да једној идеји с успјехом послуже, али покретач њихов — да се лично истакну — јест таштина, и она им не допушта, да из свога круга изађу, те се они послије своје земне каријере вечином губе у заборављу, и не остављају за собом никаквог идејалног трага у друштву људском. Овим другим пак покретач је узвишена идеја, која над њима лебди као звијезда „водиља“, и они сматрају своја лична напрезања, свој рад, ерествол, да свој задатак ријеше, да се свом идејалу приближе, да га постигну. Овакове раденике могли би назвати мученицима идеје, јер они сав живот свој проведу тежећи остварењу њеном, у поштедним тренућима свог земног живота они се њоме занимају, и праштају се са свијетом носећи собом увјерење, да ће њихова идеја и послије њих остати, живити и развијати се.

Посматрајући онај велики скуп народа на гробљу, који се бијаше окупио, да и овом приликом ода пошту великом покојнику, не могосмо се уздржати, а да не бацимо поглед наш и на прошлост, живот и рад блаженопокојеног митрополита Николајевића.

Пратећи у мислима његов рад у јавном животу кроз читавих 66 година, ми добисмо пред нашим духовним очима слику једног мученика за идеју. Сав тај дуги период испуњен је радом, алине ради личног истицања, него ради добра, среће и напретка св. православне цркве и српског народа. А сав тај дуги рад био је окићен свештеничком скромношћу и самоодрицањем. Та прегалост украшена тим врлинама

развила се у скромним приликама српске свештеничке породице. Ту се блаженопокојени Николајевић научио љубити св. цркву православну и народ српски, ту се привикавао раду, и ту се напајао хришћанске скромности. И сав свој дуги живот, провео је вјеран тим врлинама, и попео се на оно високо мјесто, које је судбоносно било за његову околину и његово пријеме — попео се на архијерејски пријесто.

Љубећи свој узвишени свештенички позив, он је јуначки истрајавао у мучним приликама. Тегобу живота олакшавао је забавом, коју је налазио у непрекидном раду, а на своја лична уживања и потребе, гледао је — филозофским очима. По мекој природи својој чувао се да и коме на жао учини, избјегавао је све што би га могло довести у сукоб ма с ким. Чинио је добра дјела објема рукама, и све што је од земаљских блага имао, оставио је св. цркви и народу српском, које је тако одано љубио.

И тако је сав свој плодни и тихи живот провео, поштован и уважаван од свих који су га познавали. И онда, кад се Вишњем прохтјело, да му вјечни одмор дарује, цио народ оплакао га је, и с љубављу и признањем отпратио га до вјечне куће. Благо ономе кога цио један народ оплакује, његова ће свијетла успомена живити, док народа траје.

Под утицајем оног призора, кога на гробљу видјесмо, немогосмо се ослободити горњих мисли, које нас неодољивом силом заокупиле бијаху, те због тога и наша главна намјера да опишемо пренос остаде до сад нетакнута

Свечаност преноса почела је још у суботу 19 септембра божанственом службом и парастосом у новој српско-православној цркви сарајевској. Његово Високопреосвештенство госп. Митрополит Николај, уз асистенцију више свештеника одслужио је и божанствену литургију, а и парастос; а сјутра дан у недјељу 20. септембра уз присуство за то одређених свештеника отворена је санитетском комисијом гробница блаженопочившег Митрополита и сандук са тијелом његовим подигнут и пренијет на за то намјештени катафалк у гробљанској капели. Око $8^1/_2$ сати прије подне отпочело је Њег. Високопреосвештенство Госп. Митрополит уз асистенцију многобројног свештенства мали помен, коме због малог простора у капели могаше од земаљске владе присуствовати само Њихове Преузвишености гг. барон Апел, поглавица земаљске владе и барон Кучера, грађански деловођа; а од стране општине сарајевске г. Петро Петровић, угледни грађанин сарајевски.

Послије помена, држао је високопречасни госп. прото Ст. Н. Давидовић, консисторијални савјетник у славу блаженоупокојеног Митрополита Николајевића слиједећи говор:

> Поминайте наставники ваша, иже глаголаша вамъ слово Божіе: нужи кончающе на окончание житія ихъ, подражайте вѣрѣ ихъ.

Ваше Високопреосвештенство, најпоштованија Господо, драга Браћо!

Још из оног патријархалног доба, — првијех вијекова Хришћанства, — ушло је у обичај, да Хришћани своје умрле сроднике, заслужне мужеве и свети, теље пренашају из мјеста, на ком су прије њихова тјелеса сахрањена била, на мјеста згоднија и пристојнија. Тако имамо примјера, да су неки и по 3 и по 4 пута пренашани с једног мјеста на друго, и то је све чињено из пијетета и великог штовања према преминулим великанима! Неки пут одлучавала је воља, као што и данас често код нас бива, самијех упокојеника, који признавају своју дјецу и

ближу родбину молећи, са ријечима- „ту ме и ту, на то и на то мјесто сахраните“! Жељу и аманет старијих ријетко је, да ће која породица неизвршеном оставити!

Слично томе, и нама се дала прилика. да данашњим даном извршимо пошљедну вољу блаженоупокојеногa АЕ. и Митрополита Дабро-босанског и великог добротвора српског *Ђорђа Николајевића*, чије најчасније земне остатке ево поново данас износимо на Божје сунце. да га оно још једном обасја, износимо га, да му сви овдје стојећи као примјерном оцу и добротвору свом, одамо пошту, коју је он у истини заслужио, и да га онда предамо на вјечно боравиште матери земљи на доликујуће му мјесто, у Храму св. блажујске цркве а поред његове задужбине, српске народне школе, којој је он прву већу у овој земљи закладу своју од 15 000 фор. као Митрополит Дабро-босански, намијенио.

Стрепим и страх ме хвата, кад само и помислим, да би могао мојим слабим ријечима и неумјесним говором, да помрачим сјајне заслуге и свијетли спомен тако великог и ревносног апостола и вриједна посланика у винограду Господњем.

Не можемо тужити данас над земним остацима твојим преосвештени Архипастиру, јер си тјелесним животом твојим достигао и проживио од Бога одређени нијек човјечји, и стеченим умним и материјалним имањем твојим расположио си корисно и родољубиво, зашто ти је име твоје и уписано међу велике и незаборављене покојнике народа српског.

Овај досад најпрослављенији великан Митрополит наш угледао је свјетлост земаљску 20. априла 1807. год. у питомом Срему и мјесту Јаску. По свршетку наука, стигао је 20. децембра 1829. год. у Дубровник и тамо је, тако рећи, први отпочео школски рад у српском духу у свој Далмацији просвјећујући и учећи:

„Докле народ својим духом дише, Дотле себи бесмртна имена,
И језиком материнским пише, Урезује у храм Пантеона.“

Ступив у срећни брак 16. априла 1833. г. и 11. маја исте год. рукополаже се за ђакона и презвитера, те одмах у мјесецу Јуну постаје парохом дубровачким, 1846. произведен је за проту од епископа Мутибарића. У 1850. г. изгуби своју дјечицу и супругу, те 1858., и преко воље, буде премјештен у Задар за професора богословије, у којој је радио 2 године дана, и, пошто је потом 10 година провео у конзисторији, у год. 1870. буде опет повраћен на преустројену Богословију онамошњу, одакле је нама овамо дошао као преуредитељ црквених послова у год. 1881. Прву своју закладу од 12.000 фор. установио је 1879. ради богословског васпитања српских младића Далматинаца. У год. 1882. произведен је за архимандрита, у 1883. одликован Митром архимандритском, а 3. фебруара 1886. посвећен је и свечано инсталиран за Дабро-босанског Митрополита у Сарајеву, гдје се 8. фебруара 1896. упокојио; дакле пуних 10 година и неколико дана проживио је у плодном раду, родољубива и добротворна дјела чинећи, као Митрополит св. Дабро-босанске Архидијецезе.

И ако је преосвештени Митрополит Николајевић лијеп низ година љуцких достигао, и ако је својим, у свему најумеренијим животом дубоку човјечју старост доживио, али и он је био као трава, и његови су дани прошли као цвијет селни, и над њим је остала прошлост земна, а започео небески живот безкраја. Тако ће, браћо и господо, једном бити и с нама, који смо данас овде. Дани живота земног избројиће се данас једном а сутра другом, те ћемо постати прах и пепео, само ће добра дјела и даљње потомство спомињати, а то баш и јест права мета овога кратковременог живота, пуног патње, невоља и искушења, јер,

„Све што наша душа на земљи налази,
То све, као сјенка, као сан пролази
Све што је човјечије, све је то сујета,
Човјек не понесе ништа са овога свијета.“

Блаженоупокојени Митрополит Николајавић изгледа, као да је најбоље схватио назначење најодличнијег створа Божјег на земљи — човјека, одликујући се *радном и штедном* и украшавајући себе *добрим еванђелским дјелима*.

Као учитељ, свештеник и књижевник српски, с пером и књигом у руци, непрестано је радио, учећи, соколећи, храбрећи, савјетујући, опомињући и исправљајући, док најпослије:

„После тешка посла трудна
Изнемог'о земљи паде.“

Поред другог напорног му рада за школу и цркву своју од непуних 67 година, блаженопочивши Митрополит *штедном* умјереним и светачким животом својим стјече себи и блага земаљског, али и то не себе ради, него ли ради народа свога, јер

„и богатство, силно злато
невољној је сиротињи поклоњено и раздато.“

А шта да речемо за оне веће и мање своте, које је слављени покојник, од својих уста штедећи, на олтар просвјете издао. Зато најбоље зна: Задар, Блажуј, Јазак, Варцар-Вакуф, Бос. Градишка, Сарајево, Маглајани, Петровац, Добој, анаду српски ђаци, многа сиротиња и његова родбина и друштва разна, која ће његов свијетли спомен на вјечита времена у незаборављу сачувати.

Поред осталих врлина, које могу красити једног самртника, блаженопочивши Митрополит, *био је одан душом својом цркви православној и народности српској*, које је светиње свагда цијенио и јуначки бранио, кад је требало, али је знао и туђе поштовати. Дакле био је велик за цркву своју и народ свој, а вијеран и своме земаљском владару и држави Његовој.

Нама је свима добро позната Његова *миролубивост*. Он је као прави Божји човјек знао сваку распру и мржњу утишати, мирећи, савјетујући и апелирајући на правду, срце и савјест човјечју, тако. да човјек одлазећи испред њега, ни помишљао није, да и даље непријатељским расположењем дише на спрам свога противника.

Ако у данашњем времену у опште може бити људи, за које кажемо да су свети живот у корисном раду проводили, то је заиста био тај наш преосвештени пок. Митрополит, чија су дјела награђивале и окруњене главе, признајући му то и одликујући га свијетлим државним одличјама.

Његов свијетли спомен у народу српском, остаће и онда, код нас више међу живијем не буде. — Морам овдје напоменути, да је било некијех, који су га неоправдано пред саму смрт његову нападали, али он је то као прави еванђелски муж презрео и сваком простодушно опростио.

Пратиоци, очевидци и учесници рада и добријех дјела творих св. владико наш, проповиједа ће о свему, што су видили, дознали и чули, те ће и даља поколења осведочена бити: о лијепим својствима душе твоје, о постојанству воље твоје, о одважности духа твога и о начину црквеног мишљења и народног осјећања твог.

Радом и животом овога великана нашег, могли би се и ми сви у животу користити, кад би само хтјели, да се на тако примјерна добра његова дјела угледамо.

Овом згодном приликом рећи ћу ради нашег добра и напретка: *да сви живимо у миру и љубави.* „Како је лијепо, кад сва браћа живе заједно (Пс. 133); „ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свима људима“ (Рим. 12. 18.); „молим вас браћо, чувајте се онијех, који чине распре и раздоре на штету науке коју ви научисте, и клоните се од њих“ (Рим. 16. 17.); *немразимо се и не цијепајмо*, јер: „свако царство, које се раздијели само по себи, пропашће“ (Лук. 11. 17.), *не спадајмо и не црнимо један другог*, него „чашћу један другог већег чините“ (Рим. 12. 10.), *бојмо се Бога и извршујмо св. закон његов*, јер „благо свакоме, који се боји Господа, који ходи путевима његовијем“ (Пс. 128). — Кад би браћо само овај завјет хтјели примити, ја мислим да не би ничим бољим могли прославити успомену блаженоупокојеног Митрополита, који је и сам таким животом дуги вијек свој овде на земљи провео, те је с тога заслужио вијенац награде у слави Божјој а и наше вјечно спомињање.

Укратко да повторимо и завршимо: Благословена је душа упокојеног преосвештеног Митрополита и бившег Архипастира нашег Ђорђа Николајевића, који својим дугогодишњим радом као трудбеник и књижевник, учитељ и просвјетитељ, архијерej и велики добротвор народа српског, дуги вијек свој достојно назначењу човјека проживи. Он је радом својим друштву користио, а примјерима својим увијек предњачио, својим великим поклонима, Богу је зајам давао, и, тај ће му Он горе у вјечности својој повратити.

Блажени покојник, плодотворни рад свој започиње у стародревном и историчком граду Дубровнику, а завршује га у нашем љупоме Шехер-Сарајеву. 2 г. и нешто више од 7 мјесеци земни остатци почивали су му овдје, а сад по завјештају Његовом, кости ће му на вјековјечна времена сахрањена бити у питомом Блажују у красној цркви српској гдје им је и достојно мјесто назначено.

Слава и чинъ свакомъ человѣкѣ дѣлающимъ благое.

Слава Митрополиту Ђорђу Николајевићу вјечна му памјат!!“

Послије овог говора отпјевано је „вјечнаја памјат“ и спровод се кренуо.

(Свршиће се.)

Разно.

Превишњи имендан. Прослава превишњег имендана Његовог Величанства цара и краља нашег Франца Јосифа I., обављена је 22. септембра, прописаним Богослужењем. Његово Високопреосвештенство госп. Дабро-босански Митрополит Николај, одбржао је са свештенством благодарење, коме су присуствовали чланови и војени и грађански чиновници, школска младеж и побожни народ.

Освећење темеља нове зграде српско-правосл. црквено-школске општине у Сарајеву. На Малу Госпоину 8. септембра ов. г. освећен је темељ нове општинске зграде, у којој ће се Митрополија смјестити. Послије свечане архијерејске службе, која је у новој цркви одслужена, изашло се на мјесто градилишта, које се одма поред цркве, на југоисточној страни, а на углу Франц-Јосифове и Рудолфове улице налази. Чин освећења обавио је високопреосв. госп. АЕ. Митрополит Николај уз асистенцију више свештеника. Томе свечаном чину присуствовао је преузвишени госп. барон Кучера, грађански доглавник земаљске владе са вишим чиновницима. Школска младеж стајала је у реду око градилишта, а побожни народ у густим гомилама, које по порти црквеној које по улицама. Ова лијепа свечаност, завршена је уобиа-

чајеном церемонијом — трократним ударањем у темељни камен чекићем. Зграда ће бити на два спрата са приземним трговинским локалима за изнајмљивање, а на првом и другом спрату смјестиће се Митрополија са канцеларијама консисторијалним.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 502.
Р. I., бр. 980. **Едикт.** 3—2

Катарина Дуња, рођена Петровићева законита супруга Манојла Дуња, писарничког официјала у Добоју овијем се позива да се до конца новембра о. г. писмено или лично консисторији пријави и мјесто свога становања означи, јер ће се у противном случају брачни процес повести и довршити са њезином службено постављеним заступником.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 27. августа 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2572
ех 1898. **Стјечај.** 3—1

Пошто се парох рогатички Миладин Поповић, он дуже времена као умоболан у болници стјењевачкој налази, и пошто су лијечници неизљечивост болести констатовали, — то се има парохија рогатичка, која броји 280 домова, са 2098 душа путем стјечаја попунити.

С мјестом овим скопчана је и управа протопрезвитерата гласиначког.

Који од пречасног свештенства жели ово мјесто заузети, нека се до 1. новембра о. г. АЕМ. консисторији у Сарајеву с молбом, прописаним начином инструираном, пријави.

Изабрани ће бити обвезан давати годишње 200 (двјеста) фор. вр., супрузи идући болесног свештеника до евентуалне смрти његове

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 10. септембра 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. октобра 1898. Бр. 19.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЈЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: ТЕОДОР ЈУНГИЋ, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Управе босанско-херцеговачких митрополија обавијештене су званично, да је Његова Светост, васељенски патријарх, са светим синодом, поднесени Му по неким личностима Босне и Херцеговине „нацрт устава црквене и школске самоуправе српскога православнога народа у Босни и Херцеговини“ с врло важних разлога одбити, и подносноце истога очински опоменути и упутити благонаволио, да се у своју отаџбину врате и мирно владају.

Жалимо од свег срца, што наша браћа не хтједоше или не умједоше пронаћи прави пут, који би цијели довео, нити захтјевима својима према цркви, јерархији и држави ударити праву мјеру, како би света патријаршија са својим синодом, а и остали мјеродавни фактори у стању били жељама њиховим, као правом наразу свега народа и његова свештенства са благоволењем и одобрењем приступити. Али с друге стране ипак је радостан и утјешан знак, што је свети синод након зрела и озбиљна испитивања предложени му штатут коначно одбити за сходно нашао, чиме је јасно доказао, да му као бодру врховну чувару цркве непромјењивост битних установа и епископална карактера њезина на срцу лежи.

Обзиром дакле на то ауторитативно рјешење нашег највишег форума у цркви, отпада потреба и могућност, да и босанско-херцеговачки митрополити о овом пројекту своје мишљење искажу.

У исто доба дознали смо, да су подносиоци овога нацрта поднијели васељенском патријарху уједно и неке жалбе противу абнормалног стања у неким црквеним општинама у босанско-херцеговачким епархијама. Његова Светост примила је ове жалбе са болом у души нарочито с тога, што по гласу истих: „у многим мјестима Хришћана има, који своју цркву никако не похађају, свете тајне са свим напуштају, упокојене без црквеног благослова и спровода сарањују, брачове са потпуним обилажењем црквених установа склапају, и у опште, све благодати и дарове цркве напуштају, сваки додир са свештенством својим избјегавају". Пошто жалбе те нијесу патријаршкој посланици приложене, умоли̑ће митрополити св. патријаршију, да им исте у ту сврху послати благоизволи, како би на конкретне случајеве овог абнормалног стања своје објашњење дати могли. Сав пак поступак св. патријарха и његова св. синода примају и поздрављају босанско-херцеговачки митрополити с искреном радошћу, јер им се сада пружа давно жељена прилика, да право стање ствари у потпуној слици представе, и о своме раду и свештеној служби својој највишему поглавару цркве свој извјештај поднесу. А ово ће они тим радије извршити, што их на то подстичу и храбре оне ријечи из патријаршке посланице, којима су те жалбе пропраћене: „Прије свега ослањамо се на Вашу Богом дану ревност и мудрост пастирску, тврдо увјерени, да ће Ваше Високопреосвештенство стражу, на коју нас је поставила св. црква, будно чувати, не пропуштајући у страху божјему за спас стада Христова дјеловати, у светој православној вјери и побожности хришћанској јуначки предњачити, и, држећи се светих канона и установа црквених, права сопствене свете митрополије бодро чувати, те дужности духовног водства и управљања на благо свога вјерног стада православног строго вршити."

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Рукоположења. Михаило Васић, богослов, рукоположен је у Бишћу 26. јула о. г. за ђакона, а 27. ист. м. за презвитера, и постављен је привремено на парохију Факовић, протопрезвитерата сребреничког. — Марко Гаковић, богослов, рукоположен је у Бишћу 27. јула о. г. за ђакона, а у Бос. Круни 2. августа о. г. за презвитера, и постављен је привремено на парохију Томине, протопрезвитерата старо-мајданског. — Миладин Ђирић, богослов, рукоположен је у новој српско-православној цркви у Сарајеву, 15. августа о. г. за ђакона, а 23. ист. м. за презвитера, и постављен је привремено на парохију Бијаковац, градишког протопрезвитерата.

НЕЗВАНИЧНО.

О узроцима опадања и срествима подизања религијозности у српском народу.

Реферат јереја **Светозара Грубача,** пароха Горњо-Средичкога, на свештеничком сабору у Беловару, 1897. г.

(Свршетак.)

„Љепшег руковода, боље инструкције, браћо, не треба нам за рад наш, него што је ова красна окружница Његовог Високопреосвештенства дијецезана нашега епископа Мирона, издана о Духовима 1893. године, под бр. 65/През. Каква је снага, каква ли моћ у ријечима: „Размишљали смо доста пута о томе, како би се народ наш покренуо, да боље полази свету цркву своју, и дошли смо на ту мисао, да би најпре било, да се младеж наша што боље утврди у науци вјере и да научи добро пјеније црквено. Кроз то би се повратно код младежи наше дух и оплеменило срце, и она би онда и боље и радије полазила свету цркву своју, а за дјецом својом пошли би и старији њихови.“ Ја са, браћо, покушао ове жеље и мисли архипастира нашега у парохији горњо-средичкој у дјело привести и могу отворено рећи, да сам красан успјех постигао. То је добро познато нашем окружном протопрезвитеру пречасном господину Јовану Штековићу, а преко њега познато је и Његовом Високопреосвештенству епископу Мирону, који је благонзволно напредак младежи у науци вјере наградити са сто два комада поучних књижица, па онда писменим признањем својим похвалити рад и труд око напретка тога.

Поред катихизације, од велике је користи у дјелу религијозно-моралног васпитања народа нашега проповиједање слова божјега, и за то је рекао св. апостол Павле: Не може се вјеровати у онога, о коте се није ништа слушало, а не може се ни чути ако ко не успроповиједа.“ Проповиједање, дакле, неопходно је потребно, не само за душевни него и тјелесни живот сваког Хришћанина. Та религијозно-морална поука упућује и утврђује људе у вјери и тиме тече душевно благо, а моралом облагорађава душевни живот на земљи. Ово је средство, које има дјеловати на сву паству, без разлике узраста и година, и поради те и такве циљеви, добила је црква Христова име: „школа мудрословља,“ „духовно училиште“ и вселенска гимназија.“

У дјелотворном односају са проповиједањем слова божјег стоји живот и владање свештеника као учитеља. „Шта ти мудрујеш — вели свети Златоуст — кад учиш ријечима, лако је филозофи-

сати у ријечи, ал' ти мене научи животом својим, и то је најкрасније проповијед." А блажени Јероним додаје ово: „Лијеп си ти учитељ, претерујеш у јелу и пићу а овамо учиш људе уздржљивости, тако би и разбојник могао да кори за грабеж. Не, у свештеника Христовог има бити потпуно сагласје у свему међу његовим ријечима, срцем и дјелом.

Ако није тако, тада је боље да се и не проповиједа. Та лијепо је рекао св. Дамаскин: „Или сасвим не учи, или учи животом, јер ћеш ријечима призивати а дјелом одгонити."

Ево нас мало по мало и код купељи овчије — у притвору Витезде, гдје Небески Врач пита: „хоћеш ли да будеш здрав? Исповијест пред свештеником и кајање за гријехе врачевна је бања, гдје се душевно раслабљени исцјељују. Ту имамо прилике, имамо јака и снажна средства, само да га према потреби и са највећом помњом и опрезношћу употребљујемо. Амо ти долазе људи који дријемају слично „јуродивим дјевицама," па и они, што се колебају међу „Христом и Велијаром," а биће их, којима је пред очима и „златно теле". На посао браћо, да их доведемо. да, са псалмопијевцем, из дубине душе своје уздахну: „Гријех свој казах тебии кривице своје не затајих; рекох исповиједам Господу преступе своје, и ти скиде с мене кривицу гријеха мојега." А то ће бити, браћо, само онда, када будемо најтачније и најсавјесније свршавали дужности своје у светој тајни покајања, када не будемо брзали и тим поступком народ доводили, да исповијед сматра само за поуку формалност. Оваје би нам биле нужне стеге, какве постоје у руској цркви, но пошто су то ствари конзисторије, није умјесно да их на овоме мјесту износимо.

Послије ових главних покретача у религиозно-моралном напретку паства, дужни смо ми свештеници помно пазити, да и све друге дужности наше свршавамо, како се каже, на длаку, да бдијемо над добрим редом у цркви и парохији, да чувамо и гајимо добре обичаје, особито оне, које је црква наша тако рећи за народ свој освјештала и у души му и срце улила, а ало на сваком кораку да искорјењујемо. Данас на пр. има парохија, гдје се или не слави крсно име, то дивно обиљежје народа српскога, или се слави али не према обреду црквеном и потреби Србинове душе. Данас се код нас ријетко гдје поси свечаним начином врбица, литија на поље, а још ређе свршује се мало водосвећење сваке прве недјеље у мјесецу за здравље, мир, срећу и благослов Божји међу парохијанима. Изостала је тајна јелеосвећења, не читају се молитве породиљи, не има уцрковљења, а шта да речемо тек о молитви и свештенодјејству на разне потребе? Како ће народ да заволи цркву, кад му не ћеш да благословиш сјеме за

сјетву, не ћеш да заједничком молитвом у храму одвратиш од њега прекомјерну кишу и мокрину, сушу и припеку, не ћеш да се помолиш за болне његове, да благосиљаш дом његов, стадо, пчеле и т. д. Рећи ће когод: „Па то данас нико и не тражи од нас.“ Вјерујем, ал' ако су и наумрли или можда неки још и данас живе, што сарањине таке лијепе православне српске обичаје и потребе, ми, браћо, треба да их што прије придигнемо и на заборава у дјело приведемо.

Каква су нам данас наша гробља, гдје ли су крстови и иконе на згодним мјестима и путевима? Нестало је побожности, нестало је бриге и ревности хришћанске, па нема ни видљива знака, да откриje ту побожност и да нас потсјети, да нам је циљ живота тамо за гробом, а не на овоме привременоме свијету. Ето, браћо, тако је код нас, а не буде ли друкчије, и горему се надамо!

Све ово, што смо прије казали, односи се на узбуђивање ревности у полажењу свете цркве и на подучавање школске и ванкољске младежи у науци хришћанској. Остаје још треће и пошљедње питање у погледу старог обичаја, по коме су свештеници ишли уз часни пост по селима парохије своје, исповиједали народ и спремали га за свету причест.

Обичај овај данас би се можда, могао обновити, али са највећим натезањем. Ту нам стоји на путу расуло старе задруге, поцијепаност народа днобом, сиротиња и материјално опадање. Осим тога, има и разлога, који говоре против тога обичаја. Први је и најсилнији: „Исповиједь, по правилу, треба да је у цркви, а само у ванредном случају и у нужди на ком другом мјесту“ (Требник Петра Могиле: О тајни покајања; Н. Сильченковъ: Практ. руков. при одправ. приход. требъ.) Има древних требника, гдје је изреком речено: **Помни подобаетъ исповѣдающагося пріемлющемъ его и постоянно его предъ олтаремъ церковнымъ, аще ли нѣсть церкве, то на чистѣ и на отдѣленѣ, и молчаливѣ мѣстѣ.**“ (Χρὴ τὸν ἀναβεχόμενον λαμβάνειν τὸν ἐξομολογούμενον καὶ ἑστᾶν ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστερίου. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἐκκλησία εἰς καθαρὸν τόπον καὶ ἀναχεχωρισμένον καὶ ἥσυχον.) Треби. ркп. чудов.; Греч. сборн. ркп. М. Синод. библ.; Сербск. Треб. ркп. собр. Гильферд.; Треб. ркп. Солов. библ.

Даље, не основано је тражити, да се уреченога дана у одређеном селу имаду сви исповиједати, јер је то апсолутно не могуће, а особито код женскиња. А колико тек непријика и злоупотреба може бити код таких исповиједи, то нам знаду причати старији наши свештеници. Било је случајева, кад се из кућне фуруне, са тавана или под пенџером прислушкивало, а то је давало повода спрдњи и жигосању.

Ово што смо казали сасвим је оправдано. Налоња ради исповиједи, треба да стоји у цркви, пред образом Христа Спасителља. На њој

има да лежи крст, на коме је Господ примиритељ убио „вражду“ међу Богом и људима, и јеванђеље, за знак, да свештеник просуђује исповијест покојника, не по својој вољи, него по кодексу божјег откривења. Пред налоњом има горјети кандило или свијећа, за знак вјере и духовника и исповиједника у очистителну моћ тајне светог покајања. Ово, дакле, има своје значење и своју дјелотворну снагу, па за то је право, ако у кући парохијана мора изостати.

То су све таки разлози, који ме не могу принудити, да препоручим досадањи стари обичај исповиједања по парохији у хатар тога, да свештеник, тобоже, вани међу паством лакше и успјешније дјелује. Тајна покајања има, као и досада, остати у храму, а ван њега само у изванредним случајевима. И вјерујте, браћо, тиме парохијани наши не губе ништа од своје побожности, јер мјесто тога обичаја, који се само старом погрјешном праксом увукао к нама, имадемо ми, браћо другу официјелну дужност, а та је „пастирска посјета“. Чујмо шта каже знаменити руски пастораліста и ректор кијевске духовне семинарије архимандрит Борис: „Породица може бити називана у тако исто правом смислу божанственим уређењем, као и црква; и сама црква је велика породица сједињених у Христу, као Глави. Пастиру је неопходно, да гледа на своју парохију с те тачке гледишта, особито у виду обвезаности, која је на челу пастирске посјете парохијана. Више но игдје њему се пружају могућности и угодности, да очува своју паству у домовима, гдје открива њихов истинити карактер. Он је дужан строго, да промјери и оцијени моћ породичних веза и симпатија, дубоко да појми њихово значење, и да се користи њима ради увођења свога благотворнога утицаја на паству. Као средство религиозно-нравственог васпитања народа, пастирска посјета има веома комплициране и разнолике циљеви . . . Изнијећемо неке од важнијих и благотворнијих погледица пастирских посјета: 1) Утврђење религиозних истина у душама појединих парохијана. 2) Предобијање повјерења међу паством. 3) Поштовање паства на похађање црквеног богослужења и на испуњавање свих других хришћанских обвезаности. 4) Саопштавање живе, практичке садржине црквене проповиједи. 5) Саопштавање циљеви, и правца посебној молитви пастира. 6) Оживљење духовног живота самога пастира, и 7) Навјешћивање јеванђелске истине онима, који не могу присуствовати при општем богослужењу, одвише старим и слабим људима, који не могу да иду, богаљима, болнима и физички слабима, које ипак не треба остављати без утјехе и настављања у вјери и животу хришћанском“.

Овијем свршујем, браћо, данашњи свој реферат, па уједно желим, да нам Бог даде снаге и духа, да, по ријечима св. апостола Павла, „у свему покажемо се као слуге Божје, у трпљењу многом, у невољама, у биједама, у тјеснотама (2 Кор. 6, 4), у труду и послу“ . . . (2. Кор. 12, 27), држећи свагда на уму да „нити је онај што, који сади, нити онај, који залијева, него Бог, који даје те расте“. (1 Кор. 3 7). Велика је и света мисија, на коју смо позвани, та нас зове на посао, радимо, а „у раду је живот, у напредовању срећа и благостање“!

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Политичке и вјерске прилике, које се од више него сто година збиваху у Палестини, у државици Јудеји, бијаху по положај њен све то опасније и убрзаваху пропаст њену.

Борбе посљедњих Асмонејеваца, заузеће Јерусалима Помпејем наименовање Иродово краљем нове основане Јудеје, поганичка и тиранска политика овог Идумејца, његово насртање на вјеру, раскомаданост његовог краљевства, десет година насиља и грозоте Архелајеве преображај прокураторства у државну покрајину, заклетва вјерности поганику цару, плаћање данка сваке године у знак праве, ропске покорности, присутност римских прокуратора и њихова деспотска управа; — све ово, што чини жалосну повјесницу јудејског народа од године 64., све су то удари за и онако ослабљели народ.

Нема ни једног једитог родољуба, који није био увријеђен у страсној љубави спрам отаџбине и вјере; неизмјерно велика жалост обузе цио народ; на свима се познаје и види бол са губитка независности. Љуту рану није задала побједа поганичке силе, него повреда њихова слободна култа. Велика већина би се још помирила била са тим, што је потпала под туђу власт; али нема такога, који мирно сноси терет савјести, сваки болује под таквом владом, која срамоти свети закон[1]). И доиста најсветија је од свију слобода свом Богу служити. Никоја друга нема дубљег и јачег корјена у срцу човјекову; и између свију народа не ћете наћи ниједног, који је свом Богу и закону био оданији, него јудејски.

[1]) Contra App. 1, 22.

Времена су давно прошла, кад се Израиљ дотицао идола, и вјероломним отпадањем од Јехове слушао громовне клетве пророка. Вјера, и ако зло схваћена, била је његова најслађа страст; она је тако рећи прешла у крв овога племена, она му би као отаџбина; њу бранити стајаше народ вазда спреман, ништа га није могло толико узрујати, као осјећање, да когод вјеру његову презире.

Рим је знао то. Прва два цара Цезар и Август ипали су са тим рачунати. Али и покрај тога њихова умјереност није могла избјећи све сукобе. Потражњање управе наилазило је сваког часа на отпор јудејских захтјева. Повишење годишњег данка, само за се, било је трајни узрок сударима.

Тиверије првих година наставио је политику својих предака. Добар пастир, тако је обично говорио у егоистичној мудрости својој, стриже своје овчице, али он им не дере кожу[1]). Он није трпио често мијењање прокуратора; јер добро познаваше велику и корјењиту покварености људи — сребролубље. Што се тиче овог посљедњег, суд његов исказан је у ово неколико ријечи: „Ако отјераш мухе, које сисају крв на рани човјечјој, пошто су се већ наситиле, доћи ће друге на њихово мјесто, још гладне, и сисаће на рани с обновљеном грамзивошћу“[2]).

Отприлике десете године његове владе саблажњи један догађај опасно је узбунио римско племство. Неколико Јудеја наиме веома се огријешише пријеваром и шарлатанством, и ухватише их још за рана на дјелу. Стара мржња, која је увијек тињала дубоко у срцима поганика, разбукта се сад у страшан пламен и управи се против цијелога народа. Министар Сејан, као први званичник у држави, дао је први очита израза тој мржњи и заклео се, да ће овај гнусни род истријебити са лица земље. Старац Тиверије, као увијек, био је на острву Капри и пустио је свог министра, да ради. Јудејске насеобине наскоро осјетише реакцију онога, што се у Риму догодило; и Пилат би изабран, да око 26. године дође на мјесто Валерија Грата.

Прокуратори, који за двадесет година управљаху земљом, избјегаваху одвећ јако повриједити вјерско осјећање. Никад на пр. нијесу они донијели у Јерусалим заставе легија, на којима бијаше слика царева. Ова обазривост чинила се Пилату као слабост. Кад је он наступио звање, први рад му бијаше насиље и увриједа. Он заповједи, да посада ноћу уђе са заставама у град. Чим народ за то дознаде, појури у гомилама из Јерусалима у Кесарију, опколи Пилата, и држаше га тако пет дана и ноћи, и преклињаше га, да земаљска insignia уклони из

[1]) Tacit. Annal. 11.
[2]) Suet. Nero 32.

светог града, јер су срамота за јудејски народ у Јерусалиму. Шестога дана заповједи Пилат народу, да дође у цирк, гдје бијаше сакривено једно одјељење војника. Јудеји дођоше и почеше изнова молити. На дат знак истрчаше војници и опколише народ истргнутим мачевима. Јудеји осташе неустрашени; раширише прса ударцима и изјавише, да су готови, а и боље им је, умријети, него преживити обешчашћење њихова закона. Пилат се устраши; нада заповијест, да се стјегови уклоне из Јерусалима[1]). Али као да је слушао неки виши глас, понављаше насиље и побуђиваше на тај начин у великој мјери огорчење и омразу против Рима.

(Наставиће се.)

Црквене вијести.

Освећење цркве. Његово Високопреосвештенство господин АЕ. и Митрополит Дабро-босански Никола ј, о с в е т и о је 26. јула ов. год. новоподигнуту цркву у Бишћу у славу Пресвете Тројице.

Освећење цркве у Бихаћу дана 26. јула 1898.

Прије него што почнемо описивати свечаност освећења цркве у Бихаћу, нужно је да макар у најкраћим потезима напоменемо и о историјском развитку њезином од првих времена, а то је прије окупације па до данашњег дана.

До год. 1850. т. ј, до доласка Омер-пашине војске у Босну, може се рећи да није било српско-православног народа у овоме граду. Тек од поменуте године почеле су се по неке српско-православне породице насељавати и у Бихаћ. У год. 1863. већ се осјетила била потреба, да се и за грађане бихаћке подигне што год богомоље, гдје би се могли Богу молити и св. причешће примати. Па пошто у оно вријеме није се могла ни најмања црквица у самој вароши поставити, као и на другим мјестима у Босни, то тадањи грађани бихаћки са блаженопочившим протопрезвитером бихаћким Филипом Ковачевићем измоле од ондашњег мутесарифа, да могу начинити од дрвета једну богомољу и то у селу Језеру, које се од Бишћа 10 минута далеко налази. Тако год. 1863. бјеше подигнута прва српско-православна црквица за град Бихаћ у поменутом селу Језеру. У првим годинама ова црквица била је преграђена, те је један дијел служио за цркву, а у другом дијелу била је школа, у којој се скупљала околна младеж, те се учила Богу молити, читати, писати и по нешто рачунати. Године 1865. начињена је покрај цркве засебна школа, у коју је добављен и први учитељ за Бихаћ и његову околину.

[1]) Antiqu. 18, 3; Bell. Jud. 2, 9.

Ето тако је та црква била у Језеру све до 1878. год. док окупацијона војска у Босну не пријеђе. На молбу грађана и дотичног свештеника, дозволи тадањи генерал Зах, да се та црквица привремено пренесе на градски бедем бихаћки. Када се град бихаћки раскопавати почео, црквица та мораде се по ново развалити, те спустити на оне исто мјесто гдје је и прије била. Но, пошто се осјетила потреба, да се већ један пут и у граду сазида нова црква, а пошто оно мјесто, на ком је стара црква смјестита била не бјеше подесно да се на њему нова подигне, то је висока земаљска влада откупила једно од најљепших мјеста у граду, да се на њему нова црква сагради.

Да описујемо све оне тегобе, које је сиромашна српско-православна црквена општина бихаћка имала подижући ову велељепну богомољу и то за тако кратко вријеме, одвело би нас далеко. Ми ћемо овдје само напоменути, да особиту хвалу и признање ова општина заслужује, тим више, што она при почетку градње те своје цркве не имаде више него само 2000 фор., премда је црква до данас потрошила неких 36.000 фор. Као што рекосмо до окупације српско-православна општина бихаћка није имала ништа, а данас, хвала буди заузимању појединих патриота, она има покрај своје врло лијепе српске школе и своју нову цркву, која својом величином не опсиже много, али својом љепотом и солидности своје грађе мало јој је равних, не само у нас у Босни, него и у другим земљама. Стил јој је византијско-романски са једним прекрасним кубетом и два звоника. Она је сва на сводовима, као да је од једног камена срезана. Покривена је цин-плехом а потпођена цемент-циглом у три боје. Висина цркве досиже од земље до на врх крста, на највишем кубету 30 метара; дужина јој је 25 метара, а ширина 16·50 метара.

У њу је дала висока земаљска влада до данас 12.000 фор. у готову, прилози из Босне и Херцеговине износе 2000 фор.; работа 2000 фор.; околина бихаћка и град Бихаћ дао је неких 20.000 фор. Осим тога дала је висока земаљска влада и све црквене утвари, као и књига у вриједности од 1300 фор. Да је ова радња тако брзо напредовала, особита заслуга припада овдашњем окружном управитељу и владином савјетнику господину др. витезу Берксу, као и господину котарском преставнику Коцију. Осим тога била је ова општина сретна и у том, што је управа градње повјерена Србину Босанцу, младом инжиниру господину С. Мирковићу, који је много што шта у плану, особито у унутрашњости цркве измијенио и по православном типу дотјерао; јер ваља знати, да је план ове цркве правио иновјерац, и ако добар стручњак, опет не онај, који се у градњи православне цркве потпуно разумије.

У распореду за освећење цркве, било је означено, да ће се Његово Високопреосвештенство господин Митрополит Николај дочекати на Дреновом Тијесном, а то је на путу идући из Крупе у Бихаћ На пошто је тај план преокренут, због тога, што је господин Митрополит ударио из Глајхенберга преко Хрватске, то је дана 25. јула народ околине бихаћке, грађанство и чиновништво поврвило на Завађе, да дочека свога црквеног поглавицу.

Лијепим бројем бијаше заступљен при дочеку нашега љубљеногa Архијереја и народ од свију других вијера. Било је ту око 40 кола сретноца, осим коњаника, који су ишли два и два са царским и српским заставама.

У 5 сати огласила су звона са цркве у Завађу, да долази високопреосвештени господин Митрополит.

Први Га на Завалу поздрави владин савјетник, за тим мјесни српско-православни свештеник небљушки па онда римо-католички жупник завалски.

Испред српско-православне општине бихаћке, поздравио је госп. Митрополита на Завалу одборски члан г. Пајо Грбић овом добродошлицом:

„Ваше Високопреосвештенство! Сретним се сматрам, да могу Ваше Високопреосвештенство у име српске општине поздравити са: добро нам дошли! Тим смо срећнији, што за поглавицу имамо сина једнога племена овдашњега народа, коју је срећа и судбина донијела да вам будете старјешина и заштитник онога што нам је најсветије: вјере наше, народности српске и наших обичаја, те народне традиције.

Долазите нам, да нам нашу светињу осветите, које смо уз наше моралне и материјалне силе, а под заштитом нашега најмилостивијега цара и господара Франца Јосифа I. а уз огромну помоћ високе земаљске владе, а уз искрене савјете и заузимање господина др. Л. пл. Беркса савјетника земаљске владе саградили. Цуни наде, да ће Ваше Високопреосвештенство штитити народне светиње и проturити их у недогледну будућност милом нашем српском потомству, вјеру нашу очеличити, српску народност раширити и оживити; народ свој заштитити. Кроз ово у том смјеру дајемо излив наших осјећаја, као врлу синовску љубав спрам Вашег Високопреосвештенства, нашег црквеног поглавице. У то име нека Бог поживи Ваше Високопреосвештенство на срећу овога нашега српскога народа, живили!“

Послије тога кренула је пратња у Бихаћ.

Када се Његово Високопреосвештенство приближило Бихаћу, зазвонила су звона, а топови почели пуцати. Пред црквом био се је искупио многобројни народ, како из града Бишћа тако и из околних села. Школска младеж, дјевојчице у бијелим хаљинама, била је поставита у два реда.

Пред ново сграђеном црквом поздравила је господина Митрополита њерка овдашњег грађанина г. Ђорђа Калабе са врло лијепом бесједом.

Пошто је високопреосвештени Господин ушао у цркву и очитана обична јектенија, поздравио га је протопрезвитер бихаћки госп. Коста Ковачевић са слиједећим говором:

„Високопреосвештени свети Владико!

Овдје у овоме новоме дому Божјем, који је подигнут са трудом народа српско-православног, са великом и обилатом помоћи наше високе владе, са добровољним прилозима наше браће сународника у нашој домовини и изван ње, а под утиском најрадоснијих осјећаја ступам преда Те, да Те поздравим испред сакупљеног мог милог народа, вјерне пастве Твоје, испред свештенства овог протопрезвитерата, испред српско-православне општине наше, који сви жељно ишчекују долазак Твој, ишчекују да виде свога љубљеног архипастира, који ће их упутити и научити у оном, што је мило Богу, цару небеском, што је драго и по вољи цару земаљском, што је корисно народу српско-православном Твоје Богохраниме архидијецезе Дабро-босанске.

Високопреосвештени Владико!

Приповиједају, да стари народи имађаху обичај излазећи пред своје великодостојнике стерати пред ноге њихове скупоцијене одоре, и бацати преда њих мирисаво цвијеће и зелене гранчице, да би тим исказали своје високопоштовање ономе, који им долази. Али ми високопреосвештени и свети Владико изићосмо преда Те са искреним, радосним и топлим осјећајима, стерући Ти мјесто скупоцијених про-

стирача љубав, мјесто мирисавог цвијећа и зелених гранчица оданост и привржености нашу синовску; јер ријетке су прилике код нас, да ми вићамо у нашој средини свога поглавицу, особито таковога као што си Ти св. Владико, који си се одњихао у оној истој колијевци српској наше Крајине луте, која не само да је слична него једна те иста са овом, у којој смо се и ми љуљали и српско млијеко добијали, и уз коју су нам мајке пјевале пјесме милоцјевке, учећи нас да будемо људи и Срби, да будемо јунаци, родољуби, да будемо Хришћани и вијерни царски држављани, без којих својстава Србин није Србин, ни потомак светога Саве, Милоша и Марка Краљевића. За то Те молимо св. Владико, да нас Ти — који си крв наше крви — благословиш са својим светим архијерејским благословом, да нас научиш, да нас упутиш у свему оном што је добро и корисно, што је племенито и узвишено, а ми Ти синовски обећавамо, да ћемо Твоје очинске савјете слушати, те им се свагда покоравати, јер смо увјерени, да ће нам они корисни бити, као најдрагоцјеније благо овога свијета.

Да благословиш наше миле и драге земљорадинце: да им жито роди, да им коло ходи, да им буде пун тор и обор, те да су задовољни са својим и у зноју своме стеченим иметком, да су задовољни и судбином, коју им је свемогући Творац опредијелио. — Да благословиш грађане наше драге т. ј. трговце и занатлије, да у својим радовима буду марљиви, правични и поштени, јер само онај иметак, који је са трудом и правичношћу стечен, Богом је благословен.

Да благословиш своје вијерно и одано Ти свештенство, да устраје у тешком и мучном свештеничком положају своме, да буде бодри чувар вјере своје православне и народности српске, да буде народу своме примјер: побожности, искрености, истинитости, патриотизма и свију оних врлина, које прави и побожни Хришћани испуњавати требају. — Да благословиш нашу милу и драгу дјечицу, нејач и подмладак нам народни, узданицу нашу, да им Бог дадне да буду здрава и весела, да слушају и да се покоравају својим наставницима, родитељима и свима старима. Да се владају по примјеру дванаестогодишњег Христа Спаса, који им је сам са животом својим показао како треба да се у животу владају.

И ми високопреосвештени и св. Владико тврдо увјерени, да ће Твој свети и архијерејски благослов услишан бити пред пријестолом свевишњега Бога срдачно Те поздрављамо и кличемо Ти срстно нам и добро дошао!"

На овај поздрав одговорило је Његово Високопреосвештенство кићеним ријечма, захваливши се општини и народу на лијепом и гостољубивом дочеку. Послије тога отишло је Његово Високопреосвештенство у одређени Му стан, да се одмори од дугог путовања.

По одмору дошао је по нова у цркву и одслужио вечерњу и приуготовио св. мошти за сутрашње освећење. У вече позват је високопреосвештени господин Митрополит са још неким виђеним личностима на вечеру код велемоћног господина владиног савјетника Беркса.

Сутрадан на 26. јула, високопреосвештени госп. Митрополит осветио је храм и одслужио службу Божју на најсвечанији начин.

При освећењу присуствоваху 9 прота. 20 свештеника и 3 ђакона. Многобројни народ бјеше се тога дана слегао у Бихаћ, да присуствује архијерејској служби и да види свога духовног поглавицу. Кум цркви био је велики српски добротвор г. Марко Добројевић из босанске Крупе, који је до данас на олтар

српске просвјете приложио и дао своме српскоме народу преко 50.000 фор. Тога дана као кум нове цркве даровао је тај велики добротвор пуну 1000 фор. Слава ти родољубиви куме, који испуњаваш дјелом оно, што многи хоће да надокнаде са голим и празним ријечма, које никакове стварне користи не дају.

По свршетку службе божје која је трајала до једног сата послије подне говорио је високопреосвештени Господин дивну архијерејску бесједу, која је многом побожном слушаоцу сузу на очи натјерала.

На завршетку похитао је народ жељно да цјелива крст и десницу свога дичнога духовног поглавице.

Милина је била гледати побожни српски народ, како жељно и радознало приходи свом св. Владици, чији благослов, народ ових крајева високо цијени и поштује. Било је ту и цијело јато и иновјераца: жена и људи, који скрушено и побожно приступаху да пољубе руку Владичину. Свачега је Његово Високопреосвештенство сачекало, премда је то цјеливање трајало преко пуна два дебела сата.

За тим отишао је високопреосвештени госп. Митрополит на ручак који је био приређен од српске општине у част Митрополитову за неких 500 особа.

На ручку пало је више лијепих здравица. Прву је наздравио господин Митрополит Његовом Царском Апостолском Величанству Цару. Другу здравицу напио је велеможни господин владин савјетник Берке, Његовом Високопреосвештенству господину Митрополиту. Трећу је подигао прота бихаћки, високој земаљској влади, а на посе у здравље Његове Преузвишености В. Калаја и поглавице земаљске владе барона Апела. Осим тога пало је још неколико лијепих здравица и све су пропраћене са пуцањем из топова и громогласним живио!

Послије ручка свечаност народна трајала је до мркле ноћи.

Ето тако је прославила овај дан српско-православна општина бихаћка, који ће нам остати у милој успомени још много и дуго година. **ии.**

Из Сарајева у Блажуј.

(Свршетак)

Свештеници примише сандук, те га на рукама пренесоше до кола, и спровод се крену око 9 сати пр. п. у правцу духанске фабрике Кошевском и Чемалушом улицом. Напријед се лепршаху црквене заставе, а за њима се отегли у непрегледној дужини редови школске дјеце из свију учевних завода у Сарајеву, а за њима ступаху питомци богословског училишта у Рељеву, који складно појаху црквене пјесме. За богословима иђаху преко 30 у црквено одијељење обучених свештеника, са запаљеним воштаницама, који дјелом из Сарајева, а дјелом са стране повриили бијаху да и овом приликом покажу, како је велика њихова љубав била, која их је везивала за великог покојника — стекли се бијаху, да му и овом приликом почаст укажу. Иза свештенства ишло је Његово Високопреосвештенство господин АЕ. и Митрополит Николај у архијерејском црквеном одијељу, а за њим часни земни остаци на мртвачким колима, у којима бијаху упрегнута четири црнином покривена коња. Око кола иђаху 6 богослова, а за њима ступаху високи претставници владе, изасланици општина, многобројно чиновништво војничког и грађанског реда и непрегледна множина народа.

Дугачки овај спровод, који својим првим крајем досизаше Чемалушу улицу, а другим још додириваше гробље, праћен је импозантан утисак, који се не да описати. Све што је имало поштовања према великом покојнику, све што имађаше радозналости, све је то поврвило било, или да сауествује у спроводу или да га при пролазу види. Неколико фотографа снимањем важнијех момената спровода, старали су се да сачувају величанственост његову и за будућност. — Спровод се полако напријед креташе, мирно и без шума, само што црквене пјесме испуњаваху свечану тишину — права слика тихог живота покојниковог.

Око десет сати прије подне стигао је спровод на жељезничку станицу код дуванске фабрике, одакле су се у засебном жељезничком возу имали отпремити земни остаци до у Блажуј, и тек тада могао се прегледати силни народ, који спровод, својим присуством увеличаваше. Широки простор пред станицом бијаше свијетом потпуно покривен. Жељезнички воз имао је 5 великих илицанских локалних вагона за спроводнике и 1 за мртвачки сандук. Кад је мртвачки сандук унешен у вагон, два свештеника обучена у црквено одијељање са запаљеним воштаницама и 2 ђакона, такође обучена са кадионицама уђоше у исти вагон. а господин Митрополит и остало свештенство са свјећо- и рипидоносцима и са богословима уђоше у вагон, који одма до вагона са мртвачким костима бијаше. Остала 4 вагона за један тренутак напунише се народом тако да се пико унутра тако рећи ни мањи не могаше. Школска младеж која је у спроводу до жељезничке станице учествовала, претставници власти, чиновништво, а и народ, који немогаше у овом возу мјеста уграбити, повратише се својим кућама, а воз се у $10^1/_2$ сати прије подне крену пут Блажуја. Земни остаци блаженопокојеног митрополита Николајевића оставише данас за увијек Сарајево, у ком је покојник преко 14 година живио, неуморно радећи у винограду Господњем.

Воз се полако креташе, а пред нашим очима мијењаху се живописни крајеви Сарајевског Поља. Посматрајући красоту јесенске природе, која се при угодној свјетлости сунчаној истицаше, и не осјетисмо, кад нам пошљедни знак жељезнички објави да смо се прикучили нашој мети. Један поглед кроз колски прозор бијаше довољан да нас о том увјери, а и да нам једну неизгладиву лијепу слику у души остави. Од подножја натмуреног Игмана, па чак до сурог Требевића, од Кобиљ-Дола па до Ређева протегла се равница коју је тешко прегледати. Наш воз ишао је средином те равнице, по којој су се са обје стране пруге жељезничке разасула питома села, беговски чардаци, красни љетниковци, с лијеве стране у шумовитом парку чаробна Илица, а мало даље од ње, а под Игманом романтично селанце Блажуј, од кога нам на видику, стоји мала али лијепа блажујска црква, која својим високим торњем пут неба показује задњу мету нашег опоземеног живота. Код цркве бијаше се сакупио многи сеоски свијет, који видећи да воз долази, повриви ономе мјесту, гдје ће воз стати, да прими на похрану земне остатке оног човјека, који им је за живота толико добра учинио, који им и послије своје смрти тестаментом својим даде могућности, да ову лијепу цркву доготове.

Воз стаде на одређено мјесто у 11 сати и неколико минута. Свештеник Јованковић парох блажујски са одборницима црквено-школске општине прими сандук са тијелом блаженопочившег Николајевића и спровод се крену према цркви, која је 4—500 метара удаљена била од мјеста, гдје је воз стао. У нашем народу, гдје није обичај да се мртваци на колима отправљају до вјечне куће, народ се отима да ношењем покаже знак пијетета према умрломе. Али овом приликом не

може се рећи да је сандук ношен, него од руке до руке додаван. Широка пољана била је прекривена свијетом, и нико није хтио да пропусти, а да и он — ма то било и само један секунад — не понесе сандук владичин. Ко се никако не могаше до ношења протурити, он би полагањем својих руку на сандук у неколико бар своје осјећаје задовољавао. Овај призор, који илустрира народне осјећаје према покојнику будио је у нама, мирним посматрачима, узбуђење, које је натјеривало сузе на очи. Човјеку, према коме се овакова поштовања исказују, јесу ово најсвјетлији докази, да је своју човјечанску задаћу према своме народу најбоље схватио.

Дошав до цркве спровод је обишао трипут око ње, и онда су унијели земне остатке покојникове у цркву и на катафалк пред олтаром ставили, те је одржаван парастос. Послије парастоса опростило се Његово Високопреосвештенство господин митрополит Николај од блаженоупокојеног митрополита ердачним говором, у ком је напоменуо, да ће му увијек остати на уму оне поучне ријечи, које му је покојник свакад, а нарочито у пошљедњим часовима, његовог живота на срце ставио. Честита Блажујцима, да им је у дио пала та срећа, да буду чувари гроба тако заслужног архијереја по цркву православну, српски народ и ову државу, и замолио их, да чувајући ово драгоцјено тијело, као аманет свега српског народа, угледају се на врлине блаженоупокојеног митрополита, и да се њима у овом свијету руководе.

Послије овог говора спустише сандук у гробницу, која се налази иза десне цјевнице, и уз појање „кѣчма памать“ положише надгробну плочу. И тако земни остаци великог покојника спустише се у предворје вјечности, у коме ће очекивати опште ускрснуће, а његова свијетла успомена, која ће његовим добрим дјелима бесмртност стећи, остаће сачувана у српском народу, докле га буде трајало.

Тако се сврши пренос костију блаженоупокојеног митрополита Николаја вића — тако се изврши и у овом правцу његова пошљедња жеља. Још ако додамо и то, да је општина блажујска давала подушје, и да је гостољубиви домаћин парох Јокановић све чинио, да присутни на подушју задовољни буду; даље, да је народ из превелике радости због тога што је њему у дио пала срећа, да буде чуваром земних остатака овако великог родољуба српског, весело се до касног доба дана — овда смо описали све, што би се на пренос могло односити. На пошљетку ако с благодарношћу напоменемо, да је земаљска влада ставила за овај пренос бесплатан нарочит воз до Блажуја и натраг, даље, да је управа државних жељезница, мртвачки вагон нарочито за ову прилику очистила, прелакирала и црним драперијама украсила, и да је на ономе мјесту у Блажују, гдје је воз имао стати, дужином цијелог воза подигла нарочиту ћуприју преко јарка жељезничког пута, и пијеском изравнила ју са ниво-ом побочног земљишта, ради лакшег излаза и улаза спроводника — увјерени смо, да то чинимо из душе и срца свих оних, који било физички било духовно присуствоваху овом спроводу. Ова пажња горепоменутих фактора врло се угодно примила цијелог присутног народа.

У мало да не заборависмо поменути, да је парастосу, спуштању у гробницу подушју и народном весељу у Блажују присуствовао и један одличан странац — г. Анатол Лероа-Болије, члан француске академије у Паризу, који је посматрао са великим интересом, све што се око њега збиваше. Захваљујући се при растанку на дочеку рече пароху Јокановићу, да ће му овај дан остати, како се сам словенски изрази: „ко кѣчѣе памать“. Ми не знамо какове ће утиске понијети са собом овај научењек свјетског гласа из ових крајева „дивљачког“ оријента, у своју ли-

јену културну домовину, али смо увјерени, да се он овог дана сигурнији осјећао у средини овог „дивљачког“ народа, него ли при „хуманим“ скуповима на булеварима „новог Вавилона“.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 502.
Р. I., бр. 980.

Едикт. 3—3

Катарина Дуња, рођена Петровићева законита супруга Манојла Дуња, писарничког официјала у Добоју овијем се позива да се до конца новембра о. г. писмено или лично конзисторији пријави и мјесто свога становања означи, јер ће се у противном случају брачни процес повести и довршити са њезиним службено постављеним заступником.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 27. августа 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Број 2572
ex 1898.

Стјечај. 3—2

Пошто се парох рогатички Миладин Поповић, од дуже времена као умоболан у болници стјењевачкој налази, и пошто су лијечници неизљечивост болести констатовали, — то се има парохија рогатичка, која броји 280 домова, са 2098 душа путем стјечаја попунити.

С мјестом овим скопчана је и управа протопрезвитерата гласиначког.

Који од пречасног свештенства жели ово мјесто заузети, нека се до 1. новембра о. г. АЕМ. конзисторији у Сарајеву с молбом, прописаним начином инструираном, пријави.

Изабрани ће бити обвезан давати годишње 200 (двјеста) фор а. вр., супрузи и дјеци болесног свештеника до евентуалне смрти његове

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 10. септембра 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Риете Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 30. октобра 1898. Бр. 20.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Херцеговачко-захумска.

Бр. 1114, ех 1898.

Православном српском свештенству и народу Богом храниме епархије Херцег.-захумске.

О Аранђелову-дне (8. новембра) ове године, навршује Његово Високопреосвештенство, високодостојни господин Митрополит Серафим, наш многозаслужни архипастир, **педесет година** узвишене и трудне службе свештеничке.

У педесет година наш високоуважени архипастир, топлом љубави и необичном одношњу послужио је Богу и народу. Педесет година Његове службе, то је један период историје наше цркве и народа у ужој нам домовини Херцеговини. У историји овог доба име Његово свијетли међу првим именима јунака и поборника за своју цркву православну и народ српски. Живот Његов познат је добро и старијем и млађем нараштају, сви добро знамо, ко је био и шта је Митрополит Серафим.

Поводом овим конзисторија позива пречасно свештенство, да заједно са благочестивим народом одржи благодарење на Аранђелов-дан ове године, послије свете литургије, да Господ Бог уздржи нам милог архипастира, као што га је и до сад уздржао, у снази и пот-

пуном здрављу још много година, на славу свете нам цркве православне и корист благочестивог народа српског.

У Мостару, 27. октобра 1898.

Српско-православна АЕМ. консисторија херцеговачко-захумска.

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Рукоположења. Ђорђе Поповић, богослов, рукоположен је у новој српско-православној сарајевској цркви 19. септембра ове год. за ђакона, а 27. и. мј. за презитера, и постављен је привремено за пароха на парохији Кокоре, протопрезитерат приједорског. — Петар Станић, богослов, рукоположен је у новој српско-православној сарајевској цркви 27. септембра о. г. за ђакона, а у српско-православној цркви у Варешу 10. септембра исте год. за презитера, и постављен је привремено за пароха на парохију Брезичане, протопрезитерата бугојанског.

Премјештења. Јосиф Ракић, досадашњи парох доњо-јеловачки, протопрезитерата приједорског, премјештен је 8. октобра ове год. на парохију ракелићку, истог протопрезитората.

Постављења. Благоје Шиљеговић, помоћник на парохији блаженској у краљевини Србији, постављен је 8. октобра ове године за пароха на парохију доњо-јеловачку, протопрезитерата приједорског.

Из АЕМ. консисторије Херцеговачко-захумске.

Рукоположења. Ристо В. Сировина, учитељ српско-православне основне школе у Мостару, рукоположен је у мостарској цркви, храму св. Тројице, 6. августа с. г. за ђакона и постављен је за консисторијалног канцелисту.

Произведења. Стеван Правица, парох требињски и надзиратељ протопрезитерата требињског, произведен је 20. септембра о. год. за протопрезитера храма св. Благовештења у Требињу.

Одликовања. Јосиф Кочовић, парох фочански и привремени надзиратељ протопрезитерата фочанског, одликован је 20. августа о. г. црвено-угсеитим појасом и потврђен за сталног надзиратеља истог протопрезитерата.

Премјештења. Лазар Поповић, парох чајнички, протопрезитерата чајничког, премјештен је 1. јуна о. г. за помоћника своме оцу на парохију Горажде истог протопрезитерата, а парохија чајничка повјерена је привремено у послужење Николи Комадановићу, пароху заборачком. — Ристо Терзић, парох улошки, протопрезитерата невесињског, премјештен је 8. августа о. г. на парохију љубушку, протопрезитерата столачког. — Сава Симић, парох љубушки у протопрезитерату столачком, премјештен је 8. августа о. г. на парохију автовачку, у протопрезитерату гатачком. — Јован Поповић, парох грачанички, у протопрезитерату гатачком, премјештен је 8. августа о. г. на парохију улошку у протопрезитерату невесињском.

Укинуће протопрезвитерата. Протопрезвитерат љубињски, укинут је 7. маја ове год., те су парохија љубињска, љубушка и влаховићка спојене са столачким протопрезвитератом.

НЕЗВАНИЧНО.

Религиозно-морални листићи.*)

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић,** свештеник-катихета и професор у Загребу.

XIII.

Сиромаштвом се не можеш оправдати пред Богом.

Што ли све не измисли за своје оправдање грјешно срце човјечје? Болесник истиче своју немоћ, здрави своје бриге и невоље; богаташ има увијек на претек свакојаких извина и изговора за своје оправдање, а сиромах говори: „Сиротиња ме савладала: више пута и не бих хтио згријешити, ал' нужда ..... шта да радим? Од невоље гријешим.“ Као да је Господу нужно наше неразумно оправдање! Као да Он, милостиви и свезнајући, не може нас и помиловати без нашег лукавог самооправдања! Он и без нашег оправдања знаде, ко је достојан помиловања и, без сумње, тога милује: Помилаћу, егоже аще милую — вели он — и оущедрю, егоже аще щедрю ... Помиловаће он, али само не такве праведнике, каквима се хоћемо ми грјешници да представимо. Нијесам дошао — говори Господ наш — да зовем лицемерне фарисеје праведнике, но грјешнике на покајање (Матеј 9, 13). Он не треба наших оправдања — Њему је потребно наше кајање! Покај се, брате, за све грјехе своје, — признај да си грјешан пред Њим без икаквих извињења и оправдања, па обећај, да нећеш више гријешити, и Он ће снимити с тебе тешко бреме грјеховно, и обновиће те благодаћу Својом; и ако ти послије тога останеш у љубави Његовој, ако се будеш чврсто држао Његових заповиједи, ако за увијек останеш послушан син свете цркве Његове, — Он се не ће сјећати твојих безакоња, која си прије починио, — па ћеш и сам онда увидјети, како су пређава и нечиста сва наша лукава оправдања: као нечиста хаљина — сва је наша правда (Исаија 64, 6) пред Његовим најсјајнијим очима!... Тада ће ти и самом бити противно и помислити на та грјешна оправдања и извине и ти ћеш с негођовањем окретати главу своју од ријечи лукавих, које се сад угнијездиле у твом грјешном срцу!...

*) Види „Босанско-Херцеговачки Источник“, год. 1896., стр. 305.

И у самој ствари: ево се, на примјер, сиромах позива на своје сиромаштво и говори, да га нужда гони да гријеши... Али, шта то, говориш, брате мој? Јеси ли промислио, кога хоћеш да обиједиш због својих гријеха? Та и сиромаштво је од Господа Бога, исто тако, као што је и богатство — у десници Његовој; а ваљда нећеш ни помислити да окривиш Бога, који ти не даде богатства за то, да немаш нужде згријешити?... Но не, ти то не говориш, теби није ни на памети такво богохуљство: ти само бацаш кривицу својих гријехова на своје сиромаштво... А како Спаситељ говори сасвим друго: чујеш ли његову ријеч, препуну божанске премудрости: дјецо, — говори Он, и како нежно говори као отац — дјецо! Како је тешко онима, који се уздају у своје богатство, ући у царство Божије! Лакше је камили проћи кроз иглене уши, него ли богатоме ући у царство Божије! (Марк. 10, 24—25). Коме сад да се вјерује: Њему — Господу, који све зна, или твом притворном сиромаштву? Он вели, да се сиромаху лакше спасти, него богаташу, да је у богаташа тисуће искушења на путу спасења, а ти тврдиш, да те сиромаштво спрјечава у дјелу спасења?.. Св. Писмо вели: Благо богаташу, који се затече без порока (Сир. 31, 8); ти говориш: Да сам ја богат, ја не би гријешио, — говориш: „Гдје би ја мислио на спасење, кад немам ни корице хљеба насушнога?“ Али — ко зна? Можда је то и добро, да немаш ни корице хљеба, јер је речено у св. Писму: Нищета мѫжа смиряетъ (Приче 10, 4); а кад имаш хљеба и све што требаш, може се догодити, да би тада и на Бога заборавио! Сиромаштво понижава човјека, а пониженима баш и даје Господ своју благодат (Јак. 4, 6). Пријатељу мој! Ево у овоме и јест сва наша невоља, што ми хоћемо да се и спасемо по своме, а не онако, како је Бог одредио, и хтјели би се препирати с Господом Богом: Зашто ти, Господе, не даш нама богатства? Онда би и ми живјели по твојим заповиједима.... А то ће рећи, ми мислимо надмудрити и самога Господа Бога... А да Бог пусти, да буде како ми хоћемо, — ми би одмах заборавили Њега самога! Сјети се, пријатељу, историје Евлогија кипара; док је живио у сиромаштву — како је био добар човјек! А кад му Бог посла богатство — слушај како се погорди! Заповједи, да се штапом отјера испред његових врата онај исти свети старац, који му је од Господа испросио богатство! Ето такви смо ми сви грјешници: чим се само осмјехне на нас срећа ма у чему, ми смо спремни и Бога заборавити!....

А како друкчије и да буде, кажеш ти, кад крадљивац краде, да насити своју гладну душу? Кад га је глад приморала да

краде? — То није истина. Глад га присиљава — не да краде, већ да чешће Богу притиче; нужда не учи да се људи варају, већ да се Богу моле. А крадљивцу стоји на вољу заборавити, да има Оца небеснога, који и врапчићима даје пићу (Пс. 147, 9), који вели: иштите и даће вам се (Лук. 11, 9), и још учи, како се треба молити: хљеб наш данашњи дај нам данас (Мат. 6, 11). Моли ти од њега и он ће ти дати све што требаш, он ће расположити срце доброга човјека да те помогне у бједи твојој, само ти чувај Његове свете заповиједи. Кад ви, зли будући, умијете даре добре давати дјеци својој, — вели Господ, — колико ће више отац ваш небески дати добра онима, који га моле (Мат. 7, 11).

Брате мој! Без воље Божје не пада ни длака с главе (Л. 21, 7), а то значи, да ни сиромаштво твоје није без воље свете Његове. Је ли ти кадгод тешко? Обрати се што брже Господу — и он ће те утјешити. Он је сам изволио живјети у сиромаштву, кад је живио на земљи. Он није имао гдје подложити главу, — а и ти се својим сиромаштвом уподобљаваш Христу, ако смјерно сносиш своју горку судбину ... И вјеруј, брате мој, пријатељу мој! Господ те не ће оставити без помоћи: само не слушај непријатеља — искуситеља, који ти дошапће: „Ти си сиромах човјек, тебе не ће Бог казнити, ако што и украдеш", — одговори томе проклетнику: иди од мене сатано! Не живи човјек о самом хљебу! (Мат. 4, 4). Бог може и без грјеха спасти ме од бједе, — да буде Његова света воља! — И вјеруј, и уздај се, и Господ, који све види и све зна, увидјеће тугу душе твоје, и послаће ти у часу жалости твоје утјеху и спас, откуд се и не надаш... Послушај ме, и ја ћу ти приповједити дивни случај промисла Божјега за сиромашне људе. Један трговац, возећи се морем, настрада због бродолома и поврати се кући празних руку. Овдје га салете са свију страна њеровници, туже га суду и он допане робије. Његова жена носаше му дневно кукавну храну у затвор. Један пут дође у казниону један богати човјек, да дијели узницима милостињу и нађе ту жену код мужа њенога. Богаташу падне у очи њезина љепота и он јој понуди, да је купи од њезиног мужа, јер он и онако не ће изаћи из тамнице. Честита ова жена одбије понуду његову и приповиједи своме мужу о томе тобожњем доброчинитељу. Мужу полете сузе низ лице, и уздахнувши дубоко, рече жени: Не треба нам таква доброчинства. Бог нас не ће оставити!... Цио тај разговор слушаше један разбојник, који сједаше у близини, растављен од трговца само једном преградом. Злочинац уздахну и помисли у себи: у каквој се бједи налазе ти људи, и опет не ће да се искупе, а ја, несрећник

шта да радим? Никада нијесам ни мислио, да има Бога!.. Он призва трговца с његовом женом до своје преграде и рече: „Ја сам био разбојник, и много сам зла учинио, ја знам, да ће ме скоро казнити, као убојицу... Мени вас је жао.... Идите тамо и тамо (назначивши мјесто) копајте тамо и наћи ћете на човце, узмите их и платите дугове своје, а за мене грјешника молите се Богу, да ми милостив буде..." Послије неколико дана буде разбојник заиста објешен; а жена трговца оде на показано мјесто, нађе ондје ћуп са златом и намири сав дуг. Видиш, брате мој! Господ је и срце разбојниково кренуо, да помогне сиромаху, који бјеше достојан такве помоћи! **Сей нищій кезэкъ, и Гдь ѹслыша и** (Пс. 33, 7) Уздај се и ти у Његово милосрђе! — Птичица небесна поје славу своме створитељу и онда, кад нема ни гнијезда, ни зрнца спремљена, па не будимо малодушнији од неразумне птичице! Ни једна птица није умрла од глади, а нама је одавно речено: „**ви сте бољи од много врабаца**" (Л. 12, 7). „**А зна и отац ваш небески, да вама треба све ово** (Мат. 6, 32). **Не ће свагда бити заборављен убоги, и нада невољницима неће нигда погинути** (Пс. 9, 18).

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару.

(Мат. 22, 15—22; Марк, 12, 13—17; Лук. 20, 20—26.)

У уторак пошљедње недјеље живота свога на земљи, учио је Господ наш Исус Христос народ у Храму. Међу слушаоцима његовим бјеше и првосвештеника, књижевника и Фарисеја — чланова врховног судишта јудејског — синедриона —, који од тога дана ријешише, да Христа убију (Јов. 11, 53). Из уста Спаситељевих чуше они тада одлучну потврду и ријеч, да ће царство Божје узето бити од њих (Мат. 21, 43), те злоба и мржња њихова против Христа, која је и иначе силна била, разгоре се још више. Гордост њихова би до највишег врхунца увријеђена. Они не могоше са нанесене им увреде равнодушни остати и Христа на миру оставити — те ријешише и одлучише, да Христа умрте још тога дана, или што скорије. Но видећи Га силним народом окружена, а знајући, колико га народ поштује и љуби (Мар. 21, 46; Мар. 12, 12; Лук. 20, 19), побојаше се, те други план за извршење намјере своје сковаше, као што о томе евањелисте-синоптици казују.

Фарисеји, говори св. Матеј, отидоше тада и начинише вијећу, како би га ухватили у ријечи (Мат. 22, 15). По мишљењу неких тумача, Фарисеји, који су о погубљењу Христову вијећали, не бјеху чланови синедриона, него друге приватне личности из фарисејске Спаситељу непријатељске странке, које су саме од себе, а у интересу те странке тако радиле.[1]) Но јасно се види не само из горе наведених ријечи Матејевих (Мат. 21, 23 и 45), него и из казивања других еванђелиста (Мар. 11, 27 и 12, 12; Лук. 20, 19), да је замисао о погубљењу Христа баш у средини самог синедриона поникла.

Јер кад св. Матеј спомиње само Фарисеје, то он без сваке сумње с тога чини, што су они и били управо душа непријатељске замисли, и што су они у синедриону сачињавали таку странку, која је у сваком питању и рјешавањима превагу имала.[2])

Чланови синедриона покушавали су „да доведу Христа у забуну и тада да га ухвате“[3]) питањима својим о власти, но не само да им план не испаде за руком, већ сами бише од њега посрамљени. (Мат. 21, 23—27.) Желећи избјећи такове неуданје и сигурна успјеха постићи, савјетоваше се они, (συμβούλιον ἔλαβον) да мудро и пажљиво поступе, како би Га у ријечи ухватили, т. ј. навели Га, да искаже што власти противно, те тада, користећи се тиме, да Га ухвате, и по казивању св. Луке, поглаварима и власти судијиној предаду. (Лука 20, 20.) Израз: како би га у ријечи ухватили гласи у оригиналу у тексту Матејева еванђеља: ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. Глагол παγιδεύω не налази се у употреби код грчких класика, долази само у LXX и управо значи: плести коме замке, ловити кога у клопку. Непријатељи Христови, дакле, намјераваху ставити на Њега таково питање при ријешењу, кога би Он довео Себе у незгодан положај, да би се у њему заплео.

Резултат савјетовања Фарисејâ бијаше тај, да они послаше Исусу ученике своје са Иродовцима. (Мат. 22, 16.)

Христос је добро познавао Фарисеје и знао, да су Му они непријатељи и да Му о глави раде, те ушљед тога Фарисеји и не хтјеше сами Христу ићи бојећи се, да ће Он проникћи у намјере и циљеви њихове, већ послаше ученике своје Њему, које он не познаваше и на које, по мишљењу Фарисеја, сумњати није могао, нити ништа знати о њиховим лукавим замислима. Спаситељу, мислили су они, требала се

[1]) Meyer. Krit. exeget. Handb. üb. Evang. d. Matth., Aufl. 5-e; Göttingen, 1864. г., стр. 447.
[2]) Lange: Theolog.-homil. Bibelwerk. Das N. Testam. — Aufl. 3-e, 1868. г. Th. I. стр. 323; Olshausen: Biblisch. Comment. üb. des N. Test. erste Band, Aufl. 4-e Königsberg. 1853. г. стр. 808.
[3]) Феофилактъ: Толков. на евангелїе отъ Марка, Казанъ, 1857. г. стр. 171.

ријеч посланика њихових истинитом показати и претставити, а жеља њихова, да чују од њега мишљење Његово, у питању о плаћању данка Римљанима, њима тако мрским, сасма природном и оправданом.[1])

Ради бољег успјеха, и да би им се замисао у дјело што сигурније привела, послаше Фарисеји уз ученике своје и Иродовце. Ко су били ти Иродовци — разна су мишљења тумача. Тертулијан[2]), св. Епифаније[3]), блаж. Теофилакт[4]), и Јефт. Зигабен[5]), сматрају Иродовце за религиозну секту, која је поштовала Ирода за Месију и усвојила начела и назоре садукејске. То мишљење дијеле и неки од новијих тумача, као на пр. Евалд.[6])

Блаж. Јероним[7]), св. Златоуст,[8]) и блаж. Теофилакт,[9]) идентификују Иродовце с војницима Иродовим.[10])

Од новијих тумача једни држе, да су се Иродовцима називале слуге и придворници Иродови;[11]) други опет шљедујући Оригену,[12]) Јерониму,[13]) и Кирилу Александријском,[14]) тврде, да Иродовци бијаху странка једна јеврејска, потчињена римској власти по нужди и ушљед тадањих неминовних прилика и околности.[15]) Трећи напротив мисле, да су они били странка посве Ироду одана, а којој главна циљ бијаше, одржати дом Иродов посредством добрих односаја његових с римским двором, ушљед чега бијаше неопходно нужно сваки национални покрет Јудеја угушивати.[16]) По мишљењу четвртих, најпослије Иродовци бијаху политичка странка јудејска, која, користећи се незадовољством народним на неправедну управу Пилатову, агитовала у корист националне управе Иродове. Бијаше то странка националних ројалиста насупрот принципу чисто теократске странке. Као такова странка Иро-

[1]) Lange, стр. 323; Meyer, стр. 447.

[2]) Он казује: „qui Cristum Herodem esse dixerunt." Praescr. 45.

[3]) „Иродовци у снему бијаху као Јудеји, с том разликом, што су Ирода за Христа признавали и Христом га називали." Твор. св. Отц. въ русск. пер. т. 50. Москва. 1882. г. стр. 371.

[4]) Толков. на Еванг. отъ Мат., Казань. 1855. г. стр. 272.

[5]) Толков. на Еванг. отъ Мат. Кіевъ, 1886. г. стр. 181.

[6]) Geschich. Christ. u. Seiner Zeit, Göttingen. 1867. г. стр. 46. Тог су мишљења и Гајгер, Хициг и др. Види: Schanz: Comment. Lib das Evang. Matt. 1879. стр. 452.

[7]) Comment. in Matth. in Opp. ed. 1684. tom. 9. p. 54.

[8]) Opera ed. Montfaucon, Parisiis, 1727, tom. 7. pag. 687.

[9]) Толков. на Еванг. отъ Мат. стр. 272.

[10]) Малдонат вели, да би мишљење оних, који Иродовце идентификују са војницима Иродовим донекле оправдано бити могло, јер и војници Цезареви називали су се Цезаровцима, не томе противлови већ и то, што Ирод већ умро бијаше, а сви његови, Ирод Антипа, управљало је Галилејом, а не Јудејом, и војници његови нису могли бити у Јерусалиму, па конзеквентно ни Иродовцима се називати. Comment. in quatuor evang. ed. Mussiponti, 1596. г. I, pag. 460.

[11]) Lightfoot: Horae Hebraicae et talmudicae, Cantabrigiae, 1658. г. pag. 240; Olshausen, I, стр. 809; Фарраръ Жизнь Іисуса Христа, пер. Лопухина С. Петер. 1885. стр. 348.

[12]) Tract. in Mattheum, 21.

[13]) Comment. p. 54.

[14]) In Esaiam lib. II стр. 11.

[15]) Maldonat: Comment. pag. 460. Његова су мишљења: де Вете, Винер, Неандер и др. В. Меуег, стр. 447. Мајер приљежије, да већ сам назив: „Иродовци", не иде у прилог тога мишљења.

[16]) Maldonat: Comment., p. 460; Фарраръ: Жизнь Іисуса Христа, стр. 348; Горскій: Истор. Еванг. и Церкви Апост. Москва, 1883. г., стр 292.

доваца бијаше непријатељска Фарисејима, који опет власт Иродову за казну Божју сматраху. Но како је и фарисејска странка дијелила општу мржњу Јудеја наспрам Римљана — то је странка Иродоваца ипак уз Фарисеје држала, и с њима ушљед политичких одношаја истих мисли била.[1])

(Наставиће се.)

[1]) Meyer, стр. 447; Schanz. стр. 453; Keil: Comment. üb. das Evang. d. Matth. Leipzig. 1877. стр. 433; Lange, стр. 323; Schegg: Evang. nach. Math. München, 1863. Овој групи тумачâ припадају и: Bernhajm, Kajm, Bajc. Види: Schanz, стр. 453.

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Наставак.)

Кад опасност пријети народном животу, онда се осјећаји дижу до пароксизма. Поганици су у очима Јудеја не само угњетачи, него и безбожници; они нијесу непријатељи само Израиља, него и противници Божји. Саобраћај са њима оскрњује. Најстрашнија и најнепомирљивија мржња, наиме вјерска, гони их на сваком мјесту и не престаје призивати гњев и освету Јехове. Из срца самога народа и из странке побуњених Фарисеја пи̏та се ова мржња грозничавим жаром. Свако друго племе видећи себе овако покорено, попустило би сили и му́че теглило под натуреним јармом. Јудеј се даје гурати и бацати, даје се газити; али се не повија. Осим неколико Садукеја, које заједнички интерес везиваше за прокураторе, сви други хране, посред највеће биједе племена, вјеру на боља времена. Што их више притискују, тим им нада све то јача бива; они је отхрањују тугом, понижењем и болом, који им се наноси.

Неке књиге, као књигу о Јудити, књигу Макавеја, Данила Еноха, мали Псалтир Соломонов, велику збирку псалама, помно читаху, Увијек има усмене или писмене књижевности, која је у хармоничној вези са догађајима, и тако чува народне идеале.

Новом снагом сјећаху се храбрих Макавеја и њихових славних бојева. Одушевљавало се свјежим маром у испитивању тајана апокалиптичних књига. Радо дочараваху оне величанствене слике, које описиваху пропаст једног царства за другим, за које вријеме Израиљ остаде непобједљив и несавладљив. Знали су на изуст мали псалтир Соломонов, исто тако и народне пјесме из велике збирке у којима народна душа овапућена живи. Из Богом дане појезије узимаху ријечи, да њима уздишу, плачу, трпе, куну, да њима утјешени стрпљиво

очекују правду божју и ускоравају његову освету, њима да се моле, надају, Бога призивају, рјечју — живе.

У пркос свему, и макар што Римљани владаху над њима, као њихови побједитељи, Јудеји хтједоше живјети: они вјероваху у своје неизмјерно високо опредјељење.

Једна мисао у истини садржи у себи све друге у овим годинама, кад за народност почеше трзавице смртне борбе: Царство божје је је близу, Месија, будући краљ ће наскоро доћи.

Она нада, која бијаше кроз толико година удно пророка, и у срцу народа појављиваше се само у временима тешке опасности, као дуга усред буре, сад је постала нашљеће свију. Никада, не само у ропству у земљи Мисирској, него и у вавилонском ропству, па и под окрутом владавином Антијоха, тог брутално Селевкида, не бијаше она живља, не имаћаше жешћу снагу: то је идеја, која као огањ гори у срцу народном. Био ма из које странке — наузевши Садукеје — било из фарисејске или продијанске; припадао ма којој год школи, или хилелу или шамаји, био свештеник или учитељ или књижник, евијонит или цариник; — све је то у покрету, сви нестрпљиво очекују, шта ће будућност донијети.

Кад нека идеја овлада народом, те га тишти и гони, ријетко бива, да ју у народу свиколици једнако схваћају. Она добија сасма други облик и боју, сасвим је друкчије тумаче према предрасудама, захтјеву и цијељи времена. Идеја о Месији бијаше исте те судбине Она је у души лукавога Садукејца друго, него је у души ревног и ватреног Фарисејца. Друкчије је схвата списатељ, а друкчије правник, који се сав удубио у тору; друкчије хагадист или човјек из народа, који љут бијаше на безбожност Римљана. и којега суједјерје запљепљиваше, а друкчије побожни Јудејац, који у смирености очекује утјеху Израиља; друкчије Јудеј из Палестине, а друкчије из Александрије.

Нико није сумњао, да ће доћи царство Божје. Али како? Мишљење бијаше подијељено. Првосвештеници, фарисеји, садукеји, шта више и припадници Јудине странке из Галилеје уобразкаваху да је Месија сам Израиљ и да царство Божје није ништа друго до ли испуњавање закона. Свака она странка имаћаше други основ за такво појимање; једне је водила мудрост, друге високоумље, а треће криво тумачење Светога Писма. Они не видјеше, да се такво царство Месијино у највећем степену коси са потпштеношћу од стране римског намјесника у Антиохији и прокуратора у Кесарији.

Ово учење јасно је открило наде аристократије; а исто тако и свију оних, који једино сами собом забављени, идеје тако спајају, да

не узнемирују њихову егоистичну тишину, и који о будућности ништа друго не сањају до ли, да ће ова бити наставак прошлости. Јерусалим ће бити сјајнији, храмовно благо јаче, крв ће се жртвених животиња гушћим потоцима проливати, у притворима и тремовима ће се већа гомила тискати, старије ће више поштовати, десетак ће доњети више дохотка, наука ће се проширити и на поганике, прозелите ће у гомилама долазити, цио свијет ће познати Бога Израиљева и славиће га: то је било за ове странке право царство Божје.

Ова равнодушност, којом се сносило државно иго, ово лијено чекање сјајнога и славнога „сјутра“, није пријањало за вриједне, ватрене и за слободу одушевљене душе. Ових бијаше много у Јудеја, а било их је удруженије и у самој странци Фарисеја. Они везаше за привржености ка закону љубав спрам народне величине; једна иста љубав обузела је ово обоје. Из броја ових душа изиђоше Макавеји; даље оних шест тисућа, који под Иродом при попису народњем, о којем Лука прича, нехтједоше заклетву принијети; па онда Јуда Галилејац и књижевник Садок; и најзад у доцније вријеме канаинци, ревнитељи — ријечју овој странци припадаху сви они, који са мачем у руци против Римљана бијаху, хотећи са себе јарам римски стрести, а гесло им бијаше: не ћемо никога другога господара до ли Бога! Никакав порез! Данак је знак робовања.

Они ишчекиваху ратоборног Месију, правог краља, коме ће Бог дати моћ и силу скрхати римски јарам, поганике покорити народу израиљском и јарам Мојсијева закона метнути на цио свијет. Вјерска слика Месијиног царства ишчиље сасвим у свјетску. Ови људи имађаху у народу, а особито у омладини ватрених и вјерних присталица. Сваког часа пријетило је, да ће ови људи у земљи крв пролити. Чим би представник римског императора покушао што против њихове вјере, они би се бунили против тога и распаљивали би у народу мржњу против Римљана са толиком смијелошћу, да се нијесу бојали никаквијех мука, па ни саме смрти.

Што се тиче Месије било је у необразованих људи и празновјерице. Читање апокалиптичних књига распаљиваше још јаче њихову машту. Неки чекаху једно биће, које ће се необичном појавом указати на облацима. Једни говораху, ту је Месија, али још се крије; он ће изненада засијати као муња; он ће као прави господар све народе скупити и над њима судити, и онда ће настанути живот пун блаженства. Други очекиваху два Месије. Један ће се борити, трпити и побјеђен бити; а други ће побједнички ликовати. Ова идеја није мало

крива, што се частољубље распалило у Зилота или ревнитеља; — они сматрају себе Месијом, који се бори и трпи.

Било би међутим погрешно мислити, да су Јудеји у Палестини у вријеме Христово у Месији ишчекивали једино земаљског ироја, а у његову дјелу политичко образовање државе. И ако је ова обмана код научника и код велике већине владала, ипак није са свим ишчезнуо божански и вјерски елеменат месијанске идеје.

Између свједоџаба, које нам понајбоље расвјетљују идеју и представу о Месији у велике већине Јудеја, истаћи нам је особито књигу Енох и мали Псалтир Соломонов.

У књизи Енох, која бијаше у великом уважењу код поменутих кругова, назива се Месија: Изабраником, помазаником, сином човјечијим и сином божјим. По аутору он је једнак анђелима и у колико је син божји, заузима исто достојанство, које Филон даје свом Логосу. Син човјечији је код онога, „у кога је почетак дана“; „он сједи на пријестолу величанства, поред Бога“; „сви ће се обраћати њему и позивати га, и он ће владати над свима“.

По опредјељењу он је пророк, учитељ и судија. У њему ће стаповати дух мудрости и разума, истина, сила и дух оних, којих нема више.

Он ће бити пошљедњи пророк. Утјецај његовога дјела простријеће се на све народе на земљи. Он ће бити свјетлост пророка и нада ожалошћених. Он ће на пријестолу божанске величанствености судити сакривене ствари, и уз то не само људима, него и палим анђелима. Азазилу и његовој чети.

Послије суда обновиће се небо и земља и биће задржани за праведнике; с лица њихова нестаће гријеха.

Јудеји у Палестини ни не слуте, да ће Месија доћи, да страда; они ни појма немају, да ће он умријети и доцније по други пут доћи. Месија неће умријети, говоре они; он ће вјечно бити као пријесто Давидов, који ће он поново подићи.

Исте идеје, само не тако чисто и јасно, налазе се и у најстаријим таргумима, наиме у Онкилину и Јонатанову. Нађи ћемо у њима исте узроке политичким и вјерским покретима. Ови покрети били су чести код Јудеја, којима никако није ишло у главу, да ће скиптар једном за свагда бити одузет од њих, али се сад сјећаху знамените ријечи пророка и патријарха Јакова, коју је рекао, кад је умирао: Он ће доћи; али истом онда, кад од Јуде буде скиптар отргнут.

Ко хоће да види, гдје се у Израиљу сачувала чиста нада на Месију, ваља да потражи и испита побожне и мирне душе у неких

тадањих људи. Ови не кваре и не нагрђују покрет духа предрасудама и страшћу. Они не куну поганике. Они Богу предају освету. Они знају, да ће бити по ријечи пророка ослобођени од својих непријатеља; али не помишљају у глупом уображењу ниског властољубља свога, да ће поганици њима покорени бити. Они чекају утјеху народну и виде у обећаном Месији долазак правога Бога, Емануила, Сина Божја — Онога, који ће расвијетлити мрак поганички, судити по правди и Његова ће бити слава Израиљева.

Како ће све ово бити? То је за њих непозната тајна; они не кушају ово ријешити. Отлуке Божје су узвишене. Човјек их може схватити, кад се испуне; јер свјетлост своју оне носе у себи и са собом. Душе су немирне; оне осјећају, колико се страше и стрепе они, које раздире ватрена чежња.

А каква слика! Шака људи против силе и моћи римске! Нигда још не бијаху тако слаби, и нигда тако жељни и грамажљиви за влашћу! Што Рим мишљаше да има владу над свијетом, то управо они шћадијаху. Док Рим силом влада, они хоће државу Бога свога, па се тискају око храма, као око пошљедње своје тврђаве и обране.

У грозничаву страху запиткују учитеље закона: Кад ће доћи Он — Спас? А ови им одговарају: Ваши гријеси не дају, да сване дан слободе и утјехе. Јесмо ли се икад показали достојни милости Божје и помоћи? Ослободилац не ће устати.

Право рекавши ни сами законици нијесу знали ништа. Њихов одговор била је празна формула, којом под видом спољашње смјерности и вјере, сакриваху ништавност својих мисли. Народ је мучно био миран. Сваког часа бијаше готов дићи буну и за оним ићи, који му се стави на чело. Запето пажљиво слушаше он сваки покрет, сваки шушањ и позив. Душа једрог народа је као и душа појединца. Малакше, а за час се силно тргне и пређе; час је мирна и тиха, чини ти се спава, мртва је, нијема је, а у трен ока букне као пожар. Јудеја је била у таком стању послије свргнућа свог кнеза Архелаја.

(Свршиће се.)

Црквене вијести.

Освећење цркве. Његово Високопреосвештенство госп. АЕ и Митрополит Херцеговачко-захумски Серафим, осветио је 8. септембра о. г. ново-подигнуту цркву у селу Надинићима, протопрезвитерата гатачког у славу св. пророка Илије.

Освећење звоника. Његово Високопреосвештенство госп. АЕ и Митрополит Херцеговачко-захумски Серафим осветио је 15. августа о. г. ново-подигнути црквени звоник у Чајничу.

Разно.

Канонична посјета. Његово Високопреосвештенство госп. АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски. Серафим, обишао је љетос неколико парохија, и провео на путу по епархији од 10. августа до 24. септембра о. г.

Прешао у православље. Др. Адолф Голдфингер, судски пристав у Требињу, прешао је 16. јула о. г. из мојсијеве у источно православну вјеру и добио име Александер. Крштење је свршио требињски парох и надзиратељ Стеван Правица, а кумовао је Јово Андрић, трговац требињски.

Књижевне вијести.

Спомоћно упуство о исповиједи за свештенство и народ. Написао Митрополит Митрофан Бан. Цетиње. К. ц. државна штампарија 1898. Цијена 1 форинт. Прештампано из Цетињске „Просвјете".

Православна хришћанска етика или наука о хришћанском моралу. За свештенике и ученике богословије. Први дио. Написао Петар С. Протић, професор богословије. Биоград, Штампарија код „Просвјете" С. Хоровица 1898. С благословом Његовог Високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита српског, Господина Михаила. Цијена $2^1/_2$ динара.

Шематизам православне српске епархије Пакрачке за годину 1898. У Пакрацу штампарија Ј. Зоричића 1898. Издала управа епархије Пакрачке. — Ово је други Шематизам епархије пакрачке а први је изашао 1889. год. У овом шематизму има чланак: Кратки повјеснички нацрт о постанку правосл. срп. дијецезе пакрачке у митрополији Карловачкој (састављен у главном по рукопису господина архимандрита Илариона Руварца); и: Епископи епархије Пакрачке од архимандрита Оповског Митрофана Шевића. По овом првом чланку видимо да је епископија пакрачка установљена 1705. год. а по другом: да је та епископија имала до сад 17 епископа (седамнаести је данашњи). Према бројном кретању Срба у овој епархији излази, да је општи прираст од год. 1880.—1890. износио 14.69% што се у сравњењу са општим прирастом у Европи сматра врло повољним. Ова епархија подијељена је на шест протопрезвитерата, 103 парохије, 555 мјеста. Парохије се дјеле на 6 разреда. Цркава има 165. Свештеника свјетовног и монашког чина има 112, парохијалних станова 98, православних породица 19.741 а душа 123.607. Црквених општина има 103, којима као предсједници фунгирају 54 свештеника и 49 свјетовњака. Учевне заводе у подручју ове епархије — од којих су само једна учитељска и 3 основне, српске народне аутономне школе, а остале опште — похађају и то: свеучилиште 99 православних слушалаца, средње заводе 195 прав. ученика и 56 прав. ученица, учитељске школе 66 прав. приправника и 34 прав. приправнице, стручне заводе 54 прав. ученика и 26 ученица; автономне основне школе 177 дјеце а опште пучке 9654 прав. дјеце. На средњим и вишим заводима има наставника православне вјере 17, на аутономним основним школама 4, а на општим пучким 129. Фондова има ова епархија 3 за просвјетне циљеви и један за подмиривање епархијских трошкова и подупирање просвјетних и црквених циљеви ове епархије. У епархији се налазе и ова три манастира: Лепавина, Ораковица и Пакра. У „додатку" штампана су азбучним редом и породична имена у епархији са крсним именима, и нека географска имена која се у епархији налазе.

Марвени љекар. Практична поука о узроцима, знацима, предохрани и лечењу најважнијих болести домаћих животиња с кратким упутством о поткивању коња, шкопљењу, куповини, продаји и помоћи при порођају стоке. За пољопривреднике и пољопривредне школе (са 112 слика у тексту) по страним изворима израдио Владимир Ђорђевић професор ратар. школе у Краљеву. Крагујевац. Штампарија Андре Јовановића 1898. Цијена 3.50 динара или круна. — Ова популарно написана књига биће од велике користи свуда гдје нема марвеног љечника па је за то најтоплије препоручујемо свима, који се гајењем стоке и живине баве.

Предшевенче. Читанчица за вечу и мању дјецу. Приредио Чика Змајова. Загреб 1898. Издање и штампа Српске Штампарије. Цијена 20 новчића. — Овом књижицом, која садржи лијепе пјесмице и причице са сликама за дјецу, објављује Чика Змајова поново излажење дјечјег листа, „Невена“, ког је он прије 8 година уређивао. Ову намјеру Чика Змајовину поздрављамо с радошћу, те како ову књижицу, тако и „Невен“ препоручујемо најтоплије малим Српчићима.

„Српска забавно-поучна библиотека“. Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића у Сарајеву почела је издавати „Српску забавно-поучну библиотеку,“ у којој су, као прва књига, почеле излазити „Рамазанске вечери“, приповиједке из мухамеданског живота од Бранислава Ђ. Нушића. Од ове прве књиге до сада је изашло 5 свезака, у којима су ове приповиједке: „Први јашмак“, „Севдах“, „Хатицин гријех“, „Р'з“ и „Хаџи-Јакуб берберˮ. Цијена је по свесци 10 новчића или у претплати на 10 свезака 1 фор., у ком случају претплатници добивају са 10. свеском бесплатно и лијепе корице за читаво дјело.

Руковет поуке од Николе Мараковића управитеља трг. школе у Травнику. I. и II. књига. Штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића у Мостару 1898. год. Првој књизи која је намијењена родитељима и одраслијој школској младежи и која садржи 5 чланака о домаћим (кућним) приликама, цијена је 70 потура; а другој која садржи описе далеких земаља цијена је 70 новчића. Обје књиге штампане су латинским словима.

Одговор на критику г. епископа Никанора Ружичића од архимандрита Н. Дучића. Биоград штампано у штампарији Павловића и Стојановића 1898.

„Орао“ велики илустровани календар за 1899. годину. (Јубиларно издање). Уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Попсвић, година 25. Цијена је 1 круна или 1 динар. Издање српске манастирске штампарије у Ср. Карловцима. — Ово јубиларно издање „Орла“ одликује се од досадашњих издања повећаним текстом и богатством својих илустрација. При непромијењеној цијени он је ове године украшен са 1 новом насловном вињетом, 4 премије, 55 линова, и 50 слика разних интересантних прилика, крајева и т. д. Календарски дио уредио је професор Андрија Матић. Поучно-забавни дио садржи 15 чланака од познатих књижевника српских.

Српско-православна црквено-школска општина у Санском Мосшу.

Број 13.

Јавна захвалност.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву милостивом својом дарежљивошћу поклонила је нашој српско-православној источној цркви, храма св. апостола Петра и Павла, у Санском Мосшу, слиједеће црквене ствари:

2 одежде; 2 петрахиља; 2 појаса; 2 наруквице; 2 фелона; 2 чирака за часну трапезу; 2 велика чирака пред светим дверима; 2 велика кандила; 2 мала кандила: 1 полијелеј; 1 крст за часну трапезу; 1 путир; 1 дискос; 1 копље; 1 жлицу; 1 кадионицу; 1 звјездицу; 1 петохљебницу; 1 кутију за кивот; 1 покровац; 1 воздух; 1 плаштаницу; 1 цвијет; 1 замот за проскомидију; 1 антиминс; 1 јеванђеље; 1 апостол; 1 октоих I. дио и 1 октоих II. дио и 1 требник.

Усхићена том дарежљивошћу високе земаљске владе, овдашња српско-православна црквено-школска општина, не може пропустити прилику, а да се не захвали високој земаљској влади на њезином племенитом дару. С тога ова српско-православна црквено-школска општина у име своје и у име овдашњег српско-православног народа овијем се путем и јавно захваљује високој земаљској влади на споменутом дару.

Српско-православна црквено-школска општина.

Сански Мост, мјесеца августа 1898.

Перовођа:
Милош П. Крагуљевић,
српски народни учитељ.

Предсједник:
Лука Тошић.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2572
ex 1898.

Стјечај.

3—3

Пошто се парох рогатички Миладин Поповић, од дуже времена као умоболан у болници стјењевачкој налази, и пошто су лијечници неизљечивост болести констатовали, — то се има парохија рогатичка, која броји 280 домова, са 2098 душа путем стјечаја попунити.

С мјестом овим скопчана је и управа протопрезвитерата гласиначког.

Који од пречасног свештенства жели ово мјесто заузети, нека се до 1. новембра о г. АЕМ. консисторији у Сарајеву с молбом, прописаним начином инструираном, пријави.

Изабрани ће бити обвезан давати годишње 200 (двјеста) фор а. вр., супрузи и дјеци болесноga свештеника до евентуалне смрти његове

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 10. септембра 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. новембра 1898. Бр. 21.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православни АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

Број 3050 ex 1898. М.

Окружница.

Пречасним протопрезвитерима, односно надзирателима протопрезвитерата Дабро-босанске епархије.

У смислу Наше окружнице од 19. марта ове године, број 854, налажемо пречасној господи протопрезвитерима, односно надзирателима протопрезвитерата, да по подручним парохијама зађу и испитају ваншколску младеж из вјеронауке, ако то до сад учинили нијесу, и да нам до конца ове године о томе извјештај поднесу, и то: колико је у којој парохији на вјеронауку младежи долазило, гдје су се сабирали, колико су вјеронаучног градива прешли и постигли, са каквим успјехом и које су гдје околности вјеронаучни успјех отежавале.

У Сарајеву, 26. октобра 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2803, ex 1898.
Реф. I, бр. 1102.

Окружница.

Пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Да се узмогне спровести „уредба о мировинском фонду за издржавање удовица и сирочади српско-православних свештеника бо-

санско-херцеговачких епархија", одобрена највишим рјешењем од 18. јуна 1898. и проглашена наредбом високе земаљске владе за Босну и Херцеговину 21. јуна 1898., број 90.398/I., нужно је, да сваки свештеник, који жели овом фонду као члан приступити, поднесе овој конзисторији, у смислу § 3., своју уредно — по овдје приложеном обрасцу А — састављену небиљеговану молбеницу, којој ће приложити имати свој крсни лист скупа са пријавом (§ 4.): колику мировину својој удовици, односно дјеци, осигурати жели; гдје ће, код којег пореског уреда и у колико пâтâ прописане §. 5. приносе са приступнином (§ 12., сл. *б*., односно § 30. и 31.) плаћати.

Пошто се старије свештенство не ће моћи исказати са легалним крсним листовима, јер црквене матице до сад нијесу вођене, нужно ће бити, да се исти листови замијене исказом свједока пред судом или пред дотичним протопрезвитером — односно надзирателем протопрезвитерата — и да се свједоџба та — састављена по овдје приложеном обрасцу Б — у оригиналу поднесе конзисторији овој мјесто крсног листа.

Изјава пак нека се састави по приложеном обрасцу В.

Именик свијех чланова овога завода има се у смислу отписа високе земаљске владе од 27. септембра о. г., бр. 400/рез., с концем овог мјесеца закључити и истој ради даље употребе поднијети, с тога ће свештенство одмах, чим овај налог прими, молбенице своје саставити, са гореспоменутим прилозима инструирати и преко надлежних протопрезвитера — односно надзирателя протопрезвитерата — амо поднијети имати.

У Сарајеву, 1. новембра 1898.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај, с. р.

Обрасци:

А) Молбеница.

Ушљед позива високодостојне АЕМ. конзисторије Дабро-босанске од 1. новембра о. г., бр. 2803/I. 1102, слободан сам високодостојну конзисторију најучтивије замолити, да ме за члана фонда мировинског за свештеничке удовице и сирочад у епархијама босанско-херцеговачким, на основу наређења у односној мировинској уредби изражених, милостиво примити благоизволи.

У ту сврху прилажем молби овој свој крсни лист (односно свједоџбу вјеродостојних свједока, потврђену надлежним протопрезвитерским звањем), а у исто даба и изјаву, којом се обвезујем прописане прилоге и приступнину тачно и исправно у одређеним роковима код пореског уреда у (дотично мјесто) уплаћивати.

(Датум.) (Потпис свештеников и његово звање.)

Б) Свједоџба,

Којом потписани под заклетвом потврђујем, да је свештеник (име и презиме свештеника) године (година рођења цифром и словима) у (мјесто рођења) од родитеља (име и презиме родитеља и занимање) рођен, и исте године по свештенику (име и презиме свештеника) крштен. При крштењу куковао му је (име и презиме кума и занимање његово) из (име мјеста кумовог пребивања).

За доказ тога потписујемо се овдје својеручно (или: ударамо својеручно знак крста).

(Датум.)

Свједоци:

(Име и презиме двојице свједока и њихова занимања и мјеста њихова пребивања.)

Потврђујем горњи исказ свједока (име и презиме свједока) својим потписом и службеним печатом.

(Датум.) (Печат) (Потпис протопрезвитера или надзирателя протопрезвитерата.)

В) Најава.

Потписани приступа као члан „фонду за осигурање свештеничких удовица и сирочади у српско-православним епархијама босанско-херцеговачким“, желећи осигурати својој удовици односно дјеци за случај своје смрти мировину од (200 или 300 или 400 или 500 или 600 фор. Своту, на коју се жели осигурати, треба цифром и словима написати) и обвезујем се прописане §-ом 5. и 12., сл. б, односно 30. и 31., приносе у корист тога фонда мјесечно (или тромјесечно, или полугодишње) код порезног уреда у (дотично мјесто) тачно и исправно уплаћивати.

За доказ тога потписујем се овдје својеручно.

(Датум.) (Потпис свештеника и његово звање.)

Из АЕМ. консисторије Дабро-босанске.

Разрјешење од парохијалне службе. Вид Бањац, парох прекајски, протопрезвитерата гламочког, због старости и тјелесне немоћи, разријешен је по својој молби од вршења парохијске службе, а парохија је предана у администрацију Марку Савићу, пароху преодачком, и Обраду Бањцу, пароху из Тришњика Бријега, под условом, да ослабљелом свештенику дају годишње 300 фор. у име издржавања.

НЕЗВАНИЧНО.

О мировинском фонду за издржавање удовица и сирочади српско-православног свештенства босанско-херцеговачких епархија.

Окружницом Његовог Високопреосвештенства господина Дабробосанског митрополита Николаја од 16. фебруара о. г., бр. 363, покренуто је успавано и већ од неколико година узалуд потрзано питање

о уређењу мировинског фонда за издржавање сиротних свештеничких породица, на поново рјешавање.

Ово ново покретање почивало је на основним начелима, да уз истина замашан прилог земаљске владе, ипак свештенство само својом снагом постави темељ овом фонду, улажући и основни капитал наумљеног осигурања и плаћајући 6% интерес на осигурани и уложени износ. Овај правац, на сваки начин, водио је непосредно жељеном циљу, али на жалост, сиромашне прилике нашег свештенства једва да би допустиле постигнуће овог успјеха, коме се тежило, на име, да се сиромашније породице свештеничке сачувају од оскудице послије смрти свештеникове, јер свештеник би врло тешко могао да и основни капитал, као и годишњи 6% интерес на осигурану своту исплати, те би се тако благодети овог завода могле само на материјално снажније свештенство односити, а сирочад сиромашних свештеника и даље би остала, да скомрачи.

Овакво стање, које је било у изгледу, упливисало је на позване факторе, те је ово питање ступило у нову, много повољнију фазу за наше свештенство. „Уредбом о мировинском фонду за издржавање удовица и сирочади српско-православног свештенства босанско-херцеговачких епархија“, која је у „Источнику“, бр. 12 од о. г. публицирана, ријешено је ово питање на начин, који се од стране нашег свештенства само с радошћу поздравити може. По овој „Уредби“ свештенство је ријешено терета, да положи основни капитал, као што се то у поменутој окружници наговјестило. Само 6% интерес од своте, која се жели својој породици осигурати, уплаћиваће се. На пр. жели ли ко своју породицу осигурати за 200 фор. мировине, која би се послије његове смрти његовој породици имала исплаћивати, то ће он осим приступнине (парох 10 фор., а прота 50 фор.), коју ће један пут за увијек положити, сваке године полагати још само 6% интерес ва 200 ф., т. ј. 12 фор. годишње. Према овоме, дакле, ако свештеник поживи 10 година, то ће он за тих 10 година, осим приступнине, уплатити $10 \times 12 = 120$ фор. Са тих 120 фор. његовој дјеци до навршетка 20 година, односно његовој жени до смрти, осигуран је приход од 200 фор. Ово је тако погодно за свештенике и њихову сирочад, да ако свештеник и 50 година буде у фонд годишње по 12 фор. уплаћивао, то би износ његових улога тек износио са интересом на интерес нешто преко 600 фор. А кад се узме у обзир да се нигдје не би могло на 600 ф. имати сигурног годишњег прихода 200 фор., онда се очито види корист, коју свештенство кроз овај фонд добија, а да и не говоримо о том, да осиротјеле породице свештеничке ступају у мировинску благо-

дат и онда, ако је њен хранитељ ма само и једну годину чланом завода био.

Због овога никако нијесу умјесни неки гласови, који су се по публиковању ове „Уредбе“ појавили, те који су јој, тражећи длаку у јајету, замјерали, е иста није самим свештенством скројена, е земаљска влада са својим прилогом, образујући резервни фонд, може га сваки час и повући натраг, е „Уредба“ није стилизирана онако, како треба и т. д. и т. д.

Овака замјерања неумјесна су због тога, што свештенство, да је само скрајало уредбу о своме предмету, могло би рачунати само на своју материјалну снагу, и евентуално на повчану потпору земаљске владе, — хајде да рекнемо, — у овом истом износу од 120.000 фор. у току 24 године, које је влада и у овој уредби означила, али би много теже било рачунати на то, да би влада на се примила обвезу, у случају, да приноси свештенички и интерес од резервног фонда не би били у стању подмиривати осигуране мировине свештеничким сиротама — да она те мање из земаљских средстава подмирује, као што је то у овој уредби већ утврђено и чиме је сигурност потпуног исплаћивања мировина сирочадма свештеничким осигурана; даље због тога, вао да би влада у стању била некад одузети онај резервни фонд, ког је по овој „Уредби“, санкцијонисаној по највишем државном форуму, један пут у овој цијели дала; и даље због тога, као да би добра или рђава стилизација једне овако благотворне установе могла да буде узроком, да се иста усвоји или одбаци.

Овакове замјерке могле су потећи или из потпуне необавјештености или из опструкције. Но и у једнам и у другом случају, оне би остале без битних посљедица, само што би могле рђавим обавјештењем завести старије свештенство да се уздрже од учешћа, у овом за њихове породице тако пробитачном заводу, јер ступање у живот ове уредбе не зависи од уписивања или не уписивања свештенства нашег у њено чланство. Свештенички кандидати, они су дужни постати чланом овог завода, прије него што постану свештеници, а садашњим свештеницима, који по овој „уредби“ *могу* постати члановима завода *од воље стоји*, хоће ли за своју породицу осигурати ону благодат или не.

Није нам била намјера овим редцима да пропагирамо код нашег свештенства за уписивање у овај завод, јер његове установе саме јасно говоре о пробитцима његових чланова, него само сматрасмо за своју према свештенству нашем братску дужност, да му приликом публиковања окружнице АЕМ конзисторије Дабро-босанске, која у овом броју

на свом мјесту објављује позив за уписивање у овај завод, кажемо, да се према својој породици велики гријех чини, ако би се оваква погодна прилика неупотребљеном оставила, те се тиме послије смрти сиромашног свештеника осудила његова супруга да ради издржавања себе и своје дјеце надничари, и да му се дјеца потуцају од немила до недрага какових немилих појава имадосмо до сад, а имамо и данас на жалост врло много.

Религијозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић,** свештеник-катихета и професор у Загребу.

XIV.

И Бог захтијева, и душа проси исповијед.

О савјести, савјести! Тко није осјетио на себи горких твојих пријекора? Тко није патио у души ни страдао у срцу од тајних твојих приговора? Многи несретни грјешник, кад га ти узнемириш' губи наду у Божје милосрђе и предаје се очајању ... Но даље ти народе сотонске гордости! Отац небесни дао нам је благодатно средство да олакшамо душу, да скинемо са ње тешко бреме грјеховно, и да ју измиримо с правосуђем Божјим. То спасоносно средство јест св. тајна покајања или исповијед. Ти си сагријешио, тебе мучи савјест: иди што брже оцу твоме духовном, откри му рану срца, исповједи пред њим свој гријех, и како он теби рекне: прощаю и разрѣшаю тя, — одмах ће ти бити лакше, и твоја савјест неће више трзати нештедимице твоје срце. Кажуј најприје своја безакоња, да се оправдаш (Иса. 43, 96), говори сам Бог у св. Писму. Ако признајемо гријехе своје, вјеран је и праведан, да нам опрости гријехе наше, и очисти нас од сваке неправде (Јов. 1 9), учи нас најмилији ученик Христов Јован Богослов. Сад мучах, говори за себе цар Давид, посахнуше кости моје од уздисања мојега по вас дан... но ја гријех свој казах теби, — рекох: исповиједам Господу пријеступе своје, и ти скиде с мене кривицу гријеха мојега. (Пс. 32, 35). Само душа проси ту исповијед, сама ју треба, да једгријеха, који ју узнемирује од савјести, избаци из ње кајањем. Гријех — то је љута змија, која не престаје мучити душу грјешну, док је не убијеш, не ишчупаш из душе кајањем од чиста срца, док не зажалиш на сама себе, док сам себи не судиш пред лицем Божјим, и док не добијеш од оца твог

духовног разрјешење, умирење, задовољење у св. тајни покајања. Глас савјести, јест глас Божји у души грјешника, и ма како да се грјешник претвара, ма како да се труди, да се оправда пред тим неподмитљивим судијом, савјест његова не може се успокојити, док он не осуди себе сама. Чујте, како су у древности исповиједали грјехе своје грјешници који се искрено кају; исповиједали су их не пред једним само оцем духовним, већ пред цијелом црквом, готови су да их исповједе и пред цијелим свијетом! „За мог живота у једној обитељи — приповиједа св. Јован Љествичник, — догодило се, да је дошао један разбојник изјавио жељу, да ступи у монаштво. Дивни пастир и врач (игуман) наложи му, да се седам дана сасвим смири, па да посматра само уређење обитељи. По том га пастир призове, и упита на само: да ли жели и он да с њима заједно живи? И видјевши да је пристао најискреније, опет га упита, што је зла учинио, док је у свијету живио? Разбојник, одмах и најусрдније исповједи му све грјехе своје. Тада му пастир рече: „Хоћу, да све то рекнеш пред цијелим братством.“ А он, омрзнувши заиста на грјех свој и презрјевши сав стид, одговори отворено: „Ако хоћеш, учинићу то и у сред Александрије.“ Тада пастир сабере у цркву сво своје стадо, којих бијаше до 330, и за врјеме божанствене литургије, пак прочитаног Јеванђеља, заповједи да се уведе овај непорочни осуђеник. Неки од браће вукоше га, и по мало и ударахуу; руке му бјеху одостраг свезане; он бјеше обучен у саме крпе, а глава му пепелом посута. Кад бјеше близу светих двери, светитељ онај и човјекољубиви судија викну громким гласом: „Стани, јер нијеси достојан, да овамо улазиш.“ Поражен од гласа, који излажаше из уста пастира из олтара, (јер, као што нас увјераваше касније под присегом, њему се учинило, да он чује гром, а не глас људски) разбојник паде на земљу, и дрхташе од страха. Кад је на тај начин омочио патос сузама, тада му овај чудни врач заповједи, да каже пред свима потанко, сва безаконља, која је учинио, и он исповједи сваки један за другим грјех, који не треба ни писати. Одмах послије исповиједи, заповједи пастир, да се постриже и приброи к братији. На питање моје: зашто је он употребио овај начин кајања? овај прави врач одговори: „Прво за то да би исповједника на овај начин постидио и избавио од будућега: што се и догодило, јер он, брате Јоване, није устао са патоса прије, него је добио разрјешење свију својих грјеха. И не сумњај у то, јер један сабрат, који је ту назочан био, увјераваше ме, да је видио некаквог страшног мужа, који је држао исписан папир и трску; и чим би покајник изрекао само ма какав грјех свој, он би га трском уништио. Па и право је; јер Давид говори: „Рекох: испо-

виједам Господу пријеступе своје, и ти скиде смене кривицу гријеха мојега (Пс. 31, 5). Друго, пошто међу браством нашим има и таких, који имају неисповијеђених гријеха: хтио сам тим примјером побудити их на исповијед, без које не може нико добити опроштења." — Заиста: није лако открити духовному оцу рану срца: грјешнику је тешко признат свој гријех, — тешко, али је неопходно! Ево шта каже за себе један подвижник: у младости својој често ме је савлађивала једна грјешна страст. Међутим сам знао, да старац Зенон избавља многе од страсти, па зажелих да му откријем своју страст, али ме ђаво непрестано задржаваше: „Ти сам знаш, говораше ми он, сам си читао, шта треба да радиш, да се излијечиш од страсти; па зашто да саблажњаваш старца?" И кадгод хтједох да идем, страст се утишала у мени; а кад не хтједох ићи, — она ме поново угријаваше. Старац је видио, да ја имам нешто на срцу, али ме није корио, очекујући, да ћу ја сâм открити тајну. Без сумње ће, помислих, поразговорати се са мном о добром животу, па ће ме отпустити. Најпослије с тугом и плачем рекох сам себи: докле, окајана душо, не ћеш да се излијечиш? Многи издалека долазе и нађу корист, а ти живиш уз љекара, зар се не стидиш живјети тако? Идем овај час к старцу, и ако тамо никога не застанем — значи, да је воља Божја, да му откријем своје мисли. Дођем — а код старца нема никога. Он ме стаде поучавати, како ћу се очистити од грјешних мисли, а ја се опет стадох колебати и хтједох отићи без исповиједи. Старац устаде, помоли се и хтједе, да ме испрати. Мучен грижом савјести, ићах за њим. Видјевши старац моје стање и, дошавши до врата, на једном се окрену к мени, куцну ме лако у прса и ласкаво ми рече: „Шта је теби? та и ја сам човјек?" И само што је то рекао, као да ми се отвори срце, — ја се сруших пред ноге његове, и са сузама рекох: „Смилуј ми се оче!" — „Шта ти је?" — запита он. — Ја одговорих: „Ти сам знаш, оче!" — И рече старац: „Ти сам мораш исповиједити, што те тако гризе." — Тешком муком открих му, и он ми рече: „Пуне три године мучио си се, зашто си се стидио? Та и ја сам такав грјешник... Иди с миром у своју ћелију, па пази, да никога не осудиш!" Од тога часа, благодаћу Христовом и молитвама старца, страст ме више није мучила. — А ево још један чудни догађај, кад је Господ повратио у живот мртваца, да би могао исповједити гријех, који је заборавио. Један побожни Хришћанин, исповијеђен и причешћен наскоро умрије. Опраше га, обукоше и положише га на одар. Прођоше два сахата, откако је бôни испустио душу; — на један пут отвори он очи и сједе, док за вријеме своје болести, није могао сам устати, јер су га силе

оставиле. Прве његове ријечи бијаху: „Пошаљите што брже по свештеника“, — што овај час би извршено. Кад свештеник дође оживљеломе, замоли овај, да сви изађу из себе. Сви домаћи изађоше из собе, а он уздахнувши дубоко рече: „Оче духовни! ја сам био умро, Анђели ме узеше и однијеше пред Господа. Кад се показах пред њим и поклоних Му се, — Он ме гледаше тако милостиво, с таком љубави, да се ни исказати не може. Изглед је Његов тако лијеп, да се ни исказати не може! — „А што сте га узели? — рече Господ Анђелима, који ме одведоше — он има на души још гријеха, за који се није покајао пред духовником.“ При томе ми Господ спомену неисповјеђени гријех. Тада сам и сам осјетио, да сам заиста имао неки гријех, али сам га заборавио, и никда се нисам кајао за њега пред свештеником. „Одведите га — продужи Господ — да очисти своју савјест пред духовником, и по том га опет доведите овамо.“ — И сâм не знам, како сам иза тога опет оживио.“ Сад он искрено исповједи свој гријех, свештеник прочита над њим разријешительну молитву, молећи, да се сјети и њега, као духовнога оца, кад се поново јави пред Господом. И тек што свештеник изађе, покајник предаде душу Богу. Тако је милостив Господ! И тако је неопходна за нас тајна исповиједи.

Бог је метнуо у душу човјечју савјест, као слику свога правосуђа, и врло је потребно, да грјешник призна над собом власт свога неумитнога судије, да би се смирио пред Богом по захтјеву овога судије, и да добије разрјешење својих гријеха кроз свештеника — прејемника Апостолâ, којима је речено: „Што год свежете на земљи, биће свезано са небесима, и што год разријешите на земљи, биће разријешено на небесима.“

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару.

(Мат. 22, 15—22; Марк, 12, 13—17; Лук. 20, 20—26.)

(Наставак.)

Од свију горе означених мишљења, као да ова два посљедња највише пажње и вјере заслужују. И у опште, без сваке сумње, признати ваља, да су Иродовци на супрот мишљењу Фарисеја, сматрали за законито римској управи порез плаћати. Фарисеји пак, желећи по што по то Христа уништити, нијесу бирали средства само да циљ своју достигну, те се услед тога и зближише с Иродовцима у плаћању пореза, и послаше их заједно с ученицима својим Христу. У томе на-

зору, који се диаметрално од фарисејског разликовао, нашли су Фарисеји сигурно средство, којим ће се Господ ухватити и наравно, уништити. Жеља, да се Христос погуби зближила је Фарисеје и Иродовце: прве из разлога тога, што су се жељели опростити наметнутог Месије, те тиме повратити поново утицај и моћ своју над народом; други пак сједињене се са Фарисејима с тога, што су се бојали за опстанак династије Иродове.

Ученици фарисејски, сагласно сачињену плану учитеља својих, подиђоше Господу, као сасма приватне особе, без икаквих злонамјерних циљева и умишљаја. Учините се, како св. Лука казује, (Лука 20, 20,) побожнима, говорећи: Учитељу! знамо да си истинит и путу Божјем заиста учиш, и не бринеш се да коме год угодиш, и не мариш ни за кога, јер не гледаш ко је ко. (Мат, 22, 16.) Те ријечи улили су сами Фарисеји у ученике своје, што се јасно види из оригинала контекста ријечи јеванђ. Матејева, гдје се партицип λέγοντες, који је без честице, односи на ријеч οἱ φαρισαῖοι у стиху 15, као према своме подмету (субјекту.) Послани ученици, дакле, бијаху само извршитељи намјера и замисли оних, који их послаше.

Ријечима: Учитељу! знамо (διδάσκαλε, οἴδαμεν), намјерно су у лукавству своме хтјели дати израза томе, као да они тобоже виде у Христу посланика Божјег и да су они готови за Месију Га признати. Слично њима говорио је прије њих Христу, потајни његов шљедбеник Никодим, признајући Га за божанског посланика, и желећи Га назвати на признање Себе за Месију. (Јов. 3, 2.) Но разлика је између исповиједања оних и Никодима. Док је овај пошљедњи говорио истинито, увјерен потпуно у божанско посланство Христово, приступајући Му добрим и поштеним намјерама, дотле су они у обраћању своме Христу гледали и видјели само сигурно средство, којим ће Господа на сигурно у замке своје заплести моћи: јер ријеч њихова бијаше лукава и злонамјерна.[1])

Називајући даље Христа истинитим праведним (ѩстинникъ єси — ἀληθὴς εἶ), посланици Фарисејима научени, опредјељују у чему се састоји та истинитост, праведност Његова. Наиме, помишљењу њихову, позитивно у томе, што он у истини (заиста) путу Божјем учи, негативно пак, што не мари и не брине се, да коме угоди (и нєрадѣѩи ни ѡ кѣмжѣ.)

Пут Божји — тај Богом установљени пут, којим људи спасења свога ради треба да иду, пут, законом Божјим прописан, у Његовим је заповиједима. Томе путу дакле учити — значи научити људе, да

[1]) Lange, стр. 324; Meyer, стр. 447.

познају живот добродјетељан и богоугодан, научити их да дјела своја, у сагласности и сходно заповиједима Божјим и светој вољи Његовој врше, научити их, да ишту најприје царства Божјега и правде Његове (Мат. 63.) „Добродјетељ путем Божјим називају, и она свакога Богу одводи“ — говори Јефт. Зигабен.[1])

„Област тога пута (Божјег) садржи у себи учење о свему оном, што ваља Богу дати“ — вели Бенгел.[2]) Учити путу Божјем заиста, у истини (ἐνάληθείᾳ) — значи научити свему оном, што одговара битности, стварности његовој.

Немарити ни за кога (οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός) — значи, не узимати у обзир личности, којима се наука предаје, не прилагођавати се положају њихову, назорима и мишљењу њиховом, — старати се не о том, како ће се некоме науком и учењем својим угодити, и тиме га спрам себе расположити, већ за циљ имати, једнако свима, без разлике звања и стања, истину и правду проповиједати.

У потврду свога мишљења о Христу, као праведном и истинитом, позивају се посланици Фарисеја на то, што он, по ријечима јеванђ. Матеја и Марка (Мат. 22, 16; Мр. 12, 14) не гледа ко је ко (οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου); или по св. Луци: οὐ λαμβάνεις πρόσωπον. (Лк. 20, 21.) То πρόσωπον управо значи спољашњост, изглед, вид, а πρόσωπον ἀντρώπου — лик, облик, лице, дакле особа човјек, спољашњи изглед, у каковом се људи престављају. Отуда не пазити, не мотрити на лица људи — значи, не обраћати пажње при суђењу своме, о људима на њихов положај у друштву — на њихову власт, моћ, богатство, учености и т. д., — једном ријечи, у суђењу своме бити непартајичан, беспристран.[3])

То управо хоће и да значи оно св. Луке οὐ λαμβάνεις πρόσωπον; тај израз указује само на виши степен беспристраности у сравњењу са изразом, код Матеја и Марка употребљеном.[4]) Апостол Павле говорећи о апсолутној правди и непартајичности Бога, овако се изражава: Бог не гледа на лице човјека, т. ј. Бог не гледа ко је ко — πρόσωπον Θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει (Галаћан. 2, 6.)[5]) Бенгел тумачећи οὐ βλέπεις εἰς πρόσωπον вели: „Он (Христос) праведно оцјењује и истину и дјела и лица, а ко пази на лица, тај лахко истину говори.“[6])

О беспристрасности Христовој говоре ученици Фарисејски с том намјером, да би подстакли у Њега гордо сазнање о Његовој праве-

[1]) Толков. на Евангеліе отъ Мат. стр. 327.

[2]) Quomon Novi Testamenti, Tubingae, 1759. г. pag. 139.

[3]) У Грка βλέπειν εἰς πρόσωπον употребљава се, кад се хоће да каже за некога, како непристојно, безобзирно гледа неком у лице. В. Schanz, стр. 453.

[4]) Lange, стр. 324.

[5]) У LXX за означење непартајичности у суду спрам осуђеника употребљава се израз οὐκ ἐπιγνώσεσθε πρόσωπον (Втор. 1, 17; 16, 19,) αἴδεσται πρόσωπον (Прим. 24, 23.)

[6]) Quomon, pag. 139.

ности, те да би при решавању стављеног Му питања, одговарао слободно, не презајући од римске власти. Јефт. Зигабен разјашњавајући ријечи: јер не гледа, ко је ко примјећује: „то рекоше стога, да га подстакну, да се не плаши ћесара и да од страха пред њим не остави их без одговора“ [1]). Бенгел пак вели: „хтједоше, да Христос опорече плаћање харача ћесару.“ [2]) „Све, што ученици фарисејски о Христу рекоше и посвједочише, бјеше — по Јефт. Зигабену — права истина, но они то не рекоше, што баш тако мислише и хтједоше, већ да замисао своју остваре,“ т. ј. својим лукавим питањем на Господа, хтједоше Га у своју корист расположити, стећи у Њега повјерења (captatio benevolentiae), те Га тиме на смјели одговор принудити. Увјерени, да ће, ласкавом ријечи својом на стављено Христу питање, добити одговор позитиван или негативан, но свакако одлучан и категоричан — приступише ученици фарисеја на само изложење питања свога. И тако дакле, рекоше они, кажи нам, шта мислиш ти, треба ли дати харач ћесару или не? (Мат. 22. 17; Мар. 12, 14; Лук. 20, 22). Хоћемо ли дати, или да недамо? (Мар. 12, 14). „Брзо тражише одлучна, тачна и јасна одговора“, примјећује Бенгел [3]).

(Наставиће се.)

[1]) Толков. на Еван. отъ Мат. с. 327.
[2]) Quomon. pag. 139.
[3]) Quomon. pag. 139.

Прилике јудејског народа у Јудеји око 26. г. Појава св. Јована Крститеља.

Из дјела П. Дидона: **Исус Христос.**

(Свршетак.)

Тада се роди у Израиљу човјек, одређен, да промисао и вољу Божју јави свом народу, који бијаше на силне странке раздијељен, покорен под јарамом и који бијаше у великој забуни, растрзан страстима и предрасудама.

У њему поново оживише пророци, којих глас умукао бјеше од више него четири стољећа, и гробове њихове похађаху још једини Фарисеји хотећи тим споменом уљепшати их. У њему ће зазвонити њихов глас, кад буде народу говорио о врлини, будућности и дужности. Као сви они, које провиђење Божје шаље, биће он анђео хранитељ и свједок читавог народа: на име анђео хранитељ, који право види, и свједок, која добру учи. Он ће о оном говорити, што занима мисли свију; отуда ту она моћ, опширност и привлачна снага његова дјелања.

Они од људи, који не познају животни нерв свога времена, не могу назнати ни најмање одјека. Маса их не слуша и не разумије; остају немоћни и неплодни, као и маса што бива равнодушна и расијана. Које пак Бог шаље, ти долазе у право вријеме; земља се тресе под ногама њиховијем, ријеч њихова силно привлачи, а дјела су им жива.

Јован припадаше реду пророка; он бијаше највећи од свију.

Изабран је био још у утроби материној. И ако бијаше свештенички син и према томе од свештеничке породице, ипак не бијаше за то ту, да преузме храмовну службу свога оца. Обичај везује само ниске природе. Богом пак изабране душе чине по нагону духа свога. Јован је свакако знао, да је род Исусу и Марији. Али изгледа, да у дјетињству своме никад није видио Онога, којега ће претечом бити. При свем том из уста матере своје дознао је он све, што рођењу његовом даје отисак Божјега провиђења. Од ње је чуо он, каква му је будућност проречена. Он растијаше као Богом посвећен, као „назир". Никоји земаљски утјецај не смједе окаљати душу онога, којега послање тако високо бијаше.

Он се задржава у пустињи, слуша унутрашњи глас духа свога и јача њиме. Сила Божјег надахнућа у њему, уздиже га над временом и околином, која га окружаваше. Он нема ништа заједничко с околином својом. Он ходи својим сопственим путем. На њему не можеш опазити знаке ни једне школе, нити обиљежје којег разреда, нити црте од које било странке. Некоји га хтједоше, као и Исуса, начинити Јесејцем. Он пак нити има наук, нити обичаје, ни одијело, ни мисли, сличне тој секти; он није дружеван, да тражи заједничко живљење, већ прави пустињак. Кад би му човјек хтио наћи пара, морао би ићи чак до Илије Тезвићанина и до Исаије; обојица у њему на ново оживјеше. Кроз дугачко оно вријеме, које је у самоћи провео, он је дух свој прожео успоменама на те пророке. Слика Илијина свијетљаше пред њим као образ пророка. Он има исту ону несавладљиву одважност, исти ватрени говор. Пророштва Исаијина била су му најомиљенија књига. Оно мало ријечи од њега, што је повјесница сачувала, опоминьу на најрјечитијега и најпросвјећенијега међу месијанским пророцима.

Зло, чини му жалост, буди у њему злу вољу, он схвата дубљину и страхоте његове. Он не ласка, већ куди. Не тјеши, него улијева страх. Сталан карактером не боји се ничега: ни народа, ни великаша, ни кнезова. Његова искреност је неизмјерна. Он умије свијест прожети и поколебати. Пун покајнога, јуначкога духа, строг је, те га народ поштује и боји га се. Ни један пророк није тако силно довикнуо свијету, као што је одјекивала његова једна једина ријеч: „Покајте се!" Па ипак овај осветник угроженог моралног закона, овај гласник правог

покајања и страшног суда Божјег не повија се и не очајава у борби против порока и гријеха, које шиба: он није кукавица, ни песимиста, он има наде и буди наду.

Он види царство Божје и јавља, да је већ ту. Али далеко је од њега, да објављујући царство Божје ласка и угађа частољубљу и егоизму Израиљеву; строга су средства, којима се прима то царство Божје. Не значи ништа звати се сином Авраамовим; ваља имати врлине Авраамове. Немаш се ничему доброме надати, ако човјек није Богу предан свим срцем и свом душом својом.

Јован има необично живахну машту; ријеч његова те веже; снажан израз и ватра, којом буди племените осјећаје, чине, те се не можеш отргнути силном утиску његове ријечитости.

Вас живот његов је жива проповијед. Ништа њега не везује за изопачени свијет, којем проповиједа. Он не напушта пустињу. Он познаје само глас Божји, који његову срцу говори, а и глас природе, у којој он опет чује Божји глас. Његово одијело подсјећа на одјећу Илије, његова учитеља; одијело од камиље длаке — права одјећа покајничка — и око бедара појас кожни. Храна му бијаше мед дивљи из шупљина у стијенама и скакавци. Он не пије вина; жеђу гаси на хладном потоку. По примјеру пророка из Илијине школе он не станује ни у граду, ни у селу, ни у кући, дом је његов пећина у стијени.

Још и дан данас показују једну од тијех пећина западно од Ајн-Карима. Може бити, то му је било прво уточиште у његову пустињачком животу. Дубоко удубљена у стијену лежи она на источној страни долине Бејт-Анине. Два метра над пећином извире извор и кваси свуд у наоколо. Трава се дивно зелени, лимуново дрво цвета, а дрвеће се пред њом густо разгранало. Поток од киша набуја, па хуји и тутњи у дубљини понора. Спреда западу на страни је мало једно арапско сеоце, мало на лијево, на половини једног брежуљка зелени се неколико дрвета. Ту је мјесто, гдје су по предању посјекли из боја храбре Макавејце, спустили на земљу мртва тијела њихова. Осамљено мјесто, голо и тврдо, а видокруг скучен. Осјећа се човјек стијешњеним гледајући, како се долине надвиле једна на другу, па се приљубљују хотећи чисто сједињити се. Погледи ти се отимље небу, које се горе разастрло, па да ти оку даје хране. Ово стијење, овај поток, ова жалосна долина, стоје у пуном сагласју са умрлим човјеком, који овдје живљаше. Одјек оног громког гласа, који довикиваше овдје: „Бог долази, приправљајте Му пут, покајте се“ звучи још кроз ову пустињу. Осјећаш га у брујању вјетра и жубору потока бејт-анинских*).

С њемачког: **Владислав Бобрић.**

*) У прошлом броју у овом чланку поткрало се двије омашке погрешке, које ваља поправити: На страни 317. овгор у 10. реду мјесто о т л у к е треба: о д л у к е; у 4. реду одоздо мјесто ј е д р о г ваља ј е д н о г. *Прев.*

Школске вијести.

Уписивање ђака у рељевеку богословију. У I. разред богословског училишта у Рељеву примљено је почетком ове школске године свега 16 питомаца, који су свршили 5 разреда гимназије, и то из епархије Дабро-босанске: Томо Анђелић, Коста Душанић, Милан Стевановић, Марко Мићевић, Душан Зеленика, Душан Лапчевић, Никола Богуновић, Ђорђе Марјановић, Бошко Школник, Владимир Кецмановић, Славко Вујасиновић и Тимотије Поповић; из Херцег-захумске: Сава Буквић, Петар Радуловић и Владимир Поповић; а из Зворничко-тузланске: Јован Јефтић.

Књижевне вијести.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман. Година X. Излази у свескама 4 пута на годину. Администрација: Земаљски економат. Годишња цијена 2 фор. а. вр., а поједине књиге 80 нч. Дописи и новчане пошиљке у ствари претплате и огласа управљају се на администрацију. Сарајево, земаљска штампарија 1898.

Школски вјесник, стручни лист земаљске владе за Босну и Херцеговину. Уредник Љубоје Длустуш. Год. V. Администрација: Земаљски економат. Годишња цијена 2 фор. а вр. Дописи и новчане пошиљке ради претплате и огласа упућују се на администрацију. Сарајево, земаљска штампарија 1898.

Просветни гласник, службени лист министарства просвете и црквених послова краљевине Србије. Уредник Ј. Миодраговић. Београд, државна штампарија краљевине Србије 1898. „Просветни гласник" излази у мјесечним свескама од 6 и више табака на четвртини. Цијена годишња за Србију 12, а за друге земље 15 динара (франака). Претплата се шаље управи државне штампарије краљевине Србије, а рукописи уредништву (у министарству просвјете и црквених послова у Београду).

Просвјета, лист за цркву и школу. Издаје канцеларија министарства просвјете и црквених послова. Год. IX. Излази половином сваког мјесеца у свескама. Цијена је за Црну Гору 2, а за стране земље 3 фор. годишње. Претплата се прима на цијелу годину. Претплата се шаље администрацији, а рукописи уредништву. Цетиње, књаж. црногорска државна штампарија 1898.

Нови васпитач, орган за педагошку књижевност. Власник: Мита Нешковић. Лист излази први дана сваког мјесеца. Годишња цијена 3 фор., погодишња 1.50 фор., на три мјесеца 80 новч. За Србију годишња цијена 8, погодишња 4, на три мјесеца 2 динара. У Ср. Карловцима. Српска манастирска штампарија 1898.

Наставник, лист професорског удружења. Књига IX. Власник: Професорско друштво. Одговорни уредник проф. Ранко Петровић. „Наставник" излази годишње у 10 мјесечних свезака (за вријеме школског распуста не излази) од четири табака, а стаје за чланове Професорског Друштва и учитеље основних школа — чланове Учитељског Удружења — годишње 6 динара, а за друге претплатнике 10 динара, односно 5 фор. а. вр. Претплата се шаље управи професорског друштва или књижарници Велимира Валожића у Београд. Српска краљевска државна штампарија, Београд 1898.

„Босанска Вила". Лист за забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник: Никола Т. Кашиковић-Сарајлија. Година XIII. „Босанска Вила" излази два пут

мјесечно, сваког 15. и 30. Цијена је за све крајеве на годину 4 фор. На пб год. 2 фор. Ђаци добивају лист за 3 фор. Претплата и рукописи шаљу се на уредништво. У Сарајеву, прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга 1898.

„Зора“. Лист за забаву, поуку и књижевност, уређују Алекса Шантић и Јован А. Дучић. Година III. „Зора“ излази један пут у мјесецу и то почетком мјесеца. Износи 4—5 табака а цијена јој је за све земље на читаву годину фор. 4, на по године 2. — За ђаке на годину 3 фор. Претплату, као и све друго што спада у администрацију ваља слати на издавачку књижарницу Пахер и Кисић, а рукописе уредништву. У Мостару, штампа издавачке књижарнице Пахер и Кисић. 1898.

„Нада“: поуци, забави и умјетности. Издаје земаљска влада за Босну и Херцеговину. Уређује Коста Херман. Година IV. Излази два пут у мјесецу Цијена 6 фор. на годину, а на по године 3 фор. Новчане пошиљке и дописе у ствари претплате и огласа ваља управљати „Земаљском економату као администрацији Наде“. Земаљска штампарија у Сарајеву. 1898.

Читуља.

Никола Адамовић, парох варошлучки, у протопрезвитерату травничком, преминуо је 3. јула о. г. у 34. години живота, а у 9. своје свештеничке службе.

Јевто Гашић, парох травнички и надзиратељ травничког протопрезвитерата, преминуо је 18. септембра о. г. у 57. год. живота, а у 25. своје свештеничке службе.

Стеван Лекић, парох шеховачки, протопрезвитерата варцарвакуфског преминуо је 12. октобра ов. г. у 61. год. живота, а у 26. своје свештеничке службе.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 2890. ех 1898.
Р. I., бр. 1146. 3—1

Едикт.

На молбу Јованке, рођене Цвијића из Сарајева расписује се едикт и позива се њезин отсутни муж Алекса Савић из Сарајева, који је супругу и дјецу прије седам година напустио, и у незнан свијет отишао, да се у року од 3 мјесеца, рачунајући од дана првог увриштења овог едикта у званичном листу, писмено или лично овој конзисторији пријави, и мјесто својег становања означи, јер ће се у противном поведени брачни процес са службено постављеним заступником продужити и довршити.

У Сарајеву, 23. октобра 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 30. новембра 1898. Бр. 22.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

У славу

педесетогодишњег владања Његовог Величанства Цара и Краља

Фрања Јосифа I.

1848.—1898.

Страшна 1848. година бијаше наступила са свима својим грозотама. Одјек отпочете борбе за ослобођење потиштеног човјечанства муњевитом брзином раалијегаше се по цијелом свијету, и позиваше све, што у себи осјећаше људског достојанства, да јој се придружи. Нове идеје слободе, братва и једнакости ухватише се у коштац са застарјелим средњевјековним формама, и на свима пољима, докле идејална мисао о земној срећи људској могаше продријети, огрезе све у крви. Ила-

мен ове борбе, који се разбуктао на западу, захвати и средњу Европу, те је колијевка цивилизације у то доба изгледала као пламено узбуркано море, које је пријетило, да ће својим пламеним валима све уништити. У тим страшним часовима заборави се на хумани узрок те борбе, људске се страсти разузданше, народносна неснošљивост преузе мах и наступи ужасни грађански рат, без узвишене и оправдане циљеви, рат зијерског крвопролића и истрјебљења.

У том очајном времену, кад груба сила свевим преузе мах, кад слабији не имађаше никаквих права, кад јачи у свом бјеснилу не штеђаше ни саму нејач, вишњем Промислу Божјем би угодно, да дадне утјехе очајницима, наде страдајућим, оснажења ослабљеним, правде угњетеним, при концу кобне 1848. године 20. новембра у најкритичнијим тренуцима подиже у средини Европе, а на пријесто моћне аустро-угарске монархије, човјека украшена свим хришћанским врлинама, као претечу мира, као заштитника слабих, нејаких и угњетених, подиже на увишени прађедовски пријесто Франца Јосифа I. и повјери Његовој бризи и старању срећу и напредак народа простране монархије.

Од тога времена па до данас стајало је Његово Величанство Цар и Краљ Франц Јосиф I. кроз читавих 50 година на државном кормилу мудро, бодро и непоколебиво, имајући пред Собом једину мету: срећу и благостање Својих Богом Му повјерених народа, и устрајно управљало државни брод пристаништу мира и славе. Вршење владалачке дужности у овако мучним временима бијаше исполински посао и потребоваше високу мудрост, несломиву енергију, и истрајну дошљедност. Пробуђени осјећаји људске равноправности, народносне свијести и тежње да се у тим мутним временима поједине народности што више окористе, стварaху тешке прилике, у којима је само изванредна тактичност у стању била одржати државни брод на површини и сачувати га од пропасти. Педесет година владања у оваким приликама значи 50 година непрестане мучне борбе за мир, срећу, благостање

и напредак народа, и историја аустро-угарске монархије за ово пошљедних 50 година носиће на сваком

своме листу са златним словима уписано име данашњег пресвијетлог јубилара Његовог Величанства Цара и Краља Франца Јосифа I., као јединог фактора, који

узвишен изнад људских страсти и слабости храбро и снажно носаше бригу и старање о срећи Својих поданика, и који аустро-угарској монархији даде моћни утицај у међународним односима.

У свим мучним приликама Свога владања сгајало је Његово Величанство непоколебиво, имајући пред очима само Свој узвишени и Богом Му одређени задатак; па и онда, кад је несретна коб хтјела да Га као човјека сломи, одувеши Му грозним начином Сина, дику и понос Његов, а наду аустро-угарских народа, одувеши Му сапутницу живота, нашу прејасну царицу, Његовог доброг генија, који Му у мучним владавинским приликама са забринутог чела разгањаше суморне мисли, — и онда Он не клону; пун преданости у вишњи Промисао Божји, он је тражио и налазио потребног окрјепљења једино у Својој узвишеној владалачкој дужности и у љубави и оданости Својих народа, чијој је срећи сав Свој живот посветио.

Овакав, за срећу аустро-угарских народа пожртвовни рад, овакова права очинска љубав према Својим поданицима, сакупила је све народе аустро-угарске монархије око узвишенэг Му пријестола, у заједничкој молитви Вишњем Творцу неба и земље, да нам љубљеног владара Цара и Краља Франца Јосифа I. сачува до крајњих граница људског живота, а ову молитву, која на милиона срдаца тече, услишаће наш Отац небески по неизмјерној својој милости и благости, јер се она чини за најдостојнијег.

Дајући израза својој очитој радости приликом ове превишње прославе, сви народи ове простране царевине откриће у исто вријеме и љубав, која их са својим владаром спаја. У овој радости, у овој љубави за мудрог, очинског и витешког Цара и Краља Франца Јосифа I. учествују и Срби православне вјере у Босни и Херцеговини, те са одушевљењем уједињују свој усклик са усклицима осталих народа:

Живило Његово Величанство, наш премилостиви Цар и Краљ Франц Јосиф I.

ЗВАНИЧНО.

Одликовања.

Његово цар- и крал. Апостолско Величанство благоизволело је премилостиво одликовати великим крстом ордена Франца Јосифа: Његово Високопреосвештенство господина АЕ. и Митрополита Дабробосанског Николаја Мандића; Његово Високопреосвештенство господина АЕ. и Митрополита Херцеговачко-захумског Серафима Перовића; комтурним крстом ордена Франца Јосифа са звијездом: Његово Високопреосвештенство господина АЕ. и Митрополита Зворничко-тузланског Глигорија Живковића; витешким крстом ордена Франца Јосифа: архимандрита Мелентија Опачића, у Пријадору; златним крстом за заслуге са круном: протојереја Петра Бенића, катихету гимназије у Сарајеву; протопрезвитера Тодора Илића, у Тешњу; протопрезвитера Косту Новаковића, у Босанском Петровцу; златним крстом за заслуге: свештеника Петра Мајкића, пароха у Мајкић-Јапри, у протопрезвитерату Сански Мост.

НЕЗВАНИЧНО.

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић,** свештеник-катихета и професор у Загребу.

Богу је нужно наше срце.

Дај ми, сине, твоје срце (Приче 23, 26). Богу свемогућему све је могуће. Само ти свим срцем зажели спасење, а он ће те већ спасти на начин, који он најбоље изабере. С тога и говори Он у св Писму: „Дај ми, сине, срце твоје“ (Приче 23, 26). Рећеш ли: „изнемогао сам и духом и тијелом!“ Ал' чујеш што сам Господ говори апостолу Павлу, који се такође жалио на своју немоћ: „Доста ти је моја благодат, јер се сила моја у слабости показује са свијем (2 Кор. 12, 9). Или рећеш ли: „Ја сам већ јако грјешан; цио мој досадашњи живот био је одан грјеху; ја сам прави роб својих страсти!“ Но ево те апостол Павле увјерава, да, гдје се нарочито сили грјех, баш се тамо и појављује у свој слави непобједима љубав Божја, свемогућа благодат Божја. Само да је ти потражиш, само да

се свим срцем обратиш Господу с кајањем, Он ће ти доћи у помоћ, Он ће примити твоју искрену исповијед, као што је примио кајање Петрово, који се одрекао Њега, као што је примио кајање многих грјешника... Сам нас Он зове кајању, зове неиспитаним путевима, само да послушамо глас Његов..! Ко је био апостол Павле до свога обраћења? Сам он свједочи за себе, да је био „хулник и гонитељ и силеција" (1 Тим. 1, 13); не познавајући науке Христове, он је, по ријечима Фарисеја, сматрао ученике Христове непоштеним рушиоцима закона Мојсијева, којему је одан био свом душом. Кад су св. првомученика Стефана повели, да га убију, младић Савле (тако су прије звали Павла) не само да није жалио невиног страдалца, него је и одобравао убиство, и стојећи недалеко од мјеста казне, чувао је одјећу убојица, који скидоше са себе горње хаљине, да згодније изврше крвопролиће. Слика тог страшног призора распламтила је младо срце Савлово; он зажели да то исто уради и са другим Хришћанима: „*Ја мишљах*, говори он, *да ми ваља много зла чинити против имена Исуса Назарећанина. То и учиних у Јерусалиму: примивши власти од главара свештеничкијех, многе од светиих затварах ја у тамнице, и кад их убијаху пристајах на суд. И по свијем зборницама, мучећи их често, нагоњах да хуле на Исуса*" (Дјела апостолска 26, 9—11). „*Ја сам одвише гонио цркву Божју и раскопавао је. И напредовах у Јеврејству већма од многијех врсника својијех у роду своме и одвише ревновах за отачке своје обичаје*" (Гал. 1, 13—14). Такав је био Павле, док Господ није наволио, да га позове у апостолску службу. И гле, тај гонитељ цркве Христове, иде у Дамаск, источни град, с таком пуномоћи од првосвештеника, да и тамо гони ученике Христове. Да ли је он мислио да ће сам, кад дође у Дамаск, постати послушним учеником Христовим? Но тако је одредио Господ, и Његова свемогућа благодат изненада је претворила тога жестоког гонитеља цркве у ревносног ширитеља њезина. Он се већ приближавао Дамаску, кад га на један пут обасја с неба свјетлост јача од сунца. Он паде да земљу и чује глас, који му говори: „Савле, Савле! Зашто ме гониш?" — Препаде се Савле, задрхта срце његово; но он се могаше још сабрати и запитати: „Тко си ти, Господе?" Господ му одговори: „Ја сам Исус, кога ти гониш. Тешко ти је противу бодила пратати се." — Дрхћући Савле усуди се још запитати: „Господе, шта хоћеш да чиним?" И Господ му одговори с неба: „Устани и уђи у град, па ће ти се казати, шта ти треба чинити." И он уста од земље, и отворенијем очима никога не виђаше, с тога, што бјеше слијеп. Сапутници узеше га за руку и уведоше у град. Они сами бјеху у страху, јер чујаху глас, а не виђаху никога. У Дамаску бјеше уче-

ник Христов по имену Ананија. Њему се јави Господ и рече: „Ананија, иди у ту и ту кућу и потражи тамо Савла, родом из Тарса.“ Ананија одговори: „Господе, ја чух, да је тај човјек дошао овамо да веже Хришћане, и да их меће под стражу.“ Но Господ му одговори: „Иди, јер ми је он суд изабрани, да изнесе име моје пред незнабошце и цареве и синове Израиљеве. А ја ћу му показати, колико му ваља пострадати за име моје.“ — Ананија испуни вољу Господњу: оде к Савлу, метну руке на њега, излијечи га од слијепоће и за тим га просвијети светим крштењем. Савле постаде са свим други човјек: он стаде одмах проповиједати по јудејским зборницама Исуса, да је Он заиста син Божји, Христос Спаситељ свијета, — да се сви дивљаху и не вјероваху својијем очима, знајући за стално, да је пред њима онај исти Савле, који је дошао у Дамаск, да гони Христову науку, а не да прославља Христа: Непоштени Јудеји одмах се договорише, да га убију; али га Господ спасе и посла да проповиједа свету вјеру хришћанску по свима крајевима тако, да је цио тадашњи свијет познао Савла, који се сад звао Павле, и под тим именом слави га црква, као једнога од првопрховних апостола. Његов свети живот и подвижничке трудове описао је св. Јеванђелист Лука у књизи Дјела апостолска, а његова наука о Христу и благодати Божјој изложена је у 14 посланица, које ми читамо у цркви на божаственој литурђији. Говорећи о свом обраћењу, сам апостол Павле примјећује: „Ја се не противих небесному виђењу.“ То значи, да се он није противио благодати Божјој, која га призиваше, и гле, што учини од њега ова свемогућа благодат. Он се противио вољи Божјој само дотле, док је није познао; шта више: он мишљаше, да, гонећи Хришћане, служи Богу, да гони непријатеље своје вјере, које је сматрао за непријатеље Божје. Он је драговољно пошао за истином Христовом, чим је она засијала пред њим. Господ гледа на срце човјека. Он је видио и у срцу Савлову искрену жељу, да послужи Њему; видио је, да је Савле готов на све Господа ради, само не зна за пут прави, и ево Господ милостиво снисходи његову незнању и показује му овај пут. А књижевници и Фарисеји иђаху јавно против Христа Спаситеља, иђаху из зависти, не хтједоше ни да чују његову божанску науку, не хтједоше ни да виде његових дивних чудеса; с тога и благодат Божја није нашла одзива у њиховим гордим срцима, и они погинуше у свом упорству против науке Христове. У самој ствари: колико је баш поражавајућих чудеса свршио Господ пред њиховим очима!... Сјетите се само васкрсења Лазарева: није ли то чудо Божјег свемогућства? И то дивно чудо свршено бјеше јавно, пред множином народа; њега

не могоше забашурити ни сами непријатељи Христови, али гледајте, шта они смишљају? Договорише се Архијерејн, да и Лазара убију, јер многи њега ради иђаху из Јудеје и вјероваху Исуса (Јов. 12, 10—11). Чујте, што их нарочито узнемирује? Шта ћемо чинити, — договараху се они, — јер човјек овај чини многа чудеса (11, 47)?... Ево до чега може доћи злоба људска; ево како може она човјека заслијепити!... Сама чудеса губе у њиховим очима своју моћ: они их сматрају као обична дјела људска, као да их и они сами могу чинити... Изгледа, као да их је сами здрави разум морао опоменути: што ви радите? Тко може чинити таква чудеса, осим Бога? Гледајте, да ли не идете против самога Господа?.... И заиста, савјест њихова, и ако плашљиво, ипак је говорила то, али они не хтједоше ништа да знаду, и иђаху против Христа Спаситеља. Па шта је послије тога могла за њих учинити благодат Божја? Та и Бог не спасава силом: ако ти хоћеш и тражиш спасења, он је готов да те спасе, а ако се ти упорно противиш благодати Божијој, која те зове к спасењу, и она те не ће присиљавати: погини, кад нећеш да се спасеш... Ето зашто се нијесу спасли књижевници и Фарисеји: они и не мислише на своје спасење. Није такав био млади Савле: он није о себи мислио; он се бринуо за једно: како да послужи Богу; за то га ето Господ и учини сасудом изабраним, првопрховним својим апостолом. Не очајавај и ти, брате љубезни, ма како да су велики твоји гријеси: кад би само била са твоје стране искрена жеља да се спасеш, кад би само свим срцем омрзнуо гријех и обратио се Господу сузним кајањем: „Исусе слатки Призови мене, малодушна, као што си призвао Павла, који те је гонио!“ И он ће те призвати, он ће ти дати снагу, да се одупреш гријеху који је овладао тобом, и показаће ти пут спасења. Да, он те већ и зове, чуј само глас твоје савјести, не чује ли се у њој онај очински — савјетујући укор: „Помисли, човјече, шта радиш? Зашто идеш против мојих заповиједи? Какву корист имаш отуда? Савле, Савле, што ме гониш?... Зашто ти гониш благодат моју из душе своје? Знај, да нигдје не можеш наћи покоја, осим смјерне послушности вољи мојој; па зашто се узалуд мучиш, тражиш неку срећу у грјешним задовољствима? Не ћеш наћи тамо оне, што тражиш... Тешко ти је против бодиља прањати се...“ — Срећан је онај, који послуша глас овај: Господ га не ће оставити својом милошћу. Ко не ће да погине, већ тражи спасења, тога ће Господ спасти, заиста ће га спасти и помиловати начином, за који он зна, да је најбољи — Амин.

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару.

(Мат. 22, 15—22; Марк, 12, 13—17; Лук. 20, 20—26.)

(Наставак.)

У 64-ој години до Христа и његове ере бјеше Јудеја под Римљанима и Јудеји су морали римским императорима данак плаћати. О том данку и питају овдје сада ученици фарисејски Господа. Καίσαρι у оригиналну тексту стоји без частице, те конзеквентно томе, тиче се не само тога владајућег ћесара (Тиверија), него се та ријеч односи на све у опште римске императоре. Блажени Јероним вели, да под Цезаром не ваља разумјети Августа, већ његовог наљедника и посинка Тиверија, за чијег је владања Христос и страдао, а треба уједно још и то имати на уму, да се сви римски цареви од Кајa Цезара називаху Цезарима.[1])

„Гле, колико је лукавство њихово", говори св. Златоуст поводом учињеног питања Христу, „не веле: реци нам, да ли је добро, да ли је корисно, да ли је законито, већ му веле: кажи нам, шта мислиш ти?"[2]) И фактично у ријечима: шта мислиш ти, садржи се све лукавство фарисејско и управо је у тим ријечима све тежиште њиховог подмуклог питања. Да су они о узимању данка са стране римских управника беспристрано судили, клонећи се свих лажних назора и погледа, без сумње би дошли до тога закључка, да је плаћање данка господару своме у свом реду и законито. Нигдје се у закону Мојсијеву не вели, да не треба данак плаћати, него напротив, да је плаћање законом опредијељено, а то потврђује и сама историја народа јеврејског. Не признавајући легалност плаћању данка туђим владарима, Јевреји се, у оправдање тога свога мишљења, позивају на ријечи Господа Бога: *Само онога постави себи за цара, којега изабере Господ Бог твој; између браће своје постави цара себи, а немој поставити над собом* (за цара) *човјека туђина, који није брат твој* (Поновљени закони 17, 15), но те ријечи не искључују ту могућност, да и туђин може над Израиљћанима господовати и владати. Прави је смисао тих ријечи тај, да се њима забрањује, да сами од своје воље туђина за цара бирају, дочим је Богу могуће за казну туђој их власти потчинити. Пророци су јасно и разумљиво тумачили народу јудејском прави, истинити поглед на туђинско господство: они су прорицали, да ће

[1]) Comment., pag. 54.

[2]) Opp. ed. Montfaucon, tom. 7, pag. 687.

народ јудејски са невјерја и нечистоће своје потпасти под јарам туђински (Јерем. 25, 1—12; 46, 28), а пророк Осија са свим отворено вели, да ће народ јудејски, са невјерства свога Богу, дуго времена остати без цара и без књаза и без жртве и ступа, и без оплећка и ликова (Осија, 3, 4). Прорицања пророка фактично су се и збйла. Синови Израиља робоваше Вавилонцима, Перзијанима и Грцима, и свима овима су они данак плаћали (I. Јездра, 7, 24).[1] Са безаконља њихова казнио их је Бог и поново, предавши их јарму римском, који су они морали трпељиво сносити и Кесару римском данак плаћати. Устајати и бунити се против плаћања тога данка, значило би устајати не само против власти Кесара, но и против самога Бога, који их је и предао у власт Римљанима. Но фарисејски ученици за основу свога питања Христу, узеше лажан назор јудејског народа на његово политичко стање, којим се и користиште као сигурним среством за погубљење Господа. Јудеји, који су некад били народ самосталан и имали теократичко царство, коме је Бог цар био, те сада, изгубивши ту самосталност и нашавши се у политичкој зависности Римљана, не хтјеше признавати над собом никаква туђег господства и ропства, сматрајући да су само Богу подложни. Политичка несамосталност бољела их је јако, ропство им је мрско било, а особито су омрали на данак, што су га на главу плаћали (тако звана главарина). Они признаваху за законито само онај данак, шко га је дужан био сваки двадесетогодишњи Јеврej плаћати као откуп за душу своју (λύτρα τῆς ψυχῆς) а којим се данком храм издржавао (Излаз. 30, 11—16; 4. Цар. 12, 4).[2] Римљани су, по мишљењу њихову, незаконито и насилно, у корист Кесару, главарину купили, које и самом Богу мора бити непогодно. Бенгел вели: „Говоре, треба ли (ἔξεστι) ? Изузев оно, што се Богу даје.“[3] Јевреји су свагда готови били устајати против куплења тога данка и они су се фактично и бунили. Тако су на пр. савременици Спаситељеви: Јуда Галилејац и Фарисеј Садок, побунили народ против римског сенатора Квиринија, кога је римски император послао, да учини попис над имањем јеврејским и уједно да покупи онај новац, који је иза Архелаја остао непокупљен. Јуда и Садок говорили су народу, да попис иметка повлачи за собом јавно ропство и да је дужност сваког правог Јевреја, де се лати оружја у обрану права и слободе своје, те сврне са себе мрски јарам римски, јер ће им и Бог само тада помоћи, ако се они сами о себи буду бринули.[4] Такав буницја,

[1] Јосиф Флавије: Antiqu. 10, 6, 1; 11, 5, 2; 8, 3.
[2] Римски император Тит дозволио је куплење тога данка у форми неке привилегије. Јосиф Флавије: Antiqu. 6, 6, 2.
[3] Quomen. pag. 139.
[4] Јосиф Флавије: Antiqu. 18, 61.

како свједочи св. Јован Златоуст, бјеше Тевда, који је говорио, да је он нека чињеница (Дјела апостолска 5, 36).[1]) Ослободити јеврејски народ од туђинског, њему мрског ропства, успоставити теократско земаљско царство, какво негда бјеше, дужан је био, по мишљењу народа јудејског, Месија. Он је, конзеквентно томе, дужан био учинити краја и мрском плаћању главарине. Ученици фарисејски имали су дакле у виду то мишљење народно о односају Месије спрам плаћања данка туђинским царевима, те су држали, да ће Христос, сматрајући себе за Месију, дати им негативан одговор на њихово питање о плаћању главарине, наиме, да Јевреји, као чланови теократске државе нијесу дужни римској власти данка плаћати. Они су, нема сумње, жељели чути са усана Спаситељевих такви одговор, на што би Иродовци с мјеста Христа ухватили, те Га предали римској власти, као бунџију народа и нарушитеља општега мира. Шта више, ако би им Христос и позитиван одговор дао, на име ако би рекао, да је свако дужан плаћати данак, Он и у том случају не би избјегао опасности, јер народ, чувши Га, гдје јавно и отворено римску власт признаје, и побирање данка одобрава, отргао би се од Њега, изгубио би у Њега вјеру као у Месију, па би, шта више, и отворено негодовање и насиље против Себе изазвао, што би само Фарисејима у прилог пшло, да Га ухвате и погубе. Малденат казује, „да је Христос рекао, да данак Цесару не треба плаћати, био би за повреду величанства осуђен. На против, да је рекао, да треба плаћати, доказао би тада тиме, да Он није Христос послати цар јудејски, кога су они ишчекивали, да их од ропства римског ослободи, већ онај, који их је контрибуентима поганичког тарапина учинио.“[2]) Такав је, по мишљењу непријатеља Христових, имао бити исход ствари, јер при одговору на питање о плаћању данка посланици фарисејски очекиваху од Христа или једно или друго, ничега пак средњег.

(Наставиће се.)

[1]) Opp. p. 687.
[2]) Comment. pag. 460.

Путне цртице,

са каноничке посјете Његовог Високопреосвештенства господина АЕ Митрополита Херцеговачко-захумског **Серафима Перовића.**

Приобрао: **Миле.**

Његово Високопреосвештенство господин АЕ Митрополит херцеговачко-захумски Серафим, и ове је године обишао већи дио своје простране и кошевите епархије. Ово путо ваше намјеран сам да овдје у кратко опишем. Путовање је запо

чето у уторак 11. августа. У пратњи Њег. Високопреосвештенства били су гг. Теодор Говедарица, конзисторијски савјетник и Ристо В. Сировина ђакон.

Стигавши још исту вече жељезницом у Сарајево, г. Митрополит је одма, сутра-дан, у $6^1/_2$ сати изјутра, отпутовао преко романтичних, борјем окићених Пали и Витеза у Горажде, гдје је стигао у 7 сати у вече, и код тамошњег гостољубивог пароха г. Арсенија Поповића преноћио. Неколико угледних грађана — општинара, из Горажда дочекали су Њег. Високопреосвештенство, те је он са њима то вече у пријатном разговору провео.

Сутра-дан 13. августа у $9^1/_2$ сати, кренуо се Г. Митрополит са својом пратњом у *Чајниче*, гдје је стигао у подне, дочекан од чиновништва, српско-православне општине, свештенства и учитељства обију школа са школском дјечицом. Уз звоњење звона и појање црквених пјесама, Његово се Високопреосвештенство одма упутило у знамениту чајничку цркву, да се помоли Богу, и поклони на далеко чувеној чудотворној икони — св. Мајци Божјој. Црква је на једној висоравни доста велика и лијепа, али уједно стара и трошна. Уз њу се уздиже лијеп и висок, као од једног камена истесан звоник, који се градио неколико година. Ниже велике цркве је у истом дворишту стара, мала црква, још из XV. вијека, такође са лијепим иконостасом и црквеним утварима. У ову цркву — која је слична старој мостарској и сарајевској цркви, — силази се преко два метра дубљине у земљу, — низ десетак камених степеница. С а лијеве стране велике цркве истиче се диван шедрван, из кога се излијева вода свуд унаоколо кроз неколико улица, а одозго га покрива обла решетка. Чајниче се поред *свештиње*, као своје главне знаменитости, може подичити још и красном околином, а особито здравом и ладном водом. На неколико корачаји од шедрвана кити двориште двокатна српско-православна основна школа, у којој се налазе и канцеларије за протопревитератско звање и српско-православну Општину Около цркве, поредани су станови за народ, који се овде скупља о великим празницима, а нарочито о великој Госпођини, као што је било и ове године Тога је дана у Чајничу велико славље. Силни се народ тада слегне, без разлике вјере, да се препоручи св. Мајци Божјој, не само из мјеста и околине, него и из цијеле Босне и Херцеговине, па чак и са стране.

На Госпођину је Г. Митрополит служио са 8 свештеника, те је поучио народ на служби подужом и лијепом бесједом Онај силни народ у цркви и око цркве; тихо и дивно наше богослужење; шапат молитава са усана побожног народа; плач и јаук многих болесника и некојих умно обољелих сиротана, — све је то тако диван и дирљив призор да је врло слабо перо пишчево, да то све вјерно опише и изслика. Послије службе Божје одбржавата је литија око цркве. Народ је простирао своје одијело, а болесници су прилијегали по трави, да преко њих пређе свештенство. Послије литије је освећена водица под новим звоником, а сви присутни, приступали су и цјеливали часни крст и руку сиједог Архипастира. Народ је врвио у цркву, да цјелива своју „Заштитницу“; да узме са собом мало свете водице и уља из кандила, што трепери пред чудотворном иконом. Свештеници су читали болесницем спасоносне молитве, а око цркве весела пјесма разлијегала се из груди одушевљене младежи.

Пробавивши ту пуних шест дана, Његово Високопреосвештенство се кренуло у сриједу 19. августа преко Горажда у *Фочу*, гдје је стигао око 5 сати по подне дочекан и ту најсвечаније пред варошу од цијеле српско православне Општине и свештенства. Стигавши у варош Г. Митрополит се послије упутио пјешке уза

страну у лијепу фочанску цркву, која је такође на једној висоравни, мало удаљена и завучена од варошн, али у убавом крају, одакле је особита поглед на ријеку Дрину и притоку Чехотину. Послије молитве у цркви Г. Митрополита је отпратила општина и народ у лијепу општинску кућу, гдје је био приправљен удобан стан за Г. Митрополита и Његову пратњу. У нећељу 23. августа била је свечана Архијерејска служба, на којој је присуствовао многобројни народ, а српско-православно мјешовито пјевачко друштво, под вјештом управом свог вриједног предсједника и коровође госп. Јосифа Кочевића свештеника, својим умилним појањем још је више увеличало свечаност. Том је приликом поменути свештеник Јосиф Кочевић одликован црвеним појасом и уједно потврђен за сталног надзирателя фочанског прото-презвитерата. — Нередице и нерадња, која нас од неколико година тишти, није ни Фочу поштедило, али то мјесто уједно даје лијеп примјер, да се народ може поред свега тога одржати, ако живи скромно, штедећи и нерасипљући оно, што му је Бог дао. Скромност, штедња и лијепо владање отварају, и ако полако, ипак сигурно врата за бољу будућност. Највеће зло, које тамани наш народ, и доводи га у просјаке, јест пиће, а Фоча се против тога зла оградила тијем, што је основала Друштво анти алкохолиста (друштво против пића алкохолних течности), које врло лијепо напредује, а броји до данас знатан број чланова из мјеста и околине. Дао би Бог, да многи од нас пригрли то племенито друштво, потпомажући га морално и материјално, а потпомажући друштво, чинимо уједно добра себи и народу. По сата од Фоче, пролазећи уза страну, кроз китњасте шљивике и гајеве, дође се на једну висораван, коју је омладина лијепо оградила и украсила клупама, столовима и столицама. На том „Вису“ састаје се младеж сваке нећеље и празника, кад је лијепо вријеме, те се до пред ноћ весели, игра и пјева разне српске пјесме и игре, а старији сједе и са радосним осмијехом слушају и уживају у свом подмлатку и узданици.

Ко је жељан, да што попије или почасти свог знанца и друга, тај нареди каву или лимунату. Другог пића ту нема.

Пробавивши четири дана у питомој Фочи, и поздравивши се са добрим и побожним Фочанима, Његово Високопреосвештенство је настанило у понедјељак 24. августа пут по Епархији, те је тога дана око 7 сати стигао у Калиновик, допраћен још од „Вратла“, на један сахат прије Калиновика од јуначких Загорана, који су на коњима похитали на сусрет своме Архијерају, пратећи га одушевљеном пјесмом, метцима из револвера и веселим усклицима. У Калиновику је Г. Митрополит преданио, а у сриједу 26. августа пошао је са својом и осталом пратњом на коњима у Невесиње, преко врлетних крајева што је сиједом Архипастиру задало потешкоће, тим више што је на путу у Калиновик лако назебао. Поздравивши се на *Облу* са фочанским пароxом Кочевићем и загоранима, који га довде пратише, Г. Митрополит наставио је даље пут на коњу кроз кршевити Обаљ и Обрњу, а послије кроз *Мориће*, којима већ и само име показује, како је туда „лако“ путовати. На најопаснијем мјесту на Моринама, гдје зими завију велики сметови и снегови, те многим путницима помету пут, подигла је земаљска влада лијепу зграду са више удобних просторија као уточиште, да се човјек може склонити и спасти од опасности. Поменута зграда је скопчана брзојавним и телефонским жицама са свима околним постајама, што такође може олакшати неугодно путовање и потешкоће. Одатле, па све до на цесту, која води из Невесиња до Гацка, пут је најнеугоднији, тако, да ни на коњима није могуће лако ићи, него се већином мора пјешачити. У сами мрак стигао

је госп. Митрополит у Невесиње, гдје је, због дужег путовања, пробавио пуних 9 дана, ради одмора и окријепљења свога здравља.

(Свршиће се.)

Разно.

Прослава превишње педесетогодишњице царске и освећење нове српско-православне школске зграде у Сарајеву. Дне 20. новембра о. г. имадосмо овдје у Сарајеву двије прославе, које по њиховој замашној важности стављамо у ред прво ријетких догађаја. Дне 20. новембра 1848. године ступило је Његово Величанство наш премилостиви цар и краљ Франц Јосиф I. на аустро-угарско пријестоље и ове године навршило пола вијека — 50 година — трудног и самопожртвованог владања. Овај дуги период владања доброг, хуманог и према својим поданицима очинском љубави испуњеног владара, окићен је тековинама, који ову монархију стављају у прве редове осталих културних држава европских. Народи ове монархије, посматрајући ово дуго очинско дјеловање свога Владара за њихову срећу и напредак, надметаху се овом приликом, који ће више и боље моћи дати доказа о својој оданости и љубави према Пресвијетлом Слављенику. У овој намјери не остадоше пошљедњи ни Његова мјезимчад у Босни и Херцеговини, и они у овој прилици одговорише вољно и радосно оним дужностима, на које их позиваше и њихов вјерско чувство и њихов поданички одношај. Не упуштајући се у описивање ове узвишене прославе код свих вјероисповијести у Босни и Херцеговини, ми ћемо се само у кратко дотаћи онога, што је у овом погледу овдје код нас у Сарајеву у цркви учињено. Окружницом српско-православне АЕМ. конзисторије Дабро-босанске од 5. новембра о. г., бр 3147., реф. III., бр. 692 ех 1898. — коју због краткоће времена не могосмо у своје вријеме и на свом мјесту донијети — позвато је сво свештенство ове епархије, да у петак 20. новембра свечаном службом Божјом, Благодарењем и сходном поуком прослави овај свечани дан. Сама пак свечаност у Сарајеву обављена је тога дана овим начином. У новој српско-православној цркви одржавата је служба Божја у 7½, којој су присуствовали и сви војници православне вјере. Послије богослужења дијељене су војницима споменице пред Филиповића касарном, а за тим је слиједило свечано благодарење у новој цркви, које је обдржавало Његово Високопреосвештенство господин АЕ и Митрополит Дабро-босански Николај уз асистенцију свега у Сарајеву станујућег свештенства. Послије благодарења и молитве за цара држало је Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит овој свечаности сходну бесједу, те је на концу исте позвало све присутне, да и још једном свечаном чину присуствују, наиме освећењу ново подигнуте српско православне школске зграде. Тада се Његово Високопреосвештенство праћено свештенством обученим у црквено одијејање, часништвом, војеним и грађаним чиновништвом, школском дјецом и побожним народом упутило у нову зграду, гдје је освећење у лијепо декорираној сали прописаним чином обављено. Послије освећења зграде држао је лијеп говор г. Ст. Калуђерчић, управитељ српских школа у Сарајеву о важности модерних школских зграда и о њиховом утицају на народни подмладак и његов умни и физички развој. Овај говор завршио је говорник овацијом оним факторима, који омогућише подизање ове величанствене зграде за српско-православни подмладак, и усклицима „Живио“ Не-

говом Величанству нашем премилостивом цару и краљу Францу Јосифу I, под чијом мудром и хуманом управом, српској народној просвјети овакови се олакшавајући услови стварају. Послије овога говора загрмило је салом трикратно „Живио“, а тада су школска дјеца отпјевала „Царевку“, те се тим и овај свечани чин свршио. Овај свечани дан завршен је био још и дијељењем потпоре сиротињи, послије подне свечаним ручковима, а у вече концертом у добротворне циљеви.

Прослава педесетогодишње свештеничке службе Херцеговачко-захумеског Митрополита Серафима. Дне 8. и 9. новембра о. г. прослављено је Митрополит Серафим свештеничку 50-годишњицу свечано и на веома радостан начин. Мостар и цијела Херцеговина исказала је достојну почаст свом заслужном архипастиру. Литургију је одслужио јубилар са митрополитима Мандићем, Живковићем и свештенством у пуној цркви. За вријеме литургије стигоше и разни депутирци сви у народном одијелу, а на челу Гачана војвода Богдан Зимоњић, који уђоше у олтар. За литургијом наступило је благодарење, којем је присуствовао барон Бенко испред земаљске владе, даље врхови грађанских и војених области, чиновнички збор и часништво гарнизона. По благодарењу прочитао је Митрополит Серафим своју бесједу, пуну топлих осјећаја за вјеру, цркву и народ, за љубав и слогу. За тијем је конзисторијални савјетник Патрикије Поповић честитао јубилару испред свештенства. Послије благодарења примио је јубилар честитања хонорација и народних депутација. Барон Бенко честитао му је врло топлом и језгровитом бесједом, на коју је старина сузним очима одговорио. У један сахат послије подне бијаше свечан обед у стану јубилареву за 50 особа, а у једном хану почастио је јубилар до 500 особа са стране, који су као депутирци дошли из цијеле Херцеговине, да честитају старцу Митрополиту. За обједом здравио је јубилар понајприје свом крсном имену, за тијем Његово Величанство, министра Калаја, земаљску владу, митрополите и остале госте. Митрополит Живковић здравио је патријарха, Мандић јубилара, барон Бенко босанске митрополите и свештенство. Испред гостију наздравио је Богдан Зимоњић јубилару значајним ријечима. По обједу стигао је и бискуп Буконић, те братски честитао јубилару. До 150 телеграфичних честитака прочитано је по обједу, међу којима и веома ласкаве честитке министра Калаја, барона Апела и Кучере и биоградског митрополита Инокентија. Са свих страна Херцеговине поздравиле су општине и појединци заслужног јубилара.

„С. Л.“

Књижевне вијести.

„Бранково Коло“. Лист за забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник Паја Марковић Адамов. Год IV. „Бранково Коло“ излази сваког четвртка. Цијена је листу за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 5 фор. на пô године 2 фор 50 нч., на четврт 1 фор. 25. нч. (за ђаке 3 ф. 50 нч. годишње на пô године 1 фор. 75 нч.). За остале земље годишње 6 фор., на по године 3 фор., на четврт 1 фор. 50 нч. (за ђаке 4 фор. годишње, 2 фор. на пô године. Претплату (само у новцу) прима за Србију књижарница Велимира Валожића у Биограду, а за све остале земље администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима. Српска манастирска штампарија у Ср Карловцима. 1898.

„Луча“. Књижевни лист друштва „Горски Вијенац“. Год. IV. Уредник: Професор Лазар Т. Перовић. „Луча“ излази у мјесечним свескама од 2—3 табака.

Цијена је за Црну Гору, Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину годишње 2 фор., а за све остале земље 3 фор. Поједине свеске „Луче“ стају 30 нч. Рукописи, листови у замјену, претплата и све остало, шаље се на адресу: Управа друштва „Горски Вијенац“ Цетиње (Cettigné — Montenegro). К. и. државна штампарија. 1898.

Јавна благодарност.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизволјела је ове године поклонити нашој српско-православној цркви у Дугоме-пољу, храму св. Вознесенија Христовог, у котару дервенском, доле наведене скупоцјене утвари:

Два потпуна свештеничка одјејанија; један путир; један дискос; једну звјездицу; једно копље; једну кашичицу; једну кутију са прибором за причешћивање болесника; једну дарохранилницу; једну петохљебницу; један крст за часну трапезу; једну плаштаницу; један подастирач од црвене свиле под плаштаницу; два мала чирака за часну трапезу; једну кадионицу; два већа и два мања кандила; два велика чирака; један полијелеј; два воздуха; једно Јевангелије; један апостол; двије књиге октоиха; један Требник.

За овај дар изјављује наша општина Високој земаљској влади најтоплију захвалност.

У Дугоме-пољу, 18. септембра 1898. год.

За српско-православну црквену општину:

Стево Ковачевић,
тутор цркве дугопољске.

Јован Поповић,
парох дугопољски.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 2890. ex 1898.
Р. I., бр. 1146.

Едикт.

3—2

На молбу Јованке, рођене Цвијића из Сарајева расписује се едикт и позива се њезин отсутни муж Алекса Савић из Сарајева, који је супругу и дјецу прије седам година напустио, и у незнан свијет отишао, да се у року од 3 мјесеца, рачунајући од дана првог увртења овог едикта у званичном листу, писмено или лично овој консисторији пријави, и мјесто својег становања означи, јер ће се у противном поведени брачни процес са службено постављеним заступником продужити и довршити.

У Сарајеву, 23. октобра 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 15. децембра 1898. Бр. 23.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Наименовања.

Високо ц. и кр. заједничко министарство наименовало је досадашњег учитеља учитељске школе extra statum Радослава Калембера, додијељеног српско-правосл. богословском училишту у Рељеву, помоћним учитељем истог училишта у дефинитивном својству у VIII. дневном разреду.

Поглавица земаљске владе наименовао је досадашњег учитеља за црквено пјеније у српско-правосл. богословском училишту у Рељеву Жарка Радонића и свршеног богослова Алексу Јокановића суплентима у споменутом богословском училишту, а досадашњег канцелисту у српско-правосл. конзисторији епархије Дабробосанске Владислава Бобарића привременим учитељем за црквено пјеније у српско-православном богословском училишту у Рељеву у IX. дневном разреду.

НЕЗВАНИЧНО.

Религиозно-морални листићи.

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попунио: **Јован Петровић**, свештеник-катихета и професор у Загребу.

Рај.

И у срце човјеку не дође оно, што уготови Бог онима, који га љубе (1. Кор. 2, 9).

О рају, рају! како те само споменем, већ се радује дух мој, — како само на тебе помислим, весели се душа моја! Рај — то је благо-

словена отаџбина прародитеља мојих, то је мила лу̀ка наде моје, то је једини предмет љубави моје, који ја желим, пошљедња награда вјере моје!.... И кога да питамо, браћо, — ко би нам могао казати: што је то рај? Запитајмо о томе два богомудра мужа, који су га очима видјели, то су св. апостоли Јован Богослов и Павле. Јован говори: „И одведе ме у духу на гору велику и високу, и показа ми град велики, свети Јерусалим, гдје силази с неба од Бога“ (Апок. 21, 10). Но овај град бјеше само слика раја Божјег, на кога, ако се икад удостојимо погледати, очи би се наше увериле о красоти његовој, а ум наш ипак не би појмио, шта је то рај. Апостол Павле био је узнесен до трећега неба, у сами рај Божји; он је видио оно, што очи људске никад не видјеше, што ухо не чу и у срце човјеку не дође, оно уготови Бог онима, који га љубе (1. Кор. 2, 9); тамо је чуо оне ријечи, којијех човјеку није слободно говорити (2. Кор. 12, 4). Ето два човјека, који видјеше рај: један је од њих Јован — орао Богословља, а други Павле — сасуд набрани. Но обојица говоре о њему нејасно и прикривено. Мора да нам никакан човјек не би могао објаснити, што је то рај. Није узалуд један праведник говорио: „О рају Божји! ми те можемо добити, али те не можемо умом нашим схватити!“

Христос Спаситељ наш назива рај животом бесмртним и вјечним, и бескрајном радошћу. Радоваће се срце ваше, и ваше радости нико не ће узети од вас (Јов. 16, 22). Помисли, Хришћанине, шта је то садашња срећа? Узмимо, да си ти цар, да владаш цијелим свијетом; узмимо, да ти немаш непријатељâ, да не знаш ни за тугу ни за болест, да си сам по себи лијеп, и богат и славан: није ли истина, да се баш у томе и састоји, по нашем мишљењу, највећа срећа на земљи? Па ипак, таква срећа јест уједно и несрећа! Ма колико дуго да живиш, ипак мораш кад-тад умријети, и при том сваки се час бојати смрти, а управо тај страх и чини те несретним. А кад боље погледаш, баш у самој срећи ипак још увијек нешто не достаје! Узмимо, да ти не ћеш никад умријети, и страх од смрти не узнемирује те; па и онда, зар је икад могуће заситити сваку жељу срца људскога? Ти си сретан, али би желио, да си још сретнији, а с тога је твоја срећа непотпуна, недовољна, па према томе, ма да си и бесмртан, ипак си још увијек несретан. А сад помисли: да имаш сву ту срећу, какву жели срце твоје, да се не бојиш смрти, која одузима од нас срећу, да си увијек богат и здрав, да не знаш нити се бојиш сиромаштва, ни болести, ни зависти људске, — што би тек био блажен живот! А такав и јест живот рајски, живот пун радости бескрајне,

вјечне, такве радости, која се не може никада умањити, него увијек, на вијеки вијека, биће једна и иста потпуна, најсавршенија, радост неисказана .... Горка је и слана вода морска; па престани себи, да је пала у море с висине небесне једна само кап, која би сво море засладила: разумијеш ли ти, како мора да је слатка та небесна вода? Ето тако је горак и ад; но да пане у њега само једна капља рајске сласти, та би кап засладила сву ту горчину, угасила би пламен паклени, збрисала би све сузе грјешникâ, и ад би постао рајем. Разумијеш ли сад, каква је рајска сладост? Радоваће се срце ваше, и те ваше радости нико и никада не ће узети од вас! — Да, у блаженој вјечности радоваћеш се ти радошћу Божјом, цароваћеш у царству Божјем, бићеш прослављен славом Божанственом. Тада ћемо **бити као и он, јер ћемо га видјети, као што јест** (1. Јов. 3, 2). О рају Божји! заиста те можемо стећи, али схватити и разумјети тебе слабим умом нашим нијесмо у стању! Све, што је чудновато, говори се за тебе, граде Божји, јер онда само, кад се удостојимо очима видјети ону неисказану красоту горњега Јерусалима, видјети онај свијет невечерњи безбројне ликове Анђела, саборе светитеља Божјих, који станују на небу, — кад се удостојимо видјети Владичицу нашу Богородицу, која стоји с десне стране Бога, гледати самога Бога лицем лицу, — ето онда ћемо тек појмити, шта је то рај. — Боже мој! — рећи ћемо онда, — много сам слушао о рају, али ништа нијесам могао разумјети, сад га тек очима видим и разумијем. Ја га видим и сав сам пун радости, сав сам блажен, сав се прослављам. Ето каква је слава рајска! И колико сам био неразуман, што нијесам презрео хиљаде свијетова само ради тога, да добијем рај Божји! Зар нијесам био глуп, што сам жалио хиљаду живота замијенити тим једним животом? Но хвала — хвала милосрђу Твоме, Боже мој, што живим сада животом бесмртним, што се радујем бесконачном радости!“ Тако ћемо ми у рају прослављати милосрђе Божје!

Али, можемо ли ми получити рајско блаженство? Можемо; та наше спасење налази се у нашим рукама. — А како то? Ево чујте. Бог је створио рај за праведнике, а ад или пакао за грјешнике. Затворио је Он рај, а затворио је и пакао. Но кључеве адске ипак је задржао код себе: „имѣю ключи ада“, говори сам Он у откривењу апостолу Јовану. А кључеве рајске предао је Он својим апостолима у лицу апостола Петра: „И дамъ ты ключи царствїа небеснаго.“ Дакле: кључи од пакла налазе се у рукама Божјим, а од раја у рукама — људским. О, како је човјекољубив промисао Спаситеља нашега! Кад би сам човјек хтио да се мучи у паклу, знамо, да кључи од пакла нијесу у његовим рукама; а кад хоће да се спасе, кључи су рајски у његовим рукама! А то

значи, да сам Бог хоће, да буде људима тешко доћи у муку вјечну, па с тога им Он и не даје кључеве од пакла. А рајске кључеве предао је Он људима: кад хоћеш, тада иди у рај! И пазите добро, Господ говори: дамъ ти ключи, а не ключъ, дакле рај Божји не отвара се само једним кључем. — А какви су то кључеви? Различити: и жељезни, и алатни, и дрвени. У сиромаха је, на примјер, кључ дрвени: он ће сиромаштвом својим отворити себи рај. У богаташа је кључ алатни: он може богатством својим отворити себи рајска врата. А жељезни кључ стрпљивости, смјерности, труда, има сваки човјек. Дакле, сваки се човјек може спасти, може рај добити. Треба само једно знати: тијесан је и трудан пут, што води у царство небесно. То су ријечи самога Господа. Тијесан је тај пут, и с тога су многи подвижници пошавши њиме, оставили свијет, одбацили све што је свјетско, и прошли овај пут у сиромаштву и свакој оскудици; шта више, свети мученици омочише овај пут не знојем, већ крвљу својом. Ко дакле иде, подигавши главу високо, ко се горди пред другима, тај не може овим путем проћи, ако не сагне главе, ако се не смири: уска су врата и тијесан је пут! Ко се пренасити земаљскијем благом, одебља од неуздржљивости, тај не може проћи, ако не ослаби своје тијело постом и радом: уска су врата и тијесан је пут! Ко има много што-шта, што му и не треба, ко не дијели ближњима милостиње, ко је поред тога оптерећен и другом сујетном бригом, тај не може проћи туда, ко не умањи све то: уска су врата и тијесан је пут! А женама — о како много што-шта треба да напусте, за што их веже срце њихово, ако желе да прођу кроз та уска врата! Тијесан је пут и мучан, пун трња и чкаља! Треба много зноја пролити, треба много труда уложити, треба много претрпити и пострадати, да се дође до раја и у рај: кроз многе муке можемо ући у царство небесно! Чије тијело воли његу и мир, ко хоће да иде глатком, цвијећем посутом стазом, ко не може ни једне увриједљиве ријечи претрпити, тај не може ући у рај: уска су туда врата, тијесан је и мучан пут! — А ко хоће да уђе у рај? Без сумње: сви. Тада нека сви и знаду, да је пут туда тијесан и мучан! Пророк Илија, одлазећи на небо, збацио је са себе горњу хаљину своју. А каква је то била хаљина? Проста овчија кожа. Ти, дакле, брате, који овако или онако дереш овце — вриједјаш сиромашне људе, — знај, да тебе у туђој кожи не ће пустити у рај. Изби из главе, као да ћеш моћи тамо у туђој кожи ући, са отетим од ближњега добром! — А је ли Хришћанину и могуће, да се одлучи, да замијени рај са временим, пролазним, земаљским добром?... О рају Божји! ми те можемо добити, али те не можемо умом нашим постићи!...

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару.

(Мат. 22, 15—22; Марк, 12, 13—17; Лук. 20, 20—26.)

(Наставак.)

Али Онај, пред чијим је очима све голо и откривено (Јевр. 4, 13), Који све зна и нема потребе да му свједочи ко за човјека, јер сâм знаде, шта је у човјеку (Јов. 2, 24—25) проникнуо је у мисли посланика фарисејских јер разумјевши лукавство њихово, рекао им: што Ме кушате, лицемјери? (Мат. 22, 18; Мар. 12, 15; Лук. 20, 23).

Под ријечју лукавство (τὴν πονηρίαν) разумио је Господ оне але намјере искушатеља својих, које су они онако вјешто увили у своје тобоже добронамјерно и простодушно питање. Разумио је и схватио Господ, да циљ питања њихова не бјеше, да истину сазнају, те да се у незнању поуче, већ да Га искушају, испитају (πειράζετε), не би ли Га како год у клопку умамили, на ало га навели, те Га онда — оптужили и осудили.[1]) У том се и састоји лицемјерство њихово, због чега их Спаситељ и назива лицемјерима (ὑποκριταί). Ријечју ὑποκριταί не ће се на овом мјесту у опште да карактеришу Фарисеји у оном смислу, у каквом се та ријеч обично у Еванђељу употребљава (Мат. гл. 23), но хоће овдје, да буде само карактеристика понашања њихова у то вријеме.[2]) Св. Јован Златоуст тумачећи ријечи Господа: Што Ме кушате, лицемјери? вели: „Пошто је злоба и пакост њихова већ сазрела и на видик избила, то Спаситељ дубље засијеца у рану њихову, открива тајне мисли њихове и пред све износи и показује свима, с каквим су намјерама они Њему пришли.“[3]) Бенгел због тога, што Христос кушаче Своје напада лицемјерима, са свијем добро и згодно примјећује: „У истини Он им Се таквим показао, каквим су Га назвали.“[4]), т. ј. не гледајући и не обазрући се на ласкање њихово, на њихово привидно уважавање и поштовање Њега, Он их назива таким именима, каквога они у истини и заслужују, просудио их је посве праведно и истински.

Изобличивши тако ученике фарисејске, дао им је појма, да је Он проникнуо у њихове злонамјерне мисли, те указавши им тиме неуспјех циљеви њихове, Господ полази да одговори на стављено Му питање. Он не ће да улази у круг апстрактних појмова и суђења о

[1]) Meyer, s. 448.
[2]) Schanz, s. 454.
[3]) Opp. ed. Montfaucon, tom. 7. pag. 688.
[4]) Quomon, pag 139

политичком положају владарâ и народâ, о односпају ових према својим царевима и освајачима, те о плаћању данка и обвезности јудејског народа спрам освајача својих — Римљана, већ очигледно, начином чулним, природним, учи их дужности њиховој, представљајући им јасно фактичан политички положај народа јудејског. Покажите Ми, говори Он, новац харачки (τὸ νόμισμα τοῦ Κήνσου). А они му донесоше новац (Мат. 22, 19). Τὸ νόμισμα τοῦ Κήνσου означава монету, којом се обично римским властима данак плаћао[1]) за разлику од монете која се као данак храму плаћала, или ти, као што горе напоменусмо као „откуп за душу“. Овај данак плаћао се јеврејском монетом (Изл. 30, 12; Мат. 17, 27), а онај први — римском. Римљанима су плаћали Јевреји двојаки данак: главарину и земљарину. Први су плаћали обично римским динаром, а други in natura, или сребрном монетом, која бјеше скупља од динара.[2]) Када су Спаситељу предали динар, испоставило се, да је то управо она монета, позната под именом τὸ νόμισμα τοῦ Κήνσου, којом се римским властима главарина плаћала. Ваља знати, да су Јевреји ваада у својим појасовима носили храмовне сикле (новац), и да никада при себи нијесу имали њима мрских римских монета, а сада су, како Евангелист вели, баш тај динар посланици фарисејски Христу поднијели. Они су, свакако, добили динар у мјењачâ незнабожаца, који су се при двору налазили, и који су монету, што је у промету била, на свештене сикле и дидрахме размјењивали[3]).

У вријеме римске републике бјеху на римским монетама исковане главе римских богова. Но Јулије Цезар радије је видио на својим монетама искован свој лик[4]), те је од тога доба ушло у обичај, да се на монетама искивају ликови императора римских. На динару, што су га Христу поднијели, био је такођер лик ћесара Тиверија и натпис: Ti Caesar.[5]) Показујући на тај лик и натпис, питао је Господ посланике фарисејске: „Чији је ово образ (лик) и натпис? И рекоше Му: ћесарев. Тада им рече Господ: Подајте дакле ћесарево ћесару (Мат. 22, 20 и 21; Марк. 12, 16 и 17; Лук. 20, 24 и 25). Лик ћесарев и натпис на новцу јасно и отворено показује, какво бјеше политичко стање Јевреја и уједно је очевидна потврда о фактичном праву римске управе у погледу данка и плаћања истог ћесару. (Τὰ Καίσαρος.) Већ и само то, што су Јевреји узимали монету римскога императора и њоме се користили, довољна је конзеквенција, да су је дужни били њему и враћати. Он је у пуном праву, да захтијева од

[1]) Nummum aliquem ejus monetae in qua tributum exigi solet — Meyer s. 448.
[2]) Schanz. s. 454.
[3]) Фаррарь: Живнь Іисуса Христа, с. 349; Tholuck: Comm. 2, Evang. Johan s. 86.
[4]) Schanz, s. 454.
[5]) Фаррарь: Живнь І. Христа, прим. 1130.

њих, да му поврате оно, што им је дао, а чиме су се они користили само ушљед тога, што су се под управом његовом налазили. Такав одношај народа јеврејског у погледу данка ћесару потврђује Господ у одговору своме посланицима фарисејским. Они га питају: „Треба ли дати (δοῦναι)“, а Он им одговара: „Подајте (ἀπόδοτε)“, т. ј. хтио им је овим показати, да имају неправилно мишљење и суд у погледу плаћања данка, — јер они не дају ћесару него му само враћају, натраг му дају, као што и добивају монету од њега. „Он не вели: дајте му него подајте, т. ј. враћајте му оно, што је његово“, вели Јефт. Зигабен.[1]) Ријеч ἀποδίδωμι употребљава се обично у оном случају, кад је ријеч о дужницима (Мат. 20, 8; 21 41; Рим. 13, 7)[2]). У одговору своме посланицима није Христос ништа ново рекао, но потврдио само непромјењљивост оне истине, која је њима била позната. Најнатнији равини јеврејски, који су живили пред самом ером хришћанском, учили су, да узимање и коришћење монетом ма којег владара значи признавати власт његову. Тако Мајмонид вели: „Гдје се монета ма којег цара у употреби налази, значи, да тамошњи становници тога цара за господара признају“[3]), или краће и јасније: „Чија је монета, његово и царство“[4]). У другом трактату равинском налази се о томе диалог између Авигеје и Давида, наиме да је Авигеја рекла Давиду: „шта смо ја, или синови моји, или стока моја рђаво учинили?“ А Давид да је одговорио: „муж твој не поштује царство Давидово.“ На што је Авигеја рекла: „како ти то мислиш, царе?“ А Давид јој одговорио: „Можда ме Самуило на царство помазао није?“ А Авигеја му одговорила: „монета господара нашега Саула до данашњих је времена у употреби народа““ т. ј. зар не треба да сматрамо Саула за цара, када је у општој употреби његова монета?[5])

(Свршиће се.)

[1]) Толков. на Еванг. Мат., с. 329.
[2]) Schanz, 454.
[3]) Lightfoot: Horae Hebraicae et talmud. p. 241.
[4]) Христ. чтен., 1830. г. кн. 1, стр. 284.
[5]) Ligkutfoot: исто.

Путне цртице,

са каноничке посјете Његовог Високопреосвештенства господина АЕ Митрополита Херцеговачко-захумског **Серафима Перовића.**

Приобрао: **Миље.**

(Свршетак)

У суботу 29. августа на Усјековање пјевало је у цркви неколицина чланова невесињског српско-православног пјевачког друштва „Заставе“, а сутра-дан у нељељу, на Сабор српских просвјетитеља и учитеља била је Архијерејска служба.

У суботу 5. септембра, кренуо се Г. Митрополит у Гацко (Метохију), гдје је стигао у 1 сат по подне. У селу Надиниħима, на по сахата пред Гацком Њег. Високопреосвештенство дочекала је гатачка српско-православна општина и свештенство најсвечаније, као и многи народ из вароши и околних села. Послије малог почивања и разговора, Госп. Митрополит је продужио пут у Гацко, праћен дугом поворком фијакера и коњаника. Српска општина је припремила за Његово Високопреосвештенство и пратњу засебан, врло лијеп и удобан стан, бавећи се уз то непрестано уз Г. Митрополита и настојавајући, да Му боравак буде што угоднији. Сутра-дан у недјељу 6. септембра била је у гатачкој цркви свечана Архијерејска служба, при којој је присуствовао многи народ. Г. Митрополит је и тада држао поучну бесједу. Послије службе био је тужни помен-парастос за упокој душе Њеног Величанства царице-мученице Јелисавете, у присуству многобројног народа, цијелог чиновништва, официрских чланова и војништва, који су нарочито дошли из Автовца, пошто је због доласка Г. Митрополита за овај дан у Гацку парастос био одређен и службено објављен.

На Малу Госпојину је свечано освјештена ново-сазидана лијепа црква у Надиниħима, коју је подигао тамошњи српско-православни народ, а стала је 6000 фор. Народа је било из свију околних мјеста, да се једва могло пролазити.

На подне је био код цркве приправљен ручак у част Његовог Високопреосвештенства и осталих одличних гостију. Том је приликом пало више одушевљених здравица, које су пропраћене бурним „многаја љета“, прангијама и пиштољима, а звона су свечано брујала, одушевљавајући још више народно славље. Куд год се окренеш, видиш радост и весеље. Тамо-амо, таласа се народ у дивној народној ношњи. Једни загрљени пјевају разне српске пјесме, приносећи један другом уво уз уво, као да би љепше глас удесили; други се надмећу камена с рамена или скачу скока јуначкога. Мало даље поскакује момак са дјевојком јуначко херцеговачко коло, гледајући, ко ће које надиграти. Он играјући заокружује руком, а она маше испред ока везеницем заглуком. Око њих се искупила младеж, да је милина погледати; не знаш, које је од ког здравије, које ли стаситије и љепше. Кад се које од њих умори, одмах прихваћа други, да их замијени, а неколико дјевојака припијевају својој другарици пјесме, соколећи је, да што више према момку издржи. Уз богате софре посједали пријатељи и знанци, и уз част наздрављају и додају један другом од софре до софре плоску или букару.

Ето тако је било славље у Надиниħима, све до мркле ноћи, онако, као што само Србин умије славити.

Кроз плодно гатачко поље тече рјечица Заломка, која често пута врло велика надође, те поплави велики дио поља. Године 1886. толико је надошла, да су многи у њој и смрт нашли, особито из села Срђевића, које је непун сахат удаљено од Гацка. Говоре, да су том приликом унашана у срђевићку цркву нека мртва тијелеса, из којих је крв текла, те да од тог времена тамошњи околни народ много пати од неродице и болести. Због тога је, на молбу Срђевићана, у четвртак 10 септембра Његово Високопреосвештенство осветило водицу у поменутој цркви, послије чега је била и свечана литија уз присуство многобројног народа.

Срђевићка је црква тврдо озидана, али тако мљелена, да се кроз врата мора сагињући ушћи. У народу постоје о њој многа занимљива предања. Види се,

да је врло стара, по предању прављена још почетком XIV. вијека. Унутрашњи су јој зидови били сви иконама изображени, те је штета, да су скоро све обијељене и руне малтером попуњене, те се ни једна не може распознати, осим оне у олтару на ниском своду више часне трапезе, на којој је изображен Исус Христос са четири евангелиста. И та је слика скоро до половине окречена.

Гатачка и надинићка општина, удружене братском слогом и љубављу око заједничког рада, среће и напретка народног, за све пријеме овог славља положиле су највише труда, те им због тога припада признање и захвалност.

Исту вече око 5 сати г. Митрополит је, у пратњи гатачког грађанства отпутовао у Автовац, гдје је сјутра-дан преданио, да посвршава нужне послове, а у суботу 12. септембра отпутовао је у Билеће, гдје је стигао око 1 сат по подне.

У уторак 15. септембра г. Митрополит је наставио пут у Требиње, гдје је стигао око 4 сахата по подне. Пошто није био у најповољнијем здрављу, госп. Митрополит је брзојавно јавио у Требиње, да не треба дочека. Ипак је тамошњи парох и надзиратељ требињског протопрезвитерата г. Ст. Правица похитао са неколико чланова српско православне општине до на један сахат изван вароши у сусрет своме Архипастиру; а на улазу у варош дочекали су Његово Високопреосвештенство ученици и ученице српско-православне основне мушке и женске школе, народне основне и трговачке школе са својим наставницима и наставницама. Пред црквом и у цркви такође је био свечани дочек, гдје је Његово Високопреосвештенство поздрављено од многобројног народа, а за тим је у пратњи народа, свештенства и дјеце, уз појање црквених пјесама и звонење звона, отишао у цркву, да се помоли Богу.

У недјељу 20. септембра била је архијерејска служба уз присуство многобројног народа тако, да је и двориште било закрчено. На служби овој произведен је парох требињски госп. Стеван Правица за протопрезвитера, послије чега је госп. Правица држао лијеп говор, захваливши се Његовом Високопреосвештенству на произведењу. У уторак 22. септембра као на царев имен-дан одржато је свечано призивање св. Духа за здравље и дуг живот Његовог Величанства, уз присуство чиновништва, официрских часника, српско-православне општине, мјесних школа и многог народа. Господин Митрополит је са својом пратњом посјетио и српске задужбине: манастир Дужи и развалине манастира Твердоша. Походио је српску основну школу и српску општину, гдје су га дочекали сви чланови општине, којом приликом је прото Правица држао врло дирљив говор, сликајући историју и живот тамошње српске школе, апелујући на српско родољубље, да поменутој школи приспочи у помоћ. Госп. Митрополит је том приликом положио у корист фонда школског 100 дуката (560 фор.), а српском пјевачком друштву приложио је 50 форинти.

За пријеме ове каноничке посјете држате су у сваком протопрезвитерском уреду свештеничке сједнице под предсједништвом г. Митрополита и у присуству околног свештенства. Г. Митрополит је свуда прегледао цркве и утвари црквене, ревидирао је парохијална звања, архиве, црквене хаљине и сасуде, поједине матице и све, што спада у оквир цркве и свештенства. Походио је школе, општине и друштва, испитујући њихово стање, прилике, рад и успјехе.

Разно.

Примједба о оступкама при читању Апостола и Јеванђеља на литургији. При читању Апостола и Јеванђеља на литургији бива тако звана „шестбка“ (повраћање). Оступком се назива оступање или повраћање већ прочитаним редовним Апостолима и Јеванђелијама. То повраћање односи се само на Јеванђеља, која се читају на литургији, а никако на јутрењска — васкресна Јеванђеља, која иду својим редом до 5. недјеље великога поста; то повраћања не односи се такође ни на гласове октоиха, јер и они, као и јутрењска Јеванђеља иду по реду до 5. недјеље великага поста. Оступка бива тада, када до недјеље митара и фарисеја није 32. недјеље по Духовима, него више — до 37. То оступање нужно је спазити пред недјељом праотаца и избројити, колико је недјеља до 33-ће недјеље — митара и фарисеја; а датум недјеље митара и фарисеја може се наћи у „Пасхалји зрячей“ под словом или кључем граница, гдје се каже: триод почиње тада и тада. Ако се види да ће бити оступка, то у недјељу праотаца, у недјељу светих отаца, у недјељу пред Рождеством Христовим, у недјељу по Рождеству Христову, у недјељу пред просвјешченијем, у недјељу по просвјешченију може се и не читати редовни недјељни Апостол и Јеванђеље на литургији, већ читати само Апостол и Јеванђеље означених нарочитих празничних недјеља. При читању пак Апостола и Јеванђеља у седмичне дане враћа се патраг, повторавајући прије прочитане, у најближим претходним седмицама, Апостоле и Јеванђеља. — Ово се може објаснити примјером. При свршетку ове 1898. и у почетку идуће 1899. год. оступка је. Недјеља 29. по Духовима (13. децембра) пада заједно са недјељом светих праотаца, а од ове недјеље, па укључно до недјеље митара и фарисеја — 7. фебруара (која је како у црквеној уставу, тако и у Апостолу и Јеванђељу на крају означена као 33-ћа недјеља), нијесу четири, већ осам недјеља, и то: под датумима — 13., 20. и 27. децембра, 3., 10., 17., 24. и 31. јануара и 7. фебруара (недјеља митара и фарисеја). И према томе можемо на литургији читати Апостоле и Јеванђеља овако: 13. децембра недјељи праотаца (о званима на вечеру), 20. децембра недјељи пред Рождеством Христовим, 27. децембра недјељи по Рождеству Христовом, 3. јануара недјељи пред просвјешченијем, 10. јануара недјељи по просвјешченију, 17. јануара 30-ој недјељи (а не 29-ој, с тога што Јеванђеље 29-ој недјељи треба да се чита у недјељу 28-му, јер Јеванђеље „О званим на вечеру“ чита се према Уставу у недјељу праотаца), 24. јануара 31-ој недјељи, 31. јануара недјељи 32-ој (о Закхеју) и 7. фебруара недјељи митара и фарисејм.

„Церковныя Вѣдомости.“

С руског **В. С. П.**

Управно-административна организација патријаршије цариградске.

Васељенска патријаршија под својим духовним ведомеством има 74 (седамдесет и четири) епархије или митрополије. У већим митрополијама, као што су: Праклијска, Солунска, Смирнијска, Ефеска и још неке у Малој Азији и европској Турској, постоје једна или више епископија, а уз неке старе и изнемогле митрополите постоје и помоћни епископи (βοηθοὶ ἐπίσκοποι). Ове помоћне епископе могу имати и они митрополити, који имају велике епархије, а немају права да могу имати епископије у истима, и наравно, да те помоћне епископе сваки од митрополита, који од њих има потребу, мора канонским путем тражити од Велике Цркве;

која о томе доноси рјешења према потреби и разловима, изнесеним у предлогу дотичног митрополита. Епархијама (митрополијама) управљају митрополити, а епископијама епископи, али су ови други потчињени првима, а обоји патријаршији у Цариграду, односно св. Синоду. Епархије или митрополије подијељене су на три квалификацијона реда, који се зову „ступци". У првоме ступцу, или митрополија првога реда, има двадесет и пет, у другом двадесет и пет, и у трећем двадесет и четири. Свега седамдесет и четири митрополије. Овоме броју треба додати још и три митрополије, и то: Босанску, Зворничку (Тузланску) и Херцеговачку.

Централна управа цркве цариградске.

Свети Синод. Свети Синод сачињавају 12 (дванајест) чланова митрополита, који се по нарочитом правилнику бирају сваке друге године из наведених 74 митрополија. Изузетно од тога правилника може васељени патријарх позвати између дванајесторице по некога и по својој вољи (аристиндин). Први секретар Св. Синода свакад је архимандрит, а подсекретар ђакон. Свети Синод заседава уторником, четвртком и суботом, а по потреби и у друге дане. У сједницама својим уторником и четвртком рјешава општа питања у цркви, судска и административна, а суботом само особена и нарочита. Сједница свака траје од 8—12 сахати прије подне; послије подне сједнице се не држе. Синоду предсједава Његова Светост патријарх. У случају, да осуствује Васељенски патријарх, предсједава најстарији митрополит.

Трајни народни мјешовити савјет. Овај се савјет састоји из 12 чланова: 4 митрополита и 8 свјетовњака, 2 секретара, који су оба свјетовњаци. Предсједник је један од чланова митрополита. Мјешовити савјет заседава: сриједом за ствари судске природе, и петком за ствари природе управне. Св. Синод и трајни народни мјешовити савјет, као два управна и судска тијела у Вел. Цркви, по потреби држе и заједничке сједнице за црквена и школска питања, која су од веће важности.

Епитропије и одбори.

Црквена епитропија. Ова епитропија или комисија црквена састављена је из пет чланова, једног секретара ђакона, а предсједава истој вазда један митрополит, члан Св. Синода, који се поставља на то мјесто, као и онај у духовном суду, од св. Синода за пријеме од 2 године. Сви су чланови из свештенства монашког реда. Дужност ове епитропије или комисије црквене јесте, да води надзор над црквама и свештенством у Цариграду и да прегледа и оцјењује књиге црквено-богословске и религијозне природе.

Просвјетна епитропија. Просвјетна епитропија или комисија састоји се из шест чланова; два су из свештено-монашког реда и четири професора свјетовњака; једног секретара ђакона монашког реда. Овој комисији предсједава вазда један митрополит, члан Св. Синода, којега за то мјесто бирају оба тијела, т. ј. Св Синод и мјешовити савјет. Патријаршијски надзорник школа у архијепископији, који такође улази у персонал ове просвјетне комисије, јесте један од архимандрита Васељенског пријестола, који за то има потребне квалификације. Дужност ове просвјетне комисије јесте, да руководи наставом и ствара наставне програме, прегледа и одређује уџбенике за све школе у архијепископији, т. ј. само у Цариграду.

Епитропија за архијерејске заоставштине. Ову епитропију састављају три лица: два митрополита синодална, један свјетовњак, четврто је лице дјеловођа,

опет свјетовњак, један од митрополита предсједава овој комисији. Дужност је овој комисији, да се стара о томе, да заоставштина једног умрлог митрополита или епископа тачно буде прибрана и однесена у патријаршију, гдје се у присуству те комисије на лицитацији прода, а новац отуда добивени раздијели на три дијела: цркви, епархији и родбини умрлога.

Контролни одбор.

Комисија за прегледање црквених и школских рачуна. Има два члана, и предсједник је један од митрополита, члан Св. Синода. Први члан је вазда Вел. протосинђел, а други је свјетовњак, један од чланова мјешовитог савјета; два су секретара свјетовњаци, од којих је један нарочито рачуноиспитивач.

Епитропија манастирских добара састоји се из 4 члана свјетовњачког реда, предсједника митрополита, члана Св. Синода и једног секретара ђакона. Дужност је ове епитропије, да надзирава и стара се о напретку и добру манастира и заштићана имање манастира свију епархија у опште.

Епитропија патријаршијског периодичног листа „Еклисиастики Алитија“ („Црквена Истина“). Редакција „Црквене Истине“ састављена је из три члана и једног предсједника; двојица од чланова су свјетовњаци, а трећи је Вел. Протосинђел; предсједник овога редакционога одбора је један од митрополита из Св. Синода. Поред тога постоје и два уредника. Лист излази сваке седмице један пут, у суботу, на једном табаку, а на крају мјесеца укупно у свесци. Бави се богословско-црквеним и журналистичким предметима.

Одбор добротворних установа. Одбор овај састављен је из 7 (седам) чланова, два потпредсједника, једног главног секретара, једног благајника и управитеља канцеларије. Предсједник је овог одбора вазда један од митрополита из Синода. Одбор овај стара се о имовини добротворних установа и рукује истом, а те су установе: болнице, домови за изнемоглу и остарјелу сиротињу, за сиротну и напуштену дјецу и многе друге добротворне установе. Чланови овога одбора ријетко се мијењају.

Одбори виших и нижих школа.

Одбор богословске школе Халкијске састављен је из предсједника, два члана и једног благајника, сви су ови митрополити и чланови Св. Синода. Секретарску дужност врши један од чиновника у Патријаршији. Овај одбор има да се стара са професорским савјетом о напретку школе и о разним потребама ове.

Одбор велике народне школе (гимназије) састављен је из два лица: једног митрополита из Св Синода и управитеља архимандрита. Они воде надзор у школи овој и старају се о иметку ове, као и о строгом религијском васпитању омладине која се учи у овој школи. Школа је ова гимназија од 8 разреда.

Управни одбор више женске школе Запијон састављен је из два лица: предсједника митрополита из Св. Синода и управитељице те женске школе.

Управни савјет више женске школе Јовакимијон састављен је тако исто из два лица: једног митрополита из Св. Синода и управитељице школе.

Сви ови до сад поменути одбори и епитропије у својим пословима имају везе са два највиша тијела: Светим Синодом и Мјешовитим савјетом, а у епитропије у и одборе ове обично улазе чланови тих двају тијела. — Сви радови си-

подеки, као и лично званични самога патријарха, предају се патријаршијским канцеларијама турској и грчкој; обје ове канцеларије имају своје управитеље (шефове), који пазе, да се тачно и брзо врше послови, који су им из Синода упућени, а за то имају довољан број секретара и писара. Врховни надзор над канцеларијама, као и у опште у архијепископији над свештенством, парохијама и црквама као заступник Њег. Светости Патријарха води Вел. Протосинђел – архимандрит, који има власт епископску. Послије њега, као персонал Патријархов долазе: први ђакон или архиђакон, који поставља при црквама у архијепископији ђаконе и води надзор над њима и даје дозволе за вјенчања; други ђакон врши експедицију свих званичних писама и синодских и патријаршијских, која му се шаљу из патријаршијске канцеларије готова у свему, само што их он печати као чувар патријаршијског званичног печата. Трећи ђакон врши дужност пријавника и стоји кад пред личном канцеларијом Њег. Светости Патријарха, а кат-кад опет пред салом, гдје држи сједнице Св. Синод. — Послије овога вишег персонала постоје пароси у самој Патријаршији, имајући на челу Великог Архимандрита, а они се старају са екклисијархом о црквеном благочинију и послужују парохију у Фанару. — По осталим црквама и парохијама у архијепископији поставља Велики Протосинђел настојатеље, који имају млађе свештенике под својом влашћу. Свака црква и парохија има своје епитропе, као и школе основне одборе, који сами састављају правилнике о руковању црквеним дохотцима и одређују награде свештенству. Слободни су да те правилнике потврде у протосинђелији и не потврде, али строго морају давати рачуна о раду свом. — Епитропе црквене и ефорије (одборе) школске бира народ дотичне парохије, и у таквом случају шаље на избор Велики протосинђел патријаршијског комесара (неког од ђакона или свештеника из патријаршије). — Оваква је иста пракса у погледу управљања епархијама и парохијама у свима Митрополијама. Сваки Митрополит или овога заступници у епархијама заседавају као чланови у Идаре-мецлису (управном административном савјету) и у вилајету и у округу и у срезу; осим тога имају уза се митрополит или његови заступници у свакоме мјесту и по једног члана од својих Хришћана у тим савјетима, којега бирају Хришћани из округа и казе, а вилајетског члана (азу) бирају сви Хришћани из цијелога вилајета. Осим тога и у судском једном одјељењу постоји један члан (аза). — У епархијама свака црква има своје епитропе, а свака школа своје одборе; ови у споразуму с народом и с Митрополитом састављају себи статуте и по њима врше у цркви и школи своје послове. Оне епитропе, који су у резиденцији митрополитовој, треба да бира народ из цијеле дотичне епархије за то, што су они при митрополиту као савјетници за цијелу епархију, али се у неким епархијама не држе тога правила; првом савјету у резиденцији митрополитовој предсједава митрополит или помоћни епископ, или најзад митрополитски протосинђели, разумије се у одсуству митрополита, а епархијским савјетима предсједавају митрополитски заступници (већили) протојереји. — Избор ових чланова цркве и школе од стране народа у епархијама потврђује митрополит. Тако исто постављају митрополити актом своје већиле (заступнике) протојереје, и о томе постављању извјештавају својим такиром генералног гувернера (валију), те тако таква постављења добивају званичан карактер, и онда већил заседава у помесном Идаре-мецлису.

По **„Цар. Гл.“**

Књижевне вијести.

Алекса Шантић: Лирски интермецо, пјесме Хајкриха Хајнеа. Друго попуњено, поправљено и илустровано издање, с приказом Марка Цара. Цијена 45 н. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића у Мостару. 1898.

Светозар Ћоровић: Разорено гнијездо. Приповиједтка из Мостара. Прештампано из „Зоре“ за 1898. год. Цијена 40 новч. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића у Мостару. 1898.

Александар Дима син: Дениза. Драма у четири чина, с пишчевим допуштењем превео с француског Милан Вл. Ђорђевић. Прештампано из „Зоре“ за 1897—98. год. Цијена 60 нч. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића у Мостару. 1898.

Бранич. Часопис за правне и државне науке. Властник: Удружење јавних правозаступника у Србији. Одговорни уредник: Милан Ст. Марковић правозаступник. Година V. „Бранич“ излази 1. и 16 сваког мјесеца. Сви чланови удружења добивају часописе бесплатно, а за нечланове у Србији цијена на годину 15, на пола године 8 а на четврт године 4 динара; а ван Србије: годишње 20 динара или круна, полугодишње 10 динара. Све поште у Србији и ван Србије примају претплату на овај часопис. Београд. Штампарија Светозара Николића. Обилића вијенац бр. 2. 1898.

Српски Сион. Недељни лист за црквено-просвјетне и автономне потребе српске православне митрополије Карловачке. С благословом светог Синода. Властник: Њ. Светост српски патријарх Георгије. Уредник: Протојереј Јован Јеремић. Год. VIII. „Српски Сион“ излази сваке недеље на цијелом табаку. Цијена му је за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор. на по године 2 фор. а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Појединн бројеви стају 10 новч. Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. Штампа: Српске манастирске штампарије у Ср. Карловцима. 1898.

Гласник православне далматинске цркве. Издавалац и уредник: Протопр. Спиридон Вуиновић год. VI. „Гласник“ излази свршетком сваког мјесеца на једном табаку. Претплата се шаље канцеларији еп. конзисторије у Задар (Zadar) а рукописи и огласи уредништву листа. Цијена је листу 3 фор. на цијелу годину. За стране земље 9 франака у злату. Штампарија Спира Артале у Задру 1898.

Школски лист. Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић. Година XXX. „Школски лист“ излази један пут у мјесецу и стаје на цијелу годину 1·50 фор., а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници добивају лист у пола цијене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска). Штампарија Ф. Битермана и Сина у Сомбору. 1898.

Домаћица. Орган Женског Друштва и његових Подружина. Год. XXI. Излази један пут мјесечно. Властник и издавалац: Женско Друштво у Београду. Одговорни уредник: Душан Л. Ђокић. Администрацију и експедицију листа врши управна чланица Катица Белимарковићка. Кнез Милошева улица бр 14 у Београду. Чланице „Женског Друштва“ и његових подружина добивају лист бесплатно а за нечланице стаје на годину 6 а на пола године 3 динара. Краљевско-српска државна штампарија у Београду. 1898.

Женски свијет. Лист добротворних задруга Српкиња. Власник: Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња. Издаје и уређује Аркадије Варађанин. Год. XIII. Излази сваког 1. дана у мјесецу на цијелом табаку. Цијена је годишња 2 круне; за Србију $2^1/_2$ дин. Рукописи и претплата шаљу се на уредништво. Штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. 1898.

Цариградски Гласник. Власник и одговорни уредник: К. Групчевић. Год. IV. Лист излази четвртком. Уредништво налази се: Улица Куле-Капу Nr. 2 (Пера) Адреса за писма и новине: Direction du Journal Serbe: „Tzarigradski Glasnik" Constantinople-Turquie (poste de Galata). Цијена је листу за Турску и Босну на годину 40, на пола године 20 гроша. За остале земље на годину 12 а на пола године 6 франака. Штампарија Синова А. Зелића. Цариград. 1898.

Сарајевски Лист. Службени орган земаљске владе за Босну и Херцеговину. Одговорни уредник: Иван Васин Поповић. Администрација: Земаљски економат, куд се дописи и новчане пошиљке у ствари претплате и огласа управљају. Година XXI. Лист излази недељом, сриједом и петком и стаје годишње 8, полугодишње 4 а на четврт године 2 форинта. Штампа земаљске штампарије у Сарајеву 1898.

Ново Време. Орган за политику, просвјету и материјалне интересе. Година X. Власник и издавалац С. Пајић За уредништво одговара Сима Пајић. „Ново Време" излази у Земуну на цијелом табаку: четвртком и недељом, а цијена му је годишње 8, на по године 4 а на четврт године 2 форинта. Претплата, рукописи и огласи шаљу се власништву и уредништву „Новог Времена" у Земуну. Штампарија Симе Пајића у Земуну. 1898.

Трговинско-Занатлијски Гласник. Одговорни уредник: Велимир Никашиновић у Вршцу. Власник и издавалац листа Божидар Никашиновић у Сарајеву Година II. Лист излази 1., 10. и 20. сваког мјесеца. Цијена је листу на годину 3 фор. 60 новч., на пола године 1 фор. 80 новч., а на три мјесеца 90 новч. Претплата и рукописи шаљу се Администрацији листа у Вршцу. Штампа: Артистички завод удове Ј. Е. Кирхнерке (Ернест Кирхнер) у Вршцу. 1898.

Голуб. Лист за српску младеж. Уређује: Јован Бл гојевић. Издаје: Књижарница Мил. Каракашевића. Година XX. „Голуб" излази сваког 1. и 15. Цијена му је на годину 1 фор., за Србију и Црну Гору на годину 3 динара, а за Турску, Бугарску и Русију на годину 1 фор. и 50 новч. Претплата се шаље: Књижарници Мил. Каракашевића у Сомбору. Штампарија Фердинанда Битермана и Сина у Сомбору. 1898.

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Бр. 2890. ех 1898.
Р. I., бр. 1146.

3—3

Едикт.

На молбу Јованке, рођене Цвијића из Сарајева, расписује се едикт и позива се њезин отсутни муж Алекса Савић из Сарајева, који је супругу и дјецу прије седам година напустио и у непознат свијет отишао, да се у року од 3 мјесеца, рачунајући од дана првог увртштења овог едикта у званичном листу, писмено или лично овој кон-

систорији пријави, и мјесто својег становања означи, јер ће се у противном поведени брачни просец са службено постављеним заступником продужити и довршити.

У Сарајеву, 23. октобра 1898.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанска.

Приређивачким одборима светосавских забава.

Сматрамо за дужност овим путем саопштити славним српско-православним црквено-школским општинама и приређивачким одборима светосавских забава у Босни и Херцеговини, да смо за овогодишње светосавске позиве набавили четири разне врсте хартија, а да би према тим хартијама били што укуснији позиви, наручили смо још шест врста нових слова и других украсних орнамената, каквих још нема ни једна штампарија у Босни и Херцеговини. Пошто ова слова и украси имају своју трајну вриједност, то немамо разлога, да за ове позиве подигнемо цијене, као што би то морали учинити, кад би наручили које-какве слике. При овом послу узели смо на ум данашње стање наших српских школа у Босни и Херцеговини, у чију се корист највише и приређују светосавске забаве, — па смо дошли до закључка, да ће се највећа услуга учинити српској ствари, ако се приређивачким одборима изађе на сусрет са што нижим цијенама и што већим новчаним попустима. — Наше четири врсте позива ове су:

1. Са литографисаном српском трообојницом у наоколо на првој страни (обични средњи формат).

2. Са српском трообојницом низ сами позив, која почиње на десном ћошку горе, а свршава се на лијевом ћошку доље (повећи формат).

3. На чистој бијелој хартији (формат по наруџби).

4. Са литографисаном српском трообојницом у наоколо на првој и задњој страни, (формат мали).

Све ове врсте позива могу се штампати на најфинијем картону, на средњем и лошијем картону, на финој министар-хартији и на обичној канцеларијској хартији (по наруџбини).

Нека дакле славни приређивачки одбори не пропусте оваку прилику, гдје се могу по најјефтинију цијену послужити, а што се тиче параде, то ћемо препустити, нека послужи на част наше штампарије.

На захтјев шаљемо свакоме мустре за позиве и коверте, а у што вријеме означаваћемо и цијене.

У Сарајеву, мјесеца новембра 1898.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга.

„Источник" излази два пута и то 15. и пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЧАСОПИС

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XII. Сарајево, 31. децембра 1898. Бр. 24.

ВЛАСНИК:
ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ **АРХИЈЕРЕЈИ.**

УРЕДНИК: **ТЕОДОР ЈУНГИЋ**, ПРОТОЈЕРЕЈ.

ЗВАНИЧНО.

Број 1229 ви 1898.

СЕРАФИМ,

по Божјој милости Архиепископ Мостарски, Митрополит Херцеговачко-захумски, Егзарх Горње Мизије, шаље божићни поздрав са светим цјеловањем и архијерејски благослов са разрјешењем свему православном српском свештенству и народу своје богоспасајеме епархије.

Христос се роди!

Данас се је родио Спаситељ и избавитељ свијета. Данас Бог слази с неба на земљу, да подигне нас са земље на небо. Данас нам се отварају врата небесна, која су нам затворена још кад су наши прародитељи Адам и Ева из раја прогнани. Данас више нијесмо осуђеници, прогнаници, неизмјерна милост Божја прима нас опет у своје окриље. Данас и небо и земља поје и велича славу Божју, милосрђе Његово. Анђели и человјеци духовно торжествују, јер се је Бог јавио, да нас избави из таме и сјени смртне и да нам свјетлост засија: анђели се радују, јер грјешни људи од данас опет постају становницима небесним, учесницима славе Божје; а људи се радују, јер их Бог прима у посинаштво.

Доста је човјечанство лутало по странпутици, по тами. Доста је и преко доста умовало и философирало по своме уму након изгнања из раја помраченоме, е да учини себе сретним, задовољним, блаженим, а без помоћи Божје. Човјек, који је пред Богом прах, кога вјетар

разноси, није кадар ништа без Бога и Његове помоћи; једног часа не може опстати, а да не сврне с правог пута, да не залута, да се не изневјери позиву, ради кога је створен на овоме свијету. О овоме се је човјечанство увјерило, доста је искусило јада, чемера и невоље, а далеко од Бога.

Пошто се је доста намудровало, напатило далеко од Бога, човјечанство је увиђело своју погрјешку, своју немоћ, обратило се је Богу и завапило за помоћ. Бог по својој неизмјерној благости и милости пружа му помоћ, да се спаси и избави: шаље свог Јединородног Сина, да научи људе правој истини, да им покаже прави пут, који води животу. И ето данашњи дан славимо, кад је походио овај свијет Јединородни Син Божји, да заблуђелима покаже прави пут, који води животу и истини, да грјешнима покрене ум и срце, да се тргну и одврате од гријеха; да изнемогле под теретом гријеха, а жудне, да се отресу бремена, обрадује: да слабе и нејаке заштити; да прогласи свему човјечанству: сви су људи између себе браћа, а свима је један отац — Отац небески. Заиста ово је велики дан радости и утјехе, право је, да се припремимо, е да га достојно дочекамо и радосно проведемо.

Али овђе морамо застати, да се поразговоримо сами собом, да се запитамо, е да ли смо се достојно припремили, да дочекамо Јединородног Сина Божјег. Станимо мало, откријмо срце наше, испитајмо шта се у њему налази, је ли чисто, јер значају и светињи данашњег празника приличи само чисто срце, у које ће се уселити. Избацимо из срца пакост и злобу, нечисту жељу и сваку страст. Није доста само чисто срце, него хоће се још и љубав, која ће загријавати срце и хранити значај и светињу већ усељену данашњег празника, и онда се можемо надати плодовима спасоносног нам ваплоћења Христова.

Даље, испитајмо наш ум, како се он припремио, да прихвати светињу данашњег празника. Треба и њега очистити и то од невјерја, сујевјерја, наклапања свјетске лажне назови филозофије, којој је једина циљ, да се противи правој истини, да је омаловажава и побија, што никада није успјела, нити ће успјети, јер се оснива на погрјешном темељу, хтијући праву чисту истину побити, коју истину није човјечји ум изнашао, него нам је дошла с неба од самога Бога. Чистим умом треба да прихватимо спасоносно нам ваплоћење Христово.

Ако не будемо као ђеца (невини), не ћемо ући у царство Божје. Препоручујем вам, богољубазна браћо моја, да се светињом данашњег ваплоћења Христова осветите, како би сте се показали достојним ове преголеме милости Божје, како бисте се удостојили назвати се правим синовима Божјим.

Препоручујем вам, да исту светињу постојано храните у срцу и уму вашем, да једног часа не сметнете, не пренебрегнете. Препоручићу вам још и ово: заборавити ни сметнути нећете значај и светињу данашњег спасоносног нам ваплоћења Христовог, ако се будете владали по законима и прописима свете нам цркве православне. У светој цркви православној чувају се плодови спасоносног ваплоћења Христовог, ко је њезин прави син, ко тачно и с љубављу извршује њезине прописе и ко се ње тврдо држи, тај ће се спасти и достати ће се славе Божје. Ивван цркве православне не може се нико спасти. Коме није света црква православна — мати, томе није ни Бог — отац. Сам је Господ Исус казао, да је он с црквом увијек и не могу јој одољети ни паклена врата. У својој светој цркви православној пружа Он сва средства ономе, који жели спасти се. За то, у Господу браћо моја, похађајте свете храмове, домове Божје. Слушајте слово Господње и по њему се владајте. Утврђујте у вјери и страху Господњем ваше млађе. Поштујте свештенство, не само као обичне људе, него као посреднике између Бога и вас, они се старају и руководе спасењем вашим. Завршујући ово неколико ријечи, које вам стављам на срце, да о њима добро промислите и усвојите их топлом љубави, каквом вам их упућујем, још једном препоручујем вам осветите светињом данашњег ваплоћења Христовог ум и мисли, душу и срце ваше, чувајте је и храните је постојано у уму и срцу вашем, утврдите се у љубави и оданости светој вјери и цркви православној, па ћете се достојним показати данашње неизмјерне милости Божје и бићете прави синови Оца нашег, који је на небесима и пазиће на вас и на домове ваше изобилно свој благослов, што вам желим од свега срца.

На дан свијетлог рођења Христова 1898.

НЕЗВАНИЧНО.

Одговор Господа нашег Исуса Христа на лукаво и подмукло питање Фарисеја о плаћању данка Кесару.

(Мат. 22, 15—22; Марк, 12, 13—17; Лук. 20, 20—26.)

(Свршетак.)

И тако непријатељи Христови, дошавши њему са монетом у руци, сами себи, у погледу данка кесару, одговора дадоше. Св. Јован Златоуст вели: „Када му они монету показаше, Он им њиховим рођеним устима одговара и даје им на знање, да су кесару дужни данак

плаћати; — у том се и састојала Његова сјајна, торжаствена побједа над њима.“ [1]) Но Спаситељ се не задовољава само тиме: Он и даље иде, доказујући им, да плаћање данка ћесару ни најмање се не противи потчињености и служењу њихову Богу, ни најмање их не одриче да испуњавају дужност своју и према Њему, како су то Јудеји мислили. А Богу Божје (τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, — Мт. 22, 21; Мр. 12, 17; Лк. 20, 25,) вели Христос. Под ријечју τὰ τοῦ Θεοῦ многи тумачи хоће да разуму храмовни данак, а неки опет (на пр. Ебрард) — покајање, које је Господ хтио да потстакне у народу јеврејском потчињеношћу њиховом туђем господарству [2]). Но природније је под том ријечи разумјети све оно, што је јеврејски народ дужан био давати Богу, као своме господару, како у религијозном, тако и у моралном и грађанском погледу. Као што ријеч τὰ Καίσαρος означава не само плаћање данка, него и испуњавање свега, што су Јевреји дужни чинити ћесару своме, као законитом своме господару земаљском, исто тако и ријеч τὰ τοῦ Θεοῦ означава све оно, што су они дужни према Богу чинити. И једна и друга дужност потпуно су се испуњавати могле, једна другу никако не искључује. Ћесару, као земље господару, дужни су били Јевреји покоравати се, испуњавајући и поштујући државне законе његове. А Богу, цару небесном, дужни су били давати, по ријечима Јефт. Зигабена, „уважење и испуњавање заповједи Његових [3]).“ Он, као дух, тражи себи духовног поштовања (Јов. 4, 23—24) и молитве, тражи од човјека, кога је по образу и подобију Своме створио, (Пост. 1, 26,) оданости срдачне, истините, тражи да га љуби човјек свом душом својом, свом мисли својом (Мат. 22, 37,) јер му је човјек дужан то чинити [4]).

Такав божански мудар одговор, дао је Господ на питање противника Својих. Он, не само, да их њиме разоружава, но уједно и једном за свагда установљује хришћанско учење о покорности грађанским властима, — учење, које су још јасније изнијели и протумачили апостоли Његови. Они су нам учили, да је државна власт Самим Богом установљена, те према томе они, који се тој власти противе, самој се установи Божјој противе и тиме осуду на себе навлаче. Јер покоравати се власти ваља не из страха од казне, но што то и савјест захтијева. За цара и власти његове свако је дужан Богу мо-

[1]) Opp. ed. Mautfancon. pag. 688.
[2]) Meyer. стр. 449.
[3]) Толков. на еванг. Мат. стр. 329.
[4]) Olshausen, I. стр. 811; Еразмо Ротердамски говори: Redditeigitur Caesari, siquid ad Caesaris ejus pertinet. Neque enim hoc mea refert, quid exigant hujus mundi principes. Caeterum illud magis ad rem pertinet, ut reddatis Deo, quod illi debetis. Agnoscite illius imaginem expressam in animis vestris, agnoscite titulum illius et inscriptionem. Totus animus illi debetur, nec alii servire debet, quam ei qui candidit et corpus etanimam. Paraphrasis N. Testam, Hannover. 1668. pag. 267.

литве приносити; земаљским властима, као и Божјим служитељима, дужан је свако и данак, харач плаћати. (Рим. 13, 1—7; 1 Тим. 2, 1; 1 Петр. 2, 13 и 17; Јуд. с. 8.) Уједињујући покорност и послушност државној власти с послушношћу Богу, апостоли су, како видимо, условљавали оно прво другом, те тиме самим јасно показали, да се под дужношћу: подајте ћесару ћесарево има разумјети, оно, што св. Јован Златоуст вели наиме: „да то нимало не чини шкоде благочешћу, јер се баш неплаћање данка ћесару благочешћу противи[1])." Када је синедрион забранио и запријетио апостолима, да о распетом Христу проповиједају, они тога не послушаше, те на питање за што тако чине, одговорише: већма се треба Богу покоравати, него ли људима. (Дела. 5, 29.)

По мишљењу де Вете-а, Христос је првим дјелом свога одговора т. ј. ријечима: подајте ћесару ћесарево указати хтио, не на неопходност плаћања данка, него на то, да рјешавање таког питања не спада у област Његова месијанског назначења, јер Он Месија, није дошао на земљу, да се занима спољашњим политичким и грађанским односима људи (Ср. Лук. 12, 14,) а другим дјелом т. ј. ријечима: а Богу Божје, као да је рекао хтио: Ви сте прије свега дужни служити Богу намјерама добрим, морално-религиозним, и не мијешати то с оним, што се на земаљско-државну управу односи[2])." Но тако мишљење не одговара правом смислу контекста ријечи евангјелске. У основи питања Спаситељева, без сваке сумње, да се скрива она општа мисао, да ли је нужно признавати власт ћесару или само једном Богу? На то питање и дошао је онај категоричан и јасан одговор Спаситељев: да је дужност признавати и једну и другу власт, ујединити службу и покорност ћесару са службом и покорношћу Богу.

Чувши одговор Исуса Христа, непријатељи Његови дивише се и оставивши Га, отидоше, (Мат. 22, 22; Мр. 12, 17,) а по ријечима св. Луке, умукоше. (Лк. 20, 26.) Задивише се ученици фарисејски с тога, што добише одговора неочекивана, у истини мудра и убједљива. Он не само, што им у замке њихове упао није, но их је одговором својим тако збунио, да незнадоше, шта даље да отпочну. „Mirati sunt conspicuo modo, ob responsum tutum et verum" — вели Бенгел[3]). А Јефт. Зигабен примјећује: „Задивише се, но не повјероваше[4])" — не повјероваше с тога, јер је одвратило срце ових људи. (Мт. 13, 15; ср. Исаија 6, 10.)

С руског **Жарко.**

[1]) Opp. ed. Montfaucon, tom 7, p. 688.
[2]) Kurzgef. exeget Handb. z. N. T. — evang. Matt. 4 Aufl. 1857.
[3]) Quomon. pag. 139.
[4]) Толков. на еванг. Матеј. стр. 329.

Нешто о Липљу и Ступљу — српско-православним манастирима у Босни.

У шематизмима Дабро-босанске митрополије за год. 1882. и 83. описани су многи манастири исте митрополије, а међу њима и манастир Липље. А о манастиру Ступљу нема ни спомена.

Бавећи се прошлога љета у манастиру Ораховици (у Славонији), нашао сам у књижици његовој три књиге из манастира Ступља, а једну из манастира Липља, што-но их калуђери из манастира Ступља, бјегајући испред обијести турске, пренијеше у Ораховицу. У тим књигама нађох неке записе, који нам по нешто судбу тих манастира расвјетљују. Добро ће бити, ако из тих записа важнија мјеста саопштимо, јер ћемо о Липљу и Ступљу по сад више знати, но што до сад знасмо.

Ево, што дознајемо из њих:

1) Липље је славило Ваведеније. О томе нас увјерава запис на србуљском псалтиру, који гласи: Сѣ ѱалтырь манастира липьѧ храм вьведѣнїа.

2) Манастир Ступље славио је св. архистратига Михајила (8. новембра). Дознајемо то из овог записа на србуљском типику: Сїѳ писано въ лѣто ѯдраѯ въ манастїры сѵ̃го архїстратїига михаила зовомь стѣпа....

3) Липље и Ступље запалише под конац XVII. вијека Турци. Тада они изгорјеше и опустише сасвим. То се збило послије друге опсаде Беча (1683.) — свакако 1690., или 1691. Послије опустошења њихова, нађе шест калуђера[1]) манастира Ступља уточишта у манастиру Ораховици, куд 1691. стигоше, и неколико комада књига из оба манастира собом донијеше. Односни записи о томе гласе овако:

а) ... и тогда манастир стѣпие и липие сагоре и вшѣсти кончине (конечно — сасвим) и ва та времена воева се безбожни цар тѵ̃рски мехмет ко.. са западнимь цесаромь леополдем вечким. (Запис на панеђирику.)

б) Сїа книга манастира стопьѧ принесесе манастирь хорловици при игѹменѣ кѵ̃р исаи въ лѣто ѯзчѳ (7199.—1691.) (Запис на „богородичнику.“)

4) Липље се у гореспоменутом србуљском псалтиру назива још и Липљанинъ.

Ево оволико имадох рећи по записима. А сад још нешто.

Липље и Ступље јамачно лежаху близу један другога. Повода тој сумњи даје ми та околност, што се оба манастира у запису на панеђирику заједно спомињу и што их заједно и у исто вријеме зла судбина постиже. Можда је један другом и метохом био? Архимандрит Руварац по неком штампаном извору вели, да је Липље лежало у

жупи бањалучкој под планином Липљем. (Испореди: Годишњицу Николе Ћупића, год. II., стр. 261.) Ту у близини ваља свакако потражити и темеље и развалине манастира Ступља.

Не могосмо наћи трага, куд су се дјели калуђери манастира Липља послије његове пропасти. Јамачно претрпјеше они мученичку смрт на згаришту свога манастира!

Л. Богдановић.

[1]) Атанасије, Арсеније, Сава, Максим, Теофило и Теодосије.

Разно.

Предаја превишњег одличја Његовом Високопреосвештенству Господину АЕ и Митрополиту Николају. 23. децембра ов. г. у $10^1/_2$ сахати пр. подне бијаше у дворани земаљске владе свечано раздјељење оних Превишњих одликовања за поједине достојанственике, чиновнике и грађане у Сарајеву, која су поводом 50-годишњег владалачког јубилеја 20. новембра подијељена била. Сам свечани чин раздјељења ордена извршио је поглавар земље, преузвишени госп. г. к. барон Апел са грађанским достојанственим госп. бароном Кучером, а свечаности су присуствовали сви предстојници појединих одјељења земаљске владе и начелници појединих уреда, представници осталих грађанских власти у граду, један дио градског заступства са начелницима града и представницима појединих вјерозакона. — Поглавар земље отворио је свечаност — о којој ми доносимо толико, колико се иста односи на предају превишњег одличја Његовом Високопреосвештенству Господину Дабро-босанском Митрополиту Николају — овом бесједом: „Поштована господо! Прије мјесец дана славили смо педесетогодишњицу срећног владања Његовог Величанства нашег најмилостивијег Цара и господара Франца Јосифа I., али како Вам је познато, велика радост претворила се у црну жалост, те је Његово Величанство наш премилостиви Цар и господар провео свој знаменити јубилеј у тихој жалости и у кругу своје породице. Но у великој доброти свога срца, у великој милости своје узвишене душе наш премилостиви цар и господар ипак није хтио, да овај значајни јубилеј прође без дубљег спомена, без видљиве милости и признања за многе од оних, који вјерно и лојално служе државу, војску и поједине вјерозаконе у држави. Његово Величанство наш премилостиви Цар и господар подијелио је с тога, за успомену на дан свога јубилеја многа сјајна одликовања, од којих је велик дио запао и Босну и Херцеговину. — Парочито је значајно, поштована господо, да је Његово Величанство удостојило своје особите милости и високог признања четири црквена веледостојника у земљи, од којих на првом мјесту Високопреосвештеног Архиепископа и Митрополита сарајевског, госп. Николаја Мандића. То је сјајан знак признања и одликовања за тежак положај господина АЕ и Митрополита, који — премда га са неке стране неоправдано нападају — ипак свјесно брани и чува законе своје цркве, савјесно испуњава своју дужност и службу на срећу своје цркве и својих вјерних. Ја честитам Високопреосвештеном господину Митрополиту на овом царском одликовању од свога срца, и срећан сам, што ми је запала част, да му лично уручим високи

знак царске милости и царског благоволења спрам Његове преосвештене особе. — Бурно клицање у три пута пропратило је бесједу поглавара земље. — На бесједу поглавара земље одазвао се Високопреосвештени г. АЕ и Митрополит Мандић овим захвалним говором: „Дубоко тронут лијепим и одабраним ријечима Ваше Преузвишености, којима ми спровести благоизволисте највише одликовање Његовог Величанства, најмилостивијег Цара-краља и господара нашега, немам довољно ријечи, да своју благодарност узвишеном господару своме изразим онако, као што ми то осјећај срца мога налаже, тим мање, што се у свештеној служби мојој ово већ по трећи пут маша иста освећена рука владарева, да ми за скромне заслуге моје, посвећене св. цркви и драгој отаџбини нашој на скромне груди моје придјене свијетле знаке Највише милости своје. Хвала Цару на цареву дару! А ја нигда заборавити не ћу ове Највише милости цареске, која се данас пред свијетлим овим зборм државних и црквених достојанственика и званичника овако обилно излила на скромност моју и на свету моју српско-православну цркву. Пошто се Преузвишеност Ваша у великодушности својој, а на име Цара господара дотакнути благоизволела и потешкоћа званичнога положаја мога, слободан сам по дужности својој захвалити Вам најсрдачније за милостиво одобравање скромнога рада мога, молећи Вас уједно, да примите и на Највише знање Његовом Величанству подастријети благоизволите тврду ријеру моју, да ћу до пошљедњега даха живота свога вјеран остати заклетви својој, којом сам се заклео на вјерност и оданост Цару и господару своме, на цјелокупност и нераздјељивост устава свете своје матере цркве и моме милом српском народу. А сад ми је част умолити Вашу Преузвишеност испред високоштоване господе ове — коју је без разлике вјере, имена и племена данас заједно са мном обасјало жарко сунце највише милости цареске, те смо примили највиша одликовања на своје груди — да примите и приликом скорашње посјете своје на подножје Највишег Пријестола Његовог Величанства положити благоизволите најскромнију поданичку благодарност и за особиту милост царску увјерење непоколебиве вјерности, стално оданости и трајне привржености наше, с којом ћемо служити цару и отаџбини до вијека свога. Да Бог поживи, заштити и уздржи Његово Величанство најмилостивијег Цара-краља и господара нашег Франца Јосифа I.! Живио! Живио! Живио!

Послије овога примале су све одликоване личности честитања присутне господе и потписале дотичне исправе о примљеним орденима. Свечаност се у $10^1/_2$ сахати завршила.

По **„Сар. Листу“.**

Књижевне вијести.

„Бошњак“, календар са сликама за просту годину 1899. Издање ћирилицом. Година XVII. Цијена 50 новч., а добити се може код свих књижарница у Сарајеву, а у провинцији код свих продавача књига. Поред календарског дијела, забаве и поуке, налази се у „Бошњаку“ и шематизам свијех земаљских власти, звања, завода, училишта и т. д., што календару даје вриједност и службене ручне књиге.

„Церковныя Вѣдомости“, руски недјељни лист, који се издаје при руском св. Синоду. Година XI. Цијена на годину 4 рубље. Уредништво: С. Петербургъ, Конногвардейскій бульваръ, домъ 5, кв. 7.

Читуља.

† **Ђорђе Петровић,** протојереј, прави члан српско-православне АЕМ. консисторије Дабро-босанске, преминуо је 24. овог мјесеца у 44. год. живота, а 15. своје свештеничке службе.

* * *

На Бадњи дан ове године у 9 сати и 15 минута у вече, заклопио је за увијек своје смртне очи један скроман радник у Винограду Господњем, један смирени служитељ св. Олтара, један добар син српског народа — послије дуготрајне и тешке болести прота Ђорђе Петровић оде Богу на истину. Свијетло Христово Рођење ове године би завијено у очајну земаљску жалост породици покојниковој, а прослава његова би проткана болним осјећајем код свих покојникових познаника и пријатеља.

Гробови се један за другим нижу, а редови оних радника, који своје дужности према Богу и свом народу у тишини и нечујно обављају, постају све ређи, цвијет нашег свештенства, подигнутог у нашим скромним приликама крући се све више и више. Послије почивших прота Стефана Прокопића и Цере Петровића, правих чланова консисторијалних, ево Дабро босанска консисторија, наш највиши у овим крајевима духовни суд, дочека, да у току свог 16-годишњег опстанка још једног свог члана вјечној кући отпрати. Овакови губитци су осјетни за наше скромне прилике и остављају за собом примјетну празнину.

Ђорђе Петровић родио се 1854. године у Сарајеву од оца Хаџи Јована и матере Јованке. Школско образовање получио је поласком школе у Сарајеву, Бањојлуци, Новом Саду и Београду, где је као питомац књежевине Србије свршио 1876. год. Богословију са одликом. Те бурне године Ђорђе је ступио драговољно као болничар најприје у болницу „Женског друштва", а послије у болницу „Црвеног Крста" у Београду, а године 1877. употребљаван је као писар при војеним уредима. У свима овим приликама обављао је дужности своје савјесно и ревно без икакве награде. Повративши се кући у Сарајево, примио се 1. августа 1878. учитељског звања на основној школи у Сарајеву са платом од 50 дуката годишње и бесплатним станом, огријевом и послугом, која му је плата од стране школског одбора 24. јулија 1881. претворена у годишњих 600 фор. На овом звању остао је покојни Ђорђе шест година, дакле до 1. августа 1884., и напуштајући исто добио је од школског одбора свједоџбу о свом учитељском службовању ову: *„За сво то вријеме обављао је он своју учитељску дужности свагда најсавјесније и са одличним успјехом, а морално му је владање било увијек примјерно, тако, да је радом и владањем својим био дика школе и учитељског шијела."* Ово учитељско службовање напустио је, јер је још од 1. јануара 1883. именован био за канцелисту консисторије Дабро-босанске, у ком је својству остао до 26. априла 1886., кад га је Његово ц. и кр. Апостолско Величанство са Превишњом одлуком од 23. априла исте год., благоизволјело најмилостивије именовати правим чланом консисторије Дабро-босанске. Свештеничку каријеру отпочео је 25. марта 1884., када је од митрополита Савве Косановића рукоположен за ђакона, 22. септембра 1885. произведен за протођакона, од блаженопокојеног митрополита Николајевића 14. јануара 1887. рукоположен за свештеника, а 6. августа 1892. произведен је за прото-

презвитера у име признања за *„његово добро владање и ревновање за све оно, што је часно лијепо и корисно.“*

А да је покојни прота Ђорђе заиста заслуживао овакова признања показују и многоструки радови који су му кроз сво вријеме његовог службовања повјеравани.

Као члану конзисторије бијаше му повјерен реферат просвјетне струке као најпознавијем, а какав је то задатак, знаће сваки, ко ијоле познаје просвјетно стање у овим крајевима. Поред неприлика, које на сваком кораку сусреташе при рјешавању свога реферата у односу развитка српских вјероисповиједних школа, у односу примиривања спорних питања између школских одбора и наставника, у односу посјећивања школског успјеха и онђе, гдје су скоро сви услови за успјех недостајали — он као главни извјестилац просвјетни при конзисторији имађаше да води бригу и о преустројству ређевске богословије Благодарећи благохотном саизволењу земаљске владе, јер је преустројство Богословије захтјевало веће жртве из земаљских средстава, њему као просвјетном референту поред осталих сарадника на овом пољу на првом мјесту иде заслуга, да је ређевски богословски завод подигнут на ону научну основу, на којој се данас налази.

Поред овог сталног и тешког реферата он би именован и директором конзисторијалне канцеларије, и тиме на њ натоварена и одговорност за уредну канцеларијску администрацију и конзисторијалну архиву; даље би именован чланом уредничког одбора за прештампавање црквених књига. А осим ових задатака, који нијесу били непосредно скопчани са његовим службеним опредјељењем, он се драговољно примио и катихизације у вишим разредима гимназије сарајевске онда, кад мјесто сталног катихете у гимназији остаде упражњено. И ову је дужност савјесно вршио кроз 8 мјесеци, т. ј. дотле, док се стални катихета није поставио: даље без икакове награде и добровољно вршио је двије године катихетску службу и у вишој српско-православној дјевојачкој школи у Сарајеву, због чега му је српско-правосл. црквена општина сарајевска упутила оваково признање: „Као врлом катихети наше српско-православне више дјевојачке школе у којој сте били тако добри преко цијеле 1892/3. школске године и без награде предавати науку свете нам православне вјере — ова општина најсрдачније захваљује. То Ваше родољубиво дјело као и Ваш труд, који се најбоље огледа у лијепом успјеху из дотичног предмета о овогодишњем испиту, ова српска општина неће и неможе заборавити. С тога још један пут захваљујући на томе, надамо се да и на даље нећете одрећи ту родољубиву помоћ нашој српској вишој дјевојачкој школи“.

Осим овијех послова њему је пало на терет и уређивање службеног листа „Босанско-херцеговачког Источника“, који је он кроз 7 година уређивао. Како је он овај лист према директиви, коју му је давао сам блаженоупокојени митрополит Николајевић уређивао, јасно свједочи митрополитово писмено признање које му је дато кад је поднио оставку своју на уредништву и која гласи: „... захваљујемо вам на непоказаном напорном труду, што сте га за 7 година пожртвовно улагали око уређивања листа, вршећи тим патриотску дужност изван вашег службеног дјелокруга у Нашој Митрополитској конзисторији. Не мање цијенимо како савјесност и осиједочену вашу љубав према цркви православној и народу српском, тако и онај плодоносан и напоран рад при обављању свију послова око „Источника“, док сте успјели уздигнути га, и по облику, и по обиму, и по садржини, и изврсним сарадничким снагама на данашњу похвалну висину“.

И још један замашан рад његов можемо овдје да прибиљежимо. Од године 1893. поред свих осталих послова уређивао је и календарски дио календара „Бошњака“, а какав је ово рад, који са математичком сигурношћу мора изведен бити, знаће онај, који се у овој струци разумије.

Сви ови рядови нијесу у јавности правили никакове хуке, али су јасно свједочили, да је покојник био озбиљан и истрајан радник на црквено просветном пољу.

Па не само да је своје службене задатке савјесно вршио, него је и у приватном животу свом вољно потпомагао све што је ишло на добро наше свете православне цркве и народа српског. Онда, кад се установило Српско-православно црквено-пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву, он је био међу првима, који је постао чланом утемељачем, а и онда, кад се образовао одбор за Милутиновићев споменик, он је био чланом ужег му одбора, те је у тим приликама својски се заузимао и дјеловао на успјеху и једног и другог потхвата, па и знатне прилоге и ако сам сирома у овој цијељи чинио. Искреном жељом прожмат, да се народна просвјета поспјеши, он је многе сиромашне и даровите ђаке из своје сиротиње материјално потпомагао; а његово меко и милостиво срце није му допуштало, да са свога прага одбије оне, који код њега за помоћ покуцаше. Што у стању не бијаше сам учинити, радо се обраћао на своју најближу околину, да сакупљањем добровољних прилога утјеши ма у неколико сироте и удовице. У друштвеном општењу био је љубазан, према старијим учтив, равнима братски конзекветно расположен, а према млађим снисходљив. Чувао се да и у шали другога увриједи, а нанешене му увриједе радо је праштао и потпуно заборављао. У породичном кругу свом био је прави добар син својим остарјелим родитељима, њежан друг своје супруге, а брижљив отац своје дјеце.

Оно поштовање и уважење, које је покојник за вријеме свог живота и рада уживао, показало се и приликом његовог спровода до вјечне куће. Спровод, који се на други дан Божића у 2 сата по подне кренуо од куће покојникове представљао је дугачку повјорку од многобројног српско-правосл. грађанства сарајевског, свештенства, чиновништва, наставника школских и школске младежи. На опијелу у новој цркви чинодјејствовао је високопреосвештени госп. Митрополит Дабро-босански Николај уз асистенцију скоро свега свештенства станујућег у Сарајеву, а ријечим посмртним говором у цркви. високопречасни госп. прото Давидовић изнио је у ријепом колориту заслуге и врлине покојникове. На гробљу пак са покојником опростио се са неколико ријечи мјесни парох г. Љубо Николић.

Ућвијељена породица — остарјели родитељи и супруга са 7 ситне дјеце — изгуби у покојнику свог ранитеља, света православна црква у проти Ђорђу изгуби једног свог ревног служитеља, Дабро-босанска Митрополија пожртвовног раденика, српско православно свештенство доброг брата, српски народ вјерног сина а лични пријатељи покојникови искреног друга — Прото Ђорђе! Трајна ти успомена у српском народу, а вјечно насеље у царству Божјем.

Вјечнаја памјат!

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Бр. 3233. ех 1898.
Р. I., бр. 1257.

Едикт. 3—1

Овијем се јавља Божи Гавриловићу, глумцу, родом из Приједора, сада непознатог боравишта, да је у брачном процесу Ане рођене Јовановића из Приједора против Боже Гавриловића, код овог духовног суда отпочетом, постављен пречасни прото Илија Р. Зеленика, парох приједорски, да у писменом поступку, службено заступа одсутног Божу Гавриловића, све дотлен, док се у смислу расписаног и проглашеног едикта од 30. априла 1898.. број 1334, реф. I, бр. 505 сам Божо овом суду пријави, или себи другог заступника назначи, јер ће се у противном процес водити и довршити са службеним заступником.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 19. новембра 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 3479.
Р. I. бр. 1386.

Едикт. 3—1

На молбу Јове Срдића, тежака из Црног Врха, котара гламочког, овијем се позива Јовина законита супруга, Станка рођена Глишићевића из Медених Селишта, да се у року од три мјесеца пријави, или мјесто свога становања означи; јер ће се у противном случају, заметнути брачни процес, са њезиним службеним заступником повести и довршити.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 3. децембра 1898.

АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

„Источник“ излази два пута и то 15. и посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор., а на пола године 2 фор.; за стране земље на цијелу годину 5 фор., а на пола године 2.50 фор. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа, а рукописи уредништву. Рукописи не враћају се.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.